

**Notulen van het verhandelde in de Statenbrede voorbereidende vergadering
van Provinciale Staten van Utrecht
gehouden op 30 september 2020
(middag)**

Bladwijzer

op de notulen van Provinciale Staten van Utrecht Vergadering 30 september 2020

BESTUUR, EUROPA EN MIDDELEN

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 7 juli 2020, dienst/sector BDO, nummer PS2020BEM13, inzake Europastrategie 2020-2023.

Daartoe besloten
PS2020BEM13

Amendement A29, ingediend door de fractie van de VVD, inzake Europastrategie.

Het amendement is verworpen.
Daartoe besloten

Amendement A30, ingediend door de fractie van het FvD, inzake de juiste naam is EU-strategie.

Het amendement is verworpen.
Daartoe besloten

Motie M68, ingediend door de fractie van het FvD, inzake evalueren is belangrijk.

De motie is verworpen.
Daartoe besloten

Motie M69, ingediend door de fractie van D66, inzake Europa in beeld.

De motie is verworpen.
Daartoe besloten

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 14 juli 2020, dienst/sector BDV, nummer PS2020BEM12, inzake Zomernota 2020.

Daartoe besloten
PS2020BEM12

Amendement A31, ingediend door de fractie van de SP, inzake behoud middelen OV voor OV.

Het amendement is verworpen.
Daartoe besloten

Motie M70, ingediend door de fracties van D66, VVD, PVV, CDA, 50Plus, PvdA en SGP, inzake arbeidsmarkt in actie.

De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

MILIEU EN MOBILITEIT

Memo van gedeputeerde Schaddelee van 21 september 2020, inzake debacle vergunningverlening project Vernieuwde Regionale Tramlijn..

Motie M66, ingediend door de fractie van de VVD, inzake reizigers centraal.

De motie is ingetrokken.
Daartoe besloten

Motie M67, ingediend door de fractie van de PVV, inzake onderzoek door Randstedelijke Rekenkamer naar de kwaliteit van de "tramorganisatie".

De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

OMGEVINGSVISIE

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 1 september 2020, dienst/sector SLO, nummer PS2020OGV02, inzake kaderstelling regionale programmering wonen en werken.

Daartoe besloten
PS2020OGV02

Amendement A33, ingediend door de fracties van de VVD, SGP en FvD, inzake bredere bandbreedte regio Amersfoort.
Het amendement is ingetrokken.
Daartoe besloten

Amendement A34, ingediend door de fractie van de VVD, inzake bredere bandbreedte werklocaties subregio Utrecht West van de U16.
Het amendement is ingetrokken.
Daartoe besloten

Motie M71, ingediend door de fracties van D66, VVD en SGP, inzake the proof of the pudding is in the eating.
De motie is ingetrokken.
Daartoe besloten

Motie M72, ingediend door de fracties van de SGP, VVD en ChristenUnie, inzake pak rol als middenbestuur.
De motie is aanvaard.
Daartoe besloten

Motie M73, ingediend door de fractie van de VVD, inzake binnenstedelijke onder de 50 woningen vrij'.
De motie is verworpen.
Daartoe besloten

RUIMTE, GROEN en WATER

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 14 juli 2020, dienst/sector LLO, nummer PS2020RGW06, inzake nota Grondbeleid.
Daartoe besloten
PS2020RGW06

Amendement A32, ingediend door de fracties van het FvD, inzake extra voorwaarde actief grondbeleid.
Het amendement is verworpen.
Daartoe besloten

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 28 mei 2020, dienst/sector LLO, nummer PS2020RGW08, inzake programma Klimaatadaptatie 2020-2023.
Daartoe besloten
PS2020RGW08

Voorstel van Gedeputeerde Staten van 30 september 2020, dienst/sector BDO, nummer PS2020RGW09, inzake bodemdaling.
Daartoe besloten
PS2020RGW09

STATEN (provinciale)

Vaststelling agenda.

Mondelinge vragen van mevrouw Boelhouwer over de mogelijkheid van hybride vergadering in de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming.

Motie M74 vreemd aan de orde van de dag, ingediend door de fracties van de SGP, CDA, FvD, PVV, 50Plus, VVD, en ChristenUnie, inzake versterking relatie boer en burger.
De motie is aangehouden.
Daartoe besloten

Presentielijst vergadering 30 september 2020

Voorzitter:	mr. J.H. Oosters, commissaris van de Koning
Griffier:	dhr. dr. R.J. Poort
GroenLinks	dhr. J.J. Bart, Utrecht mevr. A.C. Boelhouwer, Wijk bij Duurstede mevr. M. van Elteren, Woudenberg mevr. mr. N.M. Groen MA, Doorn mevr. M. de Jong, Utrecht dhr. dr. A.R.S. Karataş, Utrecht dhr. ing. D.A. Oude Wesselink, Utrecht mevr. T.M.S. Vrielink, Amersfoort
VVD	dhr. mr. B.M.H. de Brey MBA, Doorn mevr. J.C.A.M. van Gilse Bsc, Utrecht dhr. drs. B.C. de Jager, Loenen dhr. V.C. Janssen, Amersfoort dhr. drs. A.H.L. Kocken, Utrecht mevr. O. de Man, Zeist dhr. A.G. van Schie, Utrecht mevr. mr. S.F. van Ulzen, Zeist
FvD	dhr. S.A. Berlijn, Utrecht dhr. drs. E.H.R. Dinklo, Driebergen dhr. M.C. Fiscalini, Maarssen mevr. N.J.F. Pouw-Verweij MSc dhr. Y.V. Potjer, Utrecht dhr. W.J.A. Weijers, Zeist dhr. J.C. van Wijk, Zeist
D66	mevr. H. Chidi, Amersfoort dhr. M.J. de Droog Msc RA, Utrecht dhr. drs. E.A. Kamp, Doorn mevr. L.E. Veen, Utrecht mevr. ir. M. de Widt MPM, Utrecht
CDA	dhr. ing. D.G. Boswijk, Wilnis mevr. T. Koelewijn-Koelewijn RDM, Bunschoten mevr. L.M. Welschen-van der Hoek, Zeist dhr. C. Westerlaken, Lopik dhr. W.G.J. Wijntjes RA, Nieuwegein
PvdA	mevr. drs. J.P. d'Hondt, Utrecht mevr. N.A. Krijgsman, Utrecht mevr. M. Lejeune-Koster, Linschoten dhr. H.O. Suna, Soest
ChristenUnie	mevr. N. de Haan-Mourik, Amersfoort dhr. J.A. de Harder, Buschoten-Spakenburg dhr. drs. J.H. van Oort, Utrecht mevr. H.J. Rikkoert Msc, Utrecht
PvdD	mevr. H.J. Keller, Driebergen-Rijsenburg dhr. W. van der Steeg, De Meern
PVV	mevr. E.J. Broere-Kaal, Soest dhr. R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin
SP	dhr. M.E.J. Eggermont, Utrecht mevr. A.M. Poppe, IJsselstein
SGP	dhr. ing. B.C. van den Dikkenberg, Elst
50Plus	mevr. W.M.M. Hoek, Vreeland
DENK	-
Afwezig	mevr. H. Bittich, Utrecht -(DENK)

Leden van Gedeputeerde Staten:

mevr. drs. H.G.J. Bruins Slot, Utrecht
dhr. ir. H.P. van Essen, Utrecht
dhr. ir. R.G.H. van Muilekom, Amersfoort
dhr. A.J. Schaddelee, Houten
dhr. R.C.L. Strijk, Utrecht

Opening.

De VOORZITTER: Ik open de statenbrede voorbereidende vergadering van Provinciale Staten van Utrecht. Ik heet u allen van harte welkom. Dat geldt voor degenen die in de zaal aanwezig zijn, voor degenen die via MS Teams bij ons aanwezig zijn en voor degenen die deze vergadering via de livestream volgen. Allen van harte welkom.

Aan het begin van deze vergadering wijs ik u erop dat vanwege de aangescherpte coronamaatregelen in dit provinciehuis opnieuw maatregelen verscherpt zijn door de provinciesecretaris. Ik vraag u om die regels voor het houden van afstand en niet strikt noodzakelijke aanwezigheid in dit gebouw, zo goed mogelijk na te leven. Wij hebben eerder afgesproken dat in deze statenvergadering in de zaal twee leden per fractie aanwezig kunnen zijn. Ik zie dat u dat keurig heeft afgesproken.

Wij bespreken vandaag meerdere agendapunten met verschillende woordvoerders. Daarom zal ik na elk agendapunt de ruimte bieden voor het changement. U weet dat u deze zaal verlaat via de achterdeur om uw collega via de voordeur binnen te laten komen en diens plek te laten innemen. De woordvoerders bij een agendapunt moeten een plek kiezen waar een microfoon staat met het driehoekige onderstel. Er zijn veel microfoons bijgeplaatst via een mobiel systeem, maar de echte microfoon geeft u de gelegenheid dat u in beeld komt op het moment dat u het woord voert.

In deze vergadering zullen woordvoerders deelnemen via MS Teams. Laten wij elkaar de ruimte geven om dat zo optimaal mogelijk te laten verlopen. Ik kijk of dat met eventuele interrupties en het debat dat daarop volgt goed mogelijk is. Wij proberen om dat op een zo goed mogelijke manier te doen.

Vanmorgen heb ik met de fractievoorzitters de agenda besproken van de voorbereidende vergadering en de agenda van onze officiële digitale statenvergadering die om 21.00 uur zal beginnen. De afspraak is dat wij kijken of wij de voorbereidende vergadering uiterlijk om 20.00 uur vanavond kunnen sluiten. Dan bent u allen in de gelegenheid om naar een plek te gaan waar u kunt deelnemen aan de digitale vergadering. Nogmaals, voorgeschreven is dat ik precies om 21.00 uur de digitale vergadering open, want deze is tien dagen van tevoren aangekondigd. Als de beraadslagingen zijn afgerond over de verschillende agendapunten, dan gaan wij vanavond stemmen over de moties, de amendementen en de voorstellen. Mocht het zo zijn dat wij om 20.00 uur nog niet klaar zijn met de beraadslagingen, dan stel ik voor dat de agendapunten van de voorbereidende vergadering die nog niet aan bod gekomen zijn verdaagd worden naar morgenavond 18.00 uur. Wel gaan wij vanavond stemmen over de voorstellen die vandaag wel aan bod zijn gekomen en de daarbij behorende moties en amendementen. Die digitale vergadering zal ik schorsen tot morgenavond 21.00 uur, zodat de agendapunten afgerond kunnen worden tijdens de voorbereidende vergadering en wij morgenavond de stemming kunnen afronden. Dit is de noodvoorziening. Als wij erin slagen om het tempo erin te houden, dan zijn wij voor 20.00 uur klaar en kunnen wij alle voorstellen vanavond in stemming afdoen.

Vaststellen agenda.

Zonder beraadslagingen en zonder hoofdelijke stemming stellen Provinciale Staten de agenda ongewijzigd vast.

Vragenhalfuurtje.

De VOORZITTER: Er zijn mondelinge vragen gesteld door de GroenLinks-fractie. Ik geef het woord aan mevrouw Boelhouwer.

Mevrouw BOELHOUWER (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! De Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming loopt af op 1 november 2020. De kans is groot dat er opnieuw een verlenging volgt, aangezien de coronacrisis nog niet voorbij is. In Provinciale Staten hebben wij inmiddels een goede modus gevonden in de vorm van hybride vergaderen. Door de gemeenteraad van Amersfoort is een motie aangenomen die de burgemeester vraagt om bij het Rijk te pleiten voor het opnemen van de mogelijkheid van hybride vergaderen in de tijdelijke wet. GroenLinks heeft daarover de vol-

gende vragen aan de commissaris van de Koning. Is de commissaris van de Koning op de hoogte van de hiervoor genoemde motie in de gemeenteraad van Amersfoort? Is de commissaris van de Koning bereid om zijn invloed aan te wenden en bij het Rijk te pleiten voor het opnemen van de mogelijkheid van hybride vergadering in de Tijdelijke wet digitale beraadslaging en besluitvorming?

De VOORZITTER: Ik heb kennis genomen van de motie die in Amersfoort is aangenomen door de raad. Vorige week maandag heb ik de gelegenheid gehad om in de kring van commissarissen met de minister van Binnenlandse Zaken hierover te spreken. Ik heb haar gevraagd hoe zij kijkt naar de aanstaande verlenging van de tijdelijke wet tot 1 november 2020 en of zij wil overwegen om de hybride vergadering daarin op te nemen. Ik heb uitgelegd hoe wij in Utrecht vergaderen. Een aantal provincies en gemeenten doet het op vergelijkbare wijze waar wij met een voorbereidende vergadering en een digitale statenvergadering werken. Ik vind het wat ongemakkelijk dat daarvan soms wordt gezegd dat het niet conform de wet is. Mijn vraag was of de minister zo vriendelijk zou willen zijn om te bevestigen dat het wel conform de wet is wat wij doen. Dat geeft een gerust gevoel.

De minister heeft daarop geantwoord en is daarbij geholpen door een directeur die dit in zijn portefeuille heeft. De verlenging van de wet is een enkelvoudig besluit per 1 november en biedt niet de gelegenheid om de wet inhoudelijk te wijzigen. De minister is wel bereid om in de memorie van toelichting die daarbij hoort aan te geven dat de Utrechtse variant past binnen de wet. Daarnaast heeft zij aangegeven dat zij heroverweegt om bij de definitieve wetgeving op dit punt te kijken of de hybride variant als een mogelijkheid geïntroduceerd wordt. Aanvankelijk heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken in maart gezegd dat het een 'level playing field' wil. In april heeft het daarvoor snel een wetsvoorstel gemaakt waarin de hybride vergadering en de digitale vergadering als een twee na beste oplossing is geformuleerd. Inmiddels zijn wij een half jaar verder en weten wij hoe nodig deze varianten zijn voor de lokale en regionale democratie. De minister gaf aan inmiddels anders te denken. Dit heeft zij bevestigd in haar toespraak tot het digitale VNG-congres afgelopen vrijdag. Ik heb goede hoop dat wij tijdelijk gelegaliseerd vergaderen. Bij de definitieve wetwijziging volgend jaar wordt de hybride variant wellicht opgenomen.

Er zijn geen andere vragen aangekondigd.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! 50Plus heeft drie korte vragen en op de een of andere manier zijn deze niet ingediend. Mag ik deze vragen toch stellen?

De VOORZITTER: Dat vind ik lastig, want mondelinge vragen worden tevoren aangekondigd om het college in staat te stellen om daarop een antwoord te formuleren. Ik geef u op dit moment niet de gelegenheid om u vragen te stellen.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Ik zal mijn vragen alsnog schriftelijk indienen.

Debacle vergunningverlening project Vernieuwde Regionale Tramlijn.

De VOORZITTER: Dit spoeddebat is aangevraagd door een aantal fracties en geïncorporeerd in deze voorbereidende statenvergadering. Na consultatie van de fractievoorzitters wil ik de gebruikelijke volgorde bij een spoeddebat hanteren. Eerst zal ik de woordvoerders van de partijen die het spoeddebat hebben aangevraagd in de gelegenheid stellen om de vragen te stellen aan de gedeputeerde. Daarna krijgen de andere fracties naar fractiegrootte het woord. Als eerste is het woord aan de heer De Jager.

De heer DE JAGER (VVD): Mijnheer de voorzitter! Eerst ga ik mijn vragen kort inleiden met een stukje context. Op woensdag 16 september jl. zijn Provinciale Staten geïnformeerd over de grotere problemen met de vergunningaanvraag in het project Vernieuwde Regionale Tramlijn (VRT). Er werd gesproken over onduidelijkheid over een renovatieproject dan wel een nieuwbouwproject, over een veiligheidsdossier dat niet op orde is en over een blunder die voor maanden extra vertraging zorgt. Dit heeft een enorme impact op de reizigers. Er is ongeloof en verontwaardiging alom over dit debacle. Dit is de directe aanleiding voor dit spoeddebat.

Vervolgens kwam er een memo waarin een voorschot genomen is op de oorzaak van de blunder, want zo wordt het vanaf het begin gelijk voorgesteld door de gedeputeerde. Gisteren ontvingen wij een statenbrief met meer inzicht en toelichting op de genoemde oorzaken, namelijk verkeerde aannames voor de indienstellingsvergunning, onderschattingen bij de gestelde kwaliteitseisen van de integrale 'safety case', overige onvoorzienbare zaken, gebrekkige informatievoorziening en gebrekkige projectbeheersing. De belangrijkste conclusie uit dit alles is dat in de eerste plaats de reiziger hiervan enorm de dupe is. Gebruikmaken van modern, comfortabel en snel tramvervoer is op dit traject voorlopig nog niet mogelijk. Met mogelijk slechte weersverwachtingen en donkere dagen richting de winter in het vooruitzicht is dit terecht een zware domper voor veel reizigers.

Wat is er dan wel mogelijk? Wij vinden het terecht dat GS zijn focus legt bij het beperken van de schade en het zo snel mogelijk laten rijden van de tram. In aanvulling daarop vraagt de VVD zo spoedig mogelijk met de concrete planning te komen en een duidelijke communicatie naar zowel reizigers, betrokken bedrijven als betrokken gemeenteraden. Het is terecht dat er invulling wordt gegeven aan de mogelijkheden van het 'finetunen' van het maatwerk in relatie tot tijdelijk busvervoer en een compensatie of gebaar met een welgemeend excuus richting de gedeputeerde en andere 'stakeholders'. Wij hebben daarvoor een motie ingediend.

Motie M66 (VVD): reizigers centraal

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op woensdag 30 september 2020, ter bespreking van het debacle vergunningverlening project Vernieuwde Regionale Tramlijn (VRT);

constaterende dat:

- *de provincie heeft geblunderd met de vergunningaanvraag voor het project Vernieuwde Regionale Tramlijn, waardoor deze tramlijn opnieuw met aanzienlijke vertraging te maken heeft;*
- *reizigers, die gebruik willen maken van de VRT, hierdoor ernstig gedupeerd zijn en langer gebruik moeten maken van vervoersalternatieven;*
- *sommige bedrijven langs de tramlijn hierdoor langer klandizie mislopen;*

overwegende dat:

- *de huidige vervoersalternatieven voor reizigers niet optimaal zijn;*
- *een deel van de tramhaltes nu niet bereikt worden door de bus;*
- *het sentiment rond het OV door corona niet positief is;*

verzoeken het college van gedeputeerde staten:

- *aangepast maatwerk voor reizigers te leveren in het huidige vervoersalternatief met de bus, zodat vraag en tijdelijk aanbod beter op elkaar is afgestemd;*
- *een voorstel uit te werken voor een compensatie en/of gebaar richting reizigers en bedrijven die door het debacle met de vergunningverlening voor het project VRT zijn gedupeerd en daar adequaat met een welgemeend excuus over te communiceren.*

En gaan over tot de orde van de dag.

Het tweede punt gaat over de interne organisatie. Eerdere vertragingen in het VRT-project waren vooral te wijten aan externe factoren of andere onvoorzienbare omstandigheden. Het huidige probleem lijkt vooral te wijten te zijn aan de provincie zelf. Daarmee rijst de vraag: voldoet de interne organisatie van de provincie wel aan de basisvoorwaarden om dergelijke mobiliteitsprojecten te kunnen uitvoeren of hebben wij te maken met structurele oorzaken die het functioneren van een professionele organisatie in de weg staan? Wat is hier concreet aan de hand?

De kwaliteit lijkt duidelijk te wensen over te laten. Dat lijkt te gelden voor aspecten die te maken hebben met het proces, inhoudelijke kennis, de besturing en mogelijk de cultuur. De VVD heeft hierover

vragen gesteld in de aanloop naar dit debat en de gisteren ontvangen statenbrief rept hierover. Voor ons wordt het duidelijk dat de interactie tussen alle betrokken partijen weinig effectief lijkt te zijn geweest. De statenbrief maakt tevens duidelijk dat de interne organisatie onvoldoende doordrongen was van de kwaliteitseisen in relatie tot het informatiedossier en de integrale 'safety case'. Deze onderwerpen lijken onvoldoende te zijn geagendeerd in relevante gremia.

Hoe inhoudelijk betrokken was of is de interne organisatie bij het nemen van provinciale verantwoordelijkheid voor dit project? Opvallend in de statenbrief is dat de Independent Safety Assessor (ISA) op 11 maart 2019 een 'letter of concern' heeft uitgebracht waarin zij haar zorgen uitspreekt. Het blijft voor de VVD onduidelijk hoe in het vervolg daarop is geacteerd. Het klinkt als: ze dronken een glas, ze deden een plas en alles bleef zoals het was. Met een anticlimax in augustus en september jl. Onze concrete vraag hierbij is: kan de gedeputeerde hier nader op ingaan en zo mogelijk een toelichting geven?

Mijn derde punt betreft de status van de organisatieontwikkeling. Het is bekend dat de provincie slechte ervaringen heeft met grote complexe projecten. Daarover zijn allerlei rapporten verschenen, onder andere van Horvat, Deloitte en de Rekenkamer. Hieruit hebben wij allerlei aanbevelingen voorgeschoteld gekregen. De VVD wil graag weten hoe het staat met de relatie tussen deze aanbevelingen en de huidige status van de organisatieontwikkeling. De statenbrief van gisteren spreekt van verbeteringen in de ambtelijke organisatie en verbetering in de samenwerking tussen de ambtelijke organisatie, GS en PS. Wat is de status in relatie tot het managen en uitvoeren van mobiliteitsprojecten? Een voorbeeld kunnen wij wellicht nemen aan gedeputeerde Strijk. Wij horen hem regelmatig updates geven over de stand van zaken in relatie tot zijn portefeuille financiën. Hoe zijn de 'checks and balances' van de projectbeheersing in relatie tot de portefeuille mobiliteit ingevuld? Wederom in de statenbrief lezen wij: "Inmiddels zijn de nodige organisatorische maatregelen in gang gezet." Er wordt daarbij gesproken over een 'reviewboard'. Dit geeft ons nog niet het goede gevoel en het gewenste vertrouwen. Daarom vraagt de VVD aan gedeputeerde Schaddelee om zijn persoonlijke reflectie te geven op de status van de organisatieontwikkeling en deze met ons te delen.

De VOORZITTER: De motie wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de be-raadslaging. Het woord is aan de heer Berlijn.

De heer BERLIJN (FvD): Mijnheer de voorzitter! Weer zitten wij met een drama rondom de aanleg van een tram. Op de vragen van collega-statenleden wordt gezegd dat er lessen getrokken zijn uit de aanleg van de Uithoflijn. Bij het lezen van de statenbrief van gisteren is er toch een aantal opvallende zaken die niet te rijmen vallen met deze uitspraak. Ik citeer uit de statenbrief van 29 september jl.: "Evident is dat wij eerder hadden moeten signaleren dat de oorspronkelijke planning niet uitvoerbaar was." Wanneer had het dan evident moeten zijn? Als het zo evident was, hoe heeft het dan zo kunnen mislopen? Wie is 'wij' in dezen?

Het is verbazingwekkend om te lezen dat de focus van de projectgroep van de provincie vooral op het dossier van de aannemer was gericht. Tegelijkertijd verzuimt dezelfde projectgroep tijdig de benodigde informatie aan de aannemer te leveren. Dat kan toch simpelweg niet? Ergens verderop lezen wij dat het completeren van het informatiedossier een complex proces is. Dat is natuurlijk een open deur.

Even terug naar de tijdlijn. Het is vandaag 30 september 2020. Op 11 maart 2019 zijn de eerste waarschuwingen door de ISA afgegeven. De eerste kanttekening die zij bij het project zet is dat er geen kwaliteitsmanager is aangesteld. Daarnaast zijn er veel blokkerende verbindingen. Zijn deze waarschuwingen met de Staten gedeeld? Ik kon dit niet terugvinden. Mocht dit niet het geval zijn: waarom dan niet? De 'safety manager' is interessant, want even later lees ik in de beantwoording van de vragen dat deze 'safety manager' is ingehuurd. Ik lees niet wanneer dat is gebeurd. Op 11 maart 2019 was hij of zij er in ieder geval nog niet. Waarom niet? Vanaf wanneer is hij of zij dan wel bij dit project betrokken?

Dat was niet de laatste waarschuwing. Op 30 april 2020 zegt de 'safety board' namelijk dat het 5 voor 12 is. Op 13 augustus komt er wederom een waarschuwing van de 'safety board' en op 1 september

ontvangen Provinciale Staten een statenbrief van de gedeputeerde met een aankondiging dat de oplevering vertraagd is met enkele weken. In dezelfde brief staat een stukje verder: "Op dit moment is het niet te zeggen hoeveel uitloop er zal zijn." Hoe verklaart de gedeputeerde deze tegensprekende uitspraken? Twee weken later kwam de volgende statenbrief van de gedeputeerde met de mededeling dat de vertraging niet weken, maar maanden gaat duren met alle gevolgen van dien. Wat is er in deze twee weken gebeurd dat wij niet op 1 september konden weten? Dan vergeten wij nog dat wij op 17 juni de mededeling kregen dat er weer miljoenen euro's extra naar het project moesten.

Inmiddels is het 30 september en wij hebben te horen gekregen dat nog steeds niet alle informatie beschikbaar is en dat deze pas eind oktober komt. Tenminste, dat is het streven. Als al bekend was bij de ambtelijke organisatie dat vanaf het begin van het project het informatiedossier extra aandacht behoeft, hoe kan het dan nog zo fout gaan? Waarop is die 'enkele weken' uit de brief van 1 september gebaseerd? Wat is er met de waarschuwing van 11 maart 2019 en de daarop volgende waarschuwing van zowel ISA als het 'safety board' gedaan? Wat is de rol van de kwaliteitsmanager hierin geweest? Wanneer zijn de Staten voor het eerst gewaarschuwd over de problemen die zijn aangekaart door de ISA en de 'safety board'? Hoe nu verder? Deze tramlijn kost ons vele miljoenen euro's extra en rijdt wederom niet op tijd. Het is om moedeloos van te worden.

Welke concrete maatregelen gaat de gedeputeerde treffen om de problemen zo snel mogelijk te verhelpen zodat de tram kan gaan rijden? Welke maatregelen zijn nodig om dit soort projecten in de toekomst wel in goede banen te kunnen leiden? Hiervoor moeten alle opties op tafel gelegd worden. De lessen van de Uithoflijn hebben wij blijkbaar nog steeds niet tot ons genomen.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Dercksen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Het houdt niet op, niet vanzelf. "De gedeputeerde en de provincietop maken er een ongelooflijke zooi van.", zei de heer Schaddelee in zijn vorige politieke leven. Hij stelde vast dat GS geen grip had op de organisatie en hij had gelijk, want het was een puinhoop. Er werd onder andere belangenverstrengeling vastgesteld. In een boze bui zei hij zelfs dat het een corrupte janboel was. Dat was inhoudelijk een stap te ver, maar ik begreep de boosheid en de emotie waar dat vandaan kwam heel goed. Wij werden bijvoorbeeld ongeïnformeerd het debat in gestuurd, want de waarheid moest zo lang mogelijk onder het tapijt blijven. Inmiddels zit een van de grootste criticasters van de Uithoflijn zelf met zijn broek tussen de ketting. Hoeveel grip heeft hij op de organisatie? Hij zit er intussen al anderhalf jaar. Wat heeft hij aan deze puinhoop gedaan?

Het schort niet aan de informatievoorziening naar PS. In het verleden werd deze ellende vaak onder het tapijt geschoven. Over dit debacle zijn wij vrijwel direct geïnformeerd en dat is winst. Dat neemt niet weg dat de gedeputeerde verantwoordelijk is voor een organisatie die een tramlijn wil opleveren zonder de juiste vergunning. Dat moet je in de grotemensenwereld eens proberen. Je bent werkzaam bij een bouwbedrijf en als je bijna klaar bent, blijf je geen omgevingsvergunning te hebben. Dan sta je binnen vijf minuten buiten.

Het argument van de 'lerende organisatie' kan ik niet meer horen. Wij hebben een begroting van € 1.500.000.000 belastinggeld. Wij zitten niet in groep 8. Er hoort hier een professionele organisatie te staan. Natuurlijk kan er wel eens iets fout gaan, maar wij spreken over het aanvragen van de juiste vergunning. Dat is de absolute basis. Die hoort op orde te zijn. Dat is de ondergrens. Bij de Uithoflijn zijn heel wat rapporten voorbij gekomen. Zijn de adviezen van Horvat opgevolgd, bijvoorbeeld op het vlak van de systeemintegratie? Is de rol van de veiligheidscoördinator serieus genomen? Hadden wij wel een veiligheidscoördinator? Zo niet, wat is de relatie met het al dan niet aanwezig zijn van deze veiligheidscoördinator met het voorliggende debacle?

In de rapporten van de Rekenkamer staat dat de afdeling OV, de lijnorganisatie, niet goed functioneerde en slagvaardiger gemaakt moet worden. Dat is nogal een understatement met wat wij vandaag bespreken. Hoe is het met de kennisborging, de open cultuur en het werkgeverschap? Dit zijn allemaal vragen die zijn aangekaart in de rapporten. De adviesraad stelde vast dat de afdeling OV onvoldoende

ontwikkeld was voor wat betreft de formatie, kwaliteit en competenties om de aansturing van het project te kunnen borgen. Over understatements gesproken. Kortom, wat is er aan de kwaliteit en de ervaring van de organisatie gedaan met al deze adviezen die op het bureau van deze gedeputeerde lagen? Hij wist als geen ander dat het een puinzooi was. Wat heeft hij in anderhalf jaar gedaan om de organisatie te professionaliseren? Gedeputeerde Strijk neemt ons met grote regelmaat daarin mee. In dit geval heb ik daarover zeer weinig gehoord van gedeputeerde Schaddelee.

In de statenbrief van gisteren stond dat er een voorstel is om een extern onderzoek te laten doen. Moeten wij niet eerst weten wat wij met de andere onderzoeken gedaan hebben? Als wij al onderzoek gaan doen, dan zou ik het prettig vinden dat door de Rekenkamer te laten doen. Zij kent de organisatie en de casus. Tevens praat zij met minder meel in de mond dan andere organisaties.

Dan heb ik nog een aantal vragen. In de media las ik dat gemeenten wat claims zouden indienen. Zijn deze ingediend? In Amsterdam liet wethouder Wiebes een tram rijden zonder vergunning in een vergelijkbare casus. Is er een analyse van de risico's en de gevolgen als wij dat doen? De passagiers die wachten op een tram zouden wij daarmee van dienst kunnen zijn.

Tot slot een opmerking over de politiek. De ChristenUnie was bij monde van deze gedeputeerde bijzonder fel in het dossier van de Uithoflijn. Dat was terecht. Ik was blij dat een aantal oppositieleden eindelijk met ons optrokken. Ik hoop dat de ChristenUnie vandaag net zo kritisch is als in de vorige periode. Hetzelfde geldt voor de VVD-fractie. Toen hun gedeputeerde verantwoordelijk was voor dit dossier was het muisstil bij de VVD. Bij dit debacle laat zij wel van zich horen. Dat vind ik een foute manier van de taakopvatting van PS. Ik hoop dat dit zich zal verbeteren gedurende dit dossier.

Motie M67 (PVV): onderzoek door Randstedelijke Rekenkamer naar de kwaliteit van de "tramorganisatie".

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 september 2020, ter bespreking van het debacle vergunningverleningstraject project Vernieuwde Regionale Tramlijn;

constaterende dat:

- *de "tramorganisatie" blundert met de vergunningsaanvraag voor de Vernieuwde Regionale Tramlijn naar Nieuwegein en IJsselstein;*
- *de uitvoeringsorganisatie nog steeds niet in orde is en het ingezette verbetertraject van de organisatie niet leidt tot significante verbeteringen;*
- *verkeerde aannames, onderschattingen en niet voorziene zaken leiden tot onaanvaardbare vertragingen bij de ingebruikname van de SUNIJ lijn;*

overwegende dat:

de Randstedelijke Rekenkamer twee jaar geleden onderzoek heeft gedaan naar de Uithoflijn en er toen ook al aanwijzingen waren dat de afdeling OV (lijnorganisatie) niet goed functioneerde en onvoldoende ontwikkeld is voor wat betreft formatie, kwaliteit en competenties;

dragen de statengriffier op:

de Randstedelijke Rekenkamer namens Provinciale Staten te verzoeken (aanvullend) onderzoek te doen naar de slagvaardigheid en kwaliteit van de provinciale OV-organisatie en in overleg met Provinciale Staten te komen tot de formulering van de opdracht. Mocht de Randstedelijke Rekenkamer zichzelf niet geschikt achten om uitvoering te geven aan de geformuleerde opdracht, dan zal Provinciale Staten een ander geschikt bureau aanstellen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de be-raadslaging. Het woord is aan mevrouw Poppe.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Provinciale Staten hebben een statenbrief gekregen van de gedeputeerde die uitblinkt in veel woorden en wollig taalgebruik. Wij hebben gevraagd om een feitenrelaas met een tijdslijn. De gedeputeerde zegt dat dit verwerkt is in de statenbrief. Als je goed zoekt, kom je er wel uit. Daardoor werd ons werk echter niet makkelijker. Uit de brief kunnen wij destilleren dat er op 14 april en 2 juni informatie is gekomen over de levering in verband met corona, de baanstabieleit en de spleetbreedte. Uiteindelijk zou de indienststelling vertraagd worden om die redenen.

Er is vanuit gegaan dat net als bij de renovaties in 2013, 2014 en 2015 een test en een proefbedrijf van enkele dagen van kracht was. Door de gewijzigde regelgeving is dat niet meer zo en heeft de projectorganisatie deze informatie niet op de juiste manier aangeleverd. Hoe kan het dan zijn dat er niemand aan de bel trok? Iedereen wist dat deze regels waren gewijzigd. Is het werkelijk bij niemand opgekomen dat het 'safety-verhaal' van de oude trams niet bij het nieuwe materiaal past? De SP vindt het onbegrijpelijk, daar er mensen bij dit proces betrokken zijn die bij de Uithoflijn betrokken waren. Deze mensen hadden dit moeten weten. Als alles volgens de huidige planning verloopt, dan wordt het dossier op 7 oktober aangeleverd. Er mogen acht weken voor genomen worden om dat te beoordelen. Daarna komt er een test en een proefbedrijf. Met een beetje geluk gaat de tram dan op 1 januari 2021 rijden.

Uit de brief van april 2018 blijkt dat de informatie niet voldoende was. Op 30 april werd er gezegd dat het vijf voor twaalf was en op 13 augustus was het dossier nog niet compleet. 'Vijf voor twaalf' is niet zomaar een term. Daaruit blijkt urgentie. Wat is er tussen 30 april en vandaag gedaan? Waarom is iedereen op zijn of haar handen blijven zitten? Waarom is er niet op 30 april besloten tot uitstel? Dan hadden wij de hele zomer kunnen rijden en was het project later gestart. Dan had het niet zo lang geduurd. Waarom ontnamen wij de reizigers deze mogelijkheid in de zomer? Hoe gaan wij de reizigers compenseren? Zij betalen voor de bus meer dan voor de tram. Het duurt nog een hele tijd voordat zij met de tram kunnen reizen. Hoe gaan wij dat doen? Kortom, deze actie heeft het vertrouwen van de reiziger in het OV ernstig ondermijnd. Dat kunnen wij niet gebruiken, want wij willen dat het OV een middel is om de klimaatdoelen te halen en de motor van de economie in onze provincie draaiende te houden.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Vooropgesteld: het is voor ons het belangrijkste dat de reizigers zo snel mogelijk met de tram kunnen reizen en tot die tijd een fatsoenlijk alternatief hebben. De psychologie van de mens zit zo in elkaar dat hij gemaakte fouten vaak wil corrigeren door de gevolgen zo veel mogelijk in te perken, dus wij gaan ervan uit dat het college hiervoor geen aanmoediging nodig heeft. Wel zullen wij de vervolgstappen zorgvuldig volgen. Daarnaast is er nog een zorg, maar die komt later in mijn bijdrage nog wel terug.

Wij hebben overwogen om deze bijdrage louter te vullen met een rijk gevulde bloemlezing van het voormalig statenlid en huidig gedeputeerde mobiliteit. Gezien de inhoud hebben wij hiervan afgezien. Het belangrijkste punt voor ons in dit debat is de politieke informatievoorziening. In de commissie hebben wij de gedeputeerde nog een compliment gegeven voor de manier waarop hij ons snel inlichtte, maar na alle informatie die voor ons ligt, rijst de vraag of dat compliment niet te vroeg kwam. In de statenbrief staan namelijk verschillende signalen die nooit bij de Staten aankwamen.

Op 11 maart 2019 heeft de ISA een waarschuwingsbrief gestuurd aan de projectmanager. Er zijn op dat moment nog veel blokkerende bevindingen die opgelost moeten worden. Wij kunnen nergens in de informatievoorziening aan de Staten iets terugvinden over dit signaal. Waarom niet? Dit vragen wij het college. In de organisatie zijn immers wel aanvullende maatregelen getroffen om de planning te kunnen halen en de bevindingen op te lossen.

Op 30 april 2020 schrijft de 'safety board' in zijn verslag dat het vijf voor twaalf is qua kwaliteitsmanagement, verificatie en validatie. Opnieuw kunnen wij dit signaal nergens vinden in de informatievoorziening aan de Staten. Waarom niet? Dit vragen wij het college.

Pas in de kwartaalrapportage Q1 2020 en de bijbehorende statenbrief krijgen wij voor het eerst te horen dat het proces voor het opstellen van de 'safety case' tijdskritisch is. Het is daarbij zeer opvallend dat in de begeleidende statenbrief de schuld voornamelijk wordt neergelegd bij de leverancier van het trambeveiligingssysteem, die weer te maken zou hebben met de gevolgen van het coronavirus. Hoe hadden wij kunnen weten dat het vijf voor twaalf was op de indienststellingvergunning?

Pas op 1 september krijgen wij, na een alarmerende vergadering van de 'safety board' op 13 augustus een statenbrief waarin de zorgen die ons uiteindelijk hebben geneukt voor het eerst concreet onder woorden worden gebracht richting de Staten. Toch wordt hier meteen weer een stevige nuancering gemaakt: het zou gaan om een vertraging van slechts enkele weken. Waarop was die inschatting gebaseerd? Was dat ergens op gebaseerd? Wat wist de gedeputeerde zelf eigenlijk al die tijd van de waarschuwingen van de ISA en de 'safety board'?

Aanbeveling 5 van de Randstedelijke Rekenkamer in haar onderzoek naar het Uithoflijndebacle was: "Zorg ervoor dat de integrale projectplanning en de voortgangsrapportages zijn samengesteld op basis van alle noodzakelijke integrale voortgangsinformatie over het volledige grote project." Het roept vragen op waarom pas in de kwartaalrapportage van Q1 2020 voor het eerst wordt gesproken over de indienststellingsvergunning en voor die tijd alleen voor de vergunning voor traject X. Dezelfde fout is gemaakt in het Uithoflijn-project, waar destijds door de commissie Horvat op is gewezen.

In het rapport van de Randstedelijke Rekenkamer wordt daarnaast stevige kritiek geuit op de te rooskleurige voorstelling van zaken in kwartaalrapportages en tussentijdse informatievoorziening, zowel richting de directieraad als richting de Staten. Wij moeten tot de conclusie komen dat bij dit dossier in dezelfde valkuil is gestapt. De Staten zijn niet op de hoogte gesteld en naar het zich laat aanzien de gedeputeerde zelf ook niet. Anders had hij het ons ongetwijfeld verteld. Wat is er dan na anderhalf jaar cultuurverbetering veranderd?

Concluderend onder dit kopje valt het op dat de verschillende signalen die zijn afgegeven niet bij de Staten terecht zijn gekomen en dat de zorgen die wel gedeeld zijn stevast te rooskleurig werden voorgesteld. De Staten zijn dus onvolledig, onhelder en niet op de juiste toonhoogte geïnformeerd. Graag horen wij een reflectie op de informatievoorziening van deze gedeputeerde.

In een pittig debat in deze Staten in november 2018 sprak ik onder meer over de toestand van de afdeling OV. Ik sprak daar de woorden: "Het verbaast ons dan ook niet dat wij van de Rekenkamer te horen krijgen dat de actuele risico's vooral liggen bij de verantwoordelijkheden van de afdeling OV. Ook in de laatste voortgangsrapportage komen wij dat plotseling tegen. Wij roepen de gedeputeerde op ons nauwgezet op de hoogte te houden van de manier waarop binnen de provincie opvolging wordt gegeven aan de vervolgaudit van 2017 en aan de actuele adviezen van de Adviesraad Tram." Waar zijn deze updates gebleven?

Precies dit probleem zien wij terug. Een foute inschatting maken is mogelijk. Waar gewerkt wordt, worden fouten gemaakt. Wel roept die foute inschatting op zichzelf al de vraag op hoe het in de organisatie is gesteld met de kennis van de Wet lokaal spoor, met alle 'checks en balances' die al zijn ingebouwd in de afgelopen anderhalf jaar. Zeker als wij zien wat er aan waarschuwingssignalen is afgegeven, dan komt de oude vraag weer naar boven: wat doet de organisatie eigenlijk met adviezen? Hoe serieus zijn de alarmsignalen van de ISA en de 'safety board' genomen? Hoe staat het met de implementatie van oude verbeterplannen? Een paar voorbeelden hiervan. Als eerste staat in het verbeterplan van de systeemintegratie en organisatiegereedheid van de Uithoflijn dat het volgende nodig is om zover te komen: de beschikbaarheid van adequate informatie over de voortgang en de planning van alle projecten, een aangescherpte 'governancestructuur' en het integraal bewaken van de voortgang van deze projecten. Ten tweede staat in de vervolgaudit van Horvat in 2017 – die ik tussen twee haakjes nog steeds van het informatiesysteem van de gemeente Utrecht moet halen – dat expliciet gewezen wordt op de risico's van het opstellen van 'safety cases'. Hoe kan het dat het op dit aandachtsgebied opnieuw mis is gegaan?

Concluderend: hoe staat het met de kennis van de Wet lokaal spoor binnen de provinciale organisatie en hoe staat het met de opvolging van oude aanbevelingen en verbeterplannen? In de afgelopen tijd hebben wij herhaaldelijk gewezen op het risico van afvinklijstjes met verbetermaatregelen en dat er ondertussen weinig verandert.

De SGP ziet uit naar een reflectie van de gedeputeerde op deze twee punten en heeft tot slot nog twee concrete vragen. Graag ontvangen wij de verslagen van de 'safety board'. Wij willen graag zien hoe de zorgen zich in dit gremium hebben ontwikkeld in de afgelopen periode. Daarnaast zijn wij benieuwd of de gedeputeerde bereid is Horvat opnieuw te laten kijken naar de voortgang van de aanbevelingen die het al vanaf 2015 doet in het dossier van de Uithoflijn, maar dan nu breed op de OV-afdeling. Dit kan eventueel samen met de Rekenkamer, gezien haar ervaring in deze organisatie.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Oude Wesselink.

De heer OUDE WESSELINK (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Wij bespreken de vertraging van de start van de exploitatie van de vernieuwde tramlijn. GroenLinks is geschrokken van dit nieuws. Een tram die wel kan rijden, maar niet mag rijden. Dat is als een voetbalwedstrijd met publiek en zonder scheidsrechter, omdat de scheidsrechter zich in de begintijd heeft vergist. De reizigers die al enkele maanden gebruik moeten maken van vervangend busvervoer zullen hiervan nog lang hinder ondervinden: extra reistijd, mogelijk extra overstappen en minder reiscomfort. Wat GroenLinks betreft moeten wij daarom vol inzetten op de oplossing, namelijk zo snel mogelijk starten van de exploitatie. Dat heeft de eerste prioriteit.

Het is goed dat PS regelmatig updates krijgen. Toen veel informatie nog niet bekend was, zijn wij desondanks twee weken geleden direct mondeling op de hoogte gebracht door gedeputeerde Schaddel-ee. Vorige week hebben wij een aanvullende memo ontvangen en gisteren de statenbrief. Ik dank Gedeputeerde Staten voor de open en eerlijke toon in de statenbrief, inclusief de beantwoording van de technische vragen die eerder zijn binnengekomen. Het is heel prettig dat wij continu worden gevoed met informatie in plaats van dat wij een rapport krijgen als alles bekend is. Die transparantie betekent dat wij informatie kregen over geuite waarschuwingen die over andere zaken in het project gingen. Wat ons betreft is het te simpel om dit mee te nemen in dit debat.

Provinciale Staten kan zijn controlerende taak alleen uitvoeren als er genoeg informatie bekend is. Met genoeg informatie bedoel ik dat wij de exacte oorzaak moeten kennen, weten wat de concrete consequenties zijn en wat de mogelijke oplossingsrichtingen zijn. Die informatie is nog niet beschikbaar. Wij weten wat er mis is, maar wij weten nog niet wat de oorzaak of de gevolgen zijn voor de planning en de financiën. Dat is de keerzijde van vroegtijdige informatievoorziening. Daarom vraag ik aan mijn medeleden van PS: wat voor informatievoorziening willen wij? Willen wij vroegtijdige transparantie of willen wij geïnformeerd worden wanneer alle informatie bekend is? Als wij kiezen voor vroegtijdige transparantie, kunnen wij dan afspreken dat wij pas dan met een oordeel komen wanneer alle feiten op tafel liggen? Pas dan kunnen wij een correct oordeel vormen.

GroenLinks kiest voor vroegtijdige transparantie. Eerst geven wij Gedeputeerde Staten de kans om ons goed te informeren en pas daarna zijn wij aan zet om onze controlerende taak uit te kunnen voeren met goede stuurinformatie. Eventueel kan er prima een onderzoek worden uitgevoerd door de Rekenkamer. Op dit moment is het nodig dat wij verdergaan waar wij zijn begonnen en dat wij samenwerken om het vertrouwen in elkaar verder te vergroten. Rome is niet in een dag gebouwd. Hetzelfde geldt voor ons.

Terug naar de inhoud. Op basis van de beschikbaar gestelde informatie heeft GroenLinks alsnog de volgende technische vragen. In welke fase bevond zich het project voordat wij wisten van de vertraging? In de brief wordt ingegaan op vijf verschillende fases. Het is GroenLinks opgevallen dat onderdeel 2 van het procesvoorstel alleen informatie over de processen bevat en geen praktijkuitleg van hoe het gaat. In onderdeel 1 en 3 is dit wel het geval. Kan de gedeputeerde uitleggen hoe dat precies zit? In welke fase zitten wij momenteel? In de brief staat dat de ontwikkelingen rond het project VRT impact hebben op de organisatie van de provincie. Kunt u benoemen wat voor impact dit is? Klopt het dat het vervangend busvervoer duurder is dan het OV-tarief van de tram? Op 2 september heeft het projectteam ondervonden wat wij vandaag bespreken. Pas 10 september is dat bij u binnengekomen. GroenLinks is benieuwd wat er in die acht dagen heeft plaatsgevonden.

GroenLinks gaat afsluiten met de allerbelangrijkste vraag: wat doet GS zodat dit probleem zo snel mogelijk is opgelost?

De VOORZITTER: De heer Van den Dikkenberg heeft een interruptie.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! GroenLinks heeft zojuist gezegd dat goede en vroege informatie de voorkeur heeft. Dat heeft tevens onze voorkeur. Hoe waardeert u dan de informatievoorziening zoals deze in dit project geschied is?

De heer OUDE WESSELINK (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Bedoelt u bepaalde informatie of de algemene informatievoorziening van het hele project in het algemeen?

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! De ISA heeft signalen geuit waarin een grote waarschuwing wordt gegeven en daarover wordt niet gecommuniceerd naar de Staten. Het maatregelplan dat hieraan vasthangt was op zijn minst nieuwswaardig geweest voor de Staten.

De heer OUDE WESSELINK (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Bij reguliere projecten komt het wel vaker voor dat er intern waarschuwingen worden afgegeven. De vraag is in hoeverre dit waarschuwingen zijn die het totale project in gevaar brengen en of het nodig is om PS hierover te informeren. Uit de informatievoorziening haal ik dat deze waarschuwingen niet van dusdanige aard waren dat dit de algemene kaders van het project in gevaar brachten.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! GroenLinks heeft zelf aangegeven dat zij graag vroegtijdig een goede informatievoorziening heeft. Uit de reeks informatie die wij gisteren toegezonden hebben gekregen, concludeer ik dat het daarop gehaakt heeft. U beoordeelt dit als een intern signaal. Ik kan het u niet kwalijk nemen, want u heeft het Uithoflijn-dossier niet meegemaakt. Daarin zijn voortdurend dit soort interne signalen genegeerd en voorbijgelopen. Dat maakt deze organisatie wel een beetje bijzonder. Daarom stel ik de vraag hoe dit beoordeeld is.

De heer OUDE WESSELINK (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Op het moment dat gedeputeerde Schaddelee heeft gehoord dat er meer aan de hand is dan wij voorheen wisten, zijn wij direct geïnformeerd. De informatie die u beschrijft is van een andere orde. GroenLinks blijft bij het standpunt dat wij direct en transparant op de hoogte zijn gesteld zodra de gedeputeerde hiervan wist.

De VOORZITTER: Mevrouw Poppe en de heer Dercksen hebben een interruptie.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! De vroegtijdige transparante informatie vindt de SP heel belangrijk. Op 30 april is gezegd dat het vijf voor twaalf is. Dat is een urgentie-uitdrukking. Ik weet niet of deze waarschuwing de gedeputeerde ter ore is gekomen, maar ik had het graag geweten als dat wel zo is. Op 30 april kon het hele project nog uitgesteld worden. Eerst had het huishoudboekje en de informatievoorziening voor de vergunning in orde moeten zijn voordat er gebouwd werd en je mensen meer laat betalen voor de bus.

De VOORZITTER: De heer Oude Wesselink mag kort reageren op de interruptie van mevrouw Poppe.

De heer OUDE WESSELINK (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Het lijkt mij aan de gedeputeerde om te beoordelen wat die waarschuwing op dat moment precies was. Op basis van de informatie in de brief kan ik niet beoordelen in hoeverre de spreuk 'vijf voor twaalf' wel of niet dusdanig van aard was dat het project wel of geen vertraging kon ondervinden.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Het is niet aan ons of de gedeputeerde om te bekijken of het echt vijf voor twaalf was. Als de ISA aangeeft dat het vijf voor twaalf is, dan moeten wij dat aannemen.

De VOORZITTER: Het ontbrekende puzzelstukje is het antwoord van de gedeputeerde. Dat komt straks. Ik stel voor dat u eventueel in de tweede termijn hierover doorpraat. De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! De GroenLinks-fractie wil graag vroegtijdig geïnformeerd worden. Als er echter brieven komen met winstwaarschuwingen en een vijf-voor-twaalf-melding, dan wil zij dat niet weten. Ik kan het niet meer helemaal volgen. Kunt u het nog eens uitleggen?

De heer OUDE WESSELINK (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Bij de eerdere beantwoording heb ik antwoord gegeven op deze vraag.

De VOORZITTER: U krijgt allemaal nog de gelegenheid in uw eigen termijn. De heer Berlijn mag nog een vraag stellen aan de heer Oude Wesselink.

De heer BERLIJN (FvD): Mijnheer de voorzitter! Ik vraag mij af of de heer Oude Wesselink dezelfde informatie heeft als wij. De gedeputeerde heeft zelf gezegd dat het evident is dat het eerder gesignaleerd had moeten worden. Als PS zijn controlerende taak voldoende moet kunnen uitvoeren, dan hebben wij informatie nodig. Er zijn al vanaf 11 maart 2019 waarschuwingen gegeven en vandaag zien wij daarvan het resultaat. PS had beter geïnformeerd moeten worden.

De VOORZITTER: Heeft de heer Oude Wesselink behoefte om hierop te reageren of houdt u het bij uw antwoord?

De heer OUDE WESSELINK (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Enerzijds is het de vraag of de informatie de gedeputeerde wel bereikt heeft. Dat kan ik niet beoordelen. Anderzijds is het de vraag of PS direct geïnformeerd is over de informatie die de gedeputeerde heeft bereikt. Wat GroenLinks betreft zijn dat twee verschillende zaken die door elkaar worden gehaald.

De VOORZITTER: Ik kom toe aan de volgende spreker, de heer Wijntjes.

De heer WIJNTJES (CDA): Mijnheer de voorzitter! Dank voor de statenbrief over deze belangrijke kwestie. Wij hebben deze brief gisteravond gekregen en ik had nog wel een paar uurtjes nodig om dat grondig door te lezen. Je ziet dat er intern in de organisatie flinke fouten zijn gemaakt. Daar kunnen wij niet omheen dansen. Dat kan op dit moment al geconcludeerd worden. Ik dank de vragenstellers van de VVD en de SGP die uitvoerig schriftelijke vragen hebben gesteld. Ik dank tevens de bijdragen die inmiddels de revue zijn gepasseerd, want dat scheelt mij veel vragen om te stellen.

Het is een buitengewoon vervelend voorval. Wat ik tevens vervelend vond is de manier waarop het gecommuniceerd werd, met werkwoorden als 'frustreren'. Bij calamiteiten probeer je in memo's zo zakelijk mogelijk te blijven. Als je dat niet doet, dan loop je vooruit op datgene wat wij precies willen weten. Daarvoor is wellicht traditioneel onderzoek nodig. Ook het werkwoord 'reflecteren' heb ik gehoord. Het zou handig zijn als de gedeputeerde hierop reflecteert.

Het heeft grote gevolgen voor burgers die in de nabijheid van een tramlijn wonen en voor de forenzen die pendelen van Utrecht naar Nieuwegein en IJsselstein et cetera. Vergis je hier niet in. Vanuit Nieuwegein komt een inkomende pendel van ongeveer 30.000 arbeiders. Een groot gedeelte hiervan kwam met de tram. Dit gaat over een gebied van 450.000 inwoners. Daarom is het heel belangrijk. Te meer, omdat de tram doorgetrokken moet worden naar de Uithoflijn. Dan wordt dit de ruggengraat van het openbaar vervoer in de Utrechtse regio. Dit is buitengewoon ernstig.

De reacties op dit voorstel waren niet mals. In 2018 en 2019 werd ik op verjaardagen in Nieuwegein altijd begroet met: "Zit jij nog in de Staten van Utrecht? Ach, wat hebben wij een medelijden met jou." Toen werd het een tijdje stil. Daarna zeiden zij: "Het gaat wel lekker bij jullie." Echter, vorige week was ik op een verjaardag en het klonk weer hetzelfde als twee jaar geleden. Wij zijn weer terug bij af.

De prioritering in de brief is heel goed. Wij moeten ervoor zorgen dat de reizigers hiervan zo min mogelijk overlast ondervinden en dat het vervangende vervoer gegarandeerd is tot het moment dat de indienststelling definitief is. Daarnaast moeten wij ervoor zorgen dat het nodige gecompenseerd wordt. Ik heb de motie van de VVD gelezen over de tramstations. Bij het tramstation Merwestein in Nieuwegein moet tevens gecompenseerd worden.

In de commissie heb ik gezegd dat er bijna niks is veranderd aan de functionaliteit van de lijn. Het enige wat er functioneel gebeurt, is dat de stations verlaagd zijn. Meer is er niet veranderd, behalve op het terrein van de veiligheid. Daaraan moeten geen concessies gedaan worden, want de tramlijn van Utrecht CS naar IJsselstein-Zuid en Nieuwegein-Zuid is een andere lijn dan de Uithoflijn. De regionale tramlijn gaat dwars door het stedelijk gebied en kent vele stations. Gelukkig zijn er de laatste tijd minder dodelijke ongelukken. Ik heb weleens gekeken naar een rapportage van de CROW van 2008 tot 2018 en daaruit blijkt dat op deze lijn zes doden zijn gevallen. Het is een belangrijk punt voor dat gedeelte van de lijn.

Als de kwaliteitseisen van de Uithoflijn zich precies verhouden met de kwaliteitseisen van de stedelijke lijn, dan is er niet veel werk nodig om te beoordelen wat de afwijkingen zijn en welke maatregelen er nodig zijn.

Het evaluatieonderzoek klinkt zo ver weg. Hierin moet een simpel feitenrelaas worden opgenomen. Dat moeten open en 100% transparant. Wij moeten niet in de val van de vorige periode stappen. Nee, dit moet klip en klaar zijn en er moeten geen verschillende meningen zijn. De vraag of de gedeputeerde dit wel of niet wist moet daarin beantwoord worden. Dit onderzoek kan uitgevoerd worden door de Rekenkamer. De evaluatiekant richting de organisatie kan wellicht beter door een ander worden uitgevoerd. Het is een project dat door de overheid is uitgevoerd. Een project begin je met het maken van een grondige risicoanalyse. Het grootste risico bij dit soort bouwprojecten is de overheid, want die gaat over de wet- en regelgeving, vergunningen, handhaving et cetera. Dat moet tevoren 100% kloppen. Als het antwoord niet 100% positief is, dan is dat een reden om te vragen of er een no-go-beslissing genomen moet worden. Hoe heeft de risicoanalyse aan het begin van het project in elkaar gezeten en wat kunnen wij daarvan leren?

Het CDA wil weten hoe het richting het bestuur is gegaan. Na de affaire met de Uithoflijn weet je dat de tram een politiek gevoelig dossier is. Over tien jaar weet niemand het meer. Het dossier is subaltern aan de orde gesteld, terwijl de signalen van de ISA substantieel waren. 'Vijf voor twaalf' is een stevig signaal. Waarom is dit niet richting de politiek gegaan? Dat is buitengewoon wonderlijk gelet op de politieke gevoeligheid van dit dossier. Dat wordt op zijn minst een leerpunt.

De VOORZITTER: De heer De Droog heeft een interruptie.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! De heer Wijntjes begon heel luchtig door te constateren dat veel vragen al gesteld zijn. Inmiddels zijn wij in een verhandeling terechtgekomen waarvan ik niet meer weet waar het heen gaat.

De heer WIJNTJES (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik zie iedereen ademloos luisteren.

De VOORZITTER: Dat is de beleefdheid.

De heer WIJNTJES (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik beschouw het ook als kritiek op de voorzitter.

De VOORZITTER: Ik geef u de gelegenheid om uw betoog af te ronden.

De heer WIJNTJES (CDA): Mijnheer de voorzitter! Dat zal ik doen. Ik ga afronden met een compliment. Snel nadat de gedeputeerde het nieuws hoorde, zijn de Staten geïnformeerd. Dat is wel eens anders geweest in dit huis. Het is heel goed als het college die lijn bevestigt, want dat is nieuw aan dit college.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een vraag aan de heer Wijntjes.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik dank de heer Wijntjes voor zijn innemende bijdrage. Ik deel het compliment dat gedeputeerde Schaddelee ons vrij snel geïnformeerd heeft. Daar zit wel een dubbele laag achter. In het Uithoflijn-dossier heeft de PVV-fractie vastgesteld dat het de vraag is in hoeverre het college geïnformeerd was over de problemen die er waren, bijvoorbeeld op financieel gebied. Zijn dat niet de belangrijkste zaken waarover wij moeten spreken? Verder vraag ik u of u het met mij eens bent dat het heel belangrijk is om te weten wat er in deze anderhalf jaar gebeurd is sinds wij een nieuw college hebben. U heeft het Uithoflijn-dossier meegemaakt. Wat is er gebeurd met die stapel rapporten?

De heer WIJNTJES (CDA): Mijnheer de voorzitter! In beide vragen van de heer Dercksen ben ik geïnteresseerd. De eerste vraag over de interne verantwoording richting het bestuur en de politieke gevoeligheid heb ik al besproken. Met betrekking tot uw tweede vraag ben ik geïnteresseerd in wat er veranderd is sinds de Uithoflijn. Een evaluatieonderzoek of een onderzoek van de Rekenkamer is een belangrijk punt om de voortgang te zien van deze kwestie. In de statenbrief staat iets over allerlei functies die ingehuurd worden, zoals de 'safety manager'. Inhuur is het bewijs dat de tramafdeling van de provincie te klein van omvang is om dat soort meest essentiële functies zelf in huis te hebben.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Veen.

Mevrouw VEEN (D66): Mijnheer de voorzitter! Toen de gedeputeerde vorige week met het nieuws kwam over de ontwikkeling rondom de vernieuwde regionale tramlijn bleef D66 vooral achter met heel veel vragen. Hoe heeft het kunnen gebeuren? Wat is er precies misgegaan? Hoe lang laat een oplossing op zich wachten? De perikelen rondom de Uithoflijn werden opgerakeld. Daarvoor heb ik alle begrip. De vragen duizelden mij door het hoofd. Dat was voor mij een reden om in eerste instantie een stapje terug te zetten en richting te geven aan al deze vragen. Het antwoord op een groot deel van deze vragen is: informatie. Dat is het sleutelwoord geworden in dit debat. De laatste dagen is een hoop helder geworden door het memo, de statenbrief en de beantwoording van de vragen van de VVD, SGP en SP, waarvoor dank. Daarnaast zijn er nog steeds veel vragen. Dat brengt D66 tot drie verzoeken en een advies voor de gedeputeerde.

Het eerste verzoek ligt in het onderzoek. Wij willen zo snel mogelijk inzicht in wat hier heeft kunnen gebeuren, hoe dit mis is kunnen gaan en inzicht in wat hier de anderhalf jaar is gebeurd dat ertoe geleid heeft dat wij dit debat voeren. Daarop vraag ik mij af hoe het zich heeft kunnen voordoen dat de gedeputeerde enige tijd niet op de hoogte is geweest van wat hier heeft gespeeld.

Het tweede verzoek ligt in lijn met het eerste verzoek, namelijk: zet in op het herstellen van de organisatie, zodat deze fouten in de toekomst voorkomen kunnen worden en teruggebracht worden tot de menselijke marge. Het is zorgelijk dat het zo lang heeft geduurd voordat de gedeputeerde op de hoogte was van de situatie, evenals de Staten. Wellicht is het tijd om na te denken over de capaciteit en de expertise rondom dergelijke projecten. Wat extern is ingekocht is wellicht beter structureel belegd, zodat wij die kennis in huis hebben voor een nieuw project. Dat lijkt mij een overweging die de gedeputeerde op dit moment kan maken.

Het derde verzoek is: denk aan de reiziger. In de beantwoording van de vragen van de SGP was te lezen dat er al gekeken wordt naar mogelijkheden ter compensatie van de reiziger. Daarvan zou ik graag op de hoogte blijven. Net als mijn collega's zie ik graag dat deze reizigers op voldoende wijze worden gecompenseerd en dat er alternatieve vervoersmogelijkheden blijven zolang dit voortduurt.

Tot slot heb ik de gedeputeerde een advies beloofd. Een van de gouden regels van crisiscommunicatie is: wees altijd open en eerlijk. Het woord 'zorgvuldig' kan ik daaraan toevoegen. Neem ons mee in alle informatie, ontwikkelingen en afwegingen die zich gaan voordoen de komende tijd. Ik ben liever een keer teveel geïnformeerd dan een keer te weinig in het geval van de tram.

De VOORZITTER: De heer De Jager heeft nog een vraag aan mevrouw Veen.

De heer DE JAGER (VVD): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Veen spreekt over het informeren van de Staten. Is zij het met mij eens dat wij daaronder een bredere groep 'stakeholders' mogen verstaan die ook geïnformeerd moeten worden met voor hen relevante informatie?

Mevrouw VEEN (D66): Mijnheer de voorzitter! Waar denkt u dan aan?

De heer DE JAGER (VVD): Mijnheer de voorzitter! Er zijn gedupeerde bedrijven, gemeenteraden en tal van andere organisaties die graag weten waar zij staan en wat dit voor hen betekent.

Mevrouw VEEN (D66): Mijnheer de voorzitter! Als er relevante informatie voor hen boven tafel komt, dan moeten deze mensen meteen geïnformeerd worden. Het lijkt mij meer dan logisch als het relevant is. Ik kan mij voorstellen dat wellicht niet alle informatie relevant is voor een ondernemer aan de rand van een tramlijn. Alles wat wel enigszins te maken heeft met de tramlijn is mijns inziens ook aan hen besteed.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw d'Hondt.

Mevrouw d'HONDT (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Vorige week gaf de heer Wijntjes een mooie beschrijving van een wandeling langs de vernieuwde tramlijn die er prachtig bij lag. Volgens zijn hondje althans dat kennelijk kan praten, maar er gebeuren wel gekkere dingen met mensen in tijden van een eenzame 'lockdown'. Dat deed mij denken aan de beelden van Lelystad Airport. Deze waren een tijdje geleden op het televisieprogramma Zondag met Lubach. Dat gaf een desolate aanblik van een nieuw vliegveld, compleet met 24 klaverjassende luchtverkeersleiders zonder vliegtuigen. Wat de PvdA betreft had dat vliegveld niet gebouwd moeten worden, maar dat is een andere kwestie.

Kostbare en met belastinggeld aangelegde infrastructuur ligt er niet voor niks. Dat geldt helemaal voor de SUNIJ-lijn die er al jaren heel hard aan toe was om vervangen te worden en waarbij de reizigers nog langer op ingebruikname moeten wachten. De parallel met de andere tram is snel gemaakt. Het grote verschil is dat toen de oppositie een hele tijd moest leuren om informatie en deze informatie ligt bij dit dossier gelijk op tafel. Dat valt te prijzen en laat zien welke cultuurverandering er gaande is. Transparantie is beter dan zaken onder de pet houden en pas melden als het hele verhaal compleet is. Tegelijkertijd stelt ons dat voor een dilemma, want de discussie is lastiger als de feiten niet compleet zijn.

De VOORZITTER: De heer Van den Dikkenberg heeft een interruptie.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw d'Hondt zegt terecht dat transparante informatievoorziening belangrijk is. In dit dossier hebben wij drie smaken te pakken. Vanaf de waarschuwing van de ISA heeft het een jaar geduurd voordat de 'safety board' begon te waarschuwen met vijf-voor-twaalf-signalen. Toen heeft PS niks gehoord. Vervolgens hebben wij in september gehoord dat het vier weken was en half september werd het een aantal maanden. Ziet mevrouw d'Hondt dit als een transparante informatievoorziening waarbij er gedeeld wordt wat de stand van zaken op dat moment is?

Mevrouw d'HONDT (PvdA): Mijnheer de voorzitter! De door u gestelde vragen heb ik ook en de gedeputeerde zal daar nader op ingaan voor zover hij deze informatie zelf heeft kunnen achterhalen. De vraag is welk van de afgegeven signalen op tijd de gedeputeerde hebben bereikt. Dat is een vraag waarvan ik hoop dat deze boven tafel komt. Wel is het spannend of wij hiermee ambtenaren in de wind zetten. Je wilt niet dat de mensen die gewaarschuwd hebben met naam en toenaam in de openbaarheid komen, want dan zullen zij de volgende keer niet meer waarschuwen. Het debat hierover moeten wij op abstract niveau voeren. Wij moeten wel tot de kern van de zaak komen, maar niet tot in

detail gaan uitvogelen wie wat wanneer verkeerd heeft gezegd. Dat is een zaak van de gedeputeerde. PS moet op hoofdlijnen bepalen wat hier is misgegaan en wat er in de toekomst beter moet gebeuren.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Dit was de cruciale schakel in de Uithoflijn. De informatie kwam niet via de knoop, maar bleef van onderaf ergens steken. PS en de gedeputeerde waren niet in de positie om te controleren. Dat is het grote leerpunt van de Uithoflijn. Daarvoor vindt er een cultuurverandering plaats. Dat is de kern van wat wij vandaag zien. Hiervoor zou ik geenszins ambtenaren in de wind zetten. Ik ben juist heel blij als het open gedeeld wordt, want dat is de cultuurverandering die wij voor ogen hebben. Die cultuurverandering is anderhalf jaar aan de gang en het resultaat komt in deze september met een boemerang terug. Dat zou ik zo graag anders zien.

Mevrouw d'HONDT (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Dat ben ik met u eens. De cultuurverandering is anderhalf jaar aan de gang en er is meer tijd nodig om de rommelzolder van 49 jaar goed op te ruimen en netjes orde op zaken te stellen. Ik geloof dat wij het college daarvoor iets meer tijd moeten geven.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Niemand zit te wachten op het aanwijzen van ambtenaren in de persoon. Het maakt mij niks uit wie de gedeputeerde is, maar hij heeft een functie die hij moet vervullen. Dit geldt in elke organisatie. Om door te dringen tot de kern moet je een probleem aanwijzen waar mensen verantwoordelijkheden hebben om hun werk uit te voeren. Het maakt niet uit hoe deze persoon heet. Als dit echter angstvallig vermeden wordt, is het de vraag of wij tot het probleem komen.

De VOORZITTER: Het is belangrijk dat de gedeputeerde straks eerst uw vragen beantwoordt. Dat kan meer duidelijkheid geven. Mevrouw d'Hondt beantwoordt uw vraag en vervolgt haar betoog.

Mevrouw d'HONDT (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik kan meegaan in het betoog van de heer Dercksen. De PvdA-fractie was destijds net zo fel over de Uithoflijn en het ontbreken van alle informatie als de PVV-fractie. Wij zitten hier wel met een dilemma. De gedeputeerde heeft ervoor gekozen om open kaart te spelen en alles wat hij wist bij ons op tafel te leggen zodra hij dit wist. Vervolgens zeggen wij tegen hem dat hij nog niet alles weet. Hoe moet hij hier dan uitkomen? Dit is een strategie die mij veel beter lijkt dan hoe het in de Uithoflijn gebeurd is, namelijk: net zo lang wachten tot alle feiten boven tafel zijn en tot die tijd zeggen dat er niks aan de hand is. Ik kan mij de emoties van de oppositie nog goed herinneren. Sommigen waren daarin wat feller dan anderen. Wij moeten de gedeputeerde de gelegenheid geven om grondiger tot de kern van de zaak te komen, op basis van die feiten met ons het gesprek aan te gaan en daarvoor de volle verantwoordelijkheid te nemen. Ik ben het met u eens dat het niet uitmaakt welke voornaam de gedeputeerde heeft.

Gisteravond hebben wij een brief gekregen waarin te lezen is dat deze onder hoge druk tot stand is gekomen, gezien het vele jargon dat soms meer vragen oproep dan beantwoordde. Soms lijkt het alsof het veiligheidscertificaat een puur administratieve kwestie is waarvoor de papieren niet op tijd zijn ingevuld. Het lijkt mij echter meer dan dat. Bij de Fyra kan ik mij herinneren dat de stukken trein je zo ongeveer om de oren vlogen, dus een veilig rijdende tram lijkt mij van het grootste belang. Kan de gedeputeerde wat meer zeggen over de suggestie van de heer Dercksen om zonder vergunning te gaan rijden. Dat lijkt mij een groot risico.

Er worden verbeteringen voorgesteld, maar waar zit precies het probleem? Leeft dit breder in de organisatie? Is het een probleem van de structuur of de cultuur van de organisatie? Wat is precies het probleem? De heer Dercksen en ik hebben daarover in het verleden al veel vragen gesteld. Zou gedeputeerde Strijk nog eens helder kunnen benoemen wat in het grotere plaatje de problemen zijn waarvoor een oplossing wordt gezocht? Of is het veel simpeler en is de organisatie van de provincie te klein om dit soort grote infrastructurele projecten zelf in huis te hebben?

Een ander gevolg van de perikelen bij de Uithoflijn, is dat de organisatie extreem gefocust was op de afspraken met de BAM. Dat verliep allemaal vlekkeloos, getuigde het ooggetuigenverslag van het hondje van de heer Wijntjes. Daardoor verslapt de aandacht voor andere zaken wellicht. Deelt de gedeputeerde deze analyse? Wat kunnen wij eraan doen dat wij leren van onze fouten en de goede dingen goed blijven doen?

Het is een goede suggestie om een onderzoek te laten uitvoeren door de Rekenkamer. Zoals u weet ben ik een groot fan van de Rekenkamer. Dan moeten wij dat wel netjes aan hen vragen, want zij gaat over haar eigen onderzoeken en heeft de laatste tijd wel meer onderzoeken naar dit soort type problemen gedaan.

Arjen Lubach stelde voor om van het vliegveld in Lelystad een Falion te maken: een museum van gefaalde grote infrastructurele projecten van de overheid. Ik ga ervan uit dat de provincie Utrecht dankzij de gezamenlijke inspanningen van dit college en de ambtelijke organisatie uit dit museum ver weg blijft.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Van Oort.

De heer VAN OORT (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Toen ik vanochtend mijn bijdrage bijna klaar had, viel de Trouw in de bus en in de opening werd het woord 'janboel' gebruikt. Dat was een verwijzing naar mijn voorganger op het gebied van mobiliteit die dat woord zei met een bijvoeglijk naamwoord daarvoor. Het positieve nieuws is dat het bijvoeglijk naamwoord niet meer gebruikt hoeft te worden. Tegelijkertijd is onze fractie uitermate kritisch over hoe het proces verloopt. De aanvragers hebben het woord 'debacle' als eerste woord bij dit agendapunt gebruikt en daarin hebben zij gelijk. Het is een debacle hoe het op dit moment gaat.

Vervolgens moeten wij verder kijken. De rol van de Statenleden bestaat uit kaders stellen en controleren en de Staten hebben een ombudsfunctie. Deze ombudsfunctie is het aanklaarten voor de reiziger dat dit een groot probleem is dat zo snel mogelijk moet worden opgelost. Het is te prijzen dat het college ervoor gekozen heeft om eerst op korte termijn de vergunningverlening op orde te krijgen en in de tussentijd te zorgen voor vervangend vervoer. Dat gaat de goede kant op.

Dat gezegd hebbende, heeft de ChristenUnie wat vragen bij de statenbrief. Deze is uitgebreid. Bij hoofdstuk 2 hebben wij echter het idee dat feitenvinding, historisering en de wenselijkheid van het verdere proces door elkaar lopen. Dat is niet heel erg, ware het niet dat het ontzettend belangrijk is dat het 'in control' zijn over hoe wij verder komen op orde is. Dat is waar de rol van de Staten ligt op dit moment. Wij moeten zo 'in control' zijn dat wij weten dat het college van GS in control is op de organisatie en zo verder naar beneden. Naar aanleiding van de statenbrief zie ik in dit debat graag een reflectie van de gedeputeerde over hoe hij vindt dat GS 'in control' is op de korte termijn voor de vergunningaanvraag en -verlening. Zitten wij daar aan het stuur? Daarop hoor ik graag een reflectie.

Over de toekomst heeft een aantal partijen terecht opgemerkt dat er gekeken is naar de organisatie. Dit kan ik samenvatten in wat voor de ChristenUnie belangrijk is. Hoe laat het college aan ons zien dat het college 'in control' is naar de Staten toe? Het zal mij een zorg zijn of het daarvoor Horvat of een rapport van de Rekenkamer gebruikt. Ik wil weten dat het college aan het stuur zit. Dat vertrouwen zou ik graag zien in de komende periode. Ik zie wat er gebeurt in de organisatie en begrijp dat dit geen proces is dat in een aantal weken gereed is. Dit gaat waarschijnlijk de hele collegeperiode duren, want in de gehele organisatie is van alles te verbeteren. Dat is wel de kernvraag in dit dossier. Daarop hoor ik graag een reflectie van het college.

Tot slot wordt er een onderzoek aangekondigd. Dat is mooi. Wel willen wij wegblijven van het niveau welke persoon dit precies gedaan heeft en inzetten op de vraag wie op welk punt controle heeft. Door het debatje dat net plaatsvond tussen GroenLinks en de PVV heeft de gedeputeerde wel informatie gekregen. De gedeputeerde kan niks doorsturen als hij het zelf niet heeft. Dat raakt aan de vraag of de

organisatie 'in control' is en of dit via de juiste weg naar ons toekomt. Dat is een belangrijk element in dit onderzoek.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Van der Steeg.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de voorzitter! De gang van zaken rondom de VRT is met recht een debacle te noemen. Wanneer er vertraging ontstaat mede door de coronapandemie, zoals eerder, is dit deels overmacht te noemen. Wanneer er sprake is van verkeerde aannames en onderschatting, zoals in de memo te lezen valt, dan gaat de term 'overmacht' niet op. Het was 'gewoon' een kwestie van de juiste vergunning aanvragen.

De PvdD-fractie is niet boos, maar wel teleurgesteld. De provincie staat voor flinke opgaven op het gebied van klimaat en verduurzaming, waarbij het OV een belangrijke rol speelt. Daar komt bij dat de coronacrisis voor flink minder reizigers heeft gezorgd. Het was dus al een hele klus om die reizigers weer terug in de trein en bus te krijgen. Daarbij helpt verdere vertraging niet.

In de statenbrief staat dat de ISA op 11 maart 2019 een zogenaamde 'letter of concern' heeft afgegeven, waarin werd aangegeven dat het informatiedossier onvoldoende was. Dat is anderhalf jaar geleden. Had men op grond van de 'letter of concern' dus al niet kunnen weten dat een indienststellingsvergunning met bijbehorend informatiedossier nodig was? Is er wel voldoende aandacht gegeven aan deze 'letter of concern'? Hadden de Staten niet eerder geïnformeerd kunnen worden over de ommissie om een indienststellingvergunning en bijbehorend informatiedossier aan te vragen en over de verdere vertraging?

In beantwoording op vragen zegt GS dat men werkt aan het compenseren van de reizigers. Dat vinden wij hoopgevend en inderdaad op zijn plaats. Wij dringen er bij de gedeputeerde op aan om dit op de meeste klantvriendelijke manier te doen. Het zijn de forenzen die reizen tussen Nieuwegein, IJsselstein en Utrecht die hier de dupe van zijn en nog langer moeten wachten tot zij weer comfortabel en snel met de tram kunnen reizen. Wellicht dat wij deze mensen dan voor het OV kunnen behouden.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Hoek.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Gedeputeerde Schaddelee is een stoere man. In de vorige statenperiode zat aan uw rechterzijde een groot kritisch blok statenleden van de PVV, SGP en de ChristenUnie. De heer Schaddelee stond bekend als een van de statenleden die zich het felst uitliet over de bestuurlijke en ambtelijke missers tijdens de aanleg van de Uithoflijn. Hij haalde de toenmalige gedeputeerde flink door de mangel. Een veelgehoord citaat van de toenmalige woordvoerder van de ChristenUnie, de heer Schaddelee, is een uitspraak in het Reformatisch Dagblad: "Het is een corrupte janboel, om het plat te zeggen." De rest streep ik door.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik ben plots wel heel nieuwsgierig.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Misschien komt het nog wel een keer, maar niet op dit moment.

Zoals gezegd: de gedeputeerde is een moedig man, want hij heeft dit dossier toch op zich durven nemen. Het is moedig om anderen de maat te nemen en dan te denken: "Ik zal hen wel even laten zien hoe het moet." Niet alleen aan de zijkant staan toeteren, maar zelf het heft in handen nemen. Ik heb respect voor het enorme risico dat hij heeft genomen door de portefeuille mobiliteit op zich te nemen met de geschiedenis die hij heeft als oppositielid en dat hij zich hiermee zo buitengewoon kwetsbaar maakt.

Het blijkt echter dat een goed paard nog geen goede ruiter is. Hij, die zo goed wist hoe het moet, is zelf hoofdrolspeler in het debacle van een tram die niet kan rijden. Het gloednieuwe dossier ligt er blinkend bij. De glimmende koperen bovenlijn doet pijn aan je ogen in de zon. De testritten zijn geslaagd. De komende maanden is de tram echter niet te gebruiken door geblunder van de provincie. Gebruikers en ondernemers van de winkelcentra langs de tramlijn zijn de dupe.

Dan is het klaar. Er liggen nieuwe bovenleidingen, sporen en perrons. De linten zijn gespannen om de tram in gebruik te nemen en de schaar ligt op het kussen, want de gedeputeerde gaat het lint doorknippen. Dan blijkt dat er een renovatievergunning is aangevraagd terwijl de werkzaamheden zo groot waren dat het een nieuwbouwvergunning moest zijn. Toen de veiligheidspapieren op tafel moesten komen, bleken deze er niet te zijn. De bewijsvoering is niet op orde. Het is toch niet te geloven. Kennelijk heeft niemand vooraf navraag gedaan of advies ingewonnen. Het was de heer Schaddelee die zich toen als fractievoorzitter heel veel uitliet over de bestuurlijke chaos rond de Uithoflijn en laat dit zelf naadloos overgaan in de SUNIJ-lijn.

Er zijn bestuurskundigen, zoals de heer Veeneman van de TU Delft, die adviseren om de tram zonder vergunning te laten rijden, zoals de wethouder van Amsterdam Erik Wiebes dat deed na een negatief advies van zijn eigen bouw- en woningtoezicht. 50Plus steunt deze zienswijze niet. De overheid moet de tram pas in gebruik nemen als alle benodigde vergunningen zijn verleend.

De medewerkers van de BAM hebben dag en nacht gewerkt om de tramlijn op tijd af te krijgen. Alles is afgerond en opgeruimd. Doorwerken in het weekend en de nacht kost het nodige extra. De gedeputeerde heeft een extra budget gevraagd en gekregen voor de vertraging en meerkosten door corona. Dat is het dan ook wel wat 50Plus betreft. Het moet binnen het huidige beschikbare budget opgelost worden. Wat 50Plus betreft gaat er geen euro extra meer naar dit project.

Gedeputeerde Schaddelee erkende op Radio M Utrecht dat de provincie fout zat. 50Plus citeert: "Deze blunders rond de vergunningsaanvraag zijn slecht uit te leggen." Wij vinden dat een slecht verhaal naar de reizigers en de winkeliers die langs de lijn zitten en voor een deel afhankelijk zijn van een goedwerkend OV. 50Plus is benieuwd hoe de reizigers en de ondernemers gecompenseerd worden voor dit geblunder.

Met z'n allen zijn wij een overheid en dat willen wij uitstralen. Door geklungel is het nu een grote janboel. De vergunning moet verleend worden door de Inspectie Leefomgeving en Transport: de toezichthouder van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. De ene overheid doet de ander dit kennelijk aan. 50Plus vindt het dramatisch dat overheidsdiensten elkaar zo in de weg zitten ten koste van de inwoners. Het adagium van corona is: testen, testen, testen. Voor de vergunning van de tram moet het adagium zijn: spoed, spoed, spoed. Waarom moet het aanvragen van een juiste vergunning maanden duren? Dit komt ons wel heel bureaucratisch voor. Ook ILT moet zich bewust zijn van de grote spoed en deze procedure met voorrang en de meeste spoed behandelen.

50Plus heeft de volgende concrete vragen aan de gedeputeerde. Hoe lang gaat het precies duren voordat alle benodigde vergunningen zijn verstrekt door de ILT? Het antwoord 'enige maanden' is niet concreet genoeg. Op de radio noemt de gedeputeerde dit een slecht verhaal voor reizigers en ondernemers. Hoe gaat de gedeputeerde concreet de reizigers en de ondernemers langs de trambaan compenseren? Wat 50Plus betreft moet dit een ruimhartige compensatie zijn.

Ik sluit af met een tweet van gedeputeerde Schaddelee van 8 september jl.: "Vanmorgen, 7.55 uur. Mijn fietspad kruist de trambaan. Rechts komt een tram. Komt daarna links ook een tram. Aan de overkant komt een jongen aanfietsen. Opgeslokt door zijn telefoon. Oortjes in. Ik geef een brul. En een zwaai. Hij stopt. Op tijd. Soms loopt het goed af." 50Plus hoopt oprecht dat de gedeputeerde snel in IJsselstein en in Nieuwegein van links en rechts een tram kan zien aankomen. 50Plus vindt deze gedeputeerde moedig optreden en gaat ervan uit dat hij op korte termijn de tram kan laten rijden binnen de beschikbare financiële middelen.

De VOORZITTER: De inbreng van de Staten in de eerste termijn van dit spoeddebat is geleverd. De gedeputeerde heeft behoefte aan een korte schorsing om zijn beantwoording voor te bereiden. Ik stel voor dat wij om 12.10 uur de vergadering hervatten. Ik schors de vergadering.

Schorsing van 12.00 uur tot 12.16 uur.

De VOORZITTER: Ik heropen de voorbereidende statenvergadering. Wij zijn toe aan de beantwoording in de eerste termijn door de gedeputeerde. Het woord is aan de heer Schaddelee.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dank voor de vragen die gesteld zijn. Ter geruststelling aan sommigen: ik had in uw positie hiervoor een spoeddebat aangevraagd, want dit is een reden voor een goed debat. Laat ik voor de aardigheid beginnen met de laatste sprekers uit de Staten. Niet om de eersten geen recht te doen. De heer Van der Steeg zei dat hij niet boos, maar teleurgesteld is. Als mijn moeder dat vroeger tegen mij zei, dan had zij mij meer dan wanneer zij boos werd. Soms heb je liever dat iemand goed boos op je wordt en dan is daarna de lucht geklaard, dan wanneer iemand zegt teleurgesteld te zijn. Ik zag de teleurstelling van de heer Van der Steeg. Ik snap de boosheid en frustraties van anderen heel goed. In de commissie heb ik daaraan reeds woorden gegeven. Mevrouw Hoek refereerde terecht aan eerdere citaten van mij. Ik ben nieuwsgierig welk citaat u heeft laten zitten, maar dat komt wel een keer.

Het is belangrijk om aan het begin van dit debat te zeggen dat die kritische houding die ik toen had niet was vanuit een soort hobby, maar puur vanuit liefde voor deze provincie en liefde voor een goed bestuur. Dat zijn waarden die wij nog steeds met elkaar delen en die voor mij een rode draad zijn in de dingen die ik doe. Momenteel doe ik dit als gedeputeerde en eerder deed ik dit in een andere rol. Dat zijn waarden die wij moeten vastpakken en die het waard maken om dit debat te voeren. De vragen die door sommigen van u gesteld zijn, heb ik mij gesteld. Ben ik wel 'in control' en wat ben ik aan het doen? Komen de informatielijnen wel op de goede manier bij mij? Is dat het wel waard? Een andere belangrijke observatie die ik met u wel delen is deze: boven dit alles hangt de vraag waar wij dit voor doen. Die vraag beantwoord ik nog steeds met: wij doen dit voor de reizigers. Wij hebben de reizigers beloofd dat wij hier het beste OV-bedrijf van Europa willen bouwen. Daar zijn wij nog niet. Wij zijn er bijna. Ik ben blij dat de heer Dercksen dat zegt, want dan zijn wij er echt bijna. Mijn basisschoolmeester vroeger zei: "Arne, het komt jou niet aanwaaien." De beste van Europa worden en een goed OV-bedrijf bouwen, dat komt je niet aanwaaien. Soms moet je keihard vallen en dan weer overeind krabbelen, het stof van je broek slaan en lessen leren. U wilt dat misschien niet horen, maar de praktijk is wel dat wij continu in ontwikkeling zijn. Zelfs het beste team heeft nog verbeterpunten. Hier zit een coach die erop gebrand is om te zorgen dat wij de komende tijd alle verbeterpunten vastpakken en die tegelijkertijd ziet dat wij een wedstrijd hebben verloren, maar de competitie nog niet hoeven te verlaten met neergebogen hoofd. Er is nog heel veel om voor te gaan.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Het argument over leren hoor ik al tien jaar. Is de gedeputeerde het met mij eens dat wat hier is misgegaan geen leerpunt is, maar dat dit de absolute ondergrens is. De juiste vergunningvraag op het juiste moment voor het werk dat je uitvoert, dat kunnen wij geen leerpunt noemen. Dan staan wij voor joker naar de rest van de samenleving.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Voor een groot deel ben ik dat met u eens. Dat is de reden dat wij gezegd hebben dat dit een blunder is. Dit is een onderdeel van de basis die op orde moet zijn. Gedeputeerde Strijk heeft u regelmatig meegenomen in de organisatieveranderingen. Deze zit voor een groot deel op de financiële kolom en raakt ook dit punt. Daarom zijn er vier stappen: het gaat over mensen, processen, structuren en cultuur. Sommigen van u zeggen dat ik er niet sinds een week zit, maar al anderhalf jaar onderweg ben. Echter, een cultuur pas je niet aan in anderhalf jaar. Dat is wel iets waar wij continu mee bezig zijn. Daarom is het goed om u erin mee te nemen wat wij de afgelopen periode gedaan hebben aan concrete verbeterstappen om te zorgen dat wij meer controle hebben. Daarna ga ik in op de vragen over de vergunningen en het huidige proces. Aan het eind van mijn beantwoording vraag ik of gedeputeerde Strijk de vragen die specifiek aan hem zijn gesteld kan beantwoorden.

Er is al een aantal onderzoeken uitgevoerd voor de provincie die te maken hebben met trams. Een ander dossier waarvan wij een dik pakket aanbevelingen moesten doorspitten was de Dolderseweg. Al

die aanbevelingen zijn hier niet in de la terechtgekomen, maar geland in documenten over organisatieverandering. Op het laatste rapport van Horvat is in 2018 een vrij omvangrijk verbeterplan gemaakt. In het derde kwartaal van 2019 heb ik u daarover een verantwoordingsrapportage gestuurd waarin wij vrij specifiek zijn nagelopen waar alle aanbevelingen geland zijn en wat wij daarmee gedaan hebben. Ik probeer u daarin zo veel mogelijk mee te nemen, maar het is een terechte vraag om opnieuw een analyse uit te voeren. Velen van u hebben daarover vragen gesteld waar ik in mijn beantwoording op terugkom.

Als wij kijken naar de organisatie en hoe dit heeft kunnen gebeuren, dan is het belangrijk dat wij een aantal zaken uit elkaar halen. Dit vanwege de vragen die door u gesteld zijn of de provincie dit wel aankan en of het allemaal niet te groot en te zwaar is. Wij hebben een trambeheerbedrijf dat bezig is met de exploitatie van de lijn en OV-contracten die daaraan gekoppeld zijn. Het trambedrijf is bezig met het beheer en het onderhoud van het materiaal en zorgt voor andere trajecten die gericht zijn op beheer en onderhoud. Dat zijn de dagelijkse werkzaamheden waarvoor wij de juiste mensen aan boord moeten hebben. Voor de grotere projecten hebben wij een projectorganisatie die voor een deel bestaat uit mensen met expertise die wij tijdelijk nodig hebben. De grotere projecten hebben wij de afgelopen jaren gehad bij de Uithoflijn en momenteel met de VRT. Dat vraagt specifieke kennis op allerlei deel-terreinen. Wij gaan de komende maanden evalueren wat er in de projectorganisatie niet goed is gegaan. Daarnaast heb ik u toegezegd dat wij over het trambedrijf gaan nadenken of dit bij de provincie past, of wij dit dichter naar ons toe moeten halen en meer in de kolom zetten of juist privatiseren en verder van ons af organiseren. Ik heb de toezegging gedaan dat wij daarover in het eerste kwartaal van 2021 in gesprek gaan. Dit is een vraag waarvan wij het eindantwoord eind 2021 met elkaar geformuleerd hebben, omdat wij dit meenemen als input voor de nieuwe OV-concessie.

De VOORZITTER: Mevrouw d'Hondt heeft een interruptie.

Mevrouw D'HONDT (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik hoor de gedeputeerde praten over het beheer en de exploitatie van een tram. Daarvan kan ik mij voorstellen dat je dit langjarig in de provincie wilt houden, want daar zijn wij van. Een tramlijn leggen wij echter niet ieder jaar aan. Er zijn verschillende provincies of vervoersregio's die eens in de zoveel tijd een dergelijk project hebben. Deze specifieke kennis heb je maar eens in de zoveel tijd nodig. Is het niet logisch om een soort bureau op te richten dat je kunt inhuren als een provincie of vervoersautoriteit deze specifieke kennis nodig heeft? De mensen die goed zijn in het aanleggen van infrastructuur hebben wij hopelijk de komende tijd niet meer nodig in huis.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat is een terechte vraag. Er is geen rondreizend bureau dat wij iedere keer kunnen inhuren om dit van begin tot eind te organiseren. De overheid is daarvoor deels zelf opdrachtgever. Dat moet iedere keer zo goed mogelijk georganiseerd worden. Dat is de reden dat je voor een deel afhankelijk bent van mensen die worden ingehuurd vanwege hun specifieke kennis. Het is daarom goed dat ik u meeneem in gerealiseerde verbeteringen die wij de afgelopen anderhalf jaar hebben doorgevoerd naar aanleiding van eerdere rapporten van de Randstedelijke Rekenkamer en aanbevelingen die wij kregen van de accountant. Die landen voor een deel organisatiebreed en voor een deel in het mobiliteitsdomein.

De VOORZITTER: De heer Wijntjes heeft een interruptie.

De heer WIJNTJES (CDA): Mijnheer de voorzitter! Moeten wij de discussie over de toekomst niet eerder voeren? Deze week stond er een artikel in de Volkskrant over de stadsregio Amsterdam. Als gevolg van de coronacrisis is het de vraag of de aanbestedingen van openbaarvervoersbedrijven lukken omdat er geen markt meer is. Ten tweede heb ik een vraag over de expertise en kennis. Nederland heeft twaalf provincies en de meeste daarvan hebben een eigen tramlijn. Zuid-Holland heeft de Rijn-Gouwelijn al een keer aangepakt. Binnen de provincies is dus heel wat expertise. Dit kan toch in een netwerk gedeeld worden? Deze organisatie hoeft niet afhankelijk te zijn van zichzelf en kan zich daarmee vergroten.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De eerste vraag is een terechte analyse, hoewel je met dezelfde argumenten ervoor kunt pleiten om het juist later te doen. Je kunt zeggen dat de concessieverlening gaat verschuiven waardoor wij meer tijd hebben om over de vraag na te denken. Ik parkeer deze vraag tot de informatiesessie van volgende week woensdagochtend hierover. Dat is het moment om hierover goed door te praten.

Uw tweede vraag gaat over het delen van kennis en ervaring. Dat wordt al best intensief gedaan tussen provincies en vervoerders. Dat kan altijd beter, maar je hebt iedere keer je eigen ellende op te lossen. Er werd een paar keer verwezen naar een hoogleraar uit Delft die zei dat wethouder Wiebes de tram in Amsterdam heeft laten rijden zonder vergunning. Dat heb ik met grote gretigheid laten uitzoeken, want wie wil niet in de voetsporen van deze grote liberaal treden? Dat betreft echter een andere casus. Dit was voor de invoering van de Wet lokaal spoor in 2015, want het was een casus uit 2012 of 2013. Daarnaast ging het daar met name over een tunnelproject. Het probleem was niet dat de veiligheidsdossiers van de gemeente Amsterdam niet op orde waren, maar dat degene die dat moest beoordelen niet paraat was. Onder het juridisch regiem van dat moment kon de gemeenteraad beslissen om deze stap over te slaan. Die ruimte biedt de Wet lokaal spoor niet in de vertaalslag van het provinciale beheerplan. Ik heb de vraag indringend besproken met de RUD, maar hij werd op alle mogelijke manieren afgeraden. Zij hebben mij overtuigd dat het geen goed idee is om dat spoor door te trekken.

Ik was gebleven bij het verbeterplan waarmee wij aan de slag zijn gegaan en de concrete maatregelen die wij het afgelopen jaar gedaan hebben. Vorig jaar hebben wij een integraal managementteam voor het trambedrijf neergezet om het beheer, de exploitatie en de grote projectontwikkelingen bij elkaar te brengen. Daarmee voorkom je dat het VRT-project een eigen wereld wordt die zijn eigen dingen doet en er soms te laat achter komt dat deze ingeprikt is in een provinciale organisatie waar iemand verantwoording moet afleggen. Daarop hebben wij een integraal managementteam gezet. Vervolgens hebben wij een intern 'advisory board' trambedrijf ingesteld.

De VOORZITTER: De heer De Jager heeft een interruptie.

De heer DE JAGER (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik luister naar het relaas van de gedeputeerde en ik snap dat er veel instrumentele maatregelen zijn genomen. Ik zou het fijn vinden als de gedeputeerde wat kan vertellen vanuit zijn persoonlijke reflectie over de effectiviteit van de instrumentele maatregelen. Daarin zijn wij met name geïnteresseerd.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Eerst benoem ik wat wij in het afgelopen jaar concreet gedaan hebben om daarop vervolgens te reflecteren. Om alvast een voorzetje te geven: nog niet alle maatregelen hebben het effect dat wij graag hadden gezien. Dat is de kortste samenvatting.

Wij hebben een integraal managementteam en een 'advisory board' trambedrijf. De 'advisory board' hebben wij ingericht om te voorkomen dat wij de fouten uit de eerdere processen opnieuw maken, namelijk het checken van de inkoop, financiële aspecten en contractmanagement. Hoe ga je om met de verzoeken tot wijzigingen (VTW)? Dan kom ik bij de analyse van mevrouw d'Hondt, want je bent soms zo gefocussed op het voorkomen van het maken van gemaakte fouten dat er vervolgens fouten gemaakt worden op onderdelen die wel goed gingen.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Zo maakt de gedeputeerde het niet veel beter. Ik hoor termen die ik nog nooit gehoord heb. Die was u allemaal aan het implementeren, maar ondertussen maakte u andere fouten, namelijk de aanvraag van de vergunning. Als u zelf voorstelt om een onderzoek te doen, dan vraag ik mij af waarom als alles zo geweldig is geïmplementeerd zoals u net zegt.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik ben bezig met organisatorische verbetermaatregelen die misschien uiteindelijk tot de conclusie leiden die u al trekt. Wij hebben twee 'boards'. Een 'tender board' die zich extra bekreunt over hoe wij bezig gaan met aanbesteden en hoe wij

dat zo vroeg mogelijk op een goede manier kunnen monitoren. Daarnaast zijn wij bezig met de integratie van ons trambedrijf waarin wij onze projectorganisatie geïntegreerd hebben in het domein mobiliteit. Soms is een trambedrijf een eigenstandige organisatie en het is handig om dit op eenzelfde plek te laten landen. Toen ik hier begon had ik verschillende portefeuillehouderoverleggen rond de Uithoflijn en de overige mobiliteitsprojecten. Daarvan heb ik gezegd dat het allemaal bij elkaar moet komen, want ons hele mobiliteitssysteem hangt aan elkaar en ik wil dingen integraler kunnen afwegen. Daarnaast zijn er in het afgelopen jaar veel nieuwe mensen aangetrokken. Rond het beheer en het onderhoud zijn de werkprocessen verbeterd en aangepast. Wij hebben een nieuwe beheervisie vastgesteld en een nieuw beheerplan opgesteld. Afgelopen week hebben wij een projecthandboek mobiliteit opgeleverd dat veel dingen voorstelt die wij in dit project op een goede manier hadden moeten doen. Daarnaast zijn wij op dit moment bezig met het aanstellen van een integrale opdrachtgever voor het trambedrijf om te zorgen dat de signalen die daarin landen bij mij terecht komen.

Daar zit een van de problemen waarnaar de SGP vroeg, namelijk de 'letter of concern'. Dat is een interessant document. Ik begreep dat degene die deze verstuurde al vele jaren dit werk doet en pas voor de tweede keer in zijn leven een 'letter of concern' stuurde. Dat is niet zomaar een brief of een mail, maar een document met een behoorlijk gewicht. Toch kreeg ik die 'letter of concern' pas afgelopen week op mijn bureau. Als je met elkaar transparant wilt zijn en de informatielijn op een goede manier op orde wilt krijgen, dan is het zaak dat dit soort documenten op tijd op mijn bureau ligt, anders valt er weinig te delen. Dit is een document waarop je onmiddellijk doorvraagt en indringend met elkaar over in gesprek gaat. Vorige week heb ik een gesprek gehad met de projectleider waarin ik hem gevraagd heb hoe het kan dat deze brief met een hoge alarmeringsschaal niet bij mij of mijn voorganger is gekomen.

De VOORZITTER: De heer De Jager heeft een interruptie.

De heer DE JAGER (VVD): Mijnheer de voorzitter! Dit geeft er blijk van dat u op dat moment niet 'in control' bent. Hoe vervelend dat ook is. Klopt dat?

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik heb daarover grotere woorden gebruikt intern. Als je dit soort brieven niet op je bureau krijgt, dan zit je hier voor niks. Dat is niet hoe ik mijn werk wil doen.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik heb meegeschreven. Wij gaan leren hoe wij de aanbesteding moeten doen, wij moeten de tramorganisatie integreren, wij hebben een beheervisie, wij hebben een projecthandboek en wij hebben een integraal opdrachtgeverschap, maar u krijgt geen informatie van uw organisatie. Dat was het probleem van de Uithoflijn. Deze mensen had u op de eerste dag bij elkaar moeten roepen en zeggen dat wij het zo niet meer doen, dat u informatie op uw bureau wil ontvangen en dan gaan wij werken aan een handboek. Daar heeft u het laten liggen.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dit heeft betrekking op de vier lagen waarover ik eerder sprak. De maatregelen die ik noemde, zijn maatregelen op het 'level' van de structuur en de organisatie. De diepste laag daaronder is de cultuur. Daarover kunnen intern gesprekken gevoerd worden, waarbij wordt besproken hoe het op een betere manier georganiseerd kan worden. Daarmee heb je echter de cultuur niet veranderd.

Ik was u aan het uitleggen hoe het komt dat de 'letter of concern' uiteindelijk niet geëscaleerd is. Wij hebben de 'safety board' en de 'independent safety assessor'. De brief is uiteindelijk niet gestuurd naar de 'counterpart', maar die heeft hem op een 'level' geëscaleerd binnen de projectorganisatie. De brief is ergens halverwege de kolom van de projectorganisatie blijven hangen. Vervolgens is daar heel hard gelopen om het technisch zo goed mogelijk op te lossen. De 'letter of concern' is een vrij korte brief met een uitvoerig rapport waarin allerlei constatering en verbeterpunten staan. Vervolgens heeft de projectorganisatie binnen een maand geantwoord en aangegeven welke maatregelen technisch zijn genomen. Daarmee was de veronderstelling dat het technisch binnen het project 'in control' was.

De VOORZITTER: De heer Berlijn heeft een interruptie.

De heer BERLIJN (FvD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb twee vragen. De 'letter of concern' is gestuurd op 11 maart 2019, maar er zijn meerdere waarschuwingen afgegeven. Ik kan mij niet voorstellen dat deze allemaal op dezelfde manier ergens zijn blijven steken. Ten tweede heeft mijn collega van GroenLinks aangegeven dat waarschuwingen wel vaker intern voorkomen en het niet zo belangrijk was. U heeft echter duidelijk aangegeven dat het een heel belangrijk signaal is geweest die deze persoon slechts een keer eerder verstuurd had. Dat signaal had absoluut eerder opgepakt moeten worden. De vraag is wat er met de andere waarschuwingen gebeurd is.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat ben ik met u eens. Deze waarschuwing had meer geëscaleerd moeten worden. Het rapport met verbeterpunten van de ISA is bij de 'safety board' binnengekomen en zij gaan vervolgens rennen om het technisch op te lossen, zich onvoldoende realiserend dat daaraan een politiek-besturende component zit die wij met elkaar te delen hebben. Dat is de verbeter slag waaraan wij continu werken en waarvoor dit debat erg helpt. Wij zitten in de zaal en veel collega's uit de organisatie kijken mee met dit debat. Het is goed dat GS en PS dit debat voeren over het 'level' waarop zaken geëscaleerd moeten worden en op welk 'level' wij transparant willen zijn. Dit bestuur wil die kraan maximaal opendraaien.

De VOORZITTER: Ik zie diverse interrupties. Daarvoor wil ik u de gelegenheid geven. Tegelijkertijd merk ik dat de gedeputeerde nog veel in beantwoording heeft. Na zijn antwoord wil ik u volop de gelegenheid geven om te reageren. Eerst geef ik het woord aan mevrouw d'Hondt.

Mevrouw d'HONDT (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Het is bijzonder dat de VVD de vraag stelt over wat er gebeurd is met de brief op 11 maart 2019. Ik weet niet wat u aan het doen was op die dag, maar ik stond waarschijnlijk in een zaaltje een verkiezingsdebat te voeren. Mijn vraag aan de gedeputeerde is: heeft u van uw voorganger een mooi overdrachtdossier gekregen en zat deze brief daar niet in?

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Deze brief zat niet in het overdrachtdossier. Mijn voorganger heeft deze brief niet gekregen. Dat is onderdeel van het probleem. Er wordt weliswaar wat afgeschreven tussen de ISA en de 'safety board', maar bij dit soort brieven moeten de alarmbellen rinkelen en moet je naar de domeinmanager gaan die vervolgens naar de gedeputeerde gaat.

De VOORZITTER: Mevrouw Poppe, de heer Berlijn, de heer Wijntjes en de heer Van den Dikkenberg hebben een interruptie. Is het goed dat ik deze statenleden achtereenvolgens het woord geef en dat daarna de gedeputeerde reageert? De heer Van den Dikkenberg vindt dat geen goed idee.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Dat haalt de dynamiek enorm uit het debat.

De VOORZITTER: Dan geef ik u een voor een het woord. Als eerste is het woord aan mevrouw Poppe.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! De 'letter of concern' is in 2019 verstuurd. Een jaar later, op 30 april 2020, was het vijf voor twaalf. Heeft u die brief dan ook niet gezien?

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Die brief heb ik niet gezien, maar had ik wel graag willen zien.

De VOORZITTER: De heer Berlijn heeft een interruptie.

De heer BERLIJN (FvD): Mijnheer de voorzitter! Wij geloven inmiddels wel dat de brief niet aangekomen is. De gedeputeerde heeft iets interessants gezegd, namelijk dat de ISA ging rennen om het probleem technisch op te lossen. Wat is er op dat moment opgelost?

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De ISA is de externe organisatie die het dossier moet opbouwen, beoordelen en doorsturen naar de ILT. Die heeft aan onze 'safety board' en onze projectmensen het signaal gegeven. Zij hebben vervolgens gekeken hoe zij het konden oplossen. Daaronder ligt een rapport. Wij hebben deze week besproken of het zin heeft om dit met u te delen, want ik snap het grootste deel van dat rapport al niet. Het gaat over diep technische projectinformatie over sporen, leidingen en wissels. Het is wel belangrijk dat wij de vinger aan de pols kunnen houden of alle aanbevelingen, aansporingen en technische constatering zijn opgevolgd. Na de brief in maart is er binnen een maand een brief teruggestuurd in de trant van 'Dank u wel. Wij herkennen een deel van uw constatering. Een deel van uw constatering is gebaseerd op onjuiste informatie en dit is wat wij met al die constatering doen.' Met de huidige kennis zeggen wij dat dit niet goed is opgelost en dat het onderschat is. Daarom is het belangrijk dat wij dit soort vragen goed vasthouden. Ik ga deze niet allemaal vandaag of deze maand beantwoorden. Dit zijn vragen die wij in een evaluerend onderzoek moeten meenemen. De suggestie werd gedaan om de Rekenkamer of Horvat daarvoor in te schakelen. Wij willen allemaal de best mogelijke analyse door het best mogelijke bureau laten uitvoeren. Het is voor de inkoop of de aanbesteding niet handig als wij een voorkeur voor een bepaald bureau uitspreken. Die vraag moeten wij in de markt zetten. De Staten gaan erover of u de Randstedelijke Rekenkamer aan het werk zet.

De VOORZITTER: Dat is een duidelijk antwoord. De heer De Jager heeft een interruptie.

De heer DE JAGER (VVD): Mijnheer de voorzitter! De heer Dercksen heeft eerder gezegd dat hij zich kan voorstellen dat de huidige gedeputeerde toen hij aantrad in deze functie direct voor de troepen was gaan staan en daar duidelijk had moeten maken wat hij van iedereen verwacht, hoe hij wil samenwerken en hoe hij niet wil samenwerken. Dat is een voorbeeld dat een directe relatie heeft met het cultuuraspect. Dat heb ik de gedeputeerde al een aantal keer horen zeggen en ik hoorde hem zojuist herhalen dat hij daarop verschillende verbeterpunten doorvoert. Ik ben expliciet benieuwd wat op het gebied van de cultuuraspecten de gedeputeerde regelmatig doorvoert om daarin verandering te realiseren. Een cultuur laat zich niet aanpassen om vijf voor twaalf. Dat is een kwestie van een lange adem. Je moet hiervoor wel continu aandacht hebben en houden. Ik hoop dat de gedeputeerde daarover meer duidelijkheid kan geven.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Een van de belangrijkste cultuurproblemen waar wij tegenaan liepen, was dat het gat tussen de organisatie en GS heel groot was. Dit betekende bijvoorbeeld dat alle overleggen met ambtenaren georganiseerd werden op mijn kamer en een vrij formeel karakter hadden. Daarvan heb ik vanaf de eerste week gezegd dat ik het geen fijne setting vond en of wij dit konden organiseren op de afdelingen zelf. Dat helpt om op een minder formele manier de gesprekken te voeren en zo open mogelijk dat gesprek aan te gaan. Toen ik begon als gedeputeerde ben ik expliciete gesprekken aangegaan met veel mensen in de organisatie over wat wij de afgelopen jaren hebben meegemaakt, hoe wij ons tot elkaar verhouden en hoe wij dat op zo'n manier kunnen organiseren dat het ons allemaal helpt. Voor iedereen in deze organisatie geldt dat het werk met hart en ziel wordt uitgevoerd uit grote liefde en passie voor deze provincie en een goed bestuur. Kennelijk liep dat niet altijd op een logische manier naar elkaar toe. Het gesprek daarover aangaan en dat zo laagdrempelig proberen te doen, helpt om een cultuur waarin dingen niet direct naar je toegebracht worden te slechten. Dit debat helpt daar tevens bij. Voor de coronacrisis hebben wij hiervoor de Provinciale Utrechtse Bondgenoten (PUB) opgezet om dat gesprek gaande te houden tussen GS, PS en de organisatie en op een hoger 'level' te krijgen.

De VOORZITTER: De heer Wijntjes en de heer Van den Dikkenberg hebben een interruptie. Het woord is aan de heer Wijntjes.

De heer WIJNTJES (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik ben benieuwd of in het constituerend beraad van het nieuwe college alle riskante dossiers van het verleden benoemd zijn en of er vervolgens is afgesproken wat daarmee wordt gedaan. Elders gebeurt dit wel, zo heb ik dat meegemaakt. Er is veel ge-

sproken over cultuur. Wij moeten praktisch zijn, want cultuur lost niet alles op. Het leukste van de cultuur vindt vooral plaats in de schouwburg en niet in de organisatie.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat laatste vat ik op als een oproep om hier wat minder theater met elkaar op te voeren. Cultuur is wel iets dat je met elkaar moet bespreken. Het is soms vaag. De structuur en de organisatie doen ertoe, maar cultuur is iets wat je continu met elkaar moet bespreken. In het constituerend beraad hebben wij besproken wat de gevoelige dossiers zijn en hoe wij daarmee omgaan. Het college heeft daar zelfs een tweedaagse van gemaakt, waarbij wij op dag twee in allerlei zaaltjes werden meegenomen door onze medewerkers in wat er allemaal speelt en wat de uitdagingen zijn voor de komende jaren. Op de eerste dag van het constituerend beraad heeft het college gezegd dat wij maximaal transparant willen zijn. Dat helpt om uit de crisis te komen waar wij op dat moment inzaten. Wij zien dat de maximale transparantie wel een bandbreedte heeft. Als ik de kraan iets minder ver had opengezet, dan had ik de brief van 1 september niet gestuurd. Dan had ik daar nog een of twee weken op gekauwd en was ik in een keer met het slechte nieuws naar u toegekomen. Reflecterend daarop zou ik toch de brief van 1 september gestuurd hebben, want de maximale transparantie is de beste manier om vertrouwen te houden in elkaar en dat uit te spreken. Als er twijfel ontstaat of ik alles wel met u deel, dan zitten wij voor u het weet weer in de modder. Dat moeten wij niet willen. Het blijft een onderwerp waarover de Staten het gesprek moeten aangaan.

De VOORZITTER: De heer Van den Dikkenberg heeft een interruptie.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! De gedeputeerde geeft een hele opsomming van 'boards': een 'review board', een 'tender board' en een integraal MT. Dit zijn allemaal dingen die ik in mijn bijdrage benoem als een afvinklijstje met maatregelen. Ondertussen verandert er weinig. Had de gedeputeerde dit niet in de voortgangsrapportages moeten of kunnen melden, waardoor de voortgangsrapportage aan waarde wint. Hoe zou de gedeputeerde de voortgangsrapportages zelf beoordelen en lezen met de geschiedenis in het achterhoofd?

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Daar raakt u een gevoelig punt. In uw bijdrage zat ook de vraag of wij door deze gedeputeerde wel genoeg worden meegenomen. Een van de aanbevelingen die wij hebben opgepakt is: zorg dat je met kwartaalrapportages de Staten zoveel mogelijk meeneemt. Dus is op een gegeven moment afgesproken dat de kwartaalrapportages binnen de projecten naar het college en vervolgens naar de Staten gaan. Daarnaast hebben wij op beslissende momenten de Staten meegenomen. Op meerdere momenten heb ik statenbrieven aan u gestuurd om correcties te melden of dingen te melden die niet goed gingen. Door een van die 'boards' bent u in het voorjaar geïnformeerd toen het meer specifiek ging over de coronamaatregelen, de baanstabieleit en de toegankelijkheid. Dat waren de problemen waarmee wij in het voorjaar kampten en waarop wij moesten schakelen. Toen hebben wij gezegd dat de verantwoording op basis van ons geld en mandaatsysteem weliswaar bij de projectdirecteur ligt, maar vanwege de gevoeligheid van de informatie wilden wij dit met PS delen. Wij hebben daar een 'board' tussen gezet die aangaf dat wij moesten beoordelen wat binnen de projectorganisatie gedaan kan worden of wat gerapporteerd en doorgeleid moet worden.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Dat is precies een van de problemen. U bent verantwoordelijk voor de implementatie van maatregelen uit de Rekenkamer-rapporten. In de behandeling van deze rapporten is expliciet gezegd dat de informatie in voortgangsrapportages en projectinformatie onvoldoende concreet en volledig was. In de voortgangsrapportages is het vijfvoor-twaalf-sigitaal van de 'safety board' nooit genoemd. Dat had in de voortgangsrapportages van het eerste kwartaal heel duidelijk gemarkeerd moeten zijn. Dit werd weggemoffeld als een kritisch tijdpad. Dezelfde trend zit er nog in. Precies zoals de Rekenkamer heeft gezegd. Hoe beoordeelt de gedeputeerde dat?

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! 'Weggemoffeld' vind ik hierbij een naar woord. Dat is niet hoe ik wil werken. Het is geen verontschuldiging, maar een verklaring. In het

voorjaar moesten wij alle zeilen bijzetten om te zorgen dat wij de klus konden klaren in de korte tijd die wij hadden deze zomer. Daarbij hebben wij gekeken welke aanbevelingen wij konden meenemen van de Uithoflijn en alle andere dingen die goed of fout zijn gegaan de afgelopen jaren. Toen werden wij overvallen door corona en hebben wij gekeken wat dat betekende voor dit project. De SP vroeg of dit het moment was geweest om te besluiten om het project uit te stellen. Ik kan u verzekeren dat ik in mei serieus heb laten uitzoeken of wij hiermee door moesten gaan. Dat was allemaal niet op basis van de informatie die ik had over het traject vergunningverlening, maar op basis van de informatie die ik had over de baanstabieleit, de toegankelijkheid, de spleetbreedte, de corona-ontwikkelingen en de vertraging van de levering van de trams uit Spanje. Over die zaken hebben wij in het voorjaar allerlei afwegingen gemaakt.

Toen kreeg ik niet genoeg informatie op tafel om u een statenvoorstel voor kostenoverschrijdingen voor te leggen. Zonder dat statenvoorstel had ik geen budget voor kostenoverschrijdingen die ik zag aankomen. Daarom hebben wij besloten om de werkzaamheden niet uit te voeren in de zomer en gevraagd wat dit zou kosten. Dat bleek meer te kosten dan om toch door te gaan met de werkzaamheden. Bovendien waren wij toen vrij snel in staat om dat voorstel wel aan u voor te leggen. Kortom, er is wel over nagedacht om de werkzaamheden uit te stellen, maar vanuit een heel ander paradigma op dat moment dan het verhaal van de vergunningverlening. De vijf-voor-twaalf-brief van april heb ik pas afgelopen week voor het eerst gezien. Dat is uitermate spijtig.

De VOORZITTER: Ik heb de interrupties zojuist afgerond.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Als de gedeputeerde het blokje cultuur afrondt, dan wil ik daarover nog een vraag stellen.

De VOORZITTER: Ik kijk naar de gedeputeerde wat hij verder nog in zijn beantwoording aan de orde brengt.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik ben aan het einde gekomen van het blokje cultuur.

De heer VOORZITTER: Dan gaan wij dat vanuit de Staten afronden. De heer Dercksen en mevrouw Poppe hebben een vraag op dat punt. Het woord is aan de heer Dercksen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Het is makkelijk om te zeggen dat dit de cultuur was en dat het goed komt als wij dit gaan veranderen. Bij niemand staat in zijn taakomschrijving 'U zult de gedeputeerde niet informeren als er vijf-voor-twaalf-brieven binnenkomen.' Er is iemand of een afdeling verantwoordelijk voor de informatieverstrekking aan het bestuur van deze provincie. Dan kunnen wij niet zeggen dat dit de cultuur was. Het was een taakverantwoordelijkheid die men moet uitvoeren. Wat doet de gedeputeerde daar concreet aan? Alle mensen die actief zijn hebben de discussies over de Uithoflijn meegemaakt. Je moet wel onder een steen hebben gezeten om niet te weten waar de angel toen zat, namelijk de informatieverstrekking naar GS. Als de mensen in de organisatie dat niet hebben meegekregen, dan weet ik het ook niet meer.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik weet niet of er een vraag of constatering zat in de interruptie van de heer Dercksen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Hoe acteert u hierop? Mensen hebben de verantwoordelijkheid om u te informeren over belangrijke zaken. Zegt u dat dit de cultuur is waarover wij nog een keer in gesprek gaan of gaat u hier tegen optreden?

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Digitaal worden daarover hele stevige gesprekken gevoerd. Aan het eind is het de vraag of het altijd helpt om daar organisatorisch op in te grijpen. Uiteindelijk willen wij met het huidige team de boel verbeteren. Neemt u van mij dat daarover hele serieuze gesprekken gevoerd worden tussen GS en de directie van dit huis.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Dit hoor ik al sinds de Uithoflijn hier het onderwerp van gesprek is. Er gebeurt inmiddels klaarblijkelijk net zo weinig als in de vorige periode.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat is absoluut niet waar. Ik heb een hele serie maatregelen genoemd. Wij zijn bezig met de cultuur, de structuur en de organisatie. Op personeelsvlak zijn er wel degelijk wisselingen geweest in de afgelopen jaren. Uiteindelijk is het probleem complexer dan even hier of daar iets of iemand te wisselen en organisatieknoppen om te zetten. In iedere organisatie worden fouten gemaakt in projecten. Het gaat er niet om dat je geen fouten mag maken, maar hoe wij met fouten omgaan en of wij bereid zijn om daarvan te leren. Wij zijn een college dat integraal en transparant wil werken. Wij zijn ervan overtuigd dat dit de beste manier is om de boel nog beter te krijgen.

De VOORZITTER: Mevrouw Poppe heeft een interruptie.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb dezelfde vraag als de heer Dercksen. Natuurlijk is er iemand voor verantwoordelijk dat dit niet is doorgespeeld. U zegt dat er veel maatregelen worden genomen, maar daarvan zien wij niet voldoende terug. Het gaat weer mis op hetzelfde punt. Het is goed dat u digitaal veel stevige gesprekken voert, maar de reiziger heeft daar niks aan. In mei heeft u op andere gronden overwogen het project niet uit te stellen. Als u toen alles had geweten, had u dan wel voor uitstel gekozen?

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Mevrouw Poppe stelt dat het misgaat op hetzelfde punt, maar het is op een ander punt misgegaan. Wij hadden de focus zo op de fouten van de vorige keer, dat wij de fouten van deze keer gemaakt hebben. Uitstel was geen oplossing voor dit probleem. In de statenbrief heb ik uitgelegd hoe wij een dossier opbouwen en er zijn bepaalde dingen die je pas in de testfase constateert en naar boven krijgt. Uitstellen in het voorjaar had voor de opbouw van het vergunningsdossier niet veel verschil gemaakt, want dan waren wij het probleem op een later moment tegengekomen.

De VOORZITTER: Mevrouw d'Hondt heeft een interruptie.

Mevrouw d'HONDT (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een vraag aan de heer Dercksen en mevrouw Poppe. Stel dat de gedeputeerde erachter komt wat er precies is misgegaan in de organisatie, vindt u dan dat hij de plicht heeft om ons precies over het probleem te informeren? Helpt dat om het in de toekomst te voorkomen? Dan komen deze mensen in de wind te staan. Is het niet meer de verplichting van de gedeputeerde om zijn ambtenarij goed op orde te krijgen en PS op de hoofdlijnen te informeren dan te zeggen wie wat precies op welk moment niet goed heeft gedaan?

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Dit zijn twee verschillende dingen. De gedeputeerde moet de Staten informeren over vijf-voor-twaalf-brieven. Daarnaast dient hij zijn organisatie op orde te krijgen en zij dienen hem daarover te informeren. Als zij hem niet informeren, dan doen zij niet wat zij moeten doen.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Het blijft hetzelfde probleem, want het college is niet voldoende geïnformeerd. Daardoor was het niet in de positie om PS te informeren. Wij moeten weten van vijf-voor-twaalf-brieven, want dit gaat geld kosten en PS gaat over het geld.

De VOORZITTER: Ik beschouw deze interruptie als afgerond. Dan is het woord aan de heer Van den Dikkenberg voor een interruptie.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! De ChristenUnie stelde in de eerste termijn terecht de vraag of de gedeputeerde 'in control' is. Ik hoor termen over de projectleider en over de digitale gesprekken. Is dat de lerende cultuur die wij voorstaan in deze organisatie?

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Op het moment dat je met elkaar vooruit probeert te komen, is het goed om daarover een verdiepend gesprek te voeren. Soms is het goed om daarover in een portefeuillehouderoverleg elkaar stevig aan de tand te voelen. Soms is het goed om je woede en frustratie in alle glorie tentoon te stellen. Al deze vormen moet je soms hanteren om met elkaar het gesprek aan te gaan. De meest geëigende weg voor een gedeputeerde is om daarover in gesprek te gaan met de provinciesecretaris en de domeinmanager mobiliteit. Wij hebben de afgelopen drie weken veel gesprekken met elkaar gevoerd over hoe wij ervoor gaan zorgen dat ik de Staten kan informeren, terwijl ik dit als mijn kerntaak zie. Informatie is de rode lijn. Veel dingen wisten wij al wel, maar niet op het juiste niveau. In de structuur, de organisatie en de cultuur kunnen wij hieraan werken. Op al die aspecten moeten wij schakelen.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Als ik het goed begrijp, dan waren de woorden die niet gevallen zijn geen symptomen van het niet 'in control' zijn van de gedeputeerde.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het wordt wel heel filosofisch. Dit zijn waarnemingen waarnaar ik heel nieuwsgierig ben in het evaluatieonderzoek. De vraag die ik de afgelopen weken in de interne gesprekken vaak heb gesteld is: wat gebeurt hier dat deze brief ergens landt en niet geëscaleerd wordt? Is dat onwil? Negen van de tien keer is dat puur het op een technische manier willen oplossen van wat er in de brief staat. Een ingenieur leest deze brief en ziet technische punten waarop hij moet gaan rennen om dit te mitigeren of een plek te geven in het project. In de evaluatie kunnen wij onderzoeken hoe wij ervoor kunnen zorgen dat wij voortaan niet alleen technisch gaan rennen, maar ook politiek-bestuurlijk.

De VOORZITTER: De heer Oude Wesselink heeft een interruptie.

De heer OUDE WESSELING (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! De gedeputeerde zei dat hij niet genoeg informatie had om PS te informeren. Ik hoop dat de gedeputeerde zijn rol breder ziet dan alleen ons informeren. U bent geen doorgeefluik. U heeft hierin de leiding.

De VOORZITTER: De heer Schaddelee mag hierop reageren en daarna krijg mevrouw Hoek het woord.

De Heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik had net een mooi bruggetje om van deze vraag naar de informatievoorziening van reizigers te gaan.

De VOORZITTER: Houd dat vast. Dan geef ik eerst mevrouw Hoek het woord.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! In 2016 heeft het college besloten dat € 141.000.000 beschikbaar kwam om de koppeling te maken. Daarna kwam er € 16.000.000 beschikbaar. Dat was voor uw tijd. Als er een nieuw college komt, is het dan niet de gewoonte dat dit soort belangrijke onderdelen van grote projecten in de overdracht gecontroleerd wordt aan de hand van een spoorboekje? Mijn tweede vraag is: wie moet er controleren? De Staten hebben een controlerende taak. Moet PS controleren of het spoorboekje wel goed gevolgd is of ligt dat bij de gedeputeerde?

De VOORZITTER: De heer Schaddelee beantwoordt uw vraag en de vraag van de heer Oude Wesselink en gaat daarna over naar het volgende onderwerp.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De Staten moeten controleren en het college moet de Staten in de gelegenheid stellen om te kunnen controleren door de informatie zo goed mogelijk naar u toe te brengen. In de afgelopen jaren bent u veel meegenomen in het project VRT. Toen ik aantrad als gedeputeerde lag er op dit onderwerp een overdrachtdossier klaar. Dat bestond volledig uit openbare informatie die reeds met de Staten gedeeld was. Daaronder ligt een laag projectinformatie, maar dat is kennis die de Staten hebben gehad.

De heer Oude Wesselink vroeg naar mijn rol. Ik zie mij rol breder dan alleen de Staten te informeren. Ik moet leiding en richting geven binnen de kaders die u stelt. Daarin hebben wij wel degelijk de leiding. Ik dacht dat u zou vragen of ik naast de Staten ook de reizigers en de omwonenden moet informeren. Dat was het bruggetje dat ik had bedacht naar het punt dat de VVD aandroeg en waarop een motie is ingediend over hoe wij omgaan met de reiziger.

Mijn allereerste tekst toen ik deze informatie tot mij kreeg was: "Wij moeten zorgen dat de reizigers hiervan zo min mogelijk ellende beleven. Wij moeten zorgen dat wij de vergunning zo snel mogelijk rond hebben en daarna zien wij wel hoe de brand is ontstaan en hoe wij dit kunnen voorkomen voor de volgende keer." Eerst moeten wij de brand blussen en zorgen dat wij de reiziger kunnen meenemen. Afgelopen maandag heb ik een bestuurlijk overleg gehad met de betrokken wethouders van Nieuwegein, IJsselstein en Utrecht waarin zij officieel alle woede en boosheid die zij vanuit hun raden hebben meegekregen aan mij konden doorgeven. Zij hebben een brief aangekondigd om dat nogmaals kenbaar te maken. Vervolgens hebben wij de vraag besproken hoe wij dit oplossen naar de reiziger en gedupeerde winkeliers. Ik heb daarop een aantal concrete toezeggingen gedaan waarvan het nuttig is dat ik deze met u deel. De eerste toezegging gaat erover dat wij in de praktijk zien dat de meeste reizigers die niet met de tram kunnen voor buslijn 74 kiezen. Wij hebben afgesproken dat vanaf deze week die buslijn met een hogere frequentie en met langere bussen gaat rijden. Hiermee bedienen wij zoveel mogelijk reizigers. Dit is met name om te voorkomen dat de heer Wijntjes straks niet meer naar verjaardagen durft.

De VOORZITTER: De heer Wijntjes heeft een interruptie.

De heer WIJNTJES (CDA): Mijnheer de voorzitter! Hartelijk dank voor deze toezegging, want lijn 74 komt ongeveer bij mijn huis langs.

De VOORZITTER: Uw probleem is opgelost.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Wij houden de vinger aan de pols. Als wij zien dat de reizigers ergens op een halte blijven staan of niet goed bediend worden, dan zullen wij daarop bijschakelen.

De tweede toezegging is dat wij ervoor zorgen dat de communicatie naar de reiziger een verbeterslag krijgt. Deze week gaat er extra gecommuniceerd worden. Onze vervoerbedrijven hebben daartoe alle mogelijke middelen. Vanuit de provincie en de kanalen van de gemeenten informeren wij daarover. Daarnaast hebben wij afgesproken dat wij gaan nadenken over een vorm van compensatie. Dat is letterlijk in de motie van de VVD aangekondigd. Er zijn twee categorieën die gecompenseerd kunnen worden. Als eerste is dat de reiziger. Voor de reiziger kijken wij naar een systeem waarbij wij bijvoorbeeld gratis vervoer aanbieden in een bepaalde periode of op een andere manier financieel kunnen compenseren. De SP vroeg of het klopt dat reizigers duurder uit zijn. Wij hebben dit goed laten uitzoeken en het hangt ervan af waar je opstapt en waar je uitstapt. Op het moment dat je een vervangende bus pakt die dichterbij je huis vertrekt en dichterbij je eindpunt uitkomt, dan heb je meer kilometers gemaakt en zal de prijs iets hoger zijn. Andere reizigers betalen iets minder, omdat het traject in hun voordeel uitpakt. Over het algemeen kun je niet stellen dat reizigers meer betalen, maar in de compensatie gaan wij wel nadrukkelijk kijken naar vormen om reizigers financieel te compenseren.

De tweede categorie is lastiger, want hoe kun je winkeliers en ondernemers compenseren? Zeker met de maatregelen die deze week in het kader van COVID-19 zijn afgekondigd, is het lastig om uit te zoeken of de inkomstenderving herleidbaar is tot de tram die niet rijdt of tot de coronamaatregelen. Tegen de wethouders en u spreek ik uit dat ik ga nadenken over een gebaar. Dit is wel lastig. Ik kan moeilijk individuele winkeliers financieel compenseren. Die verwachting ga ik niet wekken, want dat is juridisch te ingewikkeld en ik vraag mij af of dat in alle gevallen eerlijk is. Ik kan wel toezeggen dat ik met de winkeliersvereniging van Nieuwegein City Plaza in gesprek ga om te bespreken welk gebaar ik kan maken om de winkeliers tegemoet te komen. Vanmorgen werd voorgesteld om een bosje bloemen te overhandigen. Dat vind ik niet genoeg, maar het zijn geen grote financiële compensaties. Het moet daar ergens tussenin zitten. Ik ga daarover in gesprek met de winkeliersvereniging.

De meeste vragen over de informatie naar reizigers en de betrokkenen heb ik beantwoord. Als u het mij toestaat kijk ik met een schuin oog mijn aantekeningen door en naar uw Staten, want ik ben in de veronderstelling dat ik de meeste vragen uit de eerste termijn heb beantwoord.

De VOORZITTER: Dat lijkt mij goed. Er komt straks een wisseling van de gedeputeerden om de heer Strijk in de gelegenheid te stellen om wat antwoorden te geven. Wij kunnen voorkomen dat wij een lange tweede termijn nodig hebben, wanneer u op dit moment de vragen stelt waarop u nog geen antwoord heeft gehad. Als eerste is het woord aan de heer De Jager.

De heer DE JAGER (VVD): Mijnheer de voorzitter! De VVD is blij dat wij bijna alle vragen in onze motie terughoren in de vorm van toezeggingen van de gedeputeerde. Dat lijkt mij een correcte actie in deze situatie. Er is een aspect waarover ik de gedeputeerde nog niet heb gehoord dat wij wel belangrijk vinden. In de aanvullende communicatie moeten oprechte excuses duidelijk doorklinken over de essentie van deze blunder.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat is een terecht punt. In de afgelopen twee weken ben ik daarover onverbloemd geweest in de teksten die ik daarover heb uitgesproken in de commissie, bij RTV Utrecht en andere media die mij vroegen wat ik ervan vond. Ik zal er zeker voor zorgen dat in de communicatie naar reizigers en winkeliers die excuses een plek krijgen.

De VOORZITTER: De heer Van der Steeg heeft een interruptie.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de voorzitter! In mijn eerste bijdrage refereerde ik aan de 'letter of concern' van de ISA en vroeg ik of in die brief de indienststellingsvergunning al naar voren kwam. Dat is mij niet helemaal helder. In de statenbrief wordt gesproken over veel blokkerende bevindingen. Was een van die veel blokkerende bevindingen het vergunninggebrek? Daarmee wordt de vraag van de SP heel relevant. Mocht dat namelijk het geval zijn, dan snap ik het antwoord van de gedeputeerde niet dat hij zegt dat met de huidige kennis uitstel niet veel uitgemaakt zou hebben. De wereld zou er dan wel anders uit hebben gezien.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De blokkerende bevindingen gingen vooral over aspecten die te maken hebben met de vergunningverlening. Naar aanleiding van de 'letter of concern' heb ik gevraagd om een tijdlijn: wat is wanneer gepasseerd in de 'safety board' en welke acties zijn daarop gemaakt? Die tijdlijn zal ik met u delen. Door de SGP is concreet gevraagd naar de verslagen van de 'safety board'. Deze kunnen gedeeld worden, maar dan krijgt u wel een heel pakket ongerecenseerde post onder de deur door. Het helpt als ik de tijdlijn daarop plak als oplegnotitie. Ik zal in hoofdlijnen uitschrijven wat wij allemaal gedaan hebben met de 'safety board', de 'letter of concern', de brief van 30 april en de blokkerende bevindingen. Dat is een tegemoetkoming aan de vraag van de SGP die ik nog had laten liggen.

De VOORZITTER: Mevrouw Hoek heeft nog een vraag.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! 50Plus wil nog iets koppelen aan de eventuele compensatie voor winkeliers. Ik vraag aan de gedeputeerde of hij in overleg kan gaan met de gemeenten IJsselstein en Nieuwegein om milder om te gaan met de handhaving in deze periode waarin de tram niet rijdt en er sprake is van inkomstenverlies. Wilt u vragen om niet te handhaven tot de tram weer rijdt en er weer een normale situatie ontstaat.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat principe lijkt mij een slecht idee. Doordat wij er zelf een potje van hebben gemaakt zouden wij artikel 5 hanteren over het wel of niet betalen van je buskaartje. Het is veel structureler en rechtvaardiger naar de reizigers als wij een goede compensatieregeling bedenken. Daarin zullen wij iedereen meenemen en is degene die netjes betaalt niet de dupe van de mensen die dat niet doen.

De VOORZITTER: De heer Van Oort heeft een interruptie.

De heer VAN OORT (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben van de gedeputeerde ontzettend veel gehoord. In mijn ogen was veel historiserend over hoe dingen gegaan zijn. De essentiële vraag van de ChristenUnie is tweeledig, waarvan ik mij kan voorstellen dat het tweede gedeelte meer de portefeuille van de heer Strijk betreft. De eerste vraag is hoe wij 'in control' zijn bij de afronding van dit project.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! In de statenbrief en de beantwoording van de vragen heb ik gezegd dat wij begin oktober het dossier overdragen aan de ILT. Afgelopen maandag heb ik een bestuurlijk overleg gehad met de directie van de ILT. In de media werd de ILT neergezet als de kwajongen die boos doet tegen de provincie. In het overleg met de ILT heb ik duidelijk mijn waardering uitgesproken over het werk van de ILT. De ILT is vanaf het begin heel coöperatief geweest naar de provincie toe en er wordt wekelijks overlegd tussen de ISA, de ILT en de mensen uit onze projectorganisatie om te zorgen dat de dossiers zo goed mogelijk bij elkaar komen en wij niet teveel dubbel werk doen. De datum van begin oktober is heel hard en de ILT heeft gegarandeerd dat zij binnen twee weken daarna hun bevindingen laten weten. Dat maakt dat ik u met een grote waarschijnlijkheid eind oktober kan rapporteren over waar wij staan en wat wij nog nodig hebben. De ILT was afgelopen maandag vrij optimistisch. Ik ga nog niet mee in hun optimisme, maar zij zien het project wel voor zich en denken dat het een haalbare kaart is. Eind oktober kan ik u meenemen in de stappen die wij nog moeten zetten en hoeveel tijd en geld dat kost.

Een andere vraag die ik heb laten liggen gaat over het financiële aspect. Ik heb een aantal van u horen zeggen dat er geen cent meer bij gaat. Anderen heb ik horen zeggen dat ik voor de zomer extra geld heb gegeven en zij vragen zich af of dit nog toereikend is. Voor de zomer heb ik aanvullend budget aan de Staten gevraagd. Dat ging over de problemen van dat moment, zoals vertraging door corona, vertraging door baanstabieleit en vertraging door de spleetbreedte en toegankelijkheid. Op die drie onderdelen heb ik aanvullend budget gekregen. Van dat budget heb ik mogelijk nog iets over. Dat hoort u nog van mij. Het is niet netjes om het geld dat daarvan over is hiervoor te gebruiken. Het is wel zo correct om eind oktober budget aan te vragen voor de extra overschrijdingskosten die ik op dat moment weet. Dat vraag ik u met een hand en mogelijk geef ik u met de andere hand wat geld terug dat ik heb overgehouden. Dat moeten wij op een goede manier laten oversteken.

De VOORZITTER: De heer Van den Dikkenberg heeft nog een vraag.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! In mijn bijdrage heb ik gevraagd hoe wij op de hoogte worden gehouden over de opvolging van oude aanbevelingen en verbeterplannen. Kan de gedeputeerde toezeggen dat hierover in de kwartaalrapportages over de organisatieontwikkeling een apart blokje mobiliteit van zijn hand wordt toegevoegd en hoe daar de organisatieontwikkelingen doorgevoerd worden? Anders overwegen wij in de tweede termijn hierover een motie in te dienen, zodat wij meer geïnformeerd worden over de ontwikkelingen aldaar.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat is een goede suggestie. Het is een rapportage die gedeputeerde Strijk ieder kwartaal maakt. Het lijkt mij heel nuttig dat wij daarin het domein mobiliteit, het trambedrijf en alles wat wij doen rond grote projecten uitlichten.

De VOORZITTER: Mevrouw Poppe heeft nog een vraag.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! De gedeputeerde zei dat hij in mei uitstel had overwogen en dat dit duurder was dan doorgaan. Kunt u daarbij globaal een bedrag noemen? Heeft u destijds met de heer Strijk besproken of het een haalbare kaart zou zijn?

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik heb dat destijds in het college besproken. De heer Strijk zat daar bij. De exacte bedragen vind ik lastig te noemen. Wij hebben dat toen laten opstellen aan de hand van de problemen van dat moment. Dat ging om dermate hoge bedragen

dat ik dat risico niet aandurfde. Dat heeft te maken met het lang in de lucht houden van de projectorganisatie op dat onderdeel, de afkoop van contracten en het oude tramsysteem dat niet meer toereikend was. Wij zagen de beheer- en onderhoudskosten van de oude trams angstwekkend oplopen. Bij elkaar opgeteld was het een dergelijk groot bedrag dat het geen aantrekkelijke optie was om het uit te stellen. Dit had niet te maken met de vergunning en dossieropbouw, maar met de drie bovengenoemde zaken.

De VOORZITTER: U krijgt nog een tweede termijn, maar u ziet mij erop sturen dat wij zoveel mogelijk in de eerste termijn aan de gedeputeerde kunnen voorleggen. Als dit voldoende is, dan vraag ik of gedeputeerde Schaddelee plaats kan maken voor gedeputeerde Strijk.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Vanmorgen hebben wij gevraagd om kortere pauzes, maar hoe zit het met de lunchpauze?

De VOORZITTER: Ik ga het debat op dit punt afronden en dan gaan wij schorsen voor de lunchpauze. Het woord is aan de heer Strijk.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Door enkelen van u is aan mij gevraagd om te reflecteren hoe wij hiernaar kijken vanuit de bredere organisatieontwikkeling. In de eerste termijn heb ik u een paar keer horen zeggen dat waar mensen werken fouten worden gemaakt en dat dit altijd zo zal zijn. Dat is waar, maar een organisatie moet er alles aan doen om te voorkomen dat deze fouten gemaakt worden. De vraag daarbij is hoe een organisatie zichzelf heeft ingeregeld om de kans op fouten te voorkomen. Daaraan zitten vier dimensies: de mensen, de structuur, de processen en de cultuur in de organisatie. U bent al uitgebreid ingegaan op het cultuuraspect. De andere drie aspecten zijn tevens belangrijk om mee te nemen.

Als het over mensen gaat, dan is het de vraag of je genoeg mensen hebt of dat de werkdruk te groot is. Zijn deze mensen in staat om hun werk goed te doen? Zijn zij goed getraind en hebben zij de laatste opleidingen gehad? In het domein financiën moesten wij constateren dat wij onvoldoende getraind waren in de kennis van het BBV dat elk jaar weer wat verandert. Er worden foute boekingen gemaakt als je niet weet dat de wet- en regelgeving is aangepast. Mensen moeten daarop getraind worden. Daarbij spelen de vragen van de heer Van den Dikkenberg over de kennis van de Wet lokaal spoor. Hebben wij die kennis voldoende paraat?

Als het gaat over mensen, dan is de kennisoverdracht belangrijk. Wij constateren dat veel mensen hier tijdelijk werken, omdat zij zijn ingehuurd vanwege hun expertise. Mensen vertrekken en andere tijdelijke krachten komen. Hoe zit het met de kennisoverdracht daartussen? Hoewel ik daarmee bijna raak aan het proces: hoe heeft de organisatie dat georganiseerd? Kortom, het aspect mensen gaat over de aantallen mensen en of zij goed zijn opgeleid.

Als het gaat over de structuur, dan is een belangrijk gegeven van onze organisatie dat de provincie bovenal een beleidsorganisatie is. Het beleid kan weleens een paar weken langer duren en dan pakken wij de volgende statenvergadering om het beleid vast te stellen. In een beleidsorganisatie komen nieuwe projecten binnen en worden wij verantwoordelijk voor een operationele organisatie van een tram of een projectorganisatie van een groot complex project. Als er een andere belangrijke expertise wordt gevraagd van de provincie, dan is het de vraag of de organisatie daarop is ingericht. Zijn de structuren daarop aangepast? De heer Wijntjes stelde een mooie vraag die in het evaluatieonderzoek beantwoord moet worden: hoe zit de risicoanalyse aan het begin van het project? Toen dit project enkele jaren geleden gestart werd, is bedacht dat dit iets anders is dan wij normaal doen, welke risico's wij daarbij lopen en hoe dit anders georganiseerd moest worden? Er spelen vragen over de sturing in het project. Wat wij de sturingsdriehoek noemen van de bestuurder, de ambtelijke opdrachtgever en de ambtelijke organisatie. Bij een project loopt dit anders dan in de lijn. Hoe zit die lijn daar dan toch in? Dat zijn vragen waar wij mee bezig zijn om dat te veranderen en ik ben benieuwd naar de uitkomst van het onderzoek op dat punt.

Bij de processen gaat het over de afspraken over een reeks activiteiten die achter elkaar worden uitgevoerd en hoe de ICT-systemen zijn ingericht om dat te ondersteunen. Ik noemde zojuist de vraag hoe wij omgaan met mensen die vertrekken en mensen die komen en hoe de kennisoverdracht plaatsvindt. Een heel belangrijk punt dat de volle aandacht krijgt en nog veel meer aandacht mag krijgen van u, is hoe wij omgaan met risicobeheersing. Bij elke start bekijken wij goed wat de risico's zijn. Wat doet de organisatie om deze risico's te mitigeren? Dat doordenken en actief oppakken aan het begin van een groot project heeft aandacht nodig. Ik ben benieuwd wat de reflecties daarop zijn met betrekking tot de processen. Een procesafpraak is hoe informatie die op een bepaalde tafel wordt gedeeld naar boven doorgaat. Er zijn afspraken over hoe de informatie de directie, GS en PS benadert en worden deze afspraken gevolgd?

Ten slotte wordt er geraakt aan de cultuuraspecten. Daarover heeft u zojuist gesproken. Doen wij wat wij hebben afgesproken en houden wij ons aan de afspraken. Als wij dat niet doen, spreken wij elkaar daar dan op aan? Is de cultuur zo ingericht dat mensen het durven aangeven als iets niet lukt en het werk hen boven het hoofd groeit? Durven zij te zeggen dat het teveel is, de werkdruk te zwaar is of als zij het werk niet overzien? Een cultuuraspect dat ik weleens denk te proeven in onze organisatie, is dat mensen met grote passie en gedrevenheid werken aan dat wat zij willen doen en het bestuur zo laat mogelijk willen lastig vallen als het misschien een probleem oplevert. Zij denken: de bestuurder is druk, dus laten wij kijken of wij het kunnen oplossen voordat wij het probleem naar binnen rijden bij de specifieke gedeputeerde. Dat is een cultuuraspect dat wij niet willen. Het college zegt nadrukkelijk dat wij willen dat het naar ons toe georganiseerd wordt. Wij zeggen letterlijk: "Het moet naar ons toe worden georganiseerd en niet van ons af." Dat zijn cultuurinterventies. Ik ben benieuwd wat het onderzoek zegt hoe het komt dat de 'letter of concern' en de vijf-voor-twaalf-melding niet is doorgekommen bij GS. Denkt men het zelf te kunnen oplossen of is het angst? Ontbreekt het overzicht of de kennis? Ik weet het niet. Het onderzoek is belangrijk om antwoord te kunnen geven op die vragen.

Op dit moment zijn wij bezig met de organisatieontwikkeling en u hoort mij bovenal rapporteren over de financiële kolom, maar ook over de bedrijfsvoeringkolom in specifieke zin. Dit is de afdeling HRM, facilitair, huisvesting of ICT. Dat zijn alle ondersteunende functies om het hier goed te laten opereren. Daarbij raak je aan dit soort organisatieprincipes. Hoe zit het met onze organisatiestructuur? Hoe hebben wij de processen geregeld? Hoe zit het met de opleidingen van de mensen? Wij zijn volop bezig met deze organisatieontwikkeling, maar dat neemt niet weg dat ik moet constateren dat het hier ernstig is misgegaan. Wij moeten opnieuw bekijken of dit te herleiden valt naar de structuur, de processen, de mensen of de cultuur. Wat leren wij hiervan als wij in de toekomst opnieuw voor een groot project staan om het OV-netwerk van de provincie te verstevigen? Aan het begin van dat project moeten wij heel goed kijken wat wij geleerd hebben en wat er anders georganiseerd moet worden. Fouten worden gemaakt door mensen, maar organisaties moeten zich inrichten om de kans op een fout zo klein mogelijk te maken. Daar hebben wij van te leren.

De VOORZITTER: Ik geef u de mogelijkheid van een tweede termijn in de hoop dat deze heel beperkt kan zijn. Om het makkelijk te maken qua wisseling van de gedeputeerden, vraag ik of u nog een vraag heeft aan de heer Strijk. Als dat niet zo is, dan vraag ik de heer Schaddelee om terug te komen.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik wil aandringen op een schorsing tussen de eerste en de tweede termijn. Er is een aantal zaken die wij met elkaar willen bespreken en het is lunchtijd.

De VOORZITTER: Als u een schorsing vraagt, dan krijgt u die vanzelfsprekend. Ik stel voor dat wij de vergadering schorsen tot 14.15 uur. Dan kunt u lunchen en beraadslagen over de inbreng in de tweede termijn. Ik schors de vergadering.

Schorsing van 13.38 uur tot 14.17 uur.

De VOORZITTER: Ik heropen de statenbrede voorbereidende vergadering. De Staten zijn aan het woord geweest in de eerste termijn. Vervolgens is door gedeputeerde Schaddelee en gedeputeerde

Strijk de beantwoording verzorgd. Uit de gevraagde schorsing van de VVD begreep ik dat dit aanleiding is om u kort de gelegenheid te bieden voor een tweede termijn. Daarvoor hanteer ik dezelfde volgorde als in de eerste termijn. Als eerste geef ik het woord aan de heer De Jager.

De heer DE JAGER (VVD): Mijnheer de voorzitter! De VVD heeft een korte reflectie op de eerste termijn en het feit dat dit een spoeddebat is. De VVD denkt dat wij hier op een juiste manier qua inhoud als toon met elkaar een goed debat hebben gevoerd. Daarvoor was aanleiding, maar deze opvolging is goed verlopen.

Mijn eerste termijn begon ik met het centraal stellen van de reizigers. Daarover heeft de VVD een motie ingediend. Gedeputeerde Schaddelee heeft hier op een goede manier op gereageerd. In de tweede termijn verifieer ik of alle inhoud van de motie daadwerkelijk is toegezegd door de gedeputeerde. Mocht hij die vraag bevestigend beantwoorden, dan zullen wij de motie intrekken.

Ten aanzien van de meer inhoudelijke punten die ik in mijn eerste termijn interne organisatie noemde, hebben wij op een goede manier stilgestaan bij de verschillende aspecten die daarbij een rol spelen. Ik breng in herinnering dat wij hebben gesproken over het belang van voldoende mensen, de juiste mensen en de kennis van mensen. Wij hebben gesproken over het inrichten van processen en wat deze processen moeten beogen. Wij hebben gesproken over de structuur en het inrichten van een juist bestuursmodel. Niet op de laatste plaats hebben wij gesproken over een aspect dat alle andere aspecten zou moeten verbinden en faciliteren om tot het gewenste resultaat te leiden, namelijk de cultuur. Ik ben blij dat wij daarbij uitvoerig hebben stilgestaan.

Bij al deze aspecten hebben wij in de discussie met andere partijen en van de gedeputeerde gehoord dat daar absoluut ruimte voor verbetering zit. Dat neemt niet weg dat je altijd wilt dat je verder bent dan je eerder hebt beoogd. Eerlijkheidshalve is de gedeputeerde daarin transparant geweest op ieder moment. Dat juichen wij toe. Dat is geen doel op zich, maar biedt de mogelijkheid om de juiste discussie te voeren. Dat hebben wij op dit punt gedaan. Wij moeten weer vooruit kijken naar wat wij in de toekomst beter kunnen doen. Dat hebben wij beluisterd en waarderen wij zeer.

Dan heb ik nog een vraag aan de gedeputeerde. Wij hebben uitgebreid gesproken over het indienststellingsvergunningproces en dit geldt voor soortgelijke onderwerpen. Kan de gedeputeerde ons toezeggen dat dit onderdeel wordt van verbeterde 'checks and balances' in dit soort grote complexe projecten die de provincie in de toekomst mogelijk gaat uitvoeren?

Dan de organisatieontwikkeling. Met name het aspect cultuur is hieraan sterk gerelateerd. De gedeputeerde heeft in de statenbrief van gisteren al aangegeven dat hij een evaluatie wil laten uitvoeren door een bureau. Wij hebben kennis genomen van de motie van de PVV. Daarin staat op de juiste manier geformuleerd hoe de Staten daaraan mede invulling zouden moeten geven. De VVD kan zich akkoord verklaren met deze motie en zal deze steunen.

In mijn eerste termijn heb ik gesproken over vertrouwen en het goede gevoel ergens bij krijgen. Je kunt op alle slakken zout blijven leggen, maar wij hebben van de gedeputeerde een serieuze houding gemerkt. Hij is op een inhoudelijk correcte manier ingegaan op de ernst van deze zaak en heeft zich van een goede kant laten zien om het vertrouwen te herstellen.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Berlijn.

De heer BERLIJN (FvD): Mijnheer de voorzitter! Er is al veel gezegd en er zal niet veel nieuwe informatie boven water komen. Het FvD zal de motie van de PVV steunen. Aan de hand daarvan zullen meer vragen beantwoord worden.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Dercksen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Dank voor de beantwoording van het college. Wij hebben goed nieuws en slecht nieuws. Het goede nieuws is dat de gedeputeerde openhartig is en

ons open informeert over de stand van zaken. Het slechte nieuws is dat de informatie nog steeds het bestuur van deze provincie niet bereikt. Vandaar dat de PVV een motie indient. Ik heb de motie een aantal keren aangepast op verzoek. Ik heb contact gehad met de Rekenkamer met de vraag of zij mogelijkheden ziet om hiernaar onderzoek te doen. Daarop is bevestigend geantwoord. Mocht dat toch niet kunnen, vroegen de collega's van D66 of wij een ander bureau kunnen nemen. Natuurlijk kan dat, maar laten wij uitgaan van de gegevens die wij hebben dat de Rekenkamer onderzoek zou kunnen doen. In overleg met PS zullen wij de opdracht formuleren. Mooier kan ik het niet maken.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Poppe.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! De SP wil zo snel mogelijk een generieke compensatie voor de reizigers die duidelijk gecommuniceerd wordt. Voor mijn part wordt er gezegd 'Sorry reizigers, het is onze fout. Daarom krijgt u de komende weken 20% korting.' Dat is het minste dat wij kunnen doen.

De SP constateert dat er wel is gesproken over mogelijk uitstel en dat dit te duur zou zijn om verschillende redenen en omstandigheden. Wij zijn van mening dat de trams het nog wel even hadden volgehouden tot het een en ander in orde zou zijn geweest. Daar is niet voor gekozen en het is makkelijk om achteraf te praten. Het blijkt hierdoor wel eens te meer dat alle informatie altijd bij de gedeputeerde op zijn bureau moet komen, zeker noodkreten.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Dank aan de gedeputeerde voor de beantwoording. Wij hebben de gedeputeerde gehoord en achten hem in staat ons voortaan wel te informeren. In dat licht geven wij de gedeputeerde een gele kaart en een duidelijke opdracht om te zorgen dat alles op zijn bureau komt wat relevant is. Richting monitoring van de verbeteringsacties en verbetermaatregelen zien wij de toezegging als een goede tegemoetkoming waarin wij nader gespecificeerd op de betreffende afdeling geïnformeerd worden over welke acties er ondernomen worden. De motie van de PVV steunen wij van harte. PS moet GS niet opdragen hun eigen vlees te keuren, maar zelf die controleverantwoordelijkheid op ons nemen.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Oude Wesselink.

De heer OUDE WESSELINK (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! GroenLinks bedankt beide gedeputeerden voor de uitgebreide beantwoording. Er zijn drie punten die ik nog ga benoemen. Als eerste de cultuurverandering. De cultuur is niet zomaar veranderd. Gedeputeerde Schaddelee noemde dat en dat benadrukken wij nogmaals. Ten tweede moet de informatievoorziening transparant en actueel zijn. Dat betekent niet dat wij micromanagers worden en alles willen weten, ook al willen wij liever iets te veel dan iets te weinig weten. Tot slot hebben wij nog het gevoel dat de gedeputeerde volledig 'in control' is. Wij verwachten dat de gedeputeerde een tandje bijzet en meer zelf actief in de organisatie aan de slag gaat.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Wijntjes.

De heer WIJNTJES (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik was onder de indruk van het debat en het debatteringsvermogen van deze vergadering. De beantwoording van beide gedeputeerden en zeker van de heer Schaddelee was goed. Er was een moment waarop ik dacht dat hij een pluim zou geven aan de organisatie die voor hem werkt en de manier waarop die werkt. Het zou aardig zijn als hij reflecteert op het artikel in het Reformatorisch Dagblad van drie jaar geleden. Ik heb het gevoel dat hij er momenteel anders in staat dan toen. Het is goed om dat duidelijk te maken.

Met betrekking tot de motie van de PVV is het verstandig dat de Staten de leiding nemen in dit onderzoek. De Randstedelijke Rekenkamer is goed in het doen van feitenonderzoek terwijl Horvat trampro-

jecten beter snapt. Wellicht dat er een combinatie van deze twee mogelijk is. Mijn neiging is dat wij de motie van de PVV positief moeten beoordelen met de beperkingen die deze motie heeft.

Het verhaal over de cultuur was indrukwekkend. Zo ook de inbreng van de heer Strijk. Bekijk het vooral praktisch. Zorg ervoor dat de evaluatierapporten geen dikke dossiers worden. Het zou mooi zijn als wij drie sheets krijgen van waar het is fout gelopen en wat wij gaan doen.

Het CDA is blij met de toezegging over de compensatie van de reizigers. Alles wat in de motie van de VVD staat wordt gehonoreerd.

Het is heel goed dat wij de informatie over de VRT zowel in de commissie M&M als in de commissieorganisatie bespreken aan de hand van een annex bij de organisatieontwikkeling zoals de SGP dat bedoelde.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Veen.

Mevrouw VEEN (D66): Mijnheer de voorzitter! D66 kan zich vinden in de oproep van de heer Wijn-tjes om zo concreet mogelijk te zijn, zodat wij niet verzanden in een eindeloze rapportage hierover. Laten wij vooral concreet zijn en de blik op de toekomst hebben daarin.

D66 is blij met de transparante houding van de gedeputeerde. Naast dat wij gebaat zijn bij concreetheid, zullen wij zorgvuldig moeten zijn. Om die reden steunt D66 de motie van de PVV. Wel met de nadrukkelijke boodschap daarbij dat dit niet bedoeld is om transparantie in de organisatie tegen te werken. Het is niet bedoeld als boodschap dat er iets fout gaat en er om die reden weer een onderzoek wordt uitgevoerd. Het is constructief bedoeld. Wij willen verder met z'n allen en de Staten willen handvatten hebben om verder te kunnen gaan.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw d'Hondt.

Mevrouw d'HONDT (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik hoorde sommige van mijn voorgangers hier een recensie geven van ons eigen debat. Daaraan heb ik geen behoefte en laat ik liever aan anderen over. Wel dank ik de gedeputeerde voor zijn openhartige beantwoording. Wij zijn er nog lang niet, maar ik denk wel dat wij op het juiste spoor zitten. Nu moet de tram er nog op.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Van Oort.

De heer VAN OORT (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben vandaag goed gesproken met elkaar. Daarbij is het belangrijk dat de verantwoordelijkheid in eerste instantie op het hoogste niveau bij onze Staten ligt en dat wij deze vervolgens gedelegeerd hebben aan Gedeputeerde Staten. Ik roep in herinnering hoe gedeputeerde Schaddelee destijds bij het selectiegesprek zat. Toen zat ik te denken: gaat deze man die een paar weken geleden de kranten haalde, deze kar trekken? Komt die wagen dan op de rit?

De VOORZITTER: Realiseert u zich dat dit een open vergadering is?

De heer VAN OORT (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Dat realiseer ik mij zeker. Sommige onderdelen van bijeenkomsten kun je best over spreken waar andere onderdelen van dezelfde bijeenkomst strikt geheim zijn.

Wij zijn aangekomen op een moment dat ik hier een gedeputeerde zie zitten die precies dezelfde houding aanneemt in zijn scherpste en drive. De aanleiding is dat wij moeten constateren dat het werk nog niet af is, maar wel dat het hele college een eind op weg is om de organisatie te verbeteren waar er nog veel stappen te gaan zijn. Succes daarmee. De transparantie daarin vinden wij heel erg belangrijk. Wij zijn blij met de toezegging dat er eind oktober een overzicht komt waardoor de Staten het gevoel kan krijgen of wij 'in control' zijn.

De ChristenUnie denkt graag mee over de onderzoeksvragen voor het aangekondigde onderzoek dat al dan niet door de Rekenkamer wordt uitgevoerd. De motie van de PVV beschouwen wij vooralsnog heel positief. Ik hoorde dat de gedeputeerde de mogelijkheden noemde voor de Staten om hierin mee te denken. Als deze afgekapt worden, dan zou het kunnen zijn dat wij daarin meestemmen.

De VOORZITTER: Het moment van de stemverklaringen is nog niet aangebroken. Het woord is aan de heer Van der Steeg.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Ik herhaal mijn eerdere oproep om de reiziger te compenseren. De exacte invulling hiervan laat ik over aan de heer Schaddelee. Wat ons betreft mag dat best ruimhartig zijn.
De PvdD zal de motie van de PVV steunen.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Hoek.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! 50Plus vindt de houding van de gedeputeerde toegankelijk en transparant. Daarover zijn wij tevreden. Wij vinden het nog wel vreemd dat de ILT wees op de omissie. Dit werd teruggelegd bij de RUD die moet toetsen en handhaven. Waar was de RUD eerder? Ook vinden wij het vreemd dat er bij nieuwe tramstellen wordt gesproken over nieuwbouw. Tramstellen zijn er niet in een dag. Daar gaat een heel traject aan vooraf. Dat is een vreemde gang van zaken.

Verder heb ik de compensatie bij winkelgebieden aangekaart. De gedeputeerde wil wel in gesprek gaan met Nieuwegein City Plaza, maar het gaat over het winkelcentrum Hoogzandveld en in IJsselstein over de Clinckhoeff, Achterveld, de winkels bij de halte Binnenstad en IJsselstein-Zuid. Daarvoor vragen wij aandacht.

De VOORZITTER: De heer Wijntjes heeft een interruptie.

De heer WIJNTJES (CDA): Mijnheer de voorzitter! Waarom noemt u alleen winkelcentra in IJsselstein?

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Ik spreek over het winkelcentrum Hoogzandveld in Nieuwegein en de Clinckhoeff in IJsselstein.

De heer WIJNTJES (CDA): Mijnheer de voorzitter! Andere winkelcentra zijn Muntplein, City Plaza enzovoorts.

De VOORZITTER: Het is helder dat mevrouw Hoek aan de gedeputeerde vraagt met welke winkelcentra hij gaat praten.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! 50Plus verwacht dat de gedeputeerde een moedig optreden aangaat en op korte termijn de tram kan laten rijden binnen de beschikbare financiële middelen. Wij hebben er het vertrouwen in dat dit gaat gebeuren.

De VOORZITTER: Ik stel vast dat u allen uw inbreng in de tweede termijn heeft kunnen leveren. Tot slot is het woord aan gedeputeerde Schaddelee.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dank voor de reacties en de vragen in de tweede termijn. Het is goed om stil te staan bij wat wij hebben gedaan. Wij hebben veel informatie boven tafel gekregen, vragen indringend besproken en geconstateerd dat er nog veel vragen zijn waarop wij geen antwoord hebben. Tevens hebben wij vandaag een nuttige stap gezet in de cultuurverandering waarover wij steeds spreken. Het is daarom goed dat ik de handschoen van de heer Wijntjes oppak. Hij zei dat ik in de eerste termijn bijna ging reflecteren en een compliment ging geven aan de organisatie. Ik heb het idee dat ik de complimenten regelmatig uitdeel, maar het is goed om dat hier

tevens publiekelijk te doen. Waar wij momenteel zijn en staan, daar hadden PS, GS en de organisatie niet gestaan zonder de deskundigheid, de passie en de inzet van al onze medewerkers; alle mensen die achter de schermen meekijken met deze vergadering.

U koppelt dat aan de eerdere uitspraken die ik gedaan heb. Intern heb ik hierop een aantal keren gereflecteerd. Er wordt mij terecht af en toe gevraagd hoe ik er in sta. Is het inderdaad een janboel, zoals ik toen dacht? Ik ben daarin positief verrast op heel veel onderdelen. Tegelijkertijd zie je op een ander onderdeel dat het heel lastig is om op de goede manier de dingen op hun plaats te krijgen. De hele organisatie is daarin aan het worstelen. Bij heel veel afdelingen gaat dat heel erg goed en soms hebben wij daarin dingen te leren. De grootste stap die wij met elkaar gezet hebben binnen de organisatie is dat er openheid is en een cultuur waarin wij elkaar steeds meer durven aanspreken. Wij doen de dingen niet mooier voor dan dat ze zijn en af en toe laten wij elkaar in het hart kijken. Wat drijft jou en waarom vinden wij iets belangrijk? Dat zijn de meest waardevolle momenten en gesprekken. Deze gesprekken hebben wij vaak en het is goed om deze te voeren. Dat is waar mijn passie en mijn drive zit. In die zin heb ik het idee dat wij na dit debat met z'n allen dezelfde kant op werken. Dat is in het verleden wel eens anders geweest. Dat is een hele prettige constatering. Wij kunnen nog steeds tegen elkaar zeggen dat veel dingen niet goed zijn, maar er zijn ook veel dingen wel goed. De dingen die niet goed gaan, daaraan werken wij met elkaar. Wij zitten allemaal op dezelfde manier in de wedstrijd, namelijk nieuwsgierig naar hoe wij dit vooruit kunnen brengen en hoe de provincie een 'level' hoger kan komen en het beste trambedrijf van Europa kan ontwikkelen. U kijkt bedenkelijk, maar als ik 's ochtends op de fiets zit naar het provinciehuis bedenk ik mij dat wij daarvoor aan het werk zijn. Ik zie dat het FvD daarop aansluit. Dat is goed om te constateren.

De meest prangende vragen betreffen de twee moties. Over de motie van de VVD kan ik toezeggen dat ik alle punten uit de motie overneem. In de eerste termijn heb ik gedeeld dat het lastig is om daarbij een goed model te bedenken voor winkeliers of ondernemers, maar daarnaar gaan wij op zoek. De opmerking van mevrouw Hoek neem ik daarin mee, want Hoogzandveld is zeker een belangrijk winkelcentrum in Nieuwegein. U noemde nog een aantal andere winkelcentra. Daar moeten wij een manier op bedenken, want ik weet niet of het heel vruchtbaar is als ik met alle winkelcentra om de tafel ga zitten. Wij moeten een vorm bedenken om te zorgen dat wij hen tegemoetkomen. Daarbij staat voorop dat de provincie daar naartoe gaat met een nederige houding waarin wij beginnen met het maken van excuses en dat wij dit regelen en beter maken.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Het is prima dat u aan de winkeliers denkt, maar hoeveel budget heeft u daarvoor? Ik hoor een hele rits winkelcentra voorbij komen. Hoe gaat u vaststellen wat de impact is van geen tram? Hoe denkt u dat te betalen? Ik ben een voorstander, maar ik maak mij zorgen over de omvang van de financiële gevolgen.

De VOORZITTER: Mevrouw Hoek heeft een interruptie op hetzelfde punt.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Ik doel niet op een financiële tegemoetkoming. Als ergens op gehandhaafd moet worden wat ten koste kan gaan van inkomsten, dan moeten wij daarmee coulanter omgaan in deze periode totdat de tram gaat rijden.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik begrijp niet wat mevrouw Hoek bedoelt.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Soms is het zo dat er bepaalde uitingen zijn die volgens de verordening niet mogen. Als je dat gaat handhaven, wordt er minder geld gegenereerd.

De VOORZITTER: U heeft dit punt in de eerste termijn reeds naar voren gebracht. De gedeputeerde heeft daar klip en klaar op geantwoord, met mijn volledige instemming. De heer Schaddelee vervolgt.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De heer Dercksen maakt een punt. Het is heel lastig om de causaliteit tussen de tram en eventuele inkomstenderving aan te tonen. In de motie van de VVD staat "compensatie/gebaar". In de eerste termijn heb ik gezegd dat ik daartussen de balans ga zoeken. Een financiële compensatie naar winkeliers zal lastig worden, dus op dat punt wil ik geen verwachtingen wekken. Een gebaar is breder op te vatten. In die bredere opvatting ga ik kijken wat wij kunnen doen.

In de eerste termijn heb ik mevrouw Hoek verstaan als het handhaven van passagiers die niet inchecken. Dat blijven wij doen. Ik proef nu dat u dit in verband brengt met winkeliers en borden. Wij hebben geen landschapsverordening die iets zegt over de borden van de winkeliers en de gemeenten handhaven in winkelgebieden. Geef mij de ruimte om te kijken op welke manier wij een gebaar kunnen maken naar winkeliers.

De motie van de PVV gaat over een onderzoek. Wij willen allemaal zo goed mogelijk leren van wat er gebeurd is, dus helpt een onderzoek met een goede evaluatie om ons weer een nieuw lijstje met aanbevelingen en leerpunten mee te geven. Deze motie gaat heel breed over de hele OV-organisatie terwijl ik in de eerste termijn heb uitgelegd dat wij een trambedrijf hebben waarbinnen het concessiebeheer, het beheer van 'assets' en het doorrekenen van nieuwe modellen valt. De fout zat hier vooral in de projectorganisatie VRT. Uw motie gaat te breed op het terrein waar niet het probleem zit. Wij hebben er meer aan om de projectorganisatie en de projectaanpak van het VRT-project door te lichten. Op het moment dat deze motie wordt aangenomen dan staat het u vrij om met de Randstedelijke Rekenkamer aan de slag te gaan. Daarnaast ga ik met een bureau als Horvat in zee om de projectorganisatie zelf door te laten lichten. Ik wil zoveel mogelijk vergelijkbaar onderzoek hebben met de huidige evaluatie die ik afgelopen week heb gekregen over de Uithoflijn. Dan heb ik twee vergelijkbare onderzoeken waaronder ik een leermodel kan schuiven.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! In de motie staat dat PS gaat zorgen voor de juiste opdrachtformulering. Daarin is gevat wat u bedoelt.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dan blijf ik zitten met de andere onhandigheid, namelijk dat de Rekenkamer vooral goed is in waarheidsvinding. Ik probeer daarin zoveel mogelijk te delen. Het onderzoek waaraan ik behoefte heb, is om te kijken hoe wij een projectorganisatie nog beter en integraal kunnen laten werken zodat de informatie de lijn inkomt en bij mij op het bureau terechtkomt. Wij kunnen het zo doen dat ik u toezeg dat wij een onderzoek gaan doen en dat ik, voordat ik een opdrachtformulering naar een bureau stuur, een sessie organiseer met uw Staten om de behoefte van uw Staten expliciet in de opdrachtformulering mee te nemen. Dan schuif je het beste van twee werelden in elkaar.

De VOORZITTER: De heer Van den Dikkenberg heeft een interruptie.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Wij moeten dit zuiver houden. Het heeft mijn voorkeur om PS de opdracht te laten formuleren. Dat kan in een combinatie van onderzoeksbureaus. Anders krijg je bij de oplevering van het rapport direct de discussie dat iets buiten de 'scope' is gehouden, wat de vraag is geweest et cetera. Laten wij daaraan een sessie wijden als de motie is aangenomen en daarin de onderzoeksvragen schieten die wij beantwoord willen zien. Bij voorkeur in combinatie met Horvat, omdat die al in 2015 en 2017 controles heeft gedaan. 2020 kan daar mooi een lijn achteraan zetten.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie op hetzelfde punt.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik heb daar niks aan toe te voegen.

De VOORZITTER: De suggestie wordt gedaan dat het een het ander niet hoeft te laten. De gedeputeerde mag hierop reageren.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Beide onderzoeken kunnen uitgevoerd worden. Dat is aan u en aan hoe u deze motie apprecieert. Ik ben het eens met de heer Van den Dikkenberg. Aan het eind van het onderzoek moet er geen discussie ontstaan over de opzet van het onderzoek en de onderzoeksvraag. Dat is het samenspel dat wij moeten vinden daarin.

De VOORZITTER: Mijn advies is dat PS en GS met elkaar over beide onderzoeksopzetten spreken, zodat wij geen dingen dubbel doen. De heer Schaddelee rondt zijn beantwoording af.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Er is een aantal expliciete vragen gesteld die ik beantwoord heb. De SP vroeg nog om met een snelle en generieke compensatie te komen voor reizigers. Ik heb aan de gemeenten toegezegd dat wij dat doen en dat wij de vorm waarop nog moeten uitwerken. Het is de bedoeling dat wij daarmee eerder klaar zijn dan met de vergunning voor de tram. Wij gaan dat zo snel mogelijk doen.

De VOORZITTER: Mevrouw Poppe heeft een interruptie.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Is 'zo snel mogelijk' voor eind oktober? Dan is de vergunning rond.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Daarover zijn wij vorige week in gesprek gegaan met de vervoerders. Wij moeten hiervoor samen een systeem bedenken dat waterdicht is. Het moet niet zo zijn dat iedere inwoner van Nieuwegein of IJsselstein die in de verte weleens een tram ziet daarop aanspraak kan maken. De reizigers die nadeel ondervinden moeten daarin meegenomen worden. Het is lastig om een toezegging te doen over een bepaalde termijn.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Korting is toch een mooie compensatie? Mensen die reizen krijgen korting.

De VOORZITTER: De gedeputeerde heeft toegezegd dat hij gaat kijken hoe hij de compensatie zo snel mogelijk kan vormgeven.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Laten wij dat overlaten aan de deskundigen.

Ten slotte noteer ik voor mijn administratie de gele kaart van de SP. Dat is geen slechte afsluiting, want dat toont de urgentie. Wij hebben een debat gevoerd en ik ben blij dat wij dat in een goede harmonie afsluiten. De druk blijft er wel op staan. Wij hebben de komende maanden een klus te doen. Daarbij helpt het als er een gele kaart ligt.

De VOORZITTER: De heer de Jager heeft nog een interruptie.

De heer DE JAGER (VVD): Mijnheer de voorzitter! Met de bevestiging van de toezeggingen zal de VVD de motie intrekken. Kan de gedeputeerde toezeggen dat hij bij het verbeterde 'checks and balances' besturingsmodel de indienststellingsvergunningen en soortgelijke onderwerpen daarvan deel laat uitmaken? Als ik die toezegging kan krijgen, dan ben ik tevreden.

De heer SCHADDELEE (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het lijkt mij wijs om dat mee te nemen. Dit kan ik zeker toezeggen.

De VOORZITTER: Daarmee zijn de beraadslagingen over dit agendapunt afgerond. Het was een belangrijk debat. Dank aan de gedeputeerde voor zijn uitvoerige beantwoording. Ik pauzeer de vergadering voor een moment zodat er een wisseling kan plaatsvinden van woordvoerders en gedeputeerden.

Statenvoorstel Europastrategie 2020-2023.

De VOORZITTER: De commissie heeft de voorkeur aangegeven voor een normaal debat. U weet dat wij dit in twee termijnen voeren. Als eerste geef ik het woord aan mevrouw Groen.

Mevrouw GROEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Net als dat Nederland groter is dan de provincie Utrecht, is de wereld groter dan Nederland. Meer dan Nederland alleen kan de Europese Unie niet bijdragen aan een veiliger wereld, meer gelijkheid en meer democratie.

Het commissieadvies memoreert: "De meningen over de statenvoorstellen lopen sterk uiteen, wat met name bepaald wordt door de verschillende verhoudingen van de fracties tot de Europese Unie en tot de inhoud van het Europees beleid." Laat ik deze inbreng beginnen met de boodschap dat GroenLinks een partij is van constructieve samenwerking over landsgrenzen heen. Onze provincie en ons land zijn onderdeel van deze samenwerking. GroenLinks is blij dat de provincie deze connectie vorm en inhoud geeft. Wij kunnen ons volmondig vinden in de onderwerpen die dit college in de Europastrategie agendeert. Wij zouden onszelf niet zijn als wij daaraan toch niet iets toevoegen.

Een van de aandachtsgebieden waar het beleid nog niet helemaal vast staat is digitalisering. Digitalisering is een breed begrip dat op vele beleidsgebieden speelt, maar waarvan wij de daadwerkelijke invloed nog maar net beginnen te merken. De commissie heeft in haar programma 'A Europe fit for the Digital Age' nog moeite om goed te concretiseren hoe wij zorgen dat technologische ontwikkelingen een absolute waarde aan ons dagelijks leven blijven toevoegen. Er ontbreekt een duidelijke link tussen onze digitale toekomst en de rechten en vrijheden die het fundament zijn van de Europese samenwerking. GroenLinks verzoekt het college om die verbinding wel vorm te geven om te zorgen dat technologie bijdraagt aan de brede welvaart in onze provincie en onze inwoners beschermd zijn tegen inbreuk op hun rechten. Op de Europese agenda hoort een inclusieve digitale transitie. Het is nodig om maatschappelijk een ethische kwesties op dit vlak op de beleidsagenda te zetten. GroenLinks vraagt de gedeputeerde om te zorgen dat digitalisering waarde toevoegt in het dagelijks leven van de inwoners van de provincie Utrecht, te werken aan een ethisch kader voor digitalisering en de inzet van technologie te toetsen aan onze publieke waarden.

De VOORZITTER: De heer Boswijk heeft een interruptie.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Wat u vertelt over digitalisering klinkt ons als muziek in de oren. Valt daaronder ook glasvezel in het buitengebied? Weet GroenLinks dat het juist door Europa komt dat de overheid niet kan ingrijpen bij niet-rendabele gebieden, omdat dit wordt gezien als staatssteun. Op dit gebied beperkt Europa de digitalisering. Wat vindt u daarvan?

Mevrouw GROEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Dit wist ik niet. Bedankt voor de informatie. Ik zal het opslaan en kijken wat wij daarmee kunnen doen. Mijn vraag over digitalisering heeft vooral betrekking op de vorm van de inbreuk en hoe wij met ethische kwesties omgaan. Glasvezel is een vorm van hardware als voorwaarde voor de digitalisering. Hoe de hardware ligt, maakt onderdeel uit van het geheel. De vraag of wij dat aan de markt moeten overlaten of dat de overheid de mogelijkheid van staatssteun moet kunnen bieden, kan ik niet concreet beantwoorden. Hierover wil ik zeker met u verder in gesprek gaan, want het klinkt interessant.

Op 17 september is de European Green Deal Call gelanceerd. Deze call is een onderdeel van het Europese subsidieprogramma Horizon 2020. Met deze call komt bijna € 1.000.000.000 beschikbaar voor onderzoeks- en innovatieprojecten rond klimaat, circulariteit, energie, mobiliteit, voedsel, biodiversiteit, minder vervuiling en burgerbetrokkenheid. U kunt zich voorstellen waarom GroenLinks hier blij van wordt. Deze call is gericht aan de markt, semioverheid en de overheid. Alle rechtspersonen kunnen meedoen. Om te zorgen dat de Nederlandse ondernemers, kennisinstellingen en overheden hieruit voordelen kunnen halen, heeft de RVO speciale adviseurs op dit programma gezet, waaronder voor mobiliteit en circulaire economie. Wij vragen aan de gedeputeerde: kunt u zich op korte termijn laten informeren over de mogelijkheden voor zowel de overheden als de bedrijven en kennisinstellingen in

onze provincie om aan deze call mee te doen. Op welke manier kan en wil de gedeputeerde samenwerkingen ondersteunen en stimuleren om te zorgen dat wij hierop de kennis en innovaties zo direct mogelijk naar Nederland en de provincie Utrecht halen?

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Janssen.

De heer JANSSEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Als ik terugblik op het debat in de commissie, dan ging dat debat op enig moment vooral over de vraag of je voor of tegen de EU bent. Er waren geloofsgenoten die tegen de EU waren en geloofsgenoten die voor de EU waren. Dat is echter niet de kern van dit debat. De kern van dit debat en dit voorstel moet zijn: hoe kan de provincie Utrecht optimaal inspelen op wat er in de EU gebeurt en hoe kunnen wij de EU laten werken voor onze inwoners en bedrijven? Dat is wat ons betreft waarover dit statenvoorstel en de Europastrategie van dit college gaat.

De VVD heeft daarbij wel een opmerking. Deze opmerking hebben wij in de commissie al een aantal keren gemaakt. Voor degene die het niet gehoord hebben, maak ik deze opmerking nog een keer. Wat ons betreft kunnen de besluitpunten in het statenvoorstel concreter, meetbaarder en ambitieuzer geformuleerd worden. Om die reden hebben wij een amendement opgesteld waarin wij een voorstel doen om de besluitpunten meetbaar te maken, zodat de Staten over vier jaar kunnen controleren wat er terecht is gekomen van de inzet in Europa. Daarbij hebben wij gekeken naar wat het college zelf in de Europastrategie heeft opgeschreven. De Europastrategie is een herkenbaar verhaal van dit college met duidelijk de politieke kleur van dit college. Dat zijn niet altijd de keuzes van de VVD, maar dat is nu eenmaal de politieke setting. Dat hebben wij overgenomen in ons amendement.

Amendement A29 (VVD): Europastrategie

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 september 2020, ter behandeling van het statenvoorstel PS2020BEM13 inzake Europastrategie 2020-2023;

overwegende dat;

- *in het statenvoorstel geen concrete doelstellingen en indicatoren zijn benoemd voor de Europastrategie 2020-2023;*
- *het enig voorgestelde besluitpunt luidt 'het vaststellen van de strategie';*
- *daarmee onduidelijk is wat precies wordt vastgesteld;*
- *in de programmabegroting 2020-2023 extra middelen zijn gereserveerd voor uitvoering van de Europastrategie;*
- *de provincie Utrecht in de periode 2016-2019 € 2,4 miljoen rechtstreeks aan Europese subsidies ontving, binnen de provincie Utrecht (2014-2019) € 20 miljoen voor Kansen voor West en € 39 miljoen voor POP3 ontvangen is;*
- *de totale Europese financiering in de periode 2014-2019 ca. € 400 miljoen (subsidies) + ruim € 1,2 miljard aan leningen en garanties door de EIB bedroeg;*

wijzigen het besluit van statenvoorstel PS2020BEM13 als volgt:

- *voor 2020-2023 gelden de volgende prioriteiten in het Europees beleid van de provincie Utrecht:*
 - *healthy urban living;*
 - *schone lucht;*
 - *multimodale & slimme mobiliteit;*
 - *energietransitie;*
 - *digitale transformatie;*
 - *circulaire economie;*
- *de doelstelling voor de periode 2020-2023 is dat, gekoppeld aan de beleidsprioriteiten van de provincie Utrecht, binnen en door de provincie meer Europese subsidies worden ontvangen en besteed dan in de voorgaande periode:*
 - *de provincie Utrecht ontvangt in de periode 2020-2023 meer dan € 2,4 miljoen subsidie;*

- subsidies voor POP3 en Kansen voor West binnen de provincie Utrecht bedragen in de periode 2020-2023 meer dan € 40 miljoen;
- de volgende doelstellingen voor wat betreft profilering en beleidsbeïnvloeding zijn mede door inzet van de provincie Utrecht gerealiseerd:
 - het probleem met amoniakzouten uit Nedersaksen is opgelost;
 - er is een Europees energielabel voor motoren van binnenvaartschepen;
 - internationale spoorverbindingen zijn verbeterd;
 - energieregelgeving is gunstiger voor Utrecht en levert minder knelpunten op voor de Utrechtse energietransitie;
 - standaardisatie, harmonisatie en interoperabiliteit op Europees niveau Communicatieprotocollen voor slimme mobiliteit;
 - het derde EFRO-programma voor West-Nederland en POP3 zijn opgestart en dragen substantieel bij aan de Utrechtse welvaart en werkgelegenheid.

De VOORZITTER: Het amendement wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de beraadslaging. Mevrouw Groen heeft een interruptie.

Mevrouw GROEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Kan de heer Janssen toelichten hoe hij tot de voorbeelden in het amendement is gekomen? Deze zijn bijzonder gedetailleerd en komen soms wat willekeurig over.

De heer JANSSEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! De voorbeelden zijn letterlijk ontleent aan het stuk dat als bijlage bij het statenvoorstel zit. Als u dat stuk gelezen had, dan had u deze kunnen herkennen. Wij hebben eruit gehaald wat concreet was. Verder staan er hele vage algemene bewoordingen en algemene raadgevingen in dat stuk.

Mevrouw GROEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik zie wel dat de voorbeelden uit het stuk komen, maar welke concretisering wilt u verder nog?

De heer JANSSEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! De concretisering die wij aanbrengen, is dat wij de acties van het college vertalen naar doelstellingen die gehaald moeten worden. Wij zeggen: maak het meetbaar en afrekenbaar. Op basis van de beantwoording van technische vragen hebben wij een doelstelling voorgesteld voor de financiële resultaten. Hoeveel subsidie halen wij naar Utrecht, zowel voor de provincie als voor inwoners en bedrijven? Op die manier proberen wij het geheel een tandje concreter en meetbaarder te maken.

Wij leven in een tijd met corona. Het coronavirus gaat onze economie hard raken. Binnen alle prioriteiten vinden wij dat de eerste prioriteit binnen Europa zou moeten zijn: hoe kunnen wij Europa laten werken voor onze economie, onze ondernemers en onze werkgelegenheid? Naast alle andere behartigenswaardige zaken is dit de basis waarop Europa gebouwd is. Dit zou het speerpunt moeten zijn in de inzet van het college.

Tot slot heb ik nog een algemene opmerking over de wijze waarop besluitpunten geformuleerd worden. Wij hebben dit al vaker aan de orde gesteld en doen dit nogmaals. Het besluitpunt zoals het college dit voorstelt – het vaststellen van de strategie – en verder geen duiding of invulling daarvan vindt de VVD onvoldoende. Bij dezen doe ik de algemene oproep aan het college om in het vervolg met concreet uitgewerkte besluitpunten te komen.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! De heer Janssen zegt dat de EU moet werken voor de Nederlandse economie. Dan kan ik niet tot een andere conclusie komen dan dat u tegen deze strategie gaat stemmen, want hier werkt het tegen de Nederlandse economie door te pleiten voor allerlei regels waarvan wij eerder last hebben dan er baat bij hebben.

De heer JANSSEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik kom tot een andere conclusie. De heer Strijk heeft in zijn beantwoording in de commissie punten aangehaald waar economische kansen liggen, bijvoorbeeld voor slimme mobiliteit. In Utrecht zit een bedrijfstak die actief is in slimme mobiliteit. Dit punt hebben wij er bewust uitgelicht om in de besluitpunten concreet vast te leggen, omdat daar economische kansen liggen voor Utrecht. Wij zijn het niet altijd eens met het college, maar zoeken wel waar de raakvlakken zitten. Dit is een voorbeeld waarin wij economische kansen zien voor de regio Utrecht.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Potjer.

De heer POTJER (FvD): Mijnheer de voorzitter! Zoals de meesten hier weten, zit ik hier vandaag voor mijn eerste toespraak. Ik zit hier, omdat Chris hier niet meer zit; wij zijn gewisseld. Chris, ik vind het een hele eer dat ik hier op jouw plaats mag zitten en ik ga mijn best doen. Dat beloof ik jou hierbij. Ik begreep dat het gebruikelijk is om een eerste toespraak te beginnen met een persoonlijk verhaal. Dat ga ik doen. Uiteindelijk kom ik uit op de EU-strategie.

Ik ben niet geboren in deze provincie. Ik kom uit de Achterhoek, waar ik het grootste gedeelte van mijn jeugd heb gewoond. Ook heb ik een tijdje in Arnhem gewoond en ik ben in Utrecht gekomen voor mijn studie Economics and Business Economics aan de Universiteit Utrecht. Tijdens mijn studie ben ik als stagiair begonnen bij Bluefield; de snelst groeiende consultancy in Utrecht. Het is een topbedrijf. Inmiddels werk ik daar fulltime als business developer. Je zou kunnen zeggen dat ik mijn nieuwe thuis heb gevonden in deze provincie.

Een nieuw thuis, maar geen nieuw huis. Dat is een groter probleem hier. Het zal u niet verbazen dat de woningmarkt niet de doorslaggevende factor was om voor deze provincie te kiezen. Studenten die net als ik niet het geluk hebben rijke ouders te hebben, moeten er tijdens hun studie allerlei baantjes naast houden en bijlenen met het geweldige leenstelsel. Vervolgens kunnen zij geen fatsoenlijke hypotheek krijgen wanneer zij starten op de woningmarkt. Er is wel een alternatief in Utrecht. Je kunt bijvoorbeeld in een studio gaan wonen voor € 1.000. In mijn geval was dat de helft van mijn netto inkomen. Een geweldig ding dat je erbij krijgt, is dat je vanuit je bed je ontbijt kunt maken, omdat je bed in de keuken staat. Zover zijn wij inmiddels in Utrecht.

Ik dacht, ik vertel het even, omdat hier niet alleen maar jonge mensen zitten. Dan weet u hoe het er voor staat en snapt u waarom ik kritisch ben op de EU-strategie, want politiek is keuzes maken met het geld van een ander. Zo ook de Utrechtse starter die na het betalen van de huur, alle stijgende lasten en de studieschuld niet heel veel geld overhoudt. Bij elke beslissing die wordt gemaakt, moeten wij ons afvragen of de Utrechter hier baat bij heeft. De Utrechter had dit geld graag zelf willen besteden aan boodschappen of iets dergelijks. Deze strategie staat vol met woorden van de bingokaart van de energietransitie en de circulaire economie. De provincie Utrecht kiest voor een hele kleine impact op een internationaal niveau en op de hele lange termijn, terwijl zij eigenlijk moet kiezen voor een grote impact voor alle Utrechters op regionaal niveau op korte termijn.

Het budget van de EU wordt met 70% verhoogd in plaats van dat elke euro en elke extra fte wordt ingezet om voor de Utrechters iets capabeler te worden met projecten gerelateerd aan tramlijnen of het inzetten op het realiseren van veel goede en betaalbare wonen. Dat is iets waar veel Utrechters van mijn leeftijd om staan te springen. Wel gaan wij Utrecht profileren als de fietsregio van Europa. Ik weet niet of dat de beste optie is. Op RTV Utrecht kun je lezen dat de Utrechtse voedselbanken het steeds drukker krijgen en op straat zie je steeds meer daklozen. Dat terwijl wij nog maar aan het begin staan van een zware economische tijd. Daar staat wel tegenover dat wij de mogelijkheden gaan verkennen voor Europese kennisuitwisseling op het gebied van bestrijding van geluidsoverlast, bijvoorbeeld door het gebruik van stil asfalt. Utrecht heeft daar wel wat aan, maar ik weet niet of de Utrechters deze keuze zouden maken.

Je zou kunnen denken dat wij zoveel mogelijk subsidie van de EU naar de provincie proberen te halen. Uiteindelijk bedacht ik mij dat dit is als een sigaar uit je eigen doos. Nederland is namelijk de grootste

nettobetaler aan Brussel. Vervolgens moet de provincie Utrecht extra budgetruimte inruimen om met de lobbyisten en adviseurs uit de grote pot geld weer wat van ons eigen kleingeld terug te halen. Dat lijkt mij de omgekeerde wereld. Blijkbaar is er een heel team nodig om de Europese wet- en regelgeving te monitoren. Dit toont precies aan wat er mis is met de Europese Unie. Het is een soort machine geworden die als input heeft soevereiniteit en belastinggeld. De output is een steeds maar groeiende lijst met regeltjes. Het is totaal niet transparant en daarom ondemocratisch.

Uit het document blijkt dat het geen enkele zin heeft dat wij gaan lobbyen om de lijst met regeltjes te verkleinen en de regeldruk te verminderen. Sterker nog, wij zijn zo gek om te gaan lobbyen voor meer. Er is wel een uitzondering, namelijk de energietransitie en de regeltjes daaromtrent. De provincie Utrecht moet natuurlijk wel vol komen te staan met de grote vogelversnipperaars.

Het zal u niet verbazen dat de FvD-fractie niet zo enthousiast wordt van dit voorstel. Dat er hier een meerderheid is die wel enthousiast is over de EU en de megalomane onderwerpen zoals de energietransitie, is voor ons geen geheim. Echter, wij nemen onze taak van volksvertegenwoordiger wel heel serieus en wij komen met een amendement en een motie. Politiek kunnen wij hierover van mening verschillen. Los daarvan vinden wij het wel belangrijk dat de provincie Utrecht bij alles hoge kwaliteitseisen stelt. Wij gaan daarom de motie 'Evalueren is belangrijk' indienen. Dit is vergelijkbaar met het amendement van de VVD, alleen vinden wij dat het initiatief van de doelstellingen eerder bij de heer Strijk ligt dan dat wij deze zelf invullen. Daarnaast gaan wij een amendement indienen over de naam van het statenvoorstel. In de schriftelijke beantwoording is toegegeven dat het over een EU-strategie gaat in plaats van een Europastrategie. In de commissievergadering van 16 september was hierover verwarring ontstaan. Ik heb een lijstje met landen gemaakt die wel bij het continent Europa horen en niet bij de EU en gebieden die niet bij Europa horen en wel bij de EU. U kunt dit nalezen. Kijk hier serieus naar. Ik hoop dat u dit in overweging wilt nemen, want het gaat over een stukje kwaliteit en niet of wij het eens zijn over de EU of niet. Zover ga ik u niet krijgen in mijn eerste toespraak.

Amendement A30 (FvD): de juiste naam is EU-strategie

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op woensdag 30 september 2020, voor de behandeling van Statenvoorstel Europastrategie 2020-2023;

constaterende dat:

- *in de commissievergadering van BEM op 16 september 2020 verwarring was over de naam 'Europastrategie' aangezien het feitelijk over een EU-strategie gaat;*
- *in antwoord op schriftelijke vragen van de fractie van FvD van 24 juni 2020 over de concept - Europastrategie de constatering werd onderschreven dat het inderdaad gaat om een EU-strategie.¹;*

overwegende dat:

- *o.a. Engeland, Wales, Schotland, Noord-Ierland, Zwitserland, Noorwegen, Moldavië, Oekraïne, Montenegro, Wit-Rusland, Rusland, Kosovo, Noord-Macedonië, San Marino, Liechtenstein, Monaco, Vaticaanstad, Albanië, Bosnië en Herzegovina, Servië wel deel uitmaken van Europa, maar niet van de EU;*
- *o.a. Mayotte, Réunion, Frans-Guyana, Canarische Eilanden, Guadeloupe wel onderdeel zijn van de EU (als UPR/UPG) maar geen deel uitmaken van het continent Europa;*
- *de EU sluit met heel veel landen overeenkomsten, niet alleen met landen in Europa (o.a. Libanon, Israël, Singapore, Zuid-Korea en Zuid-Afrika). Dat niet tot de EU behorende Europese landen wel een overeenkomst hebben met de EU en de naam daarom Europastrategie zou moeten blijven is daarom geen valide argument.²;*
- *wij een voorbeeldfunctie hebben en daarom duidelijk moeten zijn in onze communicatie;*
- *het begrijpelijk is dat GS gehecht is aan de naam Europastrategie, maar dat dit geen goede reden is om de naam niet aan te passen aan de werkelijkheid;*

besluiten dat:

- besispunt 'de Europastrategie 2020-2023 vast te stellen' wordt aangepast en wel als volgt: 'de EU-strategie 2020-2023 vast te stellen';
- en laat door GS 'Europastrategie' in het Statenvoorstel op alle plekken vervangen door 'EU-strategie'.

- 1 "Gaat het om een Europastrategie (inclusief bijvoorbeeld VK en Zwitserland) of een EU-strategie? Bent u het ermee eens dat het feitelijk niet hetzelfde? Bent u bereid de naam te veranderen?"
 Antwoord: "Het gaat inderdaad om een EU-strategie. Het is inderdaad strikt genomen niet hetzelfde. In het gewoon taalgebruik is het echter volkomen gebruikelijk om met Europa, de Europese Unie aan te duiden. Niet alleen in het Nederlands, maar ook in andere talen. Zo wordt het woord 'Europa' ook bijv. gebruikt in het artikel waar u in de volgende vraag naar verwijst.
 Bovendien landen die geen lid zijn van de EU, zoals Zwitserland of Noorwegen, werken nauw met de EU, zijn via vele verdragen nauw verbonden met de EU en volgen veel van de EU-regelgeving en beleid. Zo is bijv. Zwitserland lid van het Verdragen van Schengen over het vrije verkeer van personen. VK onderhandelt al jaren om een omvangrijke samenwerkingsovereenkomst met de EU te sluiten. Vanwege de herkenbaarheid en de historische vergelijkbaarheid hechten wij aan de naam Europastrategie. Het staat de Staten natuurlijk vrij de naam te amenderen."
- 2 "Bovendien landen die geen lid zijn van de EU zoals Zwitserland of Noorwegen, werken nauw met de EU, zijn via vele verdragen nauw verbonden met de EU en volgen veel van de EU-regelgeving en beleid. Zo is bijv. Zwitserland lid van het Verdragen van Schengen over het vrije verkeer van personen. VK onderhandelt al jaren om een omvangrijke samenwerkingsovereenkomst met de EU te sluiten."

Motie M68 (FvD): evalueren is belangrijk"

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op woensdag 30 september 2020, voor de behandeling van Statenvoorstel EU-strategie 2020-2023;

constaterende dat:

in 2020 het cluster Europa uitgebreid wordt met bijna 2 fte's, een toename van ruim 71%.

overwegende dat:

- *het als GS belangrijk is zorgvuldig om te gaan met het belastinggeld van de inwoners van de provincie Utrecht;*
- *het bij alle professionele organisaties met de grootte en het budget van de provincie Utrecht gebruikelijk is om bij vergelijkbare budgetverhogingen doelstellingen SMART (specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdsgebonden) te formuleren, zodat op een later tijdstip geëvalueerd kan worden of de verhoging zinvol is geweest;*

verzoeken Gedeputeerde Staten:

uiterlijk 31 december 2020 met een zo concreet mogelijk voorstel te komen over wat er in 2023 met de EU-strategie bereikt moet zijn om te kunnen spreken over een zinvolle besteding van het gestegen budget.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: Het amendement en de motie worden toegevoegd aan het statensysteem en maken deel uit van de beraadslaging.

Mijn complimenten met uw maidenspeech. Het is fantastisch dat u ons een inblikje heeft gegeven in uw komst naar Utrecht. U bent inwoner van deze prachtige provincie en daar zijn wij blij mee. Dank voor uw inbreng. Het woord is aan de heer Boswijk.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik feliciteer mijn voorganger met zijn maidenspeech. Ik herken de zorg die aan het begin van zijn verhaal doorklonk, want wij zijn van dezelfde generatie. Het is bijna onmogelijk om een woning te vinden met daarbij alle onzekerheden die op ons afkomen. Het CDA is heel optimistisch. Vandaar dat wij een ander uitgangspunt hebben. Er wordt een beeld geschetst alsof wij een wereld hebben van Eurofielen en Eurosceptisci. Het CDA zit daar tussenin. De EU is niet perfect. Ik noemde al het voorbeeld van glasvezel. Zo zijn er legio voorbeelden. Kij-

ken wij alleen naar het geopolitieke plaatje, dan gaan de aantallen tellen en zijn wij met 17.000.000 Nederlanders nergens. Wij zien onze toekomst in EU-verband, maar er is heel veel werk te verzetten.

Omwille van de tijd ga ik mijn bijdrage kort houden. Ik kan mij aansluiten bij het eerste stukje uit de bijdrage van de heer Janssen. Over de Europastrategie heeft het CDA in de commissie gezegd dat wij dit een prima stuk vinden.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Waarom zijn wij met 17.000.000 mensen nergens?

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Laten wij kijken naar het voorbeeld van de coronacrisis en het inkopen van een vaccin of mondkapjes. Dan is het uiteindelijk het recht van de sterkste. Kun je als werelddeel met bijna 500.000.000 inwoners gezamenlijk iets inkopen of met 17.000.000 inwoners? Massa maakt macht, dus dan heb je een grotere kans. Zeker als wij kijken naar het niet meer afhankelijk zijn van buitenlandse energieleveranciers. Als wij gezamenlijk optrekken, dan staan wij veel sterker. U staat daar heel anders in en denkt dat de wereld in het jaar 1700 is stil blijven staan. Ik geloof dat wij in de toekomst wat meer op elkaar aangewezen zijn.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik sta met twee voeten in de dag van vandaag. Als iets heeft aangetoond dat het ieder voor zich is, dan het dat de coronacrisis. Iedereen was voor zichzelf mondkapjes aan het halen. Steker nog, onze ambassade in Beijing heeft gezegd: "Ga daar naartoe met een vliegtuig en gooi hem vol zodat wij mondkapjes hebben." Iedereen was voor zichzelf bezig. Dat was de conclusie van de coronacrisis. De coronacrisis is het verkeerde voorbeeld bij de kracht van de EU, want daar hebben wij niks aan gehad. Er zijn landen binnen Europa die buiten de EU vallen en het beter doen dan Nederland. Waarom dat calimerogedrag?

De VOORZITTER: Dit is voldoende tussen deze twee heren. Ik zag dat de heer Potjer nog een interruptie heeft voor de heer Boswijk.

De heer POTJER (FvD): Mijnheer de voorzitter! Bij de commissievergadering hoorde ik al een paar keer de uitspraak dat Nederland zo klein is. Wij zijn de zeventiende economie in de wereld van de ongeveer tweehonderd. Kortom, wij zijn helemaal niet zo klein.

De VOORZITTER: Tot slot mag de heer Boswijk hierop reageren.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Wij zijn de zeventiende economie in de wereld, omdat wij onderdeel uitmaken van de EU. Wij verschillen daarover van mening. Nederland profiteert als een van de meeste binnen de EU. Andere landen doen het ook goed, zoals Zwitserland. Zij nemen echter alle Europese regelgeving over. Het verschil is alleen dat zij daarover niks te zeggen hebben. Dat is een keuze. Het lijkt mij goed dat wij bij de EU aan tafel zitten.

Dan het punt over de mondkapjes. In eerste instantie leek het inderdaad dat het ieder voor zich was. Het is overigens grappig dat deze kritiek van partijen kwam die altijd zeggen dat wij allemaal niks met de EU te maken moeten hebben. Echter, als de EU niet eensgezind opereert, dan is het de schuld van de EU. Waar wij het inmiddels wel goed zien, is bij de aankoop van het vaccin.

De VOORZITTER: Dit lijkt mij voldoende. Na de vergadering kunt u hierover met elkaar doorpraten. Het woord is aan mevrouw De Widt.

Mevrouw DE WIDT (D66): Mijnheer de voorzitter! Als pro-Europa-partij doet het D66 goed dat er voor Utrecht een nieuwe Europastrategie is. Met een strategie heb je een punt op de horizon en heb je een idee wat je gaat doen om daar te komen. De punt op de horizon hebben wij geformuleerd in het coalitieakkoord en in onze eigen beleidskaders. Hoe kunnen wij dan de inspanningen in Europees ver-

band maximaal voor onze toekomst laten werken? Dan is het vooral verstandig om niet alles te willen, maar te kiezen waar je voor gaat. Wat betreft D66 sluiten de in het voorstel genoemde drie prioriteiten en drie thema's goed aan bij ons eigen akkoord. Wat is er mooier dan dat de Europese Green Deal in belangrijke mate daarmee overlapt? Wij verwachten dat de nadere uitwerkingen van de Green Deal ons gaan helpen om met z'n allen groener uit de crisis te komen en Utrechtse provinciale doelen te bereiken.

D66 stemt van harte in met de voorgestelde Europastrategie. Wij dienen hierbij een motie in die beoogt om de Europese vlag in onze statenzaal op te hangen naast de Nederlandse vlag en de vlag van de provincie Utrecht. Dat is een motie met een knipoog, maar tegelijkertijd bloedserieus. Het Europese verband doet er echt toe.

Motie M69 (D66): Europa in beeld

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering op 30 september 2020, voor de behandeling van de Europastrategie;

constaterende dat::

- *de provincie Utrecht deel uitmaakt van de Europese Unie;*
- *in de statenzaal wel een Nederlandse vlag en een vlag van de provincie Utrecht staan;*

overwegende dat:

- *de Europese Unie belangrijke wetgeving uitvaardigt die tevens geldt voor de provincie Utrecht;*
- *het goed is om de EU daarom ook in beeld te hebben bij onze vergaderingen;*
- *in andere provincies de vlag van de Europese Unie wél in de statenzaal hangt (bijvoorbeeld in Noord-Brabant, Drenthe en Gelderland);*

spreken uit dat:

- *de vlag van de Europese Unie in de Utrechtse statenzaal wordt opgehangen naast de Nederlandse vlag en de vlag van de provincie Utrecht;*

spreken naar aanleiding van het debat voorts uit dat:

de vlaggen van de gemeenten in de provincie Utrecht tevens een plaats krijgen in de statenzaal.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de raadslaging. De heer Eggermont heeft een interruptie.

De heer EGGERMONT (SP): Mijnheer de voorzitter! Nederland is een onderdeel van de NATO en de Verenigde Naties. Waarom zouden wij die vlaggen niet ophangen? De NATO vind ik niet zo belangrijk en zou ik liever uitstappen, maar wilt u zeggen dat de Verenigde Naties niet belangrijk zijn?

Mevrouw DE WIDT (D66): Mijnheer de voorzitter! Er zijn vele organisaties met vlaggen. Daarmee zouden wij de hele muur kunnen behangen, maar dat is niet waar het om gaat. Het gaat om overheden waarvan wij deel uitmaken. Dat is de reikwijdte.

De VOORZITTER: De heer Potjer heeft een interruptie.

De heer POTJER (FvD): Mijnheer de voorzitter! Ik had dezelfde vraag als de heer Eggermont. De provincie Utrecht is geen onafhankelijk lid van de EU. Nederland is lid van de EU en de provincie Utrecht is onderdeel van Nederland. Het lijkt mij daarom geen goed idee om de vlag van de EU op te hangen.

Mevrouw DE WIDT (D66): Mijnheer de voorzitter! Het lijkt D66 wel een goed idee om dat bredere verband in beeld te brengen. Wij staan met een open blik in de wereld en Europa is daarin voor ons een belangrijke bestuurslaag.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Het is ons opgevallen dat voor dit agendapunt meer tijd is geagendeerd dan voor elk van de andere onderwerpen in deze vergadering. Is de achterliggende gedachte dat Europa een zodanig grote rol speelt in ons leven en Europa de belangrijkste partner is voor de provincie Utrecht of gaan wij deze ruime spreektijd aangrijpen om wederom uitvoerig de discussie te voeren over de zin of onzin van de Europese samenwerking?

De meerwaarde van de Europese samenwerking staat voor de PvdA als een paal boven water. Het is een goede zaak dat PS de afstemming met Europa serieus neemt en dat wij ons inzetten om Europa optimaal te laten bijdragen aan de Utrechtse opgave. Wij willen er uit halen wat er in zit. Dit gaat niet alleen over geld, maar ook over kennis en de zichtbaarheid van de provincie Utrecht als aantrekkelijke regio binnen Europa.

Sinds december 2019 is er een nieuwe Europese commissie die tot groot genoegen van de PvdA forse ambities heeft op het gebied van de digitale toekomst en de klimaat- en energietransitie. De Europese Green Deal beoogt een energieneutraal Europa in 2050. Die ambities sluiten mooi aan bij het coalitieprogramma van de provincie Utrecht 'Nieuwe energie voor Utrecht' dat een half jaar daarvoor is vastgesteld. De Europese Unie kan ons helpen om die doelen te bereiken en wij kijken hoe wij daar het best van kunnen profiteren. De provincie Utrecht gaat zich de komende jaren in relatie met Europa focussen op gezond leven in de stad, slimmer benutten van bestaande mobiliteit en een energieneutraal 2050. Op die punten lijkt het meeste te behalen. Bovendien ligt daar de Utrechtse focus. De PvdA onderschrijft volledig zowel de meerwaarde van Europa voor onze provincie als de speerpunten van de Europastrategie.

Wat betreft de motie van D66 over de Europese vlag het volgende. Van de PvdA hoeft het vlagvertoon in de statenzaal niet zo nodig. Nu de vlaggen er toch staan, lijkt het ons niet meer dan logisch om naast de Utrechtse en de Nederlandse vlag ook de Europese vlag te plaatsen. Wij willen daaraan de suggestie toevoegen dat het wellicht een goede toevoeging is om naast de foto van Koning Willem-Alexander een portret van de Eurocommissaris Frans Timmermans te hangen.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Hoe ziet een Europese vlag eruit?

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik heb geen idee. Ik ben niet zo van de vlaggen.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Van Oort.

De heer VAN OORT (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik moet nog even bekomen van de laatste opmerking van mevrouw Lejeune. Wij zijn niet zo van de persoonsverheerlijking, dus wat ons betreft kunnen de portretten weg.

Wat de ChristenUnie betreft is dit een prima strategie. Daarmee kunnen wij van harte instemmen. In de commissie hebben wij hierover uitgebreid besproken. In tegenstelling tot anderen, denken wij dat Utrecht hier wel degelijk baat bij heeft. Naast geld is er vanuit Europa ook kennis en kunde te halen. Die kunnen wij in Utrecht ontzettend goed gebruiken. Wij verhouden ons tot de EU. Het doet er niet toe of je ervoor bent of niet. De EU is er en geeft ons regels die wij kunnen beïnvloeden. Van daaruit is het heel belangrijk dat dit gebeurt.

De ChristenUnie vindt het prima als de EU-vlag er komt. Wel met dezelfde opmerking als de PvdA daarbij maakte. Frans Timmermans hoeven wij niet aan de muur. Zo ook geen politicus van onze ei-

gen partij. Van ons hoeven de vlaggen er helemaal niet te hangen. Echter, als deze er toch zijn, dan past de Europese vlag daar prima tussen. De Europese vlag is blauw met vijftien gele sterren.

De VOORZITTER: De heer Eggermont heeft een interruptie.

De heer EGGERMONT (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik hoor een redelijk positief verhaal vanuit de ChristenUnie. Is het u duidelijk geworden wat er anders gaat gebeuren de komende jaren met 70% meer personeel dat hierop wordt ingezet? Waarop kan dat worden afgerekend na afloop?

De heer VAN OORT (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Dat is een dubbele vraag. Waarop worden wij afgerekend en waarom 70% meer personeel? Het is heel belangrijk dat er een flink contingent mensen staat in de organisatie die verbonden is met Brussel, die daar aanwezig is, die kennis heeft van de dossiers die in Brussel spelen en op die manier de verbinding kan leggen tussen Brussel en Utrecht en de verbinding in de driehoek Brussel-Den Haag-Utrecht. Dat is belangrijk, omdat dat de politieke realiteit is of je er voor bent of er tegen. De kennis over wat er politiek gebeurt is ontzettend belangrijk voor wat er in dit huis gebeurt. Daarop moet fors geïnvesteerd worden. Ik ben vijf jaar lobbyist geweest in Brussel. Daaruit weet ik dat je je kunt committeren om aan bepaalde dossiers te werken. Dat is wat in de strategie genoemd wordt. Er wordt een aantal dossiers als prioritaire dossiers aangeduid. In mijn ogen zijn dit de goede dossiers. Ik verwacht daarvan dat met name op die dossiers de ambtelijke organisatie zich versterkt. Daardoor wordt beleidsontwikkeling van de provincie Utrecht steviger. Zelfstandig en in relatie tot de Europese Unie. Dat kun je niet meten. Daarvoor zijn wel mensen nodig die zich daarvoor fulltime inzetten en die wellicht een uitwisseling doen. Hierdoor weten de mensen wanneer zij moeten aanhaken. Op het moment dat iets in de Staten komt en er komt een lobbyist naar de Staten toe, dan is het al te laat. Dan is het al besproken. Wij moeten heel vroeg in het traject zitten. Dan kunnen mensen die zich min of meer fulltime aan de Europese agenda committeren. Dat is waarom wij denken dat het heel belangrijk is dat deze mensen er zitten.

De VOORZITTER: Er zijn interrupties die minder royaal worden beantwoord. De heer Eggermont mag een korte wedervraag stellen.

De heer EGGERMONT (SP): Mijnheer de voorzitter! Mensen kunnen heel veel woorden nemen om vervolgens niks te zeggen. Mijn vraag was: wat gaat er anders dan in de vorige periode en waarom wordt er 70% meer personeel ingezet. Mijn vraag was niet waar wij de mensen heen moeten sturen.

De heer VAN OORT (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Wij moeten 70% meer mensen inzetten, omdat wij meer kennis en kunde willen hebben in deze organisatie zodat wij weten wat er in Europa gebeurt. Dat is onvoldoende tot nu toe.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Dercksen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Laten wij spreken over de EU-strategie in plaats van over de Europastrategie, want in Europa zijn nog steeds een aantal landen vrij. Het Verenigd Koninkrijk komt daar binnenkort bij. Landen die zelf mogen beslissen over hun begroting en over hun immigratiebeleid. Zwitserland heeft referenda. De inwoners mogen namelijk zelf beslissen over tal van onderwerpen. Daar vindt de regering de burgers niet te dom om belangrijke beslissingen te nemen. Zwitserland kan als lid van EFTA zelf handelsverdragen afsluiten. Het doet dit veel sneller dan de bureaucraten in Brussel, want het mooie is dat de Zwitsers kunnen opkomen voor de Zwitserse belangen en niet die van Bulgarije en 26 andere landen. In de commissie had ik een discussie met de heer Van Oort over de bijdrage van Zwitserland aan de EU. Ik heb dit opgezocht. Door het EFTA-verdrag is de bijdrage van Zwitserland 405 keer kleiner dan die van Nederland. Het aantal regels dat het moet opnemen is een fractie van wat wij doen. De Zwitsers hoeven niet te betalen aan Italië onder het mom van coronasteun. Italië waar 25% van de economie zwart is, waar de welvaart in het noorden hoger is dan in Nederland en waar een van de grootste goudvoorraden ter wereld liggen. Italië kan naar de kapitaalmarkt, maar ons kabinet vond het beter dat het onze miljarden euro's kreeg. Vanwege de EU hebben wij de euro en slechte bestuurders. Slechte bestuurders die geen idee hebben wat er te onder-

handelen is, want zij hebben nog nooit een echte baan gehad. Slechts een EU-commissaris heeft ooit een echte baan gehad. De rest is beroeps politician.

De VOORZITTER: De heer Van Oort heeft een interruptie.

De heer VAN OORT (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Het is heel interessant wat de heer Dercksen allemaal vertelt, maar wat heeft dit met de besluitvorming van vandaag van doen?

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik hoop dat u er veel van leert, want ik heb een hoop dingen verteld die u nog niet kent. Ik was bijna aan het einde van deze alinea en dan ga ik dat combineren met de EU-strategie. Uw geduld wordt beloond.

Een EU-commissaris heeft ooit een echte baan gehad. Wat kunnen wij daarvan verwachten? In die 'sinkhole', genaamd Brussel, verdwijnt onze democratie, onze soevereiniteit en onze welvaart in moordend tempo. Daar gaan wij lobbyen voor linkse dogma's, meer regels die het leven van onze boeren zuurder maken, het duurder maken van onze energie en voor een eiwittransitie. Kom uit je hippiebubble uit 1968.

Er wordt gezegd dat wij in de EU moeten, anders kunnen wij onze belangen niet verdedigen. Wat is dat voor calimerogedrag? Zwitserland heeft minder inwoners en de economie is 20% kleiner dan die van Nederland en het doet het in alle opzichten beter. Houd op met die onzin dat wij niet voor onze belangen kunnen optreden als wij dat buiten de EU zouden moeten doen. Dat is feitenvrije onzin. Sterker nog, wij zijn Calimero binnen de EU, want de beslissingen worden niet in Brussel genomen, maar in Berlijn en Parijs. Met deze EU-strategie gaan wij op onze knieën naar Brussel om te vragen of wij een beetje van ons eigen geld terug mogen. Het is zoals D66-gedeputeerde Ralf de Vries een aantal jaren geleden zei: "Iedereen in Brussel knokt keihard voor zijn of haar eigen land, maar Nederland zit er voor het Europese project; het opheffen van ons land."

Wij gaan aansluiten bij de Green Deal van klimaclown Timmermans met nog onrealistischer doelstellingen dan die van de provincie. Dat is een prestatie, want zolang ik hier zit presenteert de provincie onzinnige plannen die niet haalbaar en betaalbaar zijn. Dat kan iedereen op de achterkant van een sigarendoos uitrekenen. Wij moeten aansluiten bij de Green Deal, want Timmermans zei daarover: "Het klimaat is nu al aan het veranderen. Hittegolven, stormen, overstromingen en bosbranden komen steeds vaker voor." Bijna elk woord is een leugen. Het klimaat verandert al 4.500.000.000 jaar en er zijn niet meer stormen, overstromingen en bosbranden zo blijkt uit de data. Branden worden ook nog eens veroorzaakt door groen beleid, namelijk het slechte beheer van de bossen. Er zijn wel een tikeltje meer hittegolven, maar er is geen enkele reden om je daar druk over te maken. Ik vraag mij oprecht af of de mensen die dit soort stukken schrijven wel eens buiten komen en mensen spreken die hard moeten werken en hopen dat de huishoudportemonnee aan het einde van de maand nog wat geld in zich draagt. Mensen die zich een vreemde voelen in hun eigen wijk en mensen die geen passende woning kunnen vinden. Denken jullie dat deze mensen bezig zijn met duurzaam stedelijk 'level' of een eiwittransitie? Wanneer wordt de overheid weer de dienaar van de burger en niet van een selectief groepje linkse activisten?

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Keller.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Allereerst heb ik een reactie op het betoog van de heer Dercksen: wat heb je aan geld als de ijskap smelt? Daarop is mijn betoog gebaseerd.

Deze Europastrategie richt zich op de kansen die Europa de provincie Utrecht kan bieden. Wat dat betreft kan onze fractie de geformuleerde prioriteiten best wel steunen en wij waarderen het optimisme van GS op het gebied van Europese samenwerking. Onze fractie deelt dit optimisme echter niet. Was het maar zo'n feest. Heel algemeen gesteld: de Partij voor de Dieren is voor Europese samenwerking, maar tegen de huidige ondemocratische vorm van de Europese Unie. Daarnaast is er ook inhoudelijk Europees beleid dat geen kansen biedt, maar juist haaks staat op onze provinciale doelstellingen. Die kritische blik missen wij in de voorliggende strategie. Een belangrijk pijnpunt voor de PvdD is het Europese landbouwbeleid. De Europese Unie probeert uit alle macht het onhoudbare systeem van inten-

sieve veehouderij overeind te houden door er subsidies in te pompen van € 365.000.000. Het college noemt dit een kans, wij noemen het kansloos voor de dieren en het milieu.

In de Europese Green Deal ontbreekt het commitment om het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid grondig te hervormen. Vorige week nog bracht Greenpeace naar buiten dat de veeteelt in Europa slechter is voor het klimaat dan alle auto's samen. Hoe kun je je eigen klimaatbeleid serieus nemen als je in Europa, zonder vragen te stellen, je hand ophoudt voor de meest vervuilende industrie? Hoe verantwoord je dit naar de partijen die keihard aan de slag zijn met de energiestrategieën? Het is dweilen met de kraan wagenwijd open. Als de in de strategie benoemde prioriteiten op het gebied van groen en gezond echt serieus worden genomen, dan moet de provincie aandringen op serieuze hervormingen van het Europese beleid. De PvdD neemt de prioriteiten op het gebied van groen en gezond wel serieus en kan daarom deze Europastrategie van GS niet steunen.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Eggermont.

De heer EGGERMONT (SP): Mijnheer de voorzitter! Een aantal zaken is van belang voor de SP. Ten eerste is het ons bij dit statenvoorstel te weinig duidelijk geworden waarom wij de formatie met 70% moeten ophogen. Wat gaan wij anders doen dan wij in de afgelopen jaren gedaan hebben? Dat is ons onduidelijk geworden. Ten tweede hoor ik mensen zeggen dat zij een pro-Europese partij zijn. Dat klinkt mij in de oren alsof zij tegen de andere werelddelen zijn. Ik zou de SP eerder als internationalisten neerzetten. Deze strategie gaat over de EU. Daarom kunnen wij het amendement van het FvD steunen. Daarover moeten wij helder zijn. Het gaat niet over Europa, maar over de EU.

Het grootste bezwaar dat wij hebben en zien in de beantwoording van de gedeputeerde is hoe ontzettend ondemocratisch het eraan toe gaat. In de Europastrategie staat omschreven dat de provincie formeel stemrecht heeft in het comité van de Europese regio's. Vervolgens zien wij dat het volstrekt onmogelijk is voor PS om aangesloten te raken bij de besluiten die daar genomen worden namens de Nederlandse delegatie en/of de delegatie van D66 en VVD. Dit laat zien welke structurele hervormingen in de EU nodig zijn.

Ten slotte zal ik ingaan op de beslispunten. Later vandaag spreken wij over het programma klimaatadaptatie. Daar staat netjes bij dat het college van GS verzocht wordt het programma uit te voeren. Dat staat niet in dit voorstel. Wij vragen ons af of dit niet uitgevoerd gaat worden. Het initiatief van de VVD om de prioriteiten netjes neer te zetten en op die manier een statenvoorstel te formuleren, kan de SP ondersteunen. Ik kan mij voorstellen dat daar niet alles in staat vanuit de bril van de gedeputeerde, maar dit is de manier waarop wij statenvoorstellen graag zien. Op grond daarvan kun je op een fatsoenlijke manier dingen amenderen.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! De SGP heeft lang getwijfeld of wij dit beleidsdocument steunen. Wij zullen tegen dit voorstel stemmen, omdat wij de onderbouwing mager vinden. In de commissie werd daarvoor terecht aandacht gevraagd door de heer Eggermont, want wat gaat er veranderen? Wij hebben gekeken of wij de lobbyactiviteiten uit het voortel kunnen amenderen. Dat bleek echter te leiden tot een herschrijving van het hele document en lukte niet in een overzichtelijk amendement. De beantwoording van de gedeputeerde is helaas erg op de lobby gericht. Wij hebben toen aangegeven dat wij voor de samenwerking zijn en tegen de substantie. Dit is al jarenlang onze verkiezingsleus in de Europese Unie. Dat adagium geldt nog steeds. Een lobby werkt averechts voor onze economie. De heer Dercksen noemde dit punt terecht. Als je kijkt dat Europese regelgeving het bouwen van woningen dwars ligt, dan worden grondwettelijke taken door Europa gedwarsboomd. Dat lijkt mij een volgorde die wij niet graag willen.

De motie van D66 roept persoonlijk wat ergernissen op. Een voordeel hebben wij wel in die vlag. In de Nederlandse vlag kun je niet knippen zonder grote gevolgen, maar die sterren kunnen eenvoudig herverdeeld worden. De vlaggen die er staan zijn van de provinciale overheid en de Nederlandse over-

heid. De Europese Unie is een intergouvernamenteel samenwerkingsverband. Terecht heeft de heer Eggermont aangegeven dat de NAVO dit ook is. Dat is een volstrekt andere orde dan de overheden die hier gepresenteerd staan. Ik zou het in overweging nemen of u hier een vlag wilt hebben van een samenwerkingsverband, want dan kunnen wij de vlag van de EBU er ook naast zetten.

Dan de lobby. Waarom willen wij de lobby graag uit het voorstel? Van strengere regels zijn er nooit genoeg. Het is zot om voor strengere regels op luchtkwaliteit of geluidsoverlast te lobbyen. Bij eigen projecten, bijvoorbeeld in Maarsbergen, verhogen wij de geluidsdrempelwaarde, terwijl wij voor strengere geluidsdrempels gaan lobbyen. Dat is de tegengestelde wereld. Laten wij eerst werken aan werkelijk een betere samenleving

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Hoek.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! 50Plus staat in een spagaat voor wat betreft de Europastrategie. Aan de ene kant moeten wij dingen met elkaar zien te bereiken wat negatief kan uitpakken. Aan de andere kant kun je wel invloed uitoefenen. Wij vinden dat er geen inbreuk moet plaatsvinden op onze rechten. Voor de landbouw en veeteelt spreken wij over transporten. Wij moeten het zo zien te krijgen dat wij alles in ons eigen land houden en niet heen en weer gaan met dieren. Bijvoorbeeld vanuit Italië naar Nederland om hier te slachten en vervolgens als vlees weer terug naar Italië.

50Plus heeft jarenlang samen met de SP gepleit voor het ontgassen van de scheepvaart op de grote rivieren. Dat hebben wij wel bereikt voor Utrecht, Zuid-Holland en Noord-Holland, maar in Duitsland wordt je zwaar beboet als je daar ontgast. Zodra de schepen de grens over zijn, ontgassen zij in Nederland. Voor wat betreft watervervuiling zijn wij het braafste jongetje van de klas om ons water schoon te houden, terwijl de regels in Duitsland veel minder zijn en het vervuilde water bij Lopik Nederland wordt binnengepompt. Daarin kunnen wij wat bereiken door in Europa daarover gezamenlijke afspraken te maken.

Voor de infrastructuur geldt op de ene weg dit regiem en op de andere weg dat regiem. Zodra je over de grens gaat is het anders. Daar valt nog wel wat te winnen. Een ander punt dat al is genoemd, is werkgelegenheid. Met de Europastrategie stemmen wij voor een gezonde leefomgeving, duurzame economie en mobiliteit. 50Plus zal voor het voorstel stemmen en geeft deze punten daarbij mee als aandachtspunten.

Dan de motie over de vlag. Vreeland heeft een prachtige vlag met een kasteel erop en een paard met een ridder. Dat is eigenlijk cultureel erfgoed en staat symbool voor de hele provincie Utrecht. Ik zal de vlag een keer meenemen.

De VOORZITTER: De Staten hebben voldoende inbreng geleverd in de eerste termijn. Gedeputeerde Strijk krijgt het woord voor de beantwoording.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Eerst zal ik langs uw inbreng lopen, want u heeft mij soms een verduidelijkende vraag gesteld of om een toestemming gevraagd. Daarna zal ik het perspectief van het college geven bij de amendementen en de moties.

Mevrouw Groen vroeg hoe het college omgaat met de digitaliseringsagenda en hoe wij deze goed aanpakken op wat er speelt in Europa. In de commissie heb ik gezegd dat de portefeuillehouder voor de Europastrategie hier niet over gaat. Hij gaat erover waar wij aanhaken bij Europa. Dat uit zich bijvoorbeeld in ons eigen natuurbeleid. Toevallig valt de digitaliseringsagenda binnen mijn portefeuille. Daardoor ontstaat de verleiding om daar wel iets over te roepen. Het college kijkt wat de digitalisering betekent voor ons. Dit is bij ons weggewerkt in programma 8: zorg voor integraal gestuurd beleid op je data en hoe je met data beleid kunt maken. Hoe bewaak je hierbij de ethische grenzen en de privacy? Dat zijn aspecten waarop wij actief doelen gesteld hebben om mee aan de slag te gaan. In het programma economie zien wij veel meer de kansen van digitalisering. Dat zijn twee domeinen die aanha-

ken op de kansen vanuit Europa. Zo zijn er veel meer beleidsterreinen die hierbij aanhaken. Toevallig kan ik een toezegging doen, omdat ik de portefeuillehouder ben van de digitaliseringsagenda. In de breedte zal het college kijken hoe wij goed kunnen aanhaken bij de financiële middelen of de kennis die vanuit Europa beschikbaar is en het beïnvloeden van regels die daarover gesteld worden.

Mevrouw Groen stelde een vraag over de Green Deal Call die op 16 januari 2021 voor het eerst sluit. Daarvan zijn wij op de hoogte en daar haken wij goed bij aan. Niet alleen het college, in de hele provincie informeren wij onze partners dat dit speelt en welke mogelijkheden dit biedt voor hen. Onze eigen medewerkers vertellen wij bij de verschillende domeinen en programma's wat de kansen zijn en waar wij gebruik kunnen maken van de mogelijkheden die vanuit Europa worden geboden. Op uw vraag kan ik antwoorden: ja, dat doen wij zeker.

De Janssen vroeg of wij de doelen meer meetbaar en ambitieuzer kunnen maken. Daarop kom ik terug bij de bespreking van uw amendement.

De VOORZITTER: De heer Janssen heeft een interruptie.

De heer JANSSEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! De gedeputeerde laat het lijken alsof dit de enige inbreng is geweest namens de VVD. Ik heb gezegd dat wat ons betreft de prioriteit bij werkgelegenheid en economie moet liggen. Daarop hoor ik graag een reactie van het college. Onze meer algemene klacht gaat het hele college aan en betreft het formuleren van besluitpunten in statenvoorstellen. Daarop hoor ik ook graag een reactie.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! In het college hebben wij de formulering van onze besluitpunten recent besproken. Het is goed dat ik dit punt nog eens meeneem in het college. Ik kom uit een andere school toen ik hier kwam. De hoofdlijn van een provinciaal besluit is vaak het vaststellen van een nota. Dat doet u al tijden zo. Het is goed om deze vraag in deze algemene lijn te beantwoorden. Hoe wilt u graag dat besluitteksten geformuleerd worden? Ik zeg u toe dat ik dit punt meeneem naar het college. Wellicht dat dit om een breder gesprek vraagt met de Staten. Niet specifiek over deze nota, maar hoe wij onze besluiten in het algemeen formuleren.

De heer Janssen vroeg om direct het amendement A29 te bespreken. Er zijn vier zaken waarbij wij ons goed kunnen verhouden tot Europa in het licht van de doelen die wij stellen. Dat gaat over kennisdeling. Van welke ervaringen in andere regio's kunnen wij goed leren? Wat komt er op ons af aan regelgeving waarover wij kunnen meedenken? Wij zijn maar een kleine speler met zoveel regio's; dat realiseer ik mij. Bij de ontwikkeling van zelfrijdende auto's hoop je niet dat dit in andere landen van Europa anders is geregeld, maar dat je met je Nederlandse auto de grens over kunt naar België en Frankrijk. In de regelgeving hierover proberen wij samen te werken. Dat is het tweede punt. Het derde punt gaat over ons profiel in Europa op de lange termijn. Het vierde punt betreft de subsidie en financiële bijdragen vanuit Europa. Het amendement van de VVD gaat over een aspect en het college probeert dit breder neer te zetten. Andere punten zijn ook relevant voor ons om op te acteren.

Het tweede punt dat ik heb bij uw amendement, is dat het realisatieverplichtingen geeft die het college moeilijk kan toezeggen. Als het gaat over de verbetering van internationale spoorverbindingen of het probleem met ammoniak, dan pakt u absoluut punten waarop ons beleid moet zitten en waarop wij een actie kunnen zetten. Ik ben echter afhankelijk van de besluitvorming van zoveel andere partijen dat ik moeilijk een resultaatverplichting kan geven. Wel kan ik een inspanningsverplichting geven, maar in het amendement vraagt u om een resultaatverplichting.

De heer JANSSEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Deze twee concrete voorbeelden heb ik niet bedacht, maar staan letterlijk in de Europastrategie. De gedeputeerde zegt eigenlijk dat er iets wordt opgeschreven in de strategie waarvan wij op voorhand al grote twijfel hebben of dat überhaupt gerealiseerd kan worden. Of zijn het reële en haalbare doelen? Ik probeer scherp te krijgen welke uitkomst wij over drie of vier jaar kunnen verwachten van alle inspanningen. Als u zegt dat u niet weet of wij dit gaan realiseren, dan vraag ik mij af wat u vraagt van het college.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het college vindt dit belangrijke punten. In de Europastrategie staat dat wij hierop willen acteren. In het amendement zegt u dat daarop resultaat gehaald moet worden. Deze gedeputeerde is echter niet in staat om in Europa voor elkaar te krijgen dat er internationale spoorverbindingen komen. Dat is boven mijn bevoegdheid en mijn macht. Ik heb er wel belang bij om daar waar ik kan aan te geven dat het belangrijk is dat deze verbindingen er komen. De Europastrategie geeft aan dat wij hieraan werken en het is een inspanningsverplichting. In het amendement formuleert u het als een resultaatverplichting. Dan kunt u over drie jaar zeggen dat ik gefaald heb als het niet is gelukt om een hoge snelheidslijn aan te leggen naar Frankfurt. Dat is een verantwoordelijkheid die ik niet aanga.

Daaraan wil ik toevoegen dat dit de strategie is. Wij zetten hier op hoofdlijnen neer hoe wij de komende jaren acteren. Als u naar dit beleidspunt kijkt op de begroting die vandaag naar u toekomt, dan ziet u daar scherper staan wat wij het komende jaar gaan doen. Daar ziet u hele concrete punten van wat wij willen bereiken in het jaar 2021. Daar kunt u op meten en bij de jaarrekening 2021 terugkijken of het college gedaan heeft wat zij zich voornam om in 2021 te doen. Daarbij gaat het over de vragen: hoeveel verzoeken hebben wij binnengehaald? Hoeveel verzoeken dienen wij in? Hoeveel verzoeken willen wij realiseren? Ook gaat het over de bijeenkomsten die wij willen organiseren in de provincie om de partners te informeren over de mogelijkheden en het beleid dat wij onze eigen medewerkers meenemen. Een strategie heeft het gevaar in zich om meerjarig op hoofdlijnen de focus te leggen. In de jaarlijkse P&C-cyclus wordt dit scherp en concreet gemaakt en vindt er een verantwoordingsmoment plaats bij de jaarrekening. Kortom, het amendement A29 gaat uit van resultaatverplichtingen en doet geen recht aan de begroting en de jaarstukken. Dit amendement ademt niet de geest uit die het college ziet over meer dan geld alleen.

De VOORZITTER: De heer Eggermont heeft een interruptie.

De heer EGGERMONT (SP): Mijnheer de voorzitter! Volgens het amendement moeten zes punten gerealiseerd worden. Zegt u dan dat er drie punten gerealiseerd moeten worden? Wat betekent de inspanningsverplichting of is de Europastrategie geslaagd wanneer nul van deze zes punten gerealiseerd is?

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! In antwoord op de vraag van mevrouw Groen heb ik gezegd wat wij doen met de regeling die is opengesteld vanuit de Green Deal. Wij informeren allerlei partijen over de kansen en de mogelijkheden vanuit Europa voor ons programma. Daar haken wij op aan. In dit geval proberen wij middelen naar onze provincie te trekken om onze doelstellingen rondom circulariteit, de energietransitie of het klimaat mee te nemen. Daarmee gaan wij aan de slag. De vraag hoeveel miljoen euro dat oplevert, kan ik niet scherp beantwoorden. Wel dat wij inzetten om die verbindingen te leggen. Eerder noemde ik punten die niet raken aan geld, zoals het geven van opleidingen en trainingen. Daarbij gaat het ook over het aantal verzoeken dat wij zullen indienen om subsidie vanuit Europa binnen te halen. Zoveel voorstellen gaan wij doen en zoveel willen wij er realiseren. Dat wordt scherper in de begroting. Daar hoort dat thuis. Het blijft een inzet. Ik ga daar niet over.

Ik ga terug naar de vragen die in het algemeen zijn gesteld. Ik complimenteer de heer Potjer met zijn maidenspeech. Het was mooi om zijn persoonlijke beleving te horen over hoe complex het is om in Utrecht te gaan wonen en hoe hij vanuit zijn bed in de keuken aankijkt tegen Europa. U stelde daarbij hele terechte vragen. De antwoorden die ik op die vraag geef, zijn anders dan uw antwoorden. Dat benoemde u al.

Het amendement A30 van het FvD gaat over de naam van de strategie. Hierin wordt gesteld dat Europastrategie niet de juiste naam is en EU-strategie wel de juiste naam zou zijn. U heeft daar gelijk in. Wij weten allemaal dat het woord 'Europa' in de context waarin wij da gebruiken dit wel afdekt. Als uw Staten echter vinden dat wij dit moeten hernoemen tot EU-strategie, dan heb ik daarmee geen groot probleem. Aan de andere kant begrijp ik waarom wij dit Europastrategie noemen en sluit niet uit dat ik

het in het debat soms zo zou noemen als u besluit om het EU-strategie te noemen. Ik zal afwachten wat u vindt van het amendement A30.

Over de motie M68 heb ik zojuist al wat gezegd. Nog voor het eind van het jaar wil ik daarin een concretiseringslag maken. Eigenlijk kan ik deze motie toezeggen, omdat de begroting 2021 dit al concreter maakt. Hierin staan onze doelstellingen. Als u in de bredere zin vraagt of wij de doelstellingen scherper maken voor de komende jaren, dan is dat niet het doel van de strategie. De strategie probeert focusgebieden aan te geven. Daarom ontraad ik de motie M68.

De PVV en PvdD hebben punten aangehaald waarover ik graag met u in debat ga. Ik zie de worsteling die u heeft en hoe u totaal anders kijkt naar Europa dan dit college. De PvdD ziet de onvolkomenheden en dat er in Europa compromissen worden gesloten waarvan de uitkomst niet altijd is wat wij willen en dat wij verder willen gaan. Dat wil dit college ook heel vaak, maar daar hebben wij geen invloed op. Dan is het de vraag of je niks doet of toch samen aan het werk gaat. Wij kijken naar wat er in ons handelingsperspectief zit en daarop willen wij aanhaken. Het is jammer dat dit voor u tot de conclusie leidt dat u de hele strategie niet kunt ondersteunen, ook al deel ik een deel van uw kritiek.

De VOORZITTER: Mevrouw Keller heeft een interruptie.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Ik hoop dat het bij u bekend is dat de PvdD niet de partij is van de compromissen. Wij vinden dat er zoveel dierenleed is in Europa en dieren worden alleen gezien als handelswaar. Voor ons is het onoverkomelijk om daarin mee te gaan.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat respecteer ik.

De heer Eggermont is er altijd alert op wanneer er aantallen en percentages worden genoemd. In dit geval kwam het uit om te spreken over 70% uitbreiding van het aantal medewerkers. Dat klinkt fors. Dit gaat over twee formatie-eenheden erbij boven de 2,8. Dat is een uitbreiding van 70%. Ik wil dit relativeren: er zijn twee mensen meer bij het team Europa dan in het verleden. De invulling daarvan komt overeen met hoe de heer Van Oort dat verwoordde. Het geeft ons meer kracht en kansen om onze medewerkers intern goed aan te laten sluiten op alle mogelijkheden vanuit Europa. Dat kunnen wij beter doen met meer mensen. Wij zien dat de kansen in de agenda vanuit Europa zo goed aansluiten op onze eigen agenda dat wij die inzet graag doen. Zelfs zo graag dat wij daarvoor 70% uitbreiden in onze formatie. Dit zijn dus twee mensen extra.

Het besluitvormingsproces zou ik ook graag anders zien, maar zo is het besluitvormingsproces in Europa en wij doen daaraan mee. In de antwoorden heb ik aangegeven dat de hoofdlijn die deze gedeputeerde daarin pakt de Nederlandse lijn is. U vroeg of ik de politieke lijn hanteer, maar ik kijk naar wat Nederland doet in de stemming.

De VOORZITTER: Mevrouw Hoek heeft een interruptie.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! De gedeputeerde zei dat de uitbreiding van 70% gaat over twee personen. Er staat wel bij dat het budget voor de personeelskosten € 500.000 is. Is dat inclusief de personen die er al zijn of gaat het over deze twee personen?

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat budget is voor de totale bezetting van het aantal mensen dat daar dan werkt.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Gaat dat over vier mensen?

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat aantal is 4,8.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Ik neem aan dat het inclusief huisvesting is.

De VOORZITTER: U treedt wel erg in de details.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Het gaat over veel geld.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De personeelslasten gaan over sociale lasten: alles wat vast zit aan het in dienst hebben van een medewerker.

Tot slot de motie M69 van D66, Europa in beeld. Het college heeft hierover gesproken. Hoewel wij met enige sympathie naar deze motie kunnen kijken, is het niet aan ons om hierover te besluiten. De statenzaal is uw zaal. Het college is hier bij u te gast om met u in gesprek te zijn. Het college zal het oordeel van de Staten over deze motie afwachten.

De VOORZITTER: Daarmee zijn wij aan het einde gekomen van de eerste termijn. Is er behoefte aan een tweede termijn? Mijn voorstel is om dat heel kort te doen. Het woord is aan mevrouw Groen.

Mevrouw GROEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! GroenLinks heeft geen inbreng in de tweede termijn.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Janssen.

De heer JANSSEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! De gedeputeerde herinnert ons eraan dat het vandaag provinciale prinsjesdag is: de begroting komt uit. Ik kan mij het koffertje van vorig jaar nog goed herinneren. Ik kan mij ook heel goed herinneren dat wij vorig jaar 26 moties en amendementen indienden. Een voor elke gemeente in de provincie Utrecht. In reactie op het voorstel van D66 zou de VVD voorstellen om van elke gemeente een vlag in deze statenzaal op te hangen. Dat is de bestuurslaag die ons het meest nabij is. Als wij de motie dusdanig kunnen uitleggen, dan kan de VVD deze steunen. In het andere geval kan de VVD deze motie niet steunen. Wat ons betreft is de EU een rijksaangelegenheid. Andere collega's hebben dit goed onder woorden gebracht.

De beantwoording van de gedeputeerde stelde ons niet helemaal gerust. Wij krijgen het beeld dat de provincie Utrecht over veel zaken probeert mee te babbelen. Als wij vervolgens vragen wat wij willen, dan wordt het ineens een stuk mistiger. Dat is een gemiste kans. Het is goed om in Europa actief te zijn, maar wel met zichtbare en haalbare resultaten. Daarbij gaat het wat ons betreft niet alleen over geld. Wij hebben een aantal concrete voorbeelden opgenomen, zoals de spoorverbinding, om te laten zien dat ook over andere zaken gaat.

Tot slot heb ik nog steeds geen antwoord gekregen op onze vraag wat Europa kan betekenen in de grootste prioriteit gegeven de coronacrisis is toch de economie en de ontwikkeling van werkgelegenheid. Daarop horen wij graag een reactie van de gedeputeerde.

De VOORZITTER: Mevrouw De Widt heeft een interruptie.

Mevrouw DE WIDT (D66): Mijnheer de voorzitter! De heer Janssen zegt dat Europa vooral iets is waar het Rijk zich mee bezig moet houden. Bent u zich er dan van bewust dat onze provincie vertegenwoordigd is in het comité van de regio's en dat dit een manier van werken is die in belang toeneemt?

De heer JANSSEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Het is de heer Eggermont die mij daarvan bewust maakte in het commissiedebat, want ik had mij dat inderdaad niet gerealiseerd. Sinds twee weken kan ik die vraag bevestigend beantwoorden. Desalniettemin is de provincie er met name voor haar eigen inwoners en de gemeenten als dichtstbijzijnde bestuurslaag. Er hangt een Europese vlag in de zaal, want de Nederlandse vlag is een Europese vlag. De VVD ziet niet de meerwaarde van de Europese vlag in de provinciezaal. Het debat vervalt in hoe ik het debat in de commissie kenschetste, namelijk als een debat of je voor of tegen de EU bent.

De VOORZITTER: Ik zie aan mevrouw De Widt dat u haar vraag verkeerd begrijpt.

Mevrouw DE WIDT (D66): Mijnheer de voorzitter! Het gaat mij niet alleen om de vlag, maar dat wij niet alleen in Europees verband hoog over allerlei dingen aan het doen zijn. Op heel concrete schaal vindt er een uitwisseling plaats tussen allerlei regio's en in deze regio hebben wij daarvan heel veel voordelen.

De heer JANSSEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik zou graag concreet krijgen welk voordeel wij denken te behalen. Dat was de kern van ons betoog in de eerste en deels in de tweede termijn. Wij doen ook zaken met andere provincies in Nederland, maar die vlaggen hangen wij niet in onze statenzaal. Dat je vriendschappelijke en goede relaties met elkaar onderhoudt en wederzijds voordeel probeert te halen, hoeft geen reden te zijn om een vlag van iemand op te hangen.

De VOORZITTER: De heer Eggermont mag als laatste reageren op de inbreng van de heer Janssen.

De heer EGGERMONT (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een interruptie op de interruptie van D66. Mevrouw De Widt haalt het comité van Europese regio's aan. Uit de e-mail en het antwoord van de gedeputeerde zojuist blijkt dat er geen zelfstandige inbreng vanuit de provincie Utrecht is binnen het comité van Europese regio's. De gedeputeerde heeft letterlijk gezegd dat hij de Nederlandse lijn volgt; er is niks Utrechts aan. Hoe kijkt u daar tegenaan?

Mevrouw DE WIDT (D66): Mijnheer de voorzitter! Het gaat te ver om daarop in te gaan in dit debat.

De VOORZITTER: Dan gaan wij dat niet doen. Het woord is aan de heer Potjer.

De heer POTJER (FvD): Mijnheer de voorzitter! Het is een geweldig idee van de gemeentevlaggen. Goed bedacht. Ik ben heel blij dat de heer Strijk 'EU-strategie' als de juiste naam ziet. Ondanks de grote verschillen zijn wij het toch ergens over eens vandaag. Ik heb nog wel een vraag. Vindt de heer Strijk de motie M68 geen mooie tegemoetkoming, aangezien deze milder is dan het amendement van de VVD?

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Boswijk.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een aanvullende vraag over de motie over de Europese vlag. Het voorstel van de gemeentevlaggen vind ik best goed. Alle vlaggen hebben dezelfde afmeting. Daarmee wordt benadrukt dat de kleine gemeenten net zo belangrijk zijn als de gemeente Utrecht. Het CDA staat ook positief tegenover het voorstel voor de Europese vlag, maar ik vind het nog mooier als wij hier de gemeentevlaggen ophangen.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw De Widt.

Mevrouw DE WIDT (D66): Mijnheer de voorzitter! D66 heeft geen behoefte aan een tweede termijn.

De VOORZITTER: Mevrouw Lejeune heeft ook geen behoefte aan een tweede termijn. Het woord is aan de heer Van Oort.

De heer VAN OORT (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Als ik naar de discussie luister, dan hoor ik hier en daar een groot stuk onbekendheid over de relatie van de provincie met Europa. Het is jammer dat vorig jaar de excursie naar Brussel en het programma afgelast zijn. Door corona is het momenteel lastig, maar het lijkt mij aardig om dat initiatief weer op te pakken. Daar kunnen wij zien welke concrete dingen er gebeuren die belangrijk zijn voor de provincie Utrecht, bijvoorbeeld voor de regelgeving rond Airbnb. Geluid gaat niet over een geluidsscherm, maar het geluid dat auto's zelf maken. Op het moment dat je op die manier problemen aanpakt, ben je bezig met wat hier belangrijk is. Dat is zo zichtbaar in Brussel. Het zou fijn zijn als wij dat een keer kunnen laten zien.

De VOORZITTER: Bij dezen heeft u de suggestie gedaan. De heer Van den Dikkenberg heeft een interruptie.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een kleine tip in die richting. Per Europees parlementslid is er € 68.000 beschikbaar per jaar voor de PR van onze eigen achterban. Bel uw parlementslid eens op. Dat hebben wij ook eens gedaan en is een fantastische ervaring waarbij het comité van de regio is toegelicht. Wat mij betreft is het geen provinciale taak om met zijn allen naar Brussel te gaan.

De VOORZITTER: Ik stel vast dat wij buiten de vergadering daarover kunnen doorpraten. Het woord is aan de heer Dercksen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik ben twee keer in Brussel geweest en ik viel met mijn neus in de boter, want de president van Israël hield daar toen toevallig een speech. Kort daarvoor zat Schulze op het podium met een paar lakeien om hem heen met witte handschoenen. Men leeft daar in een compleet andere wereld.

Verder heb ik niet zoveel te zeggen, anders dan dat ik mij verbaas over de opstelling van de PvdA over de EU-vlag. De Nederlandse vlag staat hier sinds eind 2017 als gevolg van een motie die wij toen indienden. Toen stemde de PvdA tegen onze motie. De conclusie is dat de PvdA tegen een Nederlandse vlag is een voor een vlag van de EU en een standbeeld van Frans Timmermans. Dan weet je wel hoe groot de liefde voor dit land is.

De VOORZITTER: Mevrouw Lejeune heeft een interruptie.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik vind een standbeeld voor de heer Timmermans geen gek idee. Als u goed geluisterd heeft, dan heeft u mij horen zeggen dat de PvdA niet zo van vlagvertoon is. Van ons hoeft de Nederlandse vlag en de provincievlag hier niet te staan. Echter, als deze er staan, dan hoort de EU-vlag erbij.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! U stemt voor de EU-vlag en tegen de Nederlandse vlag. Daar laat ik het bij.

De VOORZITTER: Mevrouw Keller, de heer Eggermont en de heer Van den Dikkenberg hebben geen behoefte aan een tweede termijn. Dan is het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Naar aanleiding van mijn opmerkingen sprak de heer Strijk over gelijke regels. Hij gaf daarbij een voorbeeld van zelfrijdende auto's en dat het gemakkelijk is als overal dezelfde regels gelden. De gedeputeerde heeft zich niet uitgelaten over de vervuiling van het oppervlaktewater en de ontgassing van de scheepvaart. Ik begrijp dat dit een onderdeel is.

Nederland heeft twaalf provincies en wij stellen de Europastrategie vast voor onze provincie. Welke rol speelt het IPO hierin? Heeft het IPO een vertegenwoordiging in Europa? Waarom wordt dit niet gebundeld? Natuurlijk gaan wij voor onze eigen provincie, maar het moet niet klein gemaakt worden. Bij de vervuiling van het oppervlaktewater dat in Lopik binnenkomt, hebben wij met een andere provincie te maken. Hoe wordt die samenwerking gebundeld bij het IPO? Brengt het IPO het bij Europa om in zijn totaliteit resultaten te kunnen boeken?

De VOORZITTER: Ik stel vast dat wij in het slot van de tweede termijn zitten na een lang commissiedebat hierover. Ik vraag de gedeputeerde om kort te reageren op de vragen uit de tweede termijn.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De economie en werkgelegenheid vindt het college een hele belangrijke prioriteit. De VVD vraagt zelfs of dit de grootste prioriteit is. Het is een buitengewoon belangrijke prioriteit in de samenwerking met Europa. Er zijn tal van kansen met de steun en herstellfondsen vanuit Europa om daarbij aan te haken. Daarnaast vinden wij andere zaken belangrijk. In de Green Deal gaat het ook over het klimaat en onze samenwerking op onderwerpen zoals de circulariteit, de energietransitie, gif en de biodiversiteit. Er zijn dus ook andere onderwerpen die wij

belangrijk vinden en er zitten economische kansen aan vast als je daarin voorop loopt. U mag ervan uitgaan dat de economie en werkgelegenheid belangrijke speerpunten zijn in de samenwerking met de mogelijkheden uit Europa.

De heer Eggermont zei dat de provincie Utrecht helemaal geen zelfstandige inbreng heeft. Ik zei dat ik het Nederlands standpunt volg bij het stemmen in het comité van de regio's. De provincie heeft wel een inbreng in de wijze waarop het Nederlands standpunt tot stand komt. Het gaat er wel over dat wij daar het geluid zo collectief mogelijk laten horen. De provincie Utrecht is wel een van de medebepalers van het Nederlandse standpunt. Met uw opmerking deed u ons iets te kort.

Het FvD vraagt of ik met heroverdenking de motie M68 wil ondersteunen. Ik blijf bij mijn eerdere oordeel daarover. U vraagt letterlijk aan het college om voor 31 december 2020 een nieuwe strategie neer te leggen tot 2023 die concreter is. Mijn hele aanpak is dat onze strategie meerjarig de focus- en aandachtsgebieden geeft. Bij de jaarstukken gaan wij jaarlijks aangeven wat wij doen. U vraagt mij iets wat ik ontraad om die opdracht aan het college mee te geven.

Ik pak het punt mee van de heer Van Oort om met de Statenleden die dat willen een keer naar Brussel te gaan. Dit zal lastig zijn ten tijden van corona. De vorige keer is dit georganiseerd in Randstadverband. Dat is waardevol. Ik neem dit voorstel mee daar waar de mogelijkheid zich aanbiedt om dat te doen.

Mevrouw Hoek vroeg naar de rol van het IPO. Het IPO heeft een rol en is vertegenwoordigd in het huis van de Nederlandse provincies in Brussel. Daar waar alle provincies samen denken: dit vinden wij allemaal en kan beter in IPO-verband worden opgepakt. Daar proberen wij dat zo snel mogelijk op die schaal te regelen. Soms kan de Randstad wat anders in bepaalde zaken staan dan bijvoorbeeld het noordelijk deel van Nederland. Kortom, het IPO kan een rol spelen, maar doet dit niet altijd als wij verschillend denken. Waar wij kunnen samenwerken, daar doen wij dat.

De VOORZITTER: Er is voldoende beraadslaagd over de Europastrategie. Vanavond gaan wij bekijken hoe u daarover stemt, net als over de ingediende amendementen en moties. Er is een kort moment voor de wijziging van de woordvoerders bij het volgende agendapunt.

Statenvoorstel Zomernota 2020.

De VOORZITTER: Ik heb laatst een interessant programma gezien over het fenomeen kantelpunten en wij zitten op een kantelpunt. Er staan alleen nog een aantal agendapunten op de agenda met een klein debat. Als u het woord 'klein' eer aan wilt doen, dan zouden wij de grens van 20.00 uur kunnen halen. Anders gaan wij morgenavond door. Ik wil u aansporen dit kantelpunt aan te grijpen zodat het ons lukt om 20.00 uur de beraadslagingen over alle agendapunten te hebben afgerond. Aan de orde is de zomernota. Het woord is aan mevrouw Groen.

Mevrouw GROEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik dacht dat de VVD als grootste oppositiepartij het eerst het woord zou krijgen.

De VOORZITTER: U heeft gelijk. Dit is een stuk dat tot de P&C-cyclus behoort. Het woord is aan de heer De Breij.

De heer DE BREIJ (VVD): Mijnheer de voorzitter! De zomernota is uitgebreid besproken in de commissie. Twee punten hieruit ga ik naar voren halen. Ten eerste was het afgelopen jaar het jaar van de stikstofcrisis en de coronacrisis. Het is de VVD en andere partijen opgevallen dat desalniettemin veel indicatoren op groen of lichtgeel stonden. Daarover hebben wij ons verwonderd.

Verder zal de VVD met een motie komen om de € 500.000 die vrijvalt van het Copernicus Instituut op een andere manier in te zetten. De heer De Droog heeft daarvoor de meeste arbeid verricht is ik zal hierbij het gras niet voor zijn voeten wegmaaien en zijn inhoudelijke toelichting beluisteren.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Groen.

Mevrouw GROEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik zal mijn inbreng wat inkorten, zodat wij wellicht voor 20.00 uur klaar zijn. Bij de zomernota ga ik een stukje memoreren over hoe corona onze samenleving heeft opgeschud.

De VOORZITTER: U heeft een vrolijk achtergrondgefluit. Kunt u dit oplossen? Daarna vervolgt u uw inbreng.

Mevrouw GROEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Als er iets is wat onze wereld heeft opgeschud, dan is het corona. Vanwege corona zit ik thuis, zonder oppas en met kinderen. Dat maakt mijn inbreng wat ingewikkeld. Ik kan dat helaas niet op een andere manier voor elkaar krijgen op dit moment, omdat ik alleenstaand ben.

Door corona is het duidelijk geworden dat wij sociale dieren zijn, dat wij fysiek contact nodig hebben en dat samenkomen en vieren een van de belangrijkste dingen zijn die wij hebben. Samen leven, samen vieren en samen zijn is fundamenteel. De Volkskrant opende gisteren met een vrij absurde kop op de voorpagina: 'Overheid ondersteunt armlastige OV-bedrijven'. Dit artikel ging over de vervoersregio Amsterdam, maar dezelfde problemen spelen in Utrecht. Echter, de suggestie dat OV-bedrijven slechts een last zijn die om de een of andere reden ondersteuning niet waard zijn, slaat volgens GroenLinks de plank mis. Het OV is een van onze cruciale netwerken en het brengt mensen bij werk, school en bij elkaar. Netwerken, onze samenleving en interne processen voor kwaliteit zijn makkelijker af te breken dan op te bouwen. GroenLinks ziet terug in de zomernota dat er aandacht wordt besteed aan het opbouwen en versterken van fundamentele netwerken van onze samenleving en is blij en trots dat het college vasthoudt aan haar ambitie.

GroenLinks heeft twee belangrijke aanvullingen: wonen en circulair bouwen. Voor wat betreft het eerste ziet GroenLinks kansen in het herbestemmen van kantoorpanden op allerlei locaties. De bestaande leegstand zal voorlopig niet afnemen bij de versnelde omslag naar meer thuis werken. Het is een ontwikkeling die voordelen en nadelen biedt en levert een andere ruimtevrage op voor bedrijven, werkgevers en de mensen in huis. GroenLinks ziet graag dat de gedeputeerde alvast kijkt naar wat wij hierin moeten doen, in plaats van dat wij straks achter de feiten aan lopen. Deze ontwikkeling is een blijvende realiteit en dat vraagt een ander soort werkomgeving. Het heeft wellicht ook consequenties voor het soort woningen dat wij zoeken. Hoe dan ook, de noodzaak dat iedereen een woning heeft en kan vinden is hierdoor groter geworden. De vraag is hoe de gedeputeerde denkt met deze veranderende realiteit rekening te houden. Op welke manier zien wij dat terug?

Laten wij niet in de val trappen om snel te bouwen op een manier die ons in de toekomst zou kunnen opbreken. Opbouwen en bijbouwen kan en moet circulair. Sterker nog, voor een economie die gestoeld is op brede welvaart moeten wij toe naar een circulaire samenleving. GroenLinks vraagt zich af of de opbouw van het uitrusten van een circulaire economie wel op schema ligt. Heeft GS voldoende middelen en personeel voor dit belangrijke thema?

Het is cruciaal dat wij in deze crisis de kans niet missen om de economie van de toekomst vorm te geven. Daarnaast is het net zo belangrijk dat straks niet blijkt dat wij zaken in ons omgevingsbeleid moeten vastleggen voor een circulaire economie, maar dat wij dit al hebben vastgesteld. Kan de gedeputeerde, in het kader van adaptief beleid, toezeggen om indien nodig eerder bij PS terug te komen voor extra middelen en personeel wanneer dat nodig is om dit goed in de steigers te krijgen?

Dank u wel voor uw geduld en mijn excuses voor de storing.

De VOORZITTER: Wij hebben veel waardering en respect voor hoe u dat managet thuis. U was zeer duidelijk en luid verstaanbaar in de statenzaal. Dank daarvoor. Het woord is aan de heer Dinklo.

De heer DINKLO (FvD): Mijnheer de voorzitter! Tegen mevrouw Groen zeg ik dat het goed is hoe zij het managet thuis. Ik herken wel hoe het is om met drie kinderen thuis een debat te voeren. Dat is wat lastig.

Het FvD zal niet voor deze zomernota stemmen. Dit komt niet doordat wij dit geen goed instrument vinden, maar doordat de informatie in het document niet in zich heeft wat wij nodig hebben om een goed oordeel te geven over hoe de provincie ervoor staat en waar bijgestuurd kan worden. De laatste informatie die in de zomernota is verwerkt dateert van 31 mei 2020, waarbij wij te maken hadden met de lockdown. Bij het opstellen van het document duurde dat voort. Het is inmiddels 30 september 2020. Dat Nederland er op 31 mei heel anders uitzag dan op dit moment, met een nog nooit vertoonde krimp van onze economie in het tweede kwartaal met 8,5%. Dat moet effect hebben. Echter, het document staat vol met 29 groene bolletjes, 16 gele of oranje bolletjes en geen enkele keer de kleur rood. Daarmee laat GS zien dat het verwacht dat het alle doelstellingen zal halen en waarbij het grootste gedeelte geen bijsturing nodig heeft. Tevens zien wij dat GS nog meer geld wil uitgeven dan in de oorspronkelijke begroting is vastgesteld. In de commissie hebben wij de discussie gevoerd of dit op 31 mei de oprechte verwachting was van GS. Dat lijkt mij voor toen al rijkelijk optimistisch. Het FvD had veel meer roodgekleurde doelstellingen verwacht. Bij het opstellen van de nota was al duidelijk dat niet alles gehaald gaat worden, omdat de wereld er anders uitzag. Echter, de provincie meent een betrouwbaar beeld te schetsen.

Vanmorgen hoorde ik de opmerking bij het spoeddebat dat kwartaalrapportages in dit huis te optimistisch zijn. Dat is deze rapportage in onze ogen ook. Daarbij sluiten wij aan bij wat eerder gezegd is. In de commissie BEM hebben wij hierover gesproken, waarin de heer Strijk zei dat het niet mogelijk is om alles dat er na 31 mei gebeurd is te verwerken in het document. Het FvD-fractie kan zich daarbij wel iets voorstellen. Alleen de afgelopen en komende tijd vergt een zomernota die zoveel als mogelijk alle informatie moet bevatten die beschikbaar is. Wij kunnen ons er wat bij voorstellen dat het niet compleet is, maar wij hadden graag een addendum gezien met de nieuwste inzichten van hoe alles er voor staat. Dan had het document de informatie gehad die wij nodig hebben om een oordeel te vormen. De gedeputeerde heeft in de commissie gezegd dat dit in zijn beleving niet mogelijk is.

Dan de motie van D66 die door veel partijen gesteund wordt. Het FvD vindt dit een sympathieke motie, maar gaat deze waarschijnlijk niet steunen. Wij hebben er veel moeite mee dat er weer een ambassadeur wordt aangesteld. Waarom stellen wij een nieuw iemand aan en kan dit niet met de bestaande mensen binnen de bestaande structuren? Een zin in de motie is ons opgevallen, namelijk dat de € 500.000 gefinancierd gaat worden uit de onderbesteding in de programmabegroting 2020. Onze vraag is: is de gedeputeerde het ermee eens dat hij de begroting niet gaat halen? Als dat zo is, waarom gaan wij in de zomernota dan bijna € 28.000.000 extra uitgeven? Dat wordt namelijk aan ons gevraagd. Of is hier het gat van de kadernota gevonden?

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Boswijk.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! De inkt van het coalitieakkoord was nog niet droog of de stikstofcrisis brak uit. Deze uitdaging kwam bovenop de ambities van dit college en de vele noodzakelijke verbeteringen in deze organisatie. Of dit nog niet genoeg was, werden we overvallen door het coronavirus.

Dat dit college stug doorwerkt, blijkt wel uit de agenda van vandaag met de belangrijke onderwerpen die wij hebben besproken. Gelijktijdig kan niet vaak genoeg de winstwaarschuwing worden afgegeven dat er dingen fout zullen gaan. Het spoeddebat van zojuist is daar een goed voorbeeld van. Organisatieverbeteringen zijn niet geregeld met het zetten van een handtekening onder een coalitieakkoord of het uitspreken van een intentie. Dit zal nog veel tijd en energie vragen.

Tijdens de commissievergadering is al veel gezegd over de zomernota. Daarbij proefden wij redelijke consensus, op wat opmaakvoorkeuren en onduidelijkheid over de groene, oranje en het ontbreken van de rode bolletjes na. Daarom voeren wij hierover een klein debat. Toch is er iets dat wij willen meegeven aan deze zomernota en te urgent is om mee te wachten. Wij zijn daarom blij met het initiatief van D66, PVV en VVD en ondersteunen deze motie van harte. Wel hebben wij daarbij een aantal kanttekeningen. Deze motie moet geen nieuwe structuur zijn, maar bestaande initiatieven versterken. Daarbij zien wij wel een rol voor de ambassadeur en niet dat dit een dikbetaalde baan wordt waar een groot deel van het budget naartoe gaat. Onder deze voorwaarden zijn wij mede-indiener van deze motie.

Om het belang van deze motie nogmaals te onderstrepen en het FvD over de streep te halen, lees ik u iets voor uit de Staatscourant van 1 september 2006. Op pagina 63 staat een advertentie met de volgende tekst: "Op 27 juli 2006 is verleend aan Derk Geertsz Boswijk, via de rechtbank te Utrecht, een beperkte handlichting om als minderjarige te kunnen ondernemen." Na de beslissing om met mijn vrouw te trouwen, is dit de beste beslissing ooit. Dit was echter geen beslissing uit luxe, maar uit noodzaak. Ik deed een mbo-opleiding in 2006 en heb tientallen afwijzingen ontvangen voor een stageplaats. 2006 was nog voor de kredietcrisis.

Het niet vinden van een passende baan of stage heeft een enorme impact op je leven. Wij leven in een meritocratische samenleving waarin wij ervan uitgaan dat iedereen dezelfde kansen heeft en je zelf verantwoordelijk bent voor je eigen succes. Hoewel dit in mijn situatie als muziek in de oren zou klinken, ben ik het hier niet mee eens. Dit zou namelijk betekenen dat mijn klasgenoten van het vmbo en het mbo, die halverwege zijn afgehaakt omdat zij bijvoorbeeld geen stageplaats of baan konden vinden, dit geheel aan zichzelf te wijten hebben. Dat gevoel is desastreus.

Vorige week verscheen het boek *The Tyranny of Merit* van Michael Sandel, hoogleraar aan Harvard. Volgens hem leeft dit minderwaardigheidscomplex onder mensen heel erg in de westerse wereld die vaak praktisch geschoold zijn. Zo zorgde deze groep in de Verenigde Staten voor de overwinning van Donald Trump en in Groot-Brittannië voor de Brexit. Het is overigens niet gek dat deze mensen op Trump hebben gestemd. Wanneer je decennialang langs de zijlijn staat, je niet de vruchten hebt geplukt van de economische groei, globalisering zorgt dat je met de rest van de wereld moet concurreren, banen die nog over zijn worden geautomatiseerd of naar het buitenland vertrekken en je aan het einde van dag wordt uitgemaakt voor 'a Basket of deplorables', dan zoek je heel logisch het heil buiten de gevestigde orde.

Het wordt er niet beter op. Nauwelijks op adem gekomen van de kredietcrisis, zijn wij momenteel terechtgekomen in de coronacrisis, waarin opnieuw duizenden jongeren hun baan verliezen. Een nieuwe generatie dreigt buiten de boot te vallen. Daarbij zien wij nog steeds dat jongeren vaak voor de verkeerde opleidingen kiezen. Zij kiezen vooral voor economische en managementstudies. Dat lijkt logisch, omdat veel scholen geen technieklokaal meer hebben vanwege de hoge kosten. De lesstof die ik op het mbo kreeg was vaak te theoretisch en al achterhaald toen ik ging werken. De maakindustrie en de techniek hebben het beeld ook niet mee. Het beeld dat vaak nog leeft, stamt uit de industriële revolutie: rokende schoorstenen, vervuiling, weinig boeiend werk en vaak slecht betaald werk. Waarom zou je dan kiezen voor een technische opleiding?

Als er niet snel iets aan dit beeld verandert, zal de mismatch op de arbeidsmarkt verder vergroten. Want het zijn juist en vooral de economische opleidingen die weinig perspectief bieden. Sinds 2006 is de werkgelegenheid in de zakelijke dienstverlening verder afgenomen. Waar vroeger vooral spierkracht werd geautomatiseerd, zijn dat momenteel de banen waar de hersenen worden gebruikt. Ondertussen hebben het gebrekkige technische onderwijs en het verkeerde beeld van de maakindustrie ervoor gezorgd dat er een schreeuwend tekort is aan goed technisch personeel.

Als wij dan goed technisch personeel hebben, wordt het vaak verkeerd ingezet. Andrew Yang beschrijft het in zijn boek *The War on Normal People* treffend: "De slimste mensen van mijn generatie denken na over de beste manieren om mensen op advertenties te laten klikken." Deze technieken voegen nauwelijks iets toe. Sterker nog, deze zorgen ervoor dat de nieuwe generatie zijn kostbare tijd aan het verspillen is op een smartphone. Het mag duidelijk zijn dat dit niet de vorm van techniek is die ik voor ogen heb. Techniek moet producten aan onze economie toevoegen. Producten die ons leven aangamer maken, onze economie weerbaarder en onze aarde groener.

De VOORZITTER: De heer Dinklo heeft een interruptie.

De heer DINKLO (FvD): Mijnheer de voorzitter! De heer Boswijk zegt dat het een klein debat is, dus ik ben benieuwd hoe lang zijn inbreng is bij een groot debat. Dat terzijde. Het is een prachtig verhaal over de hele economie, maar wij bespreken de zomernota. Wat gaat de ambassadeur uit de motie doen? Waarom kan dit niet zonder ambassadeur? Dan kan het FvD de motie wel accorderen.

De VOORZITTER: Mijnheer Boswijk komt toe aan zijn afronding.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik ben bezig met mijn laatste blaadje. Bij het debat over de Europastrategie heb ik bijna niks gezegd. Ik heb mijn tijd opgespaard voor de zomernota. Het CDA vindt dit een belangrijk onderwerp. De maakindustrie is belangrijk voor onze economie en grote groepen mensen in de samenleving moeten mee kunnen doen.

De heer Dinklo vroeg naar de ambassadeur. Het probleem is te groot en het werk te veel om het alleen aan de gedeputeerde over te laten. Het is goed dat er iemand geëngageerd is aan het onderwerp. Ik ken mensen uit het bedrijfsleven die dit prima kunnen doen en hun netwerk kunnen gebruiken. De provincie en de samenleving kan daarbij een voordeel hebben. Ik zie daar een meerwaarde voor een ambassadeur, zodat dit niet los blijft liggen. Ik herken uw gevoel en beeld dat er weer iemand een baantje wordt toegeschoven. Het moet wel wat opleveren. Het CDA heeft daarin vertrouwen en het is goed om daar kritisch op te zijn. Er is hoop. Waar ik 14 jaar geleden nauwelijks aansluiting kon vinden bij bedrijven, zijn er inmiddels succesvolle initiatieven vanuit datzelfde bedrijfsleven ontstaan, zoals de Technohub in Woerden, het MAKE center in Nieuwegein en het Makerspace in Mijdrecht. Dit zijn initiatieven die de volle steun verdienen van de provincie Utrecht en dat voor een deel al krijgen. Daarom verdient deze motie een unanieme steun van onze staten.

Ten slotte, voor degene die nog niet enthousiast is over de kansen die de techniek ons biedt, wil ik u aanraden om het boek *American Moonshot* van Douglas Brinkley te lezen. Daarin beschrijft hij de zo genoemde 'race for space', waarbij in een aantal decennia de samenleving werd verrast met de ene na de andere innovatie. Men sprak daardoor niet meer in jaartallen maar in tijdsvakken. De tijd voor de Sputnik en de tijd na de Sputnik. Het CDA heeft het gevoel dat er interessante tijden aankomen. Daarvoor zijn technische mb'o'ers hard nodig. Ik hoop dat ik duidelijk heb gemaakt dat deze motie niet alleen economisch van belang is, maar vooral om iedereen in onze samenleving mee te krijgen.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Mijn complimenten voor het mooie verhaal van de heer Boswijk. Een aspect wat betreft het mbo ziet u echter over het hoofd. Deze mensen hebben namelijk minder kansen op de arbeidsmarkt om een goed salaris te verdienen, omdat Nederland lid is van de EU. Datacentra zitten vol met Hongaren, Polen enzovoorts. De Nederlandse technici zie je niet meer, omdat wij veel mensen binnenhalen van buiten Nederland. Dat geeft druk op hun beloning en daarmee wordt hun werk minder interessant. Deelt u die waarneming?

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Het punt dat de heer Dercksen maakt is terecht. Het CDA is daar kritisch op. Misschien was het te laat, maar wij hebben gekeken naar eerlijke concurrentie met mensen uit Oost-Europa. Dat is moeilijk concurreren. Tegelijkertijd werkt het de andere kant op, want wij zien dat veel Nederlanders bepaalde werkzaamheden niet meer willen uitvoeren. Het is een complex probleem. Het taboe moet eraf en wij moeten onze vraagtekens kunnen zetten bij globalisering. Dat ben ik met u eens.

De VOORZITTER: De heer Dercksen heeft het woord voor zijn termijn.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! De zomernota lijkt op de kadernota. Daarom heb ik hier niet veel aan toe te voegen. Ik ga alleen aangeven waarom de PVV mede-indiener is van de motie. De motie wordt iedere keer langer, omdat meer partijen willen meedoen. Hiervan wordt de motie niet krachtiger, maar wij zien het als een soort corona-motie. Wij hebben het initiatief van het FvD en het initiatief van de SGP gesteund. Deze motie is tevens de moeite waard.

De PVV is geen fan van ambassadeurs. De corona-ambassadeur plaatste een grote bestelling bij zijn broer. Daarvan word ik niet op voorhand heel enthousiast. Wij gaan wel na zes maanden evalueren. Dat is een belangrijk en relatief kort moment waarop wij kunnen zeggen of het werkt of niet. Werkt

het niet, dan zou ik zeggen dat wij ermee stoppen. Werkt het wel, dan kunnen wij ermee doorgaan en meer budget verlenen.

De PVV heeft zich met name bij de motie gevoegd vanwege de ontbrekende stageplaatsen in het mbo. Dit is van groot belang. De heer Boswijk heeft dat zeer fraai geïllustreerd. Wat mij betreft mag van het budget een kleine stagevergoeding betaald worden. Mbo'ers kunnen tegenwoordig moeilijk een stageplek vinden vanwege corona. Veel organisaties zijn dicht voor mensen van buiten, waardoor het extreem ingewikkeld is om aan een plek te komen. Dit is van groot belang. Vandaar dat wij zeggen: laten wij dit voor zes maanden proberen. Ik hoop dat dit een succes is, want dan kunnen wij verder.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer De Droog.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! D66 kan zich op veel punten aansluiten, zoals de koers die door GroenLinks is geschetst en het verhaal dat door het CDA werd vormgegeven. In de commissie hebben wij gesproken over de technische vorm van de zomernota. Daar heb ik uitgesproken dat de zomernota een moment is om te kijken waar wij staan en wij kijken vooruit. Wat wij voor ons zien is een stilte voor de storm. Wij kunnen verwachten dat er veel mensen op de arbeidsmarkt komen. Wat kan de provincie doen om daarin iets te betekenen? Dat is niet primair ons beleid, want dat ligt bij gemeenten en het Rijk. Het Rijk heeft aangegeven dat er veel geld aan komt.

De provincie heeft wel haar eigen arbeidsmarktbeleid. Vandaar dat ik in de commissie de oproep deed om te kijken of ons beleid concreter gemaakt kan worden, om in de komende tijd te toetsen of het versneld kan worden en of wij de verbinder kunnen zijn. Naar aanleiding van die commissievergadering hebben wij samen gekeken hoe wij een mooie motie konden maken. De motie is gestaag gegroeid. De heer Dercksen was een van de eersten die vroeg of de stageplaatsen toegevoegd kunnen worden, want dan doet hij mee. Onderweg kwam de PvdA met een motie voor een stage en doet mee met deze motie. Zij hecht een groot belang aan de stageplaatsen en de mogelijkheden voor het mbo en het hbo.

De VOORZITTER: Mevrouw Groen heeft een interruptie.

Mevrouw GROEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Zoals u zich wellicht kunt herinneren van de commissie was GroenLinks niet direct enthousiast over deze motie. Het opzetten van een nieuw loket of een nieuw vehikel vanuit de provincie steunen wij niet omdat er al allerlei initiatieven zijn. Inmiddels is de motie een stuk breder geworden en kan GroenLinks dit beter ondersteunen. Wij zijn nog wel benieuwd naar de invulling hiervan. Wordt dit een loket? Welke boodschap wilt u op dat vlak meegeven aan de gedeputeerde? Welke plek heeft discriminatie in algemene zin in deze motie?

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! De eerste vraag zal ik beantwoorden in mijn bijdrage waarin ik de andere partijen meeneem. Op uw tweede vraag kan ik zeggen dat er geen concrete richting in de motie zit om discriminatie in algemene zin mee te nemen. Als u daarvoor een suggestie heeft, dan stel ik voor dat u met een voorstel komt.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Dit is ook onze motie. De motie is niet bedoeld om te discrimineren en staat open voor iedereen voor wie daarvan gebruik kan maken. In die zin wordt dit punt meegenomen. Mooier kunnen wij het niet maken.

De VOORZITTER: Mevrouw Groen heeft een aanvulling.

Mevrouw GROEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Wij willen een inclusieve stagemarkt en een inclusieve arbeidsmarkt. Dat zien wij graag terug in de motie. Ik hoop dat de gedeputeerde dat ook zo ziet.

De VOORZITTER: De heer De Droog gaat zijn inbreng afronden.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! De woorden van de heer Dercksen waren heel duidelijk. U mag het lezen in de motie.

De VVD was de tweede partij die vroeg of ik een nieuw vehikel wilde oprichten. Zij interpreteert de motie als het ondersteunen van wat er al in de markt is. Wij zien een hoop initiatieven in het bedrijfsleven en vanuit de technische sector. De vraag was of wij gebruik kunnen maken van wat in die markt al gaande is en dat extra steun meegeven. Dat is de geest van de motie. Zonder de nadruk op een vehikel willen wij kijken naar wat er is en hoe de provincie daarin een rol kan spelen om dat te versnellen. Vandaar dat de VVD meedoet.

Het CDA deed mee zodra de maakindustrie ter sprake kwam en de initiatieven die uit de sector kwamen. Tot slot hebben 50Plus en de SGP zich aangesloten. Dank daarvoor. Het is een hele brede motie geworden waarbij ik de hoop uitspreek richting de gedeputeerde. In de commissie gaf de gedeputeerde aan dat hij geld heeft gereserveerd voor een extra impuls voor de economie. Deze motie beschouwt hij als een extra kader in die richting. Met de zeven partijen en hopelijk meer partijen, kunnen wij een goed kader meegeven. Over een half jaar kunnen wij evalueren wat het resultaat daarvan is.

De VOORZITTER: De heer Eggermont heeft een interruptie.

De heer EGGERMONT (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een vraag over het middel van een motie om geld vrij te maken binnen de begroting. Zoals ik de motie lees, wordt er geen extra geld vrijgemaakt. Deze € 500.000 moet dus in de begroting gevonden worden. Of is het eigenlijk een amendement waarin u wilt dat er € 500.000 extra wordt vrijgemaakt die wordt onttrokken aan de algemene middelen? Waarom heeft u geen amendement geschreven?

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! GS heeft in de zomernota voorgesteld om middelen te reserveren voor economie. Door het aannemen van de zomernota zijn er middelen beschikbaar en kunnen wij met deze motie een kader geven om een deel van die middelen deze kant uit te sturen.

Motie M70 (D66, VVD, PVV, CDA, 50Plus, PvdA, SGP): arbeidsmarkt in actie

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering op 30 september 2020, voor de behandeling van de zomernota;

constaterende dat:

- *corona net als elders enorme gevolgen heeft voor de provincie en provinciale economie;*
- *de eerste mensen die onder de economische klap lijden mensen zijn zonder vast arbeidscontract, zoals ZZP'ers en uitzendkrachten en dat jongeren een groot deel van deze groep vormen;*
- *het niet hebben van werk voor schoolverlaters extra negatief effect heeft;*
- *het niet hebben van een stageplaats in een aantal opleidingen negatief doorwerkt op het examen, maar sowieso jongeren onthoudt ervaring op te doen, wat vooral bij opleidingen waarin leren in de praktijk centraal staat (zoals (V)MBO en HBO) extra van belang is;*
- *de provincie samen met haar partners werkt aan de aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt, waaronder hulp bij het creëren van stageplaatsen en techniek onderwijs (zoals de MKB deal West);*

overwegende dat:

- *de komende maanden naar verwachting meer mensen op de arbeidsmarkt zullen komen;*
- *dit leidt tot extra werkzaamheden voor bestaande organisaties die zich inzetten voor matching naar stageplaatsen en banen en werk-naar-werktrajecten;*
- *economisch verschuivingen tussen sectoren optreden: in sommige sectoren is geen behoefte aan arbeid; in andere sectoren des te meer;*
- *de opgave zodanig is dat extra hulp gewenst kan zijn: netwerken om tot innovatieve oplossingen te komen en leveren van kennis, vaardigheden en financiële middelen;*
- *dat de provincie een centrale rol heeft in een regionaal netwerk met partners zoals bedrijven, onderwijs en gemeenten;*

- dit een uitgelezen moment is om de analyses en onderzoeken met aanbevelingen die de laatste jaren zijn opgesteld in de praktijk te brengen en al in gang zijnde ontwikkelingen te versnellen;

voorts overwegende:

- de onderbesteding in de programmabegroting 2020 van de provincie;

verzoeken Gedeputeerde Staten

- de organisaties en mensen die al jaren ervaring hebben met het ondersteunen van mensen bij het aan een stageplaats of (nieuwe) baan komen en (om)scholing voor de duur van zes maanden te versterken met kennis en informatie, netwerkkracht, eventueel mensen en middelen;
- een ambassadeur aan te stellen die ingangen heeft in cruciale netwerken die de organisaties kan helpen nieuwe werklozen aan toekomstige arbeid en onderwijs/omscholingsmogelijkheden te komen en haar/hem te voorzien van een regionaal team dat met ervaring helpt de verbinding te leggen tussen de verschillende organisaties;
- versnelde omscholing mogelijk te maken voor markten waar nu en in de toekomst groei te verwachten is (onderwijs, techniek, circulaire economie, zorg etc);
- juist nu extra in te zetten op het matchen en creëren van stageplaatsen in sectoren waar mensen nodig zijn en bijvoorbeeld voor de begeleiding te vragen of (recent) gepensioneerden bereid zijn een rol te spelen;
- wat betreft stageplaatsen tevens aansluiting te zoeken bij landelijke en regionale initiatieven zoals NLwerktdoor.nl en SBB Actieplan stages en leerbanen;
- op korte termijn een voorbeeldfunctie te vervullen door actief meer stageplaatsen aan te bieden aan (V)MBO- en HBO studenten;
- te inventariseren of extra middelen nodig zijn (bijv aanvullende arbeids- of onderwijsvouchers) en daar bij PS dit najaar op terug te komen;
- bij de behandeling van de begroting 2021 in beeld te brengen hoe de provincie structureel financieel kan bijdragen aan marktinitiatieven¹ die door innovatie en samenwerking met onderwijs het MKB versterken;

dragen voorts GS op om:

- hiervoor EUR 500.000 vrij te maken in de begroting 2020;
- na 6 maanden te evalueren of voortzetting nodig is.

En gaan over tot de orde van de dag.

¹ Denk aan initiatieven als de TechnoHub in Woerden, Makerspace in Mijdrecht, MAKE center Nieuwegein, Itvitea Amersfoort.

De VOORZITTER: De motie wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de raadsclausuur. Het woord is aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Oh wat een jaar. Dit keer is dat geen titel van een nostalgische tv-show, maar de realiteit van 2020. Wij zitten er letterlijk middenin. Halverwege dit jaar maken wij de balans op. Hoe staan wij ervoor? Liggen wij op schema om onze doelen te bereiken? Besteden wij het geld zoals wij dat hebben begroot? Blijven de uitgaven binnen de afgesproken perken?

Het idee om die peiling niet in het voor- en najaar te doen, maar eenmalig halverwege het jaar, staat de PvdA wel aan. Een voorjaarsnota komt altijd te vroeg; daarover kun je nog niet zoveel zeggen. De najaarsrapportage komt te laat, want dan kun je niet meer bijsturen. Vlak voor de zomervakantie lag de zomernota in onze mailbox. Tijdens het zomerreces was er ruim de tijd om die te lezen.

Het is lastig om uitgerekend dit jaar het instrument zomernota te beoordelen, want 2020 is nogal een idioot jaar. Door de coronapandemie is er veel onzekerheid. Alles loopt anders dan wij hadden gepland

en er zijn aanzienlijk meer onvoorziene kosten dan andere jaren. Niemand had deze situatie voorzien bij het vaststellen van de begroting voor 2020. Niemand kan precies inschatten wat de impact van corona op de rest van het jaar zal zijn. Die onzekerheid zal niet voorbij zijn in 2021. Wij pleiten daarom voor het instellen van een coronareserve in de begroting van 2021 om de te verwachten financiële klappen beter op te vangen.

In de nota lezen wij dat er de nodige zorgen zijn over de toekomst van het openbaar vervoer en de kosten die daaruit voortvloeien voor de provincie. Over de zwaar geraakte cultuur- en horecasector en over de klappen die met name kleinere bedrijven in onze provincie al hebben gekregen en nog gaan krijgen. Het MKB is de drijvende kracht achter onze economie. Juist dat MKB wordt hard geraakt. De werkloosheid loopt op en de vrees is dat de stijgende lijn zich doorzet in 2021.

Wij zouden de PvdA niet zijn, als wij ons niet het meest zorgen zouden maken over de mensen die al moeite hadden om een passende baan te vinden; mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Dat is slecht nieuws. Voor die mensen zal het nog moeilijker worden. Mbo'ers en in mindere mate hbo'ers hadden al moeite met het vinden van een stageplek. Die stageplek is een voorwaarde voor het afronden van een opleiding. Al voor de pandemie vroeg de PvdA hiervoor meer aandacht, omdat blijkt dat de kans op een stageplek nog geringer is voor mensen met een beperking of een niet-Nederlandse achternaam. Dat is de reden waarom wij de motie van D66 van harte mede-indienen. Wij hopen op brede steun van de Staten.

De PvdA vindt dat de provincie Utrecht zich maximaal moet inspannen om de werkloosheid in het MKB tegen te gaan, meer stageplekken te creëren en vooral zelf het goede voorbeeld te geven door ruimte te maken in de eigen organisatie. Onze fractie zou zelfs voor de eigen organisatie een quotum willen voor 'social return' dat beduidend hoger ligt dan de wettelijke verplichting. Het is vaak makkelijk gezegd dat bepaald werk zich daarvoor niet leent. Dat vinden wij te makkelijk. Waar een wil is, moet een weg te vinden zijn. Mijn vraag aan de gedeputeerde is: wat zijn de percentages 'social return' in onze organisatie? Kan de gedeputeerde aangeven waar deze groepen binnen de provinciale organisatie worden ingezet? Wat doet de provincie ervoor om die groepen meer kansen te geven? Zijn er bijvoorbeeld contacten met werkbedrijven van gemeenten en de reclassering?

Een andere zorg is de proef met het gratis OV voor ouderen met een laag inkomen, die gepland was voor dit jaar. Deze proef is uitgesteld tot maart 2021. Het doel van de proef is om meer ouderen de deur uit te krijgen. Dat staat op gespannen voet met de coronamaatregelen die juist voorschrijven dat mensen zo veel mogelijk thuis blijven en kwetsbare ouderen zo min mogelijk gebruik maken van het OV. Het is helemaal niet zeker dat deze situatie wezenlijk anders is over een half jaar. Wel wil de PvdA de uitkomsten van die proef meenemen in de volgende OV-concessie. Wij kunnen dus niet blijven uitstellen. De gedeputeerde Schaddelee heeft al gehint op het verbreden van de doelgroep. Van alleen ouderen naar mensen met een laag inkomen. Kan GS komen met een concreet voorstel voor een aangepaste doelgroep? Kan deze aangepaste proef begin volgend jaar dan van start?

De PvdA concludeert dat er hard is gewerkt om de doelen uit de begroting 2020 te halen. Alle tegenslag en onzekerheid hebben niet in de weg gestaan. Uit de zomernota blijkt dat wij aardig op schema liggen met de plannen voor 2021. Dat is voorzichtig goed nieuws in een onzekere tijd. Doet u ons volgend jaar maar weer een zomernota.

De VOORZITTER: De heer Eggermont heeft een interruptie.

De heer EGGERMONT (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik hoor hele andere dingen dan tijdens de commissie. De PvdA pleit voor een coronareserve. Ik heb het einde van uw betoog afgewacht, want ik verwachtte een amendement waarin u voorstelt om de coronareserve in te stellen. Dit amendement is er echter niet. Wat is dan exact uw pleidooi?

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! De coronareserve is een suggestie om mee te nemen in de begroting voor 2021. Ik kan alvast een amendement of motie indienen die betrekking heeft op de begroting 2021, maar daarover komen wij later dit jaar nog in gesprek.

De VOORZITTER: De heer Eggermont heeft het woord voor zijn eigen termijn.

De heer EGGERMONT (SP): Mijnheer de voorzitter! De SP heeft de motie van D66 mede-ingediend. Wij zien dat daaraan veel werk is besteed en wilden daar niet allerlei extra zaken bovenop gooien. Wij zullen deze motie wel ondersteunen.

De heer Boswijk hield een mooi pleidooi dat goed laat zien wat het belang is van de factor arbeid. Deze factor is voor ons zo belangrijk dat wij moeten nadenken over welke rol deze kan spelen binnen onze economie.

In de zomernota is gesproken over een aantal financiële verschuivingen. De wijziging van een verschuiving naar de algemene middelen ziet de SP niet zitten. Dat is de afroaming van kapitaallasten openbaar vervoer. Vanochtend en vanmiddag hebben wij gediscussieerd over de Vernieuwde Regionale Tramlijn. Daaraan zullen de nodige kosten vastzitten. De inschatting op 31 mei van de kapitaallasten zal wellicht anders uitvallen. Bij de verantwoording moet dit opnieuw bijgeplust worden. Wij zijn te bang dat dit ten koste gaat van de rest van het openbaar vervoer, terwijl het vanwege corona wellicht noodzakelijk zal zijn om daarin extra te investeren. De SP doet het voorstel om de vrijval van bijna € 2.700.000 van de kapitaallasten van openbaar vervoer uit deze zomernota weg te amenderen. Mocht er een overschot zijn bij de verantwoording 2020, dan kan een integrale afweging gemaakt worden voor de wijze waarop dat overschot ingezet kan worden.

Amendement A31 (SP): behoud middelen OV voor OV

Provinciale Staten van Utrecht, digitaal ter besluitvorming bijeen op 30 september 2020, ter bespreking van de Zomernota 2020;

overwegende dat:

- *het met de huidige ontwikkelingen rond de vertraging VRT ook de verwachting van de kapitaallasten voor OV in 2020 onzeker is geworden;*
- *bij de jaarstukken 2020 pas daadwerkelijk kan worden vastgesteld wat de kapitaallasten voor OV in 2020 zijn geworden;*
- *naar aanleiding van jaarstukken 2020 een integrale afweging gemaakt kan worden ten aanzien van de het te verwachten overschot;*
- *tijdelijk extra middelen ten gunste van de exploitatie van het openbaar vervoer in verband met de coronacrisis een onderdeel van deze integrale afweging moet zijn;*
- *deze afroaming naar de algemene middelen prematuur is;*

besluiten:

besluit 1 onder k aan te vullen met "met uitzondering van de vrijval van € 2.688.000 aan de algemene middelen".

De VOORZITTER: Het amendement wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de beraadslaging. Het woord is aan mevrouw Rikkoert.

Mevrouw RIKKOERT (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik zal alvast de winstwaarschuwing geven dat mijn inbreng wat langer zal duren. Dat zullen wij compenseren bij andere agendapunten. Die vrijheid neem ik.

Vorige week zaterdag was de World Cleanup Day. Overal in de wereld en in de provincie Utrecht werd zwerfafval opgeruimd. Zelf was ik in Utrecht-Zuilen en daar was ontzettend veel plastic en blik te vinden: lachgaspatronen, frisdrankblikjes en snoeppapiertjes. Het schoon houden van de wereld begint bij jezelf. Bij de begrotingsbehandelingen noemden wij het belang van de inzet op een schone en gezonde leefomgeving en meer oog voor de ruimtelijke kwaliteit. Dat vraagt om een verandering in het denken: een transitie. Dit gaat over de manier hoe wij ons leven leiden. De ChristenUnie gaat voor een tijd van herstellen, besparen en investeren. Wij moeten minder produceren en meer genieten van genoeg.

Wij zijn blij dat het college zo voortvarend aan de slag is met deze transities, zoals de mobiliteitstransitie, de energietransitie, de woontransitie, de voedseltransitie en de watertransitie. Wij zien dat wij goed op weg zijn en zijn tevreden met de voortgang die wij zien in de zomernota. Er is hard aan gewerkt. Een aantal punten ga ik specifiek benoemen.

Ten eerste de voedseltransitie. Wat de ChristenUnie betreft is er een omslag nodig naar een andere manier van voedsel produceren en consumeren. Er moet absoluut meer ruimte komen voor meer plantaardig en verser voedsel, productie binnen regionale kringlopen, handel in korte voedselketens en minder verspilling. Op naar een kringlooptandbouw waarbij meer voedsel uit de regio komt en boeren hiermee een eerlijke boterham kunnen verdienen.

Het is erg positief dat er is gestart met het maken van een voedselagenda. Wij hebben hiervoor gericht input kunnen geven en kijken uit naar de verdere uitwerking hiervan. De ChristenUnie is voor het stimuleren van lokaal voedsel. Daarvoor is het belangrijk dat boeren hun producten aan de man kunnen brengen en dat inwoners weten waar zij terecht kunnen. Daarom zal later een motie vreemd aan de orde van de dag worden ingediend.

Dan de woontransitie. Er is een groot woningtekort en wij zetten ons in voor de versnelling van de woningbouw. Op dit vlak is een transitie nodig in het aanbod. Het gaat niet allereerst over het bouwen van eengezinswoningen met voor- en achtertuin. Andere typen woningen die nodig zijn, zijn starters- en seniorenwoningen. Ook moet er een beter mix zijn van wonen, werken en recreëren. Een goed evenwicht tussen wonen, werken en bereikbaarheid met aandacht voor de belangen van kleine gemeenten is heel belangrijk. Bij de 'kaderstelling regionale programmering' zullen wij hier nader op ingaan en een motie indienen.

Afgelopen anderhalf jaar heb ik van ons commissielid en fractiemedewerker heel wat bijgeleerd over klimaatadaptatie, bodemdaling en water- en hittestress. Vooral de urgentie om hiermee aan de slag te gaan is bij mij blijven hangen. Wij zijn blij dat de gedeputeerde ook bijgeleerd heeft en de noodzaak ziet om daadwerkelijk stappen te gaan zetten. De ChristenUnie heeft dit al jaren op de agenda gezet. Wij zijn blij dat wij na zeker 16 jaar eindelijk zoden aan de dijk zetten.

Ik ga afsluiten met de randvoorwaarden. Wij hebben goede randvoorwaarden nodig om dit alles te realiseren. Werving van nieuw personeel blijft een zorgpunt. De gedeputeerde heeft tijdens de commissiebehandeling gezegd dat dit aan het eind van het jaar grotendeels is opgelost. Wij hopen dit van harte met hem en zullen de vinger aan de pols houden. Wat betreft personeel gaat het zowel over kwantiteit als over kwaliteit. Wij doen een appel op het college om hier in alle domeinen voortdurend oog voor te houden. Juist vanwege alle opgaven en transities die op ons afkomen en waarop de provincie zo optimaal mogelijk moet acteren en meerwaarde creëren.

Net zoals het weggooien en het opruimen van het zwerfafval in de wijk, hebben deze transities veelal met gedragsverandering te maken. Betere doorstroming van woningen, voedsel van dichtbij, meer fietsen en besparing van energie. De keuze is aan mensen zelf. De provincie kan dit zoveel mogelijk stimuleren en mogelijk maken. Wij zien dat het college goed op dreef is en zijn blij dat dit terug te zien is in de zomernota. Toch is de zomernota 2020 van bijzondere aard. 2020 is onverwachts een jaar van grote onzekerheid geworden. Naast PFAS en stikstof die roet in het eten gooien voor de natuur met directe gevolgen voor de woningbouw en de mobiliteit, is corona als een donkere jas om ons heen gevallen. Die jas kunnen wij helaas niet zomaar van ons afschudden. In deze omstandigheden wensen wij het college en de organisatie wijsheid, veerkracht, moed en succes toe om met de hand aan de ploeg en een stevige tred voorwaarts te gaan.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! De zomernota is een heel belangrijk document dat door de timing deels wat laat is. De verantwoording wordt afgelegd over de eerste maanden. In de commissie hebben wij gezegd dat een vreemde situatie is om intensiveringen voor te stellen terwijl het begrotingsdebat voor de deur staat en de kadernota net behandeld is. Wel is de SGP

mede-indiener van de motie van D66. Dat hebben wij gedaan omdat deze geheel in lijn ligt met het amendement A04 van 5 februari 2018. Daarin is het BOB-proces onderwijs-arbeidsmarkt besproken waarin de koers is verlegd van hoogopgeleiden naar de passend en technisch opgeleide populatie. De motie M70 ligt geheel in lijn met deze koersverlegging en de experimenten die nadien zijn uitgevoerd in lijn met de BOB arbeidsmarkt. Dit zorgt voor een opstuwning en geeft de gedeputeerde de ruimte om vaart te maken. Door corona is dit uiterst urgent geworden, want onze arbeidsmarkt gaat veranderen.

De SGP kijkt uit naar de begroting. Daarin zijn geen bolletjes opgenomen. Wij kijken nog meer uit naar de komende jaarrekening waarin wel bolletjes worden opgenomen. Wij zijn heel benieuwd of daarin nog steeds geen rode bolletjes staan. Terecht constateerde de VVD dat het bijzonder is dat deze er niet in voorkomen, zeker in dit jaar waarin rode bolletjes het makkelijkst uit te leggen zijn. Wij kijken daarvan op en gaan bij de jaarrekening zien of deze van kleur verspringen.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Hoek.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! 50Plus zal zich beperken tot de onderdelen die te maken hebben met het verkiezingsprogramma van 50Plus. Wij maken ons enorm veel zorgen over het openbaar vervoer, zeker in de buitengebieden. De reiziger moet het doel zijn. Op dit moment zijn er veel minder inkomsten en er zijn routes die uitvallen doordat buurtbussen niet met tussenschotten kunnen werken, de grotere bussen niet overal kunnen komen en de bewijzing super slecht is. Dat is een hele grote zorg van 50Plus. Daardoor kunnen wij de reizigers kwijtraken. Het is niet zo dat het openbaar vervoer dus niet nodig is. De reizigersgroei is naar beneden bijgesteld, maar het doel moet zijn dat wij de aantallen vasthouden. Daarop moeten wij ons richten.

De cultuur- en erfgoedsector heeft minder inkomsten doordat er minder bezoekers zijn. Dat is een zorgpunt, omdat dit ten koste kan gaan van het onderhoud. Zij kunnen aanspraak maken op subsidies, maar wij moeten dit in de gaten houden.

De Omgevingswet is uitgesteld. De gevolgen voor het stikstofbeleid naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State zijn nog niet helemaal uitgediept.

Wij dachten dat wij klaar waren met corona, maar het is weer terug. Wij weten nog niet wat dat allemaal gaat opleveren.

Er is een voordelig begrotingssaldo van € 12.300.000. 50Plus vindt dat wij dit niet in de algemene reserves moeten storten. Ons voorstel is om geld te reserveren en daarvoor te gebruiken waar het geld het hardst nodig is. Ik ga hiervoor geen motie of amendement indienen, maar geef het mee als aandachtspunt. 50Plus denkt hierbij aan het openbaar vervoer en zo heeft iedereen zijn eigen paradepaardjes.

Voor de woningbouw moet er een afweging gemaakt worden tussen levensloopbestendig bouwen en de bouw van starterswoningen. Op dit moment worden er teveel kleine woningen gebouwd van 35 vierkante meter, vooral in kantoren die omgebouwd worden naar een woonbestemming. In levensloopbestendige woningen moet een draaicirkel gemaakt kunnen worden. Dan is 40 vierkante meter heel klein. Starters groeien uit tot gezinnen en moeten kunnen doorstromen naar eengezinswoningen. Als de provincie alleen kleine appartementen bouwt, dan is het niet mogelijk om door te stromen. Daarvoor vraagt 50Plus aandacht.

Het is grappig dat bij de Vernieuwde Regionale Tramlijn een geel bolletje staat. Ik zou daarvan voorlopig een rood bolletje maken.

De VOORZITTER: De inbreng vanuit de Staten is hiermee geleverd. Er is geen tweede termijn, omdat dit een klein debat is. De heer Dinklo heeft een punt van orde.

De heer DINKLO (FvD): Mijnheer de voorzitter! Ik ben verbaasd over de inbreng van partijen. Er wordt in de commissie een klein debat aangevraagd en ik zie mensen speeches houden over begrotingsonderwerpen en onderwerpen die totaal niks te maken hebben met de zomernota. Dat vind ik wat

apart. Er was een kleine discussie in de commissie en ik had een klein debat van een half uur verwacht. Ik vind het erg apart dat er zulke lange verhalen zijn gehouden. In het presidium kunnen wij hier wellicht over doorspreken.

De VOORZITTER: Ik kijk naar de voorzitter van het presidium. Het lijkt mij goed om dit in het presidium te evalueren en er momenteel niet verder over te spreken, want wij hebben onze tijd hard nodig. Het woord is aan de gedeputeerde.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De VVD heeft vooral een punt gemaakt en geen directe vragen gesteld aan het college. Mevrouw Groen vroeg hoe ik omga met de veranderende arbeidsmarkt en de kansen hiervan voor de woningbouw. Gisteren heeft het college het programma 'versnelling woningbouw' vastgesteld. Dit programma komt naar u toe. De middelen daarvoor staan voorgesteld in de begroting, waaraan u vandaag refereerde. Als u instemt met dat programma, dan kunnen wij die versnelling opnieuw geven met de middelen die daarbij zitten. Het zal zeker een punt van aandacht zijn welke kansen zich voordoen, onder andere in de kantorenmarkt richting de woningmarkt. Het is goed om dit op dat moment met u te bespreken.

Ten aanzien van de circulaire samenleving vroeg u mij of ik op schema zit om het uitvoeringsprogramma dit jaar vast te stellen. Dat is wel de lijn van het college. Wij proberen op 9 december in PS dat stuk vast te stellen. Eind oktober zal dat naar u toekomen. In de begroting hebben wij gelden opgenomen om met de uitvoeringsagenda van start te gaan. Zoals bij alles waarvan gedurende het jaar blijkt dat er meer geld nodig is of er geld over blijft, zullen wij dat in tussentijdse rapportages aan u melden. Dat zullen wij doen als daartoe aanleiding is.

De heer Dinklo heeft gezegd dat het FvD de zomernota niet kan steunen. Dat heeft te maken met twee aspecten. Het is een trage uitvoering, want dit zijn de cijfers van 31 mei en inmiddels is de werkelijkheid veel verder. Daarnaast zet u ons op scherp over de kleuren van de bolletjes. Had iets wat op oranje staat niet vaker rood moeten zijn? In de commissie hebben wij gezegd dat wij dat punt meepakken voor volgend jaar. Dan zullen wij goed kijken of wij daarop scherper moeten rapporteren. Er was wat verwarring of het doel een aantal maanden later rood of oranje is. Dat was een definitiekwestie.

Ik wijs u er wel op dat u alle begrotingswijzigingen niet worden vastgesteld als u de zomernota niet goedkeurt. Dat leidt tot begrotingsonrechtmatigheid. Hoe gaan wij dan sturen? U geeft aan het college een budget waar wij nooit overheen mogen. Als het college halverwege het jaar zegt dat de werkelijkheid zich anders heeft ontwikkeld, bijvoorbeeld dat er meer geld nodig is voor het programma economie vanwege het virus, dan geef je het geld niet als de zomernota niet wordt vastgesteld. Dan kan ik het niet doen, omdat ik het niet mag doen. De consequentie van het niet steunen van de zomernota, is dat u zaken op slot zet. Ik ken het FvD als een partij die kritisch en constructief meedenkt. Ik zou het jammer vinden als dat tot deze conclusie leidt.

De VOORZITTER: de heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Dat is de bedoeling van de politiek. U heeft een voorstel om allerlei uitgaven wel of niet te doen en daarmee kunnen wij het wel of niet eens zijn. Als wij het niet eens zijn met een bepaalde wijziging, dan kunnen wij tegen het voorstel stemmen. U zegt echter dat het dan niet vastgesteld kan worden. Roep dat de coalitie bij elkaar. Daarnaast klinkt het alsof het FvD voor dit voorstel moet stemmen, omdat u anders niet verder kunt. Dat klopt niet. Dat moet u tegen de coalitie zeggen.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik begreep dat de argumentatie van het FvD om dit voorstel niet goed te keuren was dat het een te trage besluitvorming is en dat de oranje en rode bolletjes niet goed gekwalificeerd zijn.

De heer DINKLO (FvD): Mijnheer de voorzitter! Dan heb ik het niet goed gezegd. Het gaat erom dat de situatie zodanig veranderd is, dat wat in de zomernota staat niet meer overeen komt met de werke-

lijkheid. Dat is de reden waarom het FvD moeite heeft om steun uit te spreken voor deze nota. Wij beseffen dat de andere uitgaven gestopt worden als wij deze zomernota niet steunen.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik had u verkeerd begrepen. Ik dacht dat u het niet wilde steunen vanwege het principiële punt dat wij al vier maanden verder zijn. Die besluitvorming is inderdaad traag. Ik ben het eens met de heer Dercksen dat het een politieke afweging is.

De motie M70 hebben wij geëxpliciteerd. In besluitpunt 4 doet het college het voorstel om € 750.000 extra uit te trekken gedurende het jaar 2020 voor corona-flankerend beleid binnen het domein economie. De motie M70 geeft richting en invulling aan € 500.000 van deze € 750.000. Het college heeft u al voorgesteld dat wij gedurende het jaar 2020 meer geld overhouden dan wij dachten. Een stukje daarvan willen wij inzetten voor dit beleid. Dat doen wij, omdat het programma economie in april en mei bedragen naar voren haalde om MKB'ers te ondersteunen tijdens de coronacrisis en arbeidsmarktbeleid in te zetten op mensen die naar de techniek willen met arbeidsmarkt vouchers. Daardoor was het geld op voor de tweede helft van het jaar. Dat geld is geregeld in besluitpunt 4 van de zomernota. Met de motie geeft u daaraan richting. Dat helpt het college bij het uitvoering geven.

Het CDA benadrukt het belang van de motie en onderstreept daarbij fysieke plekken in de provincie waar het techniekonderwijs mooi samenkomt met initiatieven van ondernemers, zoals de Technohub in Woerden en het MAKE center in Nieuwegein. Dit zijn fantastische voorbeelden die zijn gestart door ondernemers met tonnen aan machines die privaat zijn gefinancierd om mensen naar techniekonderwijs te brengen. Het is heel goed en fijn dat de provincie dit soort initiatieven kan ondersteunen. Het belang dat u daaraan hecht onderstreept het college volledig. Het is mooi om te zien dat dit soort initiatieven lopen in de maakindustrie en hoe wij mensen op mbo-niveau en zij-instromers proberen te inspireren. De PVV heeft haar eigen accenten gelegd op de stageplaatsen. Dat is de richting die u meegeeft.

De PvdA refereert aan het instrument van de zomernota. Dank daarvoor. Dat hebben wij ook gedaan in de commissie. Dat leidt ertoe dat het college met een voorstel komt in de FAC om te kijken hoe wij de P&C-cyclus volgend jaar inrichten: wat hebben wij geleerd van de oranje en gele bolletjes, wat is de beste timing, hoe gaan wij dat scherper doen? Wij hebben uw reflecties meegenomen en komen met een voorstel naar u toe.

Uw oproep voor een corona-flankerend beleid in 2021 uit zich letterlijk in de besluitpunten die voor u liggen. Met besluitpunt 5 geeft u het college de opdracht een voorstel daarvoor te doen bij de begroting. U zult dit lezen in de begroting.

De PvdA zei dat de provincie het goede voorbeeld moet geven voor 'social return'. U vroeg hoeveel mensen hier werken die in die categorie vallen. Het antwoord op die vraag moet ik u schuldig blijven. Ik doe de toezegging dat ik hierover een informatiebrief stuur en dat wij dit onderwerp breder kunnen agenderen in de commissie.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Dat zou heel mooi zijn.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik ben het met u eens dat dit een heel belangrijk onderwerp is. Hiervoor moeten wij de juiste informatie op tafel leggen.

De SP vroeg tijdens de commissie hoe het zit met de vrijval van de kapitaallast van € 2.700.000. Mijn redenatie was dat dit structureel in de lasten zit. Deze investering hebben wij later gerealiseerd en de kapitaallast gaat pas lopen op het moment dat het gerealiseerd is. U vroeg of het wel goed loopt na 20 of 30 jaar. Op deze technische vraag heb ik u antwoord gegeven. Het blijkt goed in de cijfers te zijn verwerkt. Het is de vraag of wij dit laten vrijvallen naar de algemene reserve of zetten wij een nieuw potje apart van € 2.700.000 voor openbaar vervoer. U bent voorstander van het laatste. Het college is dat niet. Wanneer gedurende het jaar iets niet wordt uitgegeven, dan is de standaard lijn dat het geld naar de algemene reserve gaat; de saldi reserve. U mag allemaal naar de algemene reserve kijken en beslissen wat u daarmee wilt doen. Op dat moment maakt u een integrale afweging. Het vaststellen

van apartje potjes zonder een duidelijk plan is niet de lijn die het college volgt. Ons voorstel is dat het geld wordt doorgeleid naar de algemene reserve. U kunt allemaal kijken wat er in de saldi reserve staat en daarop kunt u voorstellen doen. Als daarvoor een meerderheid is, dan wordt dat het voorstel.

De VOORZITTER: De heer Eggermont heeft een interruptie.

De heer EGGERMONT (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik hoop dat de gedeputeerde het met ons eens is dat wij pas bij de verantwoording 2020 bepalen wat daadwerkelijk het overschot op deze post is. Dat is het moment om te bepalen of je het laat vrijvallen. Dat is onze redenatie hierbij. Wij zeggen dat het te onduidelijk is wat de extra kosten zijn richting de kapitaallasten voor het openbaar vervoer. Vanmorgen hebben wij hierover een hele discussie gevoerd. Daarom zeggen wij dat u niet te vroeg moet afkomen. Doe dit tijdens de verantwoording.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dan zal er geen tussentijdse rapportage nodig zijn. Het inzicht van eind mei was dat een belangrijk investeringsproject uit het OV-domein uitloopt en dat wij dit niet realiseren in 2020. Die kapitaallast die wij hebben begroot is daardoor vrijgevallen. Eind mei hebben wij niet de inschatting gemaakt dat het toch gaat lukken in 2020. Bij de slotrapportage zou het kunnen zijn dat wij extra geld moeten vragen of meer geld overhouden. Het college informeert u tussentijds waar de werkelijkheid zich anders voltrekt dan wij in november vorig jaar dachten.

De VOORZITTER: Mevrouw Hoek heeft een interruptie.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! De Staten hebben het budgetrecht. U kunt niet iets anders bedenken. Als u iets met het geld wil doen, dan moet u eerst naar de Staten komen voor toestemming.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik ben mij volledig bewust waarover u gaat en waarover ik ga. Ik weet dat de Staten het budgetrecht hebben. Het college zegt dat wij in november vorig jaar dachten dat wij een bepaalde investering zouden doen en dat dit een last met zich mee zou brengen in het jaar 2020. Wij melden in de zomernota dat het langer heeft geduurd en de last pas in 2021 komt. Het bedrag voor 2020 hebben wij daardoor niet nodig. Ons voorstel is om dit geld in de algemene reserve te stoppen. Als de meerderheid van de Staten besluit om dat niet te doen, dan gaat u daarover. Het college doet het voorstel om al dit soort meevallers in de algemene reserve te stoppen. Ik hoor u vaker over alle potjes uit het verleden en ik probeer dit op te schonen tot een pot. Dat is de saldi reserve. Daarin staat al het geld dat vrij is.

De VOORZITTER: De heer Eggermont heeft een interruptie.

De heer EGGERMONT (SP): Mijnheer de voorzitter! De SP is geen voorstander van allerlei aparte potjes. Wij willen alleen tijdens het moment van afkomen heroverwegen en dat gebeurt bij de jaarstukken. Daarbij komt dat sinds 16 september andere onzekerheden zijn ontstaan op het punt van kapitaallasten in het OV. Daarvan komen wij tot de conclusie dat een afroming op dit moment niet slim is.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik kan mij voorstellen dat wij middelen moeten uittrekken voor het langer laten rijden van alternatief openbaar vervoer voor een tram die nog niet kan rijden. Dat heeft consequenties die horen bij de slotrapportage. Dit zat niet bij de feiten van eind mei. Ik hoor uw afweging en leg dit ter bredere oriëntatie voor aan de Staten. De SP doet het voorstel om het budget nog niet te laten vrijvallen. Het college doet het voorstel dat de meevaller wordt ingeboekt naar de algemene reserve. Die hoofdlijn hanteert het college. Daarmee ontraad ik het amendement.

Mevrouw Rikkoert gaf veel reflecties op de zomernota. Het is gek dat ik hier zit, terwijl u praat over portefeuilles van mijn collega's. Weet dat zij meeluisteren en reageren op dat punt. Zo mag ik namens gedeputeerde Schaddelee aan de PvdA toezeggen dat wij met een voorstel zullen komen voor het openbaar vervoer voor een andere doelgroep, waarbij gedeputeerde Schaddelee opmerkte dat wij

steeds moeten kijken wat er kan met de coronamaatregelen. Wellicht dat wij hierdoor minder mensen in het openbaar vervoer willen. Die actualiteit is een punt waarmee wij te maken hebben. Gedeputeerde Schaddelee komt met een voorstel naar de Staten voor een verdere invulling van dit punt.

Mevrouw Hoek benadrukte het belang van het OV. Dat herkent het college. Bij de begroting moet u kijken hoe u hiermee omgaat. Op dit punt nemen wij kennis van hoe het loopt ten opzichte van wat wij ons hebben voorgenomen.

Het voordelig begrotingsaldo van € 12.300.000 is een kleine € 6.000.000 meer dan wij aanvankelijk dachten. Dat gaat naar de algemene reserve. De algemene reserve is van de Staten.

De VOORZITTER: De griffier fluistert mij in dat de begroting bij u is geland. Wij zijn aan het einde gekomen van de beraadslagingen over de zomernota. Vanavond zullen wij stemmen over het besluit, het amendement en de motie.

Ik wacht tot het changement heeft plaatsgevonden voordat ik overga naar het volgende agendapunt.

Statenvoorstel Nota Grondbeleid.

De VOORZITTER: Aan de orde is de nota grondbeleid. Dit is opnieuw een klein debat in een termijn. Als eerste is het woord aan mevrouw De Jong.

Mevrouw DE JONG (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Vandaag begin ik met het uitspreken van mijn tevredenheid over de mogelijkheid om digitaal deel te nemen aan deze vergadering vanwege privé-omstandigheden in deze coronatijd. Dank daarvoor aan u allen. Vooral aan degene die dit facilitair mogelijk maken.

De nota grondbeleid is een helder stuk. GroenLinks heeft in de commissie al gezegd dat zij waardering heeft voor de opzet van de inhoud. Het voorliggende grondbeleid is een evenwichtig beleid in meerdere opzichten. Het is terughoudend beleid in de zin dat grondbezit in principe tijdelijk is en geen doel op zich. Dat is een kant van de balans. De andere kant is dat het beleid de mogelijkheid open houdt dat de provincie actief grondbeleid voert waar dat noodzakelijk is om de beleidsdoelen te bereiken.

De provincie Utrecht staat voor veel ingrijpende opgaven op het terrein van mobiliteit, woningbouw, de energietransitie en het behoud van groen. De ruimte is schaars in onze provincie. In die omstandigheden zou de provincie zichzelf buitenspel zetten als binnen het grondbeleid niet de mogelijkheid wordt opgehouden voor actief grondbeleid in de gevallen waar dat noodzakelijk is. GroenLinks vindt de mogelijkheid van actief grondbeleid belangrijk. Evenwichtig is de constructie dat het voorstel voor de aankoop van grond uit de inhoudelijke portefeuilles komt en dat het team grondzaken beoordeelt of het binnen de gestelde kaders kan. Een dergelijk evenwicht is er ook in GS.

GroenLinks vindt het belangrijk dat de Staten worden betrokken op het moment dat er sprake is van actief grondbeleid. Wij gaan uit van de toezeggingen die de gedeputeerde daarover in de commissie heeft gedaan.

De aankoop en het beheer van vastgoed zijn kwetsbare activiteiten. Daarin moeten wij nooit naïef zijn. Daarom blijft GroenLinks aandacht vragen voor het onderwerp integriteit. De integriteit draagt bij aan het vertrouwen in de provincie en in de overheid. GroenLinks is van mening dat wij dat zeer nodig hebben bij alle belangrijke opgaven waarvoor de provincie staat.

De VOORZITTER: Het is fijn dat u in ons midden kunt zijn bij deze vergadering. Het woord is aan de heer Janssen.

De heer JANSSEN (VVD): Mijnheer de voorzitter! In de commissie hebben wij uitvoerig gesproken over de nota grondbeleid. Daarom zal ik onze inbreng kort houden.

De kaders van het grondbeleid ontbraken, waardoor de provincie daarop een onvoldoende scoorde. Met dit voorstel komt de provincie uit op een 7. Wij hadden nog wel een mogelijkheid gezien om naar een 8 of een 9 te komen. Wat ons betreft had de portefeuillevreiding van het college anders gemoe- ten. Daarnaast zagen wij de mogelijkheid om meer kaders mee te geven voor de grondprijzen. In de

commissie bleek echter dat daarvoor geen meerderheid of steun was. Dat nemen wij ter kennisgeving aan. Een 7 is een mooi cijfer, hoewel de VVD iets ambitieuzer is. Dit is een belangrijke stap voor de provincie. Het is goed dat de nota er ligt.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Weijers.

De heer WEIJERS (FvD): Mijnheer de voorzitter! De nota grondbeleid is een goed statenvoorstel, op een punt na. Het amendement A32 is gebaseerd op dat punt. Ik zal het amendement nader toelichten. De provincie is geen bank, geen ontwikkelingsmaatschappij, geen belegger en al helemaal geen particuliere investeerder. Wij zien niet in waarom een provincie actief zou moeten deelnemen in grondaankoop voor bedrijfseconomisch gebruik. Dat is voor exploitatie voor enkelen in plaats van gebruik voor iedereen. In het statenvoorstel wordt de eigen aankoop verdedigd met het argument: "Het geeft de provincie mogelijkheden om beleidsdoelen te realiseren die in samenwerking met partijen of via participatietrajecten niet of niet tijdig kunnen worden gehaald." Dit lijkt ons een cruciale zin. Kennelijk vreest de provincie dat er armlastige partijen of deelnemers zonder geld zijn om grond aan te kopen. Wij denken dat je zulke partijen of trajecten niet moet willen. Als er partijen of participatietrajecten zijn die bulken van het geld, dan is een aankoop niet nodig. De provincie is geen verlener van kwantumkorting op een business case. De provincie Utrecht heeft voorlopig genoeg financiële cofinancierings avonturen beleefd. Het speeddebat van vanochtend is de zoveelste aflevering van de langlopende provinciale soapserie 'Slechte tijden, slechte tijden'.

De gedeputeerde Strijk zei begin deze maand in de commissie RGW dat een voornemen tot aankoop altijd zal worden gedeeld met Provinciale Staten en dat daarmee transparantie verzekerd is. Het FvD ziet dat een beetje anders en dat staat niet als zodanig geformuleerd in de stukken. Althans, zoals wij het begrepen hebben. Immers, die zegt altijd 'achteraf' en 'mits binnen de kaders'. Het college- en coalitiebelang is om de kaders flink op te rekken, waarmee een vacuüm is geboren. Zeker als private partijen meedoen, dan krijg je nooit een goed inzicht. Private partijen gaan hun recht beroepen op gevoelige bedrijfsinformatie: privacy die niet openbaar mag worden. In ons land struikelen verreweg de meeste bestuurders over PPS-constructies die grond of vastgoed betreffen.

Toen ik de bijgevoegde stukken van de nota grondbeleid bekeek, kwam de aap uit de mouw. In de onderliggende nota grondbeleid wordt klip en klaar duidelijk gemaakt waarom er toch actief grond aangekocht moet en gaat worden en waarom daarmee niet terughoudend zal worden omgegaan. Het gaat over idealistische business cases die niet uit kunnen, namelijk de onteigening van grond ten behoeve van de energietransitie. Ik citeer driemaal uit de nota grondbeleid: "Tevens is er vanuit interbestuurlijke samenwerking in toenemende mate een druk op de provincie om op regionaal niveau een regierol te nemen. Hierbij is de inzet van grondposities aan de orde. Voorbeelden hiervan zijn de stikstof- en klimaatdossiers." "Als gevolg van de energietransitie, de problematiek rondom stikstof en het terugdringen van de CO₂ en afremmen van de bodemdaling zal er naar verwachting meer inzet van het actieve grondinstrumentarium gaan plaatsvinden." "Anticiperende ofwel strategische verwerving houdt in dat grond wordt verworven nog voor dat er concrete plannen zijn voor de betreffende grond." Hier staat dat de provincie naar eigen goeddunken alvast percelen of stukken grond kan opkopen zodat daar later versneld windturbines en zonneweides geplaatst kunnen worden. Immers, het vergunningsjaar van 2025 is heilig. Dit wordt ons iedere week wel duidelijk. In dit voorstel wordt misbruik gemaakt van een noodzakelijke optimalisering. Wij staan er wel achter, maar niet voor dit doel. Het amendement wil dat de provincie alleen grond aankoopt ten behoeve van bestemmingen waarvan iedereen gratis en onbeperkt gebruik kan maken, zoals de natuur, monumenten, landschapsrestauratie, fietspaden en andere infrastructuur, zoals provinciale wegen. Dit zijn doelen die na de aankoop alleen nog onderhoudskosten vergen. In de economie worden dit 'collectieve goederen' genoemd.

De hele Uithoflijn zal historisch een klein ongelukje blijken in vergelijking met de financiële schade van niet-doorgeleverde gronden. Grootschalige energieopwekking, grijs of zogenaamd groen, is een bedrijfsactiviteit die net zoals andere productiebedrijven door marktpartijen gefinancierd dient te worden. Collega's, ik doe een klemmend beroep op jullie om eens goed te kijken naar dit amendement, zelfs als je voor flink meer wind- en zonopwekking bent. Het lijkt ons een kleine, maar belangrijke

aanpassing die boven de partijen hangt en vooral voorkomt dat de provincie weer meegezogen wordt in onverkwikkelijke toekomstige debacles, met alle bestuurlijke en financiële drama's die dat tot gevolg kunnen hebben. Uiteraard ben ik benieuwd naar de reactie van het college op dit amendement.

Amendement A32 (FvD): extra voorwaarde actief grondbeleid

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering (digitaal) bijeen op 30 september 2020, ter behandeling van het statenvoorstel 'Nota Grondbeleid (PS2020RGW06)';

overwegende dat:

- *het actief grondbeleid, d.w.z. het (mede) aankopen van grond, met provinciale middelen waardoor investeringen en exploitaties van rechtspersonen als bedrijven of natuurlijke personen financieel worden bevoordeeld ongewenst is;*
- *de provincie Utrecht haar beleidsdoelen via het ruimtelijk beleid prima kan sturen via het aanwijzen van bestemmingen;*
- *de provincie Utrecht eventuele gewenste kostprijsverlagingen vanuit maatschappelijk oogpunt (b.v. cultuur) ook prima via een exploitatiesubsidie kan realiseren;*
- *grondaankopen ten behoeve van woningbouw eerder bij een gemeentelijke overheid thuishoren omdat deze later ook retourinkomsten ter dekking geniet (b.v. WOZ);*

besluiten:

1. *Dat aan de lijst van voorwaarden opgesomd in het ontwerpbesluit bladzijde 4/9 en dat aanvangt met: De "Nota Grondbeleid 2020" door Provinciale Staten vast te laten stellen, waarbij:
De extra voorwaarde
'Grondaankoop door de provincie uitsluitend is toegestaan voor grondbestemmingen die een z.g. collectief goed betreffen'¹
wordt toegevoegd.*
2. *dat de hiermee corresponderende teksten plus teksten die niet meer actueel zijn uit de onderliggende nota Ontwerpbesluit Nota Grondbeleid 2020 worden verwijderd en/of aangepast. Een overzicht hiervan is toegevoegd op bijlage 1;*

Bijlage 1. Te verwijderen teksten uit de Nota Grondbeleid

(Blz 8/21):

"Sinds 2013 heeft Nederland de financiële crisis van 2008 en de daarop volgende economische recessie achter zich gelaten. Er is sprake van een stijgend bruto nationaal product en een stijgend consumenten en producentenvertrouwen. Dit heeft gevolgen voor de grondmarkt. Er komen momenteel meer vastgoedontwikkelingen van de grond en ook op de agrarische grondmarkt zijn de gevolgen merkbaar. De druk uit het stedelijk gebied neemt toe, wat tot stijgende grondprijzen leidt. Daarnaast neemt de vraag naar grond toe door de energietransitie. Meer grond is nodig voor bijvoorbeeld zonneweiden, windmolenparken en biomassa. Banken zijn terughoudend bij financiering van (grond)investeringen, terwijl er wel sprake is van een zekere 'grondhonger' bij agrarische bedrijven."

"Tevens is er vanuit interbestuurlijke samenwerking in toenemende mate een druk op de provincie om op regionaal niveau een regierol te nemen. Hierbij is de inzet van grondposities aan de orde. Voorbeelden hiervan zijn de stikstof- en klimaatdossiers."

(blz 9/21):

"Als gevolg van de energietransitie, de problematiek rondom stikstof en het terugdringen van de CO₂ en afremmen van de bodemdaling zal er naar verwachting meer inzet van het actieve grondinstrumentarium gaan plaatsvinden."

(blz 12/21)

"C- Anticiperende verwerving is mogelijk.

Anticiperende ofwel strategische verwerving houdt in dat grond wordt verworven nog voor dat er concrete plannen zijn voor de betreffende grond (...). Dit middel wordt alleen ingezet onder de voorwaarden zoals opgenomen in het uitvoeringskader."

¹ *Dit zijn goederen die alleen door de overheid geleverd kunnen worden. De particuliere sector kan deze goederen niet leveren, omdat het goed niet leverbaar is in eenheden per persoon. Hierdoor is het onmogelijk het product aan individuele klanten te verkopen.*

De VOORZITTER: Het amendement wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de beraadslaging. Het woord is aan mevrouw Koelewijn.

Mevrouw KOELEWIJN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Wij voeren een klein debat over de nota grondbeleid. Het lijkt alsof de heer Weijers niet geïnteresseerd is in de reactie van de mede-Statensleden op dit onderwerp. Anders hadden wij in de commissie wellicht over zijn amendement kunnen spreken. Dat terzijde.

Het CDA juicht toe dat de provincie Utrecht bij voorkeur faciliterend grondbeleid hanteert, met de ruimte om actief op de grondmarkt te opereren. – op een zorgvuldige en behoedzame manier. Het CDA weet dat dit nodig is. Die ruimte is tegelijkertijd niet vanzelfsprekend. Het is goed dat de provincie zich dit realiseert. Immers, de provincie doet dit niet zomaar. Het aankopen van grond is nodig voor aanpassingen van weggedeelten, het uitbreiden van de natuur of de al in 2015 afgesproken ontwikkeling van woningbouw binnen de exploitatie van het Hart voor de Heuvelrug. Het CDA wil daarbij geen concurrent worden van de agrariërs. De provincie Utrecht heeft hen hard nodig bij de uitvoering van haar beleid. Daarom onze terugkerende vraag in de aanloop naar dit statenvoorstel over de hoogte van de pachtprizen. Wij lezen dat bij kortlopende pachtcontracten met derden marktconforme prijzen worden gehanteerd. Van de gedeputeerde begrijpen wij dat dit lage pachtbedragen zijn wanneer er aan de pachter wordt gevraagd om bijvoorbeeld de biodiversiteit te bevorderen. Prima. Voor veel boeren is dit een belangrijk punt, omdat het hierdoor voor hen mogelijk blijft om mee te werken aan de natuurdoelen van onze provincie tegen een eerlijke prijs.

Het CDA blijft graag met enige regelmaat geïnformeerd over de opzet van de 'governance' binnen en rond het team grondzaken en bedrijfsvoering. Deze afdeling heeft een aantal bewogen jaren achter zich en is nog in opbouw. Daarbij is het niet overdreven om aandacht te hebben en te houden voor integriteit, risicomanagement en het voorkomen van ondermijning. Wij horen graag hoe de gedeputeerde hier tegenover staat.

Wij wensen alle betrokkenen succes bij de voorliggende vernieuwing.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer De Droog van D66.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! D66 heeft geen woordvoering bij dit agendapunt.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Suna.

De heer SUNA (PvdA): Mijnheer de voorzitter! De PvdA vindt het een goede ontwikkeling dat er een breed beleidskader is voor de aankoop van gronden. Hiermee wordt gehoor gegeven aan de wens van de Staten. Nog belangrijker is dat de aankoop van gronden niet het doel is, maar het middel dat vooral voor de versterking van de natuur ingezet zal worden. Dit zal niet ingezet worden voor de aankoop van gebouwen of bedrijfsterreinen. Daarom spreekt het ons aan dat er faciliterend grondbeleid gevoerd gaat worden. Twee jaar geleden hadden wij een tenenkrommend probleem inzake het grondbeleid. Denk aan alle discussies rondom de verkoop van de kavels aan de Dolderseweg en alles wat daarop volgde. Het is goed dat er heldere uitgangspunten zijn, waardoor er geen discussie meer zal zijn wie wanneer wat heeft gedaan. De controle, afstemming en samenwerking wordt hiermee een stuk verbeterd.

De PvdA ziet graag een verduidelijking over de regierol van de provincie. Kunnen wij de interbestuurlijke samenwerking zo interpreteren dat de provincie de regie neemt voor verbinden en samenbrengen? De rollen van andere overheidslagen of partners moeten niet overgenomen worden.

Verder kan de PvdA dit voorstel van harte omarmen. Ik sluit mij aan bij de vraag van mevrouw Koelewijn over de informatieoverdracht aan de Staten.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Rikkoert.

Mevrouw RIKKOERT (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Onze complimenten voor het heldere stuk. De ChristenUnie vindt het fijn dat het geheel in lijn is met de Omgevingswet. Dit geeft een goede balans tussen het dichtregelen en flexibiliteit.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Dercksen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! De PVV sluit zich aan bij de woorden van het FvD.

De VOORZITTER: De PvdD heeft geen inbreng. Het woord is aan mevrouw Poppe.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! In de commissie RGW maakte de SP-fractie er een punt van dat GS jaarlijks achteraf rapporteert over de afwijkingen die dit college doorvoert bij het grondbeleid dat wordt beschreven in de nota. Geven wij GS niet te veel de vrije hand in de inzet van de instrumenten?

Natuurlijk had gedeputeerde Strijk een punt toen hij zei dat hij niet bij elk aan te kopen schuurtje vooraf aan PS wil rapporteren, laat staan toestemming vragen. Achteraf bleef bij de SP de vraag hangen wat naar de mening van de gedeputeerde de norm is die hij hanteert om PS vooraf te raadplegen over strategische wervingen en de inzet van actief grondbeleid. Wat is groot genoeg om de Staten eerst te informeren en toestemming te vragen en wanneer laat hij dat na? Wij hebben behoefte aan een iets nadere duiding van hoe het college te werk zal gaan. Verder kan de SP zich vinden in de nota grondbeleid.

De VOORZITTER: De SGP heeft geen behoefte aan het woord. Dan is het woord aan mevrouw Hoek.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! 50Plus vindt het goed dat er een beleid komt, want op dit moment is er nog geen breed grondbeleid. Het is goed dat iets gekaderd is, zodat wij weten waaraan wij ons dienen te houden en wat de mogelijkheden zijn.

50Plus heeft moeite met het onteigenen bij protest van inwoners. Dit in het kader van het participatieproces. Men denkt de grond nodig te hebben, terwijl de omgeving, het dorp, de straat of de gemeente dit niet wil. Dat staat bij 50Plus hoog in het vaandel.

Een aantal agrarische bedrijven is eigendom van de provincie. Dat zijn agrarische bedrijven waarvan agrariërs de grond gebruiken voor hun veestapel. 50Plus vindt dat wij de gebruiker wel moeten beschermen. Er moet niet zomaar iemand van de provincie aan de deur kunnen kloppen met de mededeling dat een weiland verkocht wordt waardoor de agrariër in de problemen komt. Vooral niet als de grond gebruikt gaat worden voor het verhuren of verkopen aan ontwikkelaars. Ik heb hierover een trentrekkende documentaire gezien op de televisie. Als de grond gekocht of verkocht wordt, dan moeten de Staten daarover vooraf geïnformeerd worden.

De VOORZITTER: Daarmee zijn wij aan het einde gekomen van de inbreng vanuit de Staten. Het woord is aan gedeputeerde Strijk.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De hoofdlijn van de nota grondbeleid is dat dit geldt voor alle programma's, afdelingen en teams waar grond wordt aangekocht. Grond is nooit een doel op zich, maar een instrument om een doel te bereiken. Bij voorkeur hebben wij faciliterend grondbeleid. Liever kopen wij geen grond. Als het kopen van grond bijdraagt aan het realiseren van doelen, dan kopen wij de grond marktconform en transparant en de verkoop gebeurt openbaar. De besluiten om grond aan te kopen worden nooit ambtelijk genomen, maar door GS. In principe is het bezit tijdelijk van aard, moet het beheer geregeld worden op het moment dat wij de grond aankopen en is er een dekking bij het voorstel dat bij GS ligt. Dit is de hoofdlijn van het voorliggende grondbeleid.

Mevrouw De Jong gaf een goede samenvatting van de nota grondbeleid. Toch wil ik het punt van actief grondbeleid nog even scherp maken. Het kopen van grond is een bevoegdheid van het college, zolang het past binnen de kaders die u in het beleidsprogramma heeft vastgesteld waarvoor wij grond moeten kopen en dat daarvoor budget is. Bij de begroting heeft u een bepaald bedrag gealloceerd om daadwerkelijk gronden aan te kopen. Vervolgens is het een bevoegdheid van GS. Waarvoor GS niet bevoegd is, komen wij terug bij de Staten, zoals bij het starten van grondexploitatie of grote ontwikkelplannen voor woningbouw of bedrijventerreinen. Bijvoorbeeld bij het Hart voor de Heuvelrug of de

vliegbasis Soesterberg. Dat is een grondexploitatie. Dat kunnen wij nooit doen in deze nota grondbeleid. Daarvoor moeten wij altijd naar PS.

Het is wel van belang om te weten dat het college binnen bepaalde kaders mandaat heeft om grond te kopen, met alle voorwaarden die ik noemde. In de begroting moet daarvoor geld gereserveerd worden. Daarvoor heeft u het budgetrecht. Daarnaast is er onderliggend beleid waarom wij dat willen. Daarbinnen kan het college handelen. Daarover rapporteren wij achteraf, want het kan zo zijn dat de provincie een stuk grond koopt waarop een schuurtje staat. Dit valt onder vastgoed. Dat is een dermate kleine afwijking die wij voor onze rekening kunnen nemen. Ik meld het bij PS op het moment dat ik het budget overschrijd of anderszins handel dan het beleid van het programma natuur of mobiliteit voorschrijft.

Dan kom ik bij het amendement van het FvD. Wij zullen wel eens grond aankopen voor het aanleggen van een weg. Als wij weten dat ergens een weg moet worden aangelegd over de grond van een agrariër, dan moeten wij grond aankopen om te ruilen met de agrariër zodat hij de bedrijfsvoering kan doorzetten als wij een stuk van zijn grond krijgen om de weg aan te leggen. Is dit wat u wilt uitsluiten? De grond gaat dan naar een private partij om een ruil mogelijk te maken. Dit past voor ons in het doel om een weg aan te leggen. Hetzelfde kan spelen bij natuurbeheer.

De VOORZITTER: De heer Weijers heeft een interruptie.

De heer WEIJERS (FvD): Mijnheer de voorzitter! Dat willen insluiten en noemen wij een collectief goed. Wat wij willen uitsluiten, is dat er gronden worden aangekocht om alvast een ruimtelijke claim zeker te stellen voor een aantal beleidsdoelen. Ik ben daar wat dieper ingegaan naar de beleidsdoelen die met de energietransitie te maken hebben waarvoor een behoorlijk aantal hectares nodig zijn. De N201 lag er 50 jaar geleden al en ligt er over 50 jaar nog steeds. Als u de weg wat wilt verbreden, dan kunt u gerust een stuk berm aankopen. Dat is prima. Dan wordt het geld van iedereen gebruikt door iedereen. Dat is wat wij insluiten.

De heer STRIJK (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dan vraag ik mij af of de tekst van het amendement helemaal scherp is. Hier gaat het over het kopen van een stuk grond dat je daarna wilt ruilen om andere grond terug te krijgen, wat nadrukkelijk een collectief goed is. De vraag is of uw tekst dat beperkt.

Terug naar de voorbeelden waar u op doelt. Stel dat PS in de komende jaren vinden dat het goed zou zijn om gronden aan te kopen voor het vormgeven van de energietransitie, dan zou de nota grondbeleid dat toelaten. Dan zal dat op de manier gebeuren zoals ik dat zojuist verwoorde: open, transparant en door team grondzaken. Als u dit amendement aanneemt, dan beperkt u zichzelf om dat in de toekomst te doen. Het vrijmaken van budget en het opstellen van beleid om gronden in te zetten blijven PS bevoegdheden. In die brede afweging laat ik het bij u. Als PS dit amendement aannemen, dan belemmert u zichzelf om in de toekomst iets te doen waarover u zelf gaat. Het college zou het amendement ontraden.

De VOORZITTER: Er is voldoende gewisseld over dit statenvoorstel. Bij de stemming gaan wij zien hoe u denkt over het amendement en de nota.

Voordat ik het volgende agendapunt aan de orde stel, geef ik gelegenheid om het changement te laten plaatsvinden.

Statenvoorstel Programma Klimaatadaptatie 2020-2023.

De VOORZITTER: Wij bespreken het statenvoorstel programma klimaatadaptatie 2020-2023. Wij verwelkomen gedeputeerde Bruins Slot in ons midden. Wij voeren opnieuw een klein debat. Het woord is aan de heer Karatas.

De heer KARATAS (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Afgelopen zomer was het heet, met een groot aantal tropische dagen en warme nachten. Dat hebben wij collectief ervaren. Het was zo heet dat

wij een hittestrecord hebben verbroken tijdens de zogenoemde hittegolf. De hitte raakte ons allemaal, maar sommigen meer dan anderen. De gevolgen van de toenemende hitte is een van de redenen waarom GroenLinks dit voorstel van harte steunt. Dit is een onderwerp waarvoor tot nu toe te weinig aandacht was. Het is een ecologische en maatschappelijke opgave waarmee wij moeten leren omgaan. Het programma klimaatadaptatie legt hiervoor de basis. Dit programma is een actiegericht programma met een duidelijke ambitie om in 2050 klimaatbestendig te zijn. Wel missen wij de concretisering van de ambities op de korte termijn. Wij zijn daarom blij dat de gedeputeerde in de commissie heeft toegezegd in 2021 de Staten te informeren.

GroenLinks vraag GS om de verbinding met de sociale agenda niet te vergeten. Zoals gezegd, de hitte raakt ons allemaal, maar bovenal onze ouderen en kwetsbare groepen. Hoe kan de gedeputeerde hier een link leggen?

Veel acties in het programma hebben als insteek de bewustwording van de klimaatadaptatie. Vandaar dat ik de actie 'Klimaat in je straat' met bijzondere aandacht voor kinderen en jongeren benoem. Dit is een mooie actie die wij meer moeten uitlichten.

Wat GroenLinks betreft zijn gezondheid en inclusie de fundamentele voor al het beleid van de provincie Utrecht. Dit gaat hand in hand met het tegengaan van ongelijkheid en discriminatie en ondersteunt daarmee de brede welvaart en welzijn. Deze fundamentele herkennen wij terug in het voorstel. Wij wensen de gedeputeerde en ons allen veel succes met de uitvoering van dit programma in de komende jaren.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw De Man.

Mevrouw DE MAN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Wij vroegen ons af wie dit agendapunt geagendeerd heeft voor een debat. Misschien dat diegene dat kan aangeven in zijn termijn.

Er is net gezegd dat er weinig aandacht is voor klimaatadaptatie. Dit is een uitermate geschikt onderwerp op gemeentelijk vlak. Daar worden dit soort besluiten genomen en kunnen dit soort maatregelen makkelijk meegenomen worden in de besluitvorming. Wij zijn blij om te zien dat dit onderwerp niet is geland in de interimverordening, zoals aangegeven werd in de commissievergadering. Het wordt niet wettelijk afgedwongen, maar op basis van goede gesprekken, ideeën en stimulerende voorbeelden in onze mooie provincie uitgerold.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Fiscalini.

De heer FISCALINI (FvD): Mijnheer de voorzitter! Het klimaat verandert en het is verstandig ons daarop aan te passen. Het FvD kijkt positief naar het beter bestand zijn tegen overstromingen, wateroverlast, droogte of hittestress.

Koploper willen worden op het gebied van klimaatadaptatie klinkt positief en een goed doel om na te streven. Is het echter wel zo verstandig om ten tijde van corona waarin de economie het zwaar heeft, het beste jongetje van de klas te willen zijn? Naast koploper te willen worden op het gebied van klimaatadaptatie, is een gezonde en groene leefomgeving het speerpunt van handelen.

Het mag geen geheim zijn dat het FvD geen fan is van het bouwen van windturbines en zonnepanelen in de natuur of op een van onze mooie weilanden die de provincie rijk is. Wij hopen dat de provincie en haar partners het speerpunt gezonde en groene leefomgeving in hun achterhoofd houden bij de verbinding van de energietransitie en de klimaatadaptatie. Wij gaan ervan uit dat dit betekent dat er geen windturbines in de natuur worden gezet en dat er voor de opwekking van energie wordt gekeken naar zonnepanelen op bedrijventerreinen.

De provincie Utrecht heeft afspraken gemaakt met het Rijk over de hoeveelheid te ontwikkelen nieuwe natuur. Dit gaat over 1.570 hectare, waarvan 800 hectare is gerealiseerd. De restopgave van 770 hectare moet in 2027 afgerond zijn. Wij lezen dat de restopgave nieuwe natuur goed te combineren is met opgaven als de klimaatadaptatie. Kan de gedeputeerde een verduidelijking geven van wat en waar deze nieuwe natuur zich moet vestigen en of daarop gebouwd kan of mag worden? Kortom, wat het

FvD betreft zou groen en natuur de boventoon moeten krijgen met betrekking tot het opwekken van energie in het programma klimaatadaptatie.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Westerlaken.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Dit is voor mij de eerste keer dat ik vanuit huis deelneem aan een statenbrede voorbereidende vergadering. Ik bedank de medewerkers van de provincie voor het mogelijk maken om dit op deze manier te doen. Tevens bedank ik alle collega's voor het begrip dat zij hebben dat een aantal Statenleden graag aanwezig is, maar dat vanwege medische redenen niet kunnen.

Voor ons ligt het voorstel klimaatadaptatie. Vaak wordt daarbij gediscussieerd over de vraag of er wel sprake is van klimaatverandering. In dit voorstel wordt gelukkig uitgegaan van de feitelijke situatie en worden er voorstellen gedaan om onze omgeving aan te passen aan de veranderingen die reëel zijn en de veranderingen die nog komen.

De CDA-fractie kan hiermee volledig instemmen en ziet graag dat dit programma integraal en volledig verwerkt wordt in de toekomstige plannen van de provincie.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw De Widt.

Mevrouw DE WIDT (D66): Mijnheer de voorzitter! Wat D66 betreft had dit voorstel een hamerstuk mogen zijn. Wij zien een goed beargumenteerd programma met nuttige doelen, zinvolle acties en vooral heel veel samenwerking. Laten wij in 2021 bij de tussenstand kijken of wij op de goede weg zijn. D66 zal instemmen met dit voorstel.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! "Als wij veranderen, dan hoeft het klimaat dat niet te doen." Aldus Loesje. Daarvoor is het te laat. Wij krijgen steeds meer last van de effecten van de klimaatverandering met tropische zomers, periodes van droogte en soms extreme wateroverlast. Inmiddels zijn wij om vijf over twaalf koortsachtig bezig om de klimaatveranderingen te beperken, maar ontkomen er niet meer aan dat wij ons zullen moeten aanpassen aan het veranderende klimaat. Wat gaan wij daarvoor doen in deze periode?

In de commissievergadering kwam ter sprake dat hittestress meer aandacht verdient. Als wij tijdens een hittegolf zeggen dat wij niet goed worden van de hitte, dan klopt dat. Slaapgebrek, ademhalingsproblemen, minder arbeidsproductiviteit en zelfs agressief gedrag en hogere ziekte- en sterftcijfers komen allemaal voor. Vooral bij ouderen en chronisch zieken. In steden is veel steen en weinig groen. Daarom koelt het daar slecht af. Uit het onderzoek van de NMU in de provincie Utrecht blijkt dat op hete dagen de temperatuur in de stad Utrecht wel vijf graden hoger is dan buiten de stad. De PvdA vindt het belangrijk dat op lange termijn de plaatsen waar de meeste mensen wonen goed leefbaar blijven. Op het platteland heeft de klimaatverandering tevens veel impact. Vooral de droogte is een grote bedreiging voor de landbouw en de natuur en vergroot de kans op bosbranden.

In 2050 wil de provincie Utrecht klimaatbestendig en waterveilig zijn. Daarmee moeten wij snel aan de slag. Wij zien hiervoor goede concrete acties waarmee wij graag snel van start gaan.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer De Harder.

De heer DE HARDER (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Laat ik beginnen met het maken van excuses voor mijn enorme hoofd op het scherm voor de mensen in de zaal zo aan het begin van de avond. Ik wens u sterkte met dat beeld.

De ChristenUnie is bijzonder blij dat er een specifiek programmaplan klimaatadaptatie ligt. Dit is een onderwerp dat onze fractie aan het hart gaat. Naast alles wat er gebeurt om klimaatverandering te remmen, is het van groot belang om onze leefomgeving weerbaar te maken tegen de effecten die wij hiervan zien. Langere periodes van droogte met schade voor de natuur en de landbouw is tevens een

bedreiging voor de drinkwatervoorziening. Extreme neerslag, een toenemend risico op overstromingen en temperatuurrecords die elk jaar sneuvelen. De provincie moet hiermee omgaan.

Het programmaplan maakt duidelijk dat het tijd is om actie te ondernemen. Wij zijn blij dat hier een duidelijke koppeling is gemaakt met de ontwerpomgevingsvisie. De maatregelen moeten een plek krijgen in de fysieke leefomgeving. Wij onderschrijven van harte het uitlichten van het thema hittestress in dit programmaplan. Alle credits daarvoor gaan naar Kees de Heer, die al zeker tien jaar lang bij onze fractie en in onze provincie aandacht vraagt voor dit thema. Dit deed hij al in de periode waarin dit woord nog niet eens werd herkend. Wij zijn blij dat dit onderwerp een specifieke plek heeft gekregen in het plan.

Tijdens de commissiebehandeling hebben wij gezegd mogelijkheden te zien voor accentverschuivingen, vooral rondom het thema droogte. De gedeputeerde heeft ons met een uitgebreide opsomming van acties in de commissie overtuigd dat deze verschuivingen niet nodig zijn. Het is tijd om in samenwerking met de andere provincies en partners aan de slag te gaan.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Broere.

Mevrouw BROERE (PVV): Mijnheer de voorzitter! Zolang de mensheid bestaat, heeft men zich aangepast aan het klimaat. Er is niks nieuws onder de zon. Het is overbodig om de taken en de verantwoordelijkheid van de provincie opnieuw te benoemen. Wij worden om de oren geslagen met adviezen die niet nieuw zijn. Wat doen wij als de zeespiegel stijgt? Dan verhogen wij de dijken. Wat doen wij als het een jaar minder regent? Dan sproeien de boeren meer en de rest van de bevolking vindt dit prima. Wat doen wij als het warmer wordt? Dan gedragen wij ons als inwoners van Spanje en Italië. Niks nieuws onder de zon. Kortom, wij zijn toch niet zo dom dat de overheid ons moet vertellen wat te doen bij regen, wind, zon en vorst?

Het advies van het PCL is helemaal overbodig. Vooral het advies om tijdens een hittegolf een ijskar te huren en ijsjes uit te delen.

Als wij praten over het klimaat en woningbouw, dan kloppen de plannen niet met de voornemens ten aanzien van nieuwbouw. Nog steeds liggen de accenten op binnenstedelijk bouwen. Nog steeds liggen de accenten op hoogbouw. Als je geluk hebt is er een balkon waarop je een parasol kwijt kunt. Dat is de verantwoordelijkheid van de provincie die daarmee de opwarming van het stedelijk gebied alleen maar versterkt. Wat zou helpen is het stoppen met het aanleggen van grote zonnevelden. Dit neemt niet alleen ruimte in beslag dat anders mooie natuur kan zijn, maar stimuleert tevens de hitte. De panelen kunnen tot 60 graden opwarmen en reflecteren dat weer. Dat is de verantwoordelijkheid van de provincie.

Zijn wij ervan op de hoogte dat sinds 2006 het project 'Ruimte voor de rivier' is uitgevoerd? Daarvoor was geen klimaatadaptatie nodig.

Laten wij ophouden met spreken over klimaatadaptatie en doen wat wij altijd al deden, namelijk ons aanpassen aan de omstandigheden en daar waar nodig maatregelen nemen. Zoals ik al zei: niks nieuws onder de zon. Er is geen mens die weet hoe het deze eeuw verder gaat met de temperatuur op aarde, maar het is big business geworden.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Keller.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Naast onze inzet om klimaatverandering zoveel mogelijk te beperken, is het noodzaak dat wij ons in de provincie aanpassen aan periodes van hitte, droogte en meer neerslag. Wij moeten onze leefomgeving hierop beter inrichten, want weersextremen zullen vaker en langer voorkomen. Wat dat betreft is onze fractie blij dat wij hiervoor een provinciaal programma vaststellen. Onder andere vergroenen en het zorgen voor voldoende waterberging is pure noodzaak.

Een programma is een ding. Het klimaatbeleid moet geïntegreerd worden in alle plannen van de provincie. Niet alleen in het programma klimaatadaptatie. Dat is wat wij bij zowel klimaatadaptatie als

klimaatmitigatie willen zien. Anders is het namelijk dweilen met de kraan open. Zo zien wij dat in de vele ruimtelijke opgaven vooral groen er vanaf wordt gesnoept en ondergeschikt wordt gemaakt aan andere economische belangen. Het opnemen van de doelstelling voor, en ik citeer: "het verankeren van klimaatadaptatie in het provinciale beleid en ervoor zorgen dat klimaatadaptatie er een integraal onderdeel van is.", is een stap in de goede richting. Wij zien uit naar de uitwerking hiervan.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Poppe.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! De SP zat behoorlijk te worstelen met dit statenvoorstel. Het staat voor ons buiten kijf dat het hard nodig is om ervoor te zorgen dat wij enerzijds droge voeten houden en anderzijds droogte en hittestress tegengaan. Iedereen die zegt dat klimaatadaptatie niet nodig is, heeft moedwillig oogkleppen op. Tegelijkertijd is het aftikken van € 4.000.000 waarvoor nog niet al te veel concrete voorstellen zijn, een punt waarvan wij moesten slikken. Daar staat nog niet veel tegenover. Wat er wel moet gebeuren is de voorstelde stresstest op de infrastructuur en het klimaatbestendig maken daarvan. Juist bij extreme omstandigheden wil je dat de hulpdiensten overal kunnen komen. De preventie van natuurbranden is een ander belangrijk punt. Verder is het vooral veel stimuleren, faciliteren en participeren met een flinke hoeveelheid partijen. Moet je daarvoor nu al een klap geven op het extra geld zonder dat je weet wat je daarvoor terugkrijgt?

De SP heeft de gedeputeerde goed gehoord in de commissie en vertrouwt erop dat zij zo snel mogelijk zal komen met een concrete invulling van de acties die in het stuk genoemd worden. De SP vindt klimaatadaptatie belangrijk genoeg om de gedeputeerde daarvoor een akkoord te geven door in te stemmen met dit voorstel. De SP is blij dat wij het college verzoeken om dit programma uit te voeren.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! De SGP zal dit voorstel steunen. Wij zijn blij dat het college serieuze stappen wil zetten op dit belangrijke onderwerp. Wij hebben met elkaar al veel gesproken over de plannen om de klimaatverandering te stoppen. Wat ons betreft is dit een vorm van hybris.

Het voorliggende voorstel heeft een beter doel: ons voorbereiden op wat komen gaat en wat er eigenlijk al is: het klimaat verandert. Dat is al het geval sinds de aarde geschapen is, maar nog nooit wonden wij met zoveel mensen in de stad en de delta. Dat maakt ons kwetsbaarder met grotere getallen.

Het programma lijkt op veel plaatsen nog klein bier te zijn. Ik zeg dat met in het achterhoofd dat Zwitserland klimaatadaptatie handen en voeten geeft door gletsjers in te pakken met zilverfolie om te voorkomen dat deze smelten, omdat zij van de gletsjers afhankelijk zijn voor hun zoetwatervoorziening. Nederland is voor een groot deel afhankelijk van de rivieren voor de zoetwatervoorziening in droge perioden. Het water uit de zee is zout en alle gewassen die onder zout water komen, gaan dood. Is het niet eigenlijk klein bier om met de genoemde maatregelen onze drinkwatervoorziening garant te stellen in 2050? Moeten wij niet groter denken? De blauwe agenda is klein begonnen, want wij hebben stroom- en regenwater vanuit de Heuvelrug die wij vastleggen op de Heuvelrug. Moeten wij niet nadenken hoe wij water uit de Rijn kunnen opslaan in de Heuvelrug? Wij hebben de grootst mogelijke strategische zoetwatervoorraad in Nederland. Dat soort plannen mis ik in de agenda richting 2050. Hoe gaan wij ons daarop voorbereiden?

Ik was in Nantes op een leerreis over klimaatadaptatie. Daar vroegen wij aan het hoofd van de GGD van Nantes hoe hij omgaat met hittestress? Het hoofd van de GGD zei dat hittestress bij hun totaal niet relevant is. Weet u waaraan mensen overlijden in Nantes? Omdat mensen geen sociaal netwerk hebben. Dat is veel belangrijker. Als er hitte is, dan doen zij een stapje terug en gaan 's avonds onder een grote plataan zitten met een glaasje wijn en worden zij weer wakker. Het is heel Nederlands om te zeggen dat wij om 8.00 uur beginnen en doorgaan tot 17.00 uur al is het 35 tot 40 graden. Daarin moeten wij aanpassingen maken, zoals een langere lunchpauze. Die omschakeling missen wij in de bewustwording, want wij proberen technisch te vatten wat niet te vatten is. Voor 40 graden moeten wij

anders bouwen met mediterrane steegjes, zodat je in de schaduw loopt. De mediterrane bouwwijze zie ik graag in de Omgevingsvisie geproclameerd.

Het zal u niet ontgaan zijn dat de SGP nog wat vraagtekens heeft bij de concretisering. De gedeputeerde heeft toegezegd dat er eind 2021 een concreet pakket maatregelen gepresenteerd wordt en dit vooraf aan de Staten zal worden voorgelegd. € 4.000.000 vinden wij een heel groot bedacht. Wij hebben erover nagedacht of dat een reden was om tegen dit voorstel te stemmen, maar dat gaan wij niet doen. Een amendement om het grote geld pas later beschikbaar te stellen achten wij niet haalbaar. De gedeputeerde heeft in de commissie al gezegd dat het college terugkomt met een uitvoeringsprogramma. Wat ons betreft is het herhalen van deze toezegging in de Staten voldoende om ons met dit programma te laten instemmen.

De VOORZITTER: Ik krijg allemaal mooie beelden in mijn hoofd bij het idee van Zuid-Europese lunchpauzes. Het woord is aan mevrouw Hoek.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! In plaats van klimaatadaptatie, kunnen wij het beter klimaatacceptatie noemen. Het is nu eenmaal zo en het speelt al zo lang de aarde en het heelal bestaan. Dan is het koud en dan is het warm. 50Plus vindt dat wij ons moeten aanpassen in plaats van middelen te bedenken om het de baas te blijven, zoals windmolens, zonneweides en een heleboel andere zaken. 50Plus zal wel voor dit voorstel stemmen, maar bij de uitvoering kan hierover wellicht nagedacht worden. In Afrika loop je tien kilometer om bij een waterpomp te komen voor drinkwater en wij spoelen het drinkwater door de wc.

De VOORZITTER: De inbreng van de Staten voor dit voorstel is hiermee afgerond. Het woord is aan gedeputeerde Bruins Slot voor het antwoord.

Mevrouw BRUINS SLOT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dank aan de fracties die hebben gezegd dat zij het programma ondersteunen en nadrukkelijk zeggen dat het een maatschappelijke en ecologische opgave is. Onder andere de heer Fiscalini en de heer Westerlaken hebben dit praktisch samengevat tot het aanpassen aan de omgeving en op een goede werkbare manier. De heer Van den Dikkenberg vroeg of wij daarin groter moeten denken. In de komende jaren komt het Rijk met impuls gelden. Dat biedt een mogelijkheid om met de gelden die in dit programma beschikbaar worden gesteld, het geld van het Rijk en het geld van andere partners grotere zaken op te pakken.

Rondom de droogteproblematiek van de afgelopen jaren is een beleidstafel droogte. In de uitvoering daarvan zullen wij over de grenzen moeten kijken van wat wij gewend waren te doen. Een van de concrete zaken die in dat kader speelt, is de verdroging van onze natuurgebieden en wat wij daar de komende jaren moeten doen om ervoor te zorgen dat de natuurgebieden goed blijven. Daar zullen wij stappen in zetten. De heer Fiscalini zegt dat wij de natuuropgave moeten realiseren en vraagt zich af waar dit komt te liggen. Dit is bepaald in het akkoord van Utrecht. Daarin is beschreven waar het NNN moet landen. Over twee weken hebben wij een informatiesessie over de natuuropgave. Ik zal het kaartje daar bijvoegen, zodat het duidelijk is waar toen de planning is gemaakt. De planning is gemaakt in 2011 bij het afsluiten van het Akkoord van Utrecht.

De heer Karitas en een aantal anderen hebben heel nadrukkelijk gezegd dat het niet alleen een fysieke opgave is, maar dat het tevens een sociale kant heeft. Dat zie je zeker terug bij hittestress, omdat het echt in de gebouwde omgeving van invloed is op hoe mensen wonen en hoe hoog de temperaturen oplopen. Niet iedereen beschikt over een ruime tuin. In de gebouwde omgeving moeten maatregelen genomen worden voor de veranderende weersomstandigheden. Dat is vooral voor kwetsbaren en ouderen van invloed. Daar zie je de sociale kant terugkomen. Dat is een van de redenen waarom het een onderdeel van dit plan is om met de bouwsector afspraken te maken om meer klimaatadaptief te bouwen. Tegen mevrouw De Man en mevrouw Poppe zeg ik dat dit niet betekent dat wij regels opleggen, maar dat wij goede afspraken maken van onderop om dat gezamenlijk te doen. Hierbij zit een belang voor iedereen.

Ik zal nadrukkelijk herhalen wat ik eerder heb toegezegd. Voor de zomer van 2021 zal ik een brief sturen over de stand van zaken met een overzicht van de ingezette acties en waar wij staan met alle maatregelen en plannen. Dat heb ik toegezegd aan de heer Hazeleger van de SGP en mevrouw Poppe. Dat is geen nieuw uitvoeringsprogramma, maar een brief met de stand van zaken waar wij staan en wat wij doen. Dit loopt gelijk op met de impuls gelden van de klimaatadaptatie. Eind 2021 zal ik nadrukkelijk aangeven wat de plannen zijn die daaronder liggen. Welke verdere stappen gaan wij zetten en wat kost dat. Daarmee hebben wij eind 2021 een goed overzicht van de eerste fase en een monitoring van waar wij precies staan. Ik realiseer mij dat je bij een programma klimaatadaptatie moet aanpassen wat je doet, omdat de ontwikkelingen heel snel gaan en de impuls gelden komend jaar beschikbaar komen. Verder zal ik u informeren over de regionale adaptatiestrategieën en wat de verschillende gebieden gaan doen aan klimaatadaptatie, zoals rond de werkregio water en klimaat en Vallei en Veluwe. Dit is de start van een heleboel andere trajecten en projecten.

Ik wist niet dat de heer De Heer hiervoor al tien jaar aandacht vraagt in de Staten. Het is heel mooi om te horen dat dit landt in een programma en dat wij bij gemeenten gaan kijken of lokale hitteplannen kunnen worden opgesteld. Wij zien dat het echt hele grote effecten heeft voor de mensen in de steden en de dorpen dat wij het steeds warmer krijgen. Het is mooi om te horen dat dit al zo lang aandacht heeft gehad van een aantal fracties in de Staten.

Er komt een verbinding met de sociale agenda. Zeker de natuuropgave en de concretisering komen terug. Wij zorgen dat de Staten goed op de hoogte blijven van de ontwikkelingen en wij zullen hen daarin meenemen. Daarbij bieden de impuls gelden voor ons een mogelijkheid om breder te denken dan alleen de vierkante kilometer. Daarin moet een belangrijke stap gezet worden. Daarmee heb ik de vragen van de verschillende fracties beantwoord.

De VOORZITTER: Ik zie aan de Staten dat alle vragen beantwoord zijn. Hartelijk dank. Voordat wij doorgaan met het volgende agendapunt geef ik kort gelegenheid voor een wisseling van de woordvoerders.

Statenvoorstel Bodemdaling.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een punt van orde. Wij voeren vandaag een heleboel korte debatten. Het valt mij op dat de laatste debatten ontaarden in twaalf monologen zonder debat. Hoe gaan wij daar vorm aan geven?

De VOORZITTER: Ik begrijp uw vraag niet.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Waar zit het punt dat wij een debat voeren in plaats van alleen maar monologen te houden. Wij hebben gezegd dat de voorstellen genoeg zijn besproken in de commissie en met een kort debat afkunnen om de laatste geschilpunten te bespreken, maar wij blijven met elkaar praten. Het is jammer dat wij niet in een debat komen.

De VOORZITTER: Ik voel een zware druk op mij. Mede namens u probeer ik vandaag de vergadering af te ronden. Een ander punt is dat wij kleine debatten voeren. Het presidium en de fractievoorzitters zullen een keer overleggen wat de aard van een klein debat is. In mijn beleving is een klein debat vooral bedoeld om het standpunt van uw fractie kenbaar te maken. Dit leent zich minder voor een uitgebreid debat. Vandaar dat ik mij kan voorstellen dat het zo gaat bij de afgelopen agendapunten.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Kunt u het presidium meegeven dat er tijdens de commissievergaderingen wat kritischer gekeken wordt naar de vraag wat voor soort debat wij gaan voeren. Ik krijg ook de indruk dat wij een aantal zaken al gehoord hebben tijdens de commissievergadering en dit als een sterstuk hadden kunnen behandelen.

De VOORZITTER: Ik kijk naar de voorzitter van het presidium. Dit punt aan wij meenemen en wij komen hier zo snel mogelijk op terug. Vandaag gaan wij de vastgestelde agenda volgen en afronden.

Aan de orde is het agendapunt met het statenvoorstel bodemdaling. Als eerste is het woord aan mevrouw Vrieling.

Mevrouw VRIELINK (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Dit is een klein debat en ondanks dat ik groot in beeld ben, zal ik mijn bijdrage klein houden. Het doel uit het coalitieakkoord rondom bodemdaling is: een gemiddelde reductie van de bodemdaling in de veenweidegebieden van 50% in 2030. Zoals in de commissie is aangegeven vindt GroenLinks het goed om te zien dat dit doel een concrete uitwerking krijgt in de regionale veenweidestrategie. Een doel stellen is belangrijk, maar dit moet ook gehaald worden.

Samenwerking en draagvlak komen duidelijk naar voren in de stukken. Dit is belangrijk, want alleen samen krijgen wij bodemdaling onder controle. Wij waken er echter voor dat draagvlak het doel wordt in plaats van de doelstelling van 50% gemiddelde remming van de bodemdaling. Daarover hebben wij een vraag: kan de gedeputeerde bevestigen dat het doel van 50% gemiddelde remming van bodemdaling leidend is in de aanpak van de RvS?

GroenLinks ziet de RvS en de uitvoering van de gebiedsprocessen met nieuwsgierigheid en vol vertrouwen tegemoet.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Van Gilse.

Mevrouw VAN GILSE (VVD): Mijnheer de voorzitter! De VVD staat positief tegenover dit statenvoorstel. Het belangrijkste punt voor de VVD is dat er draagvlak wordt gevonden en wordt behouden bij de agrariërs. Het is belangrijk dat wij gedurende het proces zoveel mogelijk worden meegenomen. Ik ben benieuwd of de gedeputeerde haar voorgenomen aanpak om dat te bewerkstelligen al iets concreter heeft gemaakt. Daarnaast heb ik nog een vraag voor de gedeputeerde: in hoeverre wordt er rekening gehouden met de meekoppelkansen bij het combineren van het aanpakken van de bodemdaling en het aanleggen van zonnenvelden? Zitten daar nog extra mogelijkheden?

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Pouw.

Mevrouw POUW (FvD): Mijnheer de voorzitter! Ik ga inzoomen op de rol van de agrariërs. In het uitvoeringsprogramma wordt kort gesproken over de rol die zij hebben om oplossingen en nieuwe verdienmodellen te vinden die zullen leiden tot verduurzaming. Het FvD acht het zeer belangrijk dat hierbij naast de plichten van de agrariërs, gekeken wordt naar het toekomstperspectief. Het is immers simpel: de termen CO₂-reductie en verduurzaming kan men niet eten. De agrariërs zijn niet alleen essentieel voor de voedselproductie voor heel Nederland, maar moeten met hun bedrijf brood voor hun gezin op de plank krijgen. Zij geven aan bereid te zijn tot alternatieve teelt, maar willen wel perspectief voorbij de einddatum van het uitvoeringsprogramma. Wij willen graag van de gedeputeerde weten of er rekening gehouden wordt met de tijd na de periode van het uitvoeringsprogramma en of alternatieve teelt op de lange termijn wel rendabel is.

Het FvD is een partij die waarde hecht aan esthetiek. De teelt van bijvoorbeeld rietsigaren kan voor ernstige aantasting van het Utrechtse landschap zorgen. In de antwoorden op de technische vragen staat: "Het landschap gaat er niet aan." Dat klinkt geruststellend, maar wij willen graag horen hoe hiervoor concreet zorg gedragen zal worden.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Westerlaken.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! In mijn bijdrage in 2018 bij de vaststelling van de nota bodemdaling, heb ik aangegeven dat het veenweidegebied zeer goed in staat is om zich aan te passen aan gewijzigde omstandigheden. Dat heeft het eeuwenlang zelf al bewezen. Voor ons ligt de uitwerking en de aanpassing van die nota. De verschillen met de nota uit 2018 bestaan vooral uit het aanscherpen van de doelen en een zak geld die wij van het Rijk hebben gekregen.

Het veenweidegebied bestaat niet en een enkele aanpak heeft geen zin. In de notie heeft de gedeputeerde dit al aangegeven. Wij dringen er weer op aan om vooral uit te gaan van de verschillen in het

gebied en daarbij goed samen te werken met de echte kenners van het gebied: de boeren en de inwoners.

Het CDA kan instemmen met dit voorstel.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw De Widt.

Mevrouw DE WIDT (D66): Mijnheer de voorzitter! D66 ziet in dit voorstel een passende voortzetting van wat de provincie Utrecht doet met allerlei partijen en met de samenwerking in het Groene Hart. Het budget uit de impuls gelden zien wij als een erkenning voor de gepleegde inzet. De bespreking in de commissie heeft ons het vertrouwen gegeven dat wij met dit programma en vooral de gebiedsgerichte aanpak verder zullen komen op de ingeslagen weg.

D66 heeft nog wel een aandachtspunt. Met dit voorstel wil GS een aantal moties als afgedaan beschouwen. Bij de motie M147 'Pappen en nathouden' over functie volgt peil, is wat ons betreft nog onvoldoende invulling gegeven aan de vraag om te onderzoeken wat de gevolgen van deze beleidsverandering kunnen betekenen voor het stoppen van bodemdaling. Als dit zou kunnen landen bij de inzet van de impuls gelden in de veenweide, dan hoeft de motie niet in de lucht te blijven. Op dit punt horen wij graag een reactie van de gedeputeerde. D66 zal dit statenvoorstel steunen.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Ik merk dat wij allemaal aan het afraffelen zijn zodat wij om 20.00 uur naar huis kunnen. Dat maakt mij onrustig. Wel heb ik een korte bijdrage. Als inwoner van de westkant van de provincie weet ik hoe het voelt als de grond onder je voeten wegzakt. Bodemdaling is geen onbekend begrip waar ik woon. Als gevolg van de klimaatverandering zakt de bodem in de veenweidegebieden in rap tempo. Dat betreft een kwart van de provincie Utrecht. Bodemdaling dreigt grote schade te veroorzaken en zorgt voor ongewenste CO₂-uitstoot. Als wij geen maatregelen nemen, dan kan de schade in 2050 oplopen tot € 22.000.000.000. Het grondwaterpeil werd in het verleden omlaag gebracht wanneer dat voor agrariërs nodig was. Wij zijn daar van afgestapt. Wij pleiten er wel voor dat er meer overleg is met agrariërs en sluiten ons aan bij de oproep van het CDA om daarover in gesprek te blijven. De agrariërs zijn degenen die het gebied heel goed kennen. De PvdA stemt in met dit uitvoeringsprogramma.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Rikkoert.

Mevrouw RIKKOERT (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Het Groene Hart is een glas in lood raam waar binnen de raamvlakken op termijn van kleur kunnen verschieten, terwijl het lood zorgt voor eenheid in verscheidenheid. Deze fraaie beeldspraak komt uit het advies van de Provinciale Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK). Wij bedanken het college voor de uitvoerige reactie op al onze vragen over het advies van de PARK. Wij begrijpen dat wij niet bang hoeven te zijn voor een lappendeken landschap als wij lokaal maatwerk toepassen. De Statenfractie van de ChristenUnie wil graag de opmerking van de PARK onderstrepen dat wij voor dat lokale maatwerk een goede landschapsvisie nodig hebben.

Wij hebben begrepen dat de drie Groene Hartprovincies deze winter gezamenlijk de cultuurhistorische waarde van het Groene Hart beschrijven en dat deze cultuurhistorische biografie half 2021 af is. Dat brengt ons op onze eerste vraag: kunnen wij deze biografie uitwerken tot een echte landschapsvisie? Onze tweede vraag raakt de derde ontdekking van de PARK: er is meer zoet water nodig. Voldoende zoetwater is niet gegarandeerd wanneer wij grootschalig peilen gaan verhogen. Is deze bodemdalingsopgave voldoende meegenomen in het deltaplan zoetwatervoorziening? De derde vraag is een gewetensvraag aan de gedeputeerde. Steken wij genoeg energie in het ontwikkelen van nieuwe bedrijfsmodellen? Wij proberen allerlei meekoppelkansen te benutten, zodat wij tegelijk onze doelen halen voor de stikstof, energie, water en de natuur. Is onze provinciale organisatie voldoende toegerust voor deze integrale aanpak?

De Statenfractie van de ChristenUnie steunt het statenvoorstel. Wij zijn blij dat de rijksoverheid vanuit de klimaatmiddelen met impuls gelden komt. Dat is een belangrijke stap. Wij zijn blij dat de provincie in het uitvoeringsplan zorgt voor een verdieping en eindelijk een versnelling ten opzichte van de vorige visie rondom bodemdaling. Dat is eveneens een belangrijke stap, maar er is nog veel meer nodig. Wij maken ons nog steeds zorgen over de hoge kosten van de aanpak van bodemdaling, de ingewikkelde zoetwatervoorziening door het Groene Hart en alle aantastingen van het veenweidelandschap. Zo'n bijzonder glas in lood raam waaraan ik in het begin van mijn bijdrage refereerde, is ontzettend kwetsbaar.

De VOORZITTER: De PVV heeft geen behoefte aan het woord. Dan is het woord aan de heer Van der Steeg.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de voorzitter! De Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur concludeerde onlangs nog: zo kan het niet langer. Gelukkig wordt dat in deze Staten al jaren erkend en in dit uitvoeringsprogramma zien wij de goede intenties. Toch blijft onze fractie zitten met het gevoel dat wij met dit programma te veel pappen en te weinig nathouden. Er is een omslag nodig en wij beseffen wel dat die omslag niet van de ene op de andere dag is gemaakt.

Het belang van innovatie zien wij terugkomen in de eerste pijler. Dat is goed, maar hoe is dit anders dan wat wij al jaren deden in de provincie? Ondertussen zakt de bodem alleen maar harder. Voor het daadwerkelijk afremmen en stoppen van bodemdaling moeten wij breder denken en keuzes durven maken. Toen wij in 2007 in deze Staten kwamen, spraken wij hier al over. Weer lees ik veel over onderzoek, pilots en kennis opdoen. Wat zijn wij opgeschoten in die 13 jaar en hoe brengt dit programma ons daadwerkelijk verder? Daar heeft onze fractie twijfels over, want het programma ademt voor ons: faciliteren van wat wij doen, zodat wij dat kunnen blijven doen.

Dan het principe van functie volgt peil. Het water, de waterstaatkundige behoefte, zou leidend moeten zijn voor de ruimtelijke ordening. Daar hoort de vraag bij: welke functie past bij het gebied? Met de gedeputeerde sprak ik tijdens de commissie RGW over de motie pappen en nathouden. Ik zei dat de motie naar mijn idee niet als afgedaan kan worden beschouwd. De gedeputeerde verwees naar de gebiedsprocessen waar dit zou moeten landen. Deze motie draagt het college op om beleid te wijzigen naar functie volgt peil. Dit vraagt dus om ruimtelijk beleid. Hoe gaat de gedeputeerde dit laten landen in de gebiedsprocessen en krijgen wij hierop een concrete terugkoppeling van de gedeputeerde? De Raad voor de Leefomgeving roept provincies op: stel zoneringskaarten op met gewenste functies op langere termijn en pas bestaand grondinstrumentarium toe. Is GS daartoe bereid?

De VOORZITTER: De heer Westerlanden heeft een interruptie.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Kan de heer Van der Steeg aangeven of zijn voorstel van peil volgt functie door de ingezetenen betaald moet worden? Moet daarvoor een ander belastingregiem komen dan op dit moment gebruikelijk is?

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Laat ik beginnen met de constatering dat de motie is aangenomen door deze Staten. De provincie moet daarin faciliteren. Daarvoor moeten wij innoveren, stimuleren en de agrariër helpen om om te schakelen naar iets anders of binnen het bestaande een deel iets anders doen. De provincie moet daarin helpen.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Dit komt in de buurt van een antwoord, maar mijn vraag was heel concreet op welke wijze de heer Van der Steeg dit gefinancierd wil zien. Het zijn uitvoeringstaken van de waterschappen. Dat betekent dat de waterschappen ergens geld moeten halen. Ik zie het gebeuren dat de ingezetenen meer moeten betalen.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Ik ben het niet eens met de heer Westerlanden. Hij doet hetzelfde als de gedeputeerde, namelijk over de schutting gooien richting de waterschappen. Laten wij vaststellen dat de waterschappen niet over ruimtelijke ordening gaan, want dat

daarover gaat de provincie. De waterschappen bewegen binnen het ruimtelijk ordeningskader dat de provincie voor hen in het leven roept. Niet de waterschappen, maar de provincie staat daarvoor aan de lat.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een laatste opmerking, anders wordt het te technisch. De heer Van der Steeg brengt zelf het peilbesluit en peil volgt functie aan de orde. Dat is geen taak van de provincie, maar een taak van de waterschappen.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Peilbeheer is inderdaad een taak van het waterschap. Dit is niks anders dan faciliteren wat de provincie aan ruimtelijk ordeningsbeleid heeft vastgesteld. Zo is het.

De PvdD is blij met de verbeterde doelstelling van 30% naar 50% ten opzichte van de visie. Wel wordt er nog altijd uitgegaan van data uit 2008. De bodemdalingskaart uit 2018 mag dan gaan over verharde oppervlakten, maar laat wel degelijk zien dat wij harder zakken dan gedacht. Dus hoe relevant is die data uit 2008 nog? Hoe weet je of de doelstelling is gehaald als het gemiddelde tijdsverschil tussen metingen 51 jaar is? Hoe komen wij er in 2030 achter of wij die 50% gehaald hebben als wij een keer in de 51 jaar meten?

Vanmiddag las ik een artikel in het AD dat stelt dat onderzoek van Deltares laat zien dat een miljoen huizen dreigen te verzakken door een laag grondwaterpeil. Het onderzoek van Deltares was in opdracht van het Verbond van Verzekeraars, die meteen lieten weten dat zij niks gaan uitbetalen, want het gaat hier niet om onvoorziene omstandigheden. Wij weten wat er gebeurt als wij een te laag grondwaterpeil hanteren. De schatting van de schade loopt per woning uiteen van € 500 tot € 5.000, maar een deel moet rekenen op kosten die oplopen tot € 120.000. De totaalschatting tot 2050 bij ongewijzigd beleid loopt uiteen van € 5.000.000.000 tot wel € 39.000.000.000. Het kenniscentrum Aanpak Funderingsproblematiek durfde een maand geleden de kosten voor 1.000.000 verzakte huizen zelfs te stellen op € 80.000.000.000. Dat is € 80.000 gemiddeld per huis. Met andere woorden: er is werk aan de winkel, met name voor de politiek.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Poppe.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Uit allerlei informatie is gebleken dat het dalen van de bodem op de meeste plekken het best is tegen te gaan met de verhoging van het waterpeil. Dit geldt niet voor alle gebieden. Maatwerk is hier noodzakelijk. Het glas in lood raam is daarvoor een mooie vergelijking.

Dit houdt in dat boeren anders moeten boeren. Zij moeten gebruik maken van minder zware machines, mogelijk een kleiner koeienras, wellicht een ander mengsel van gras en planten in de weilanden en mogelijk een wisseling van veeteelt naar landbouw voor nattere gewassen. De meeste boeren die ik gesproken heb zitten niet te wachten op een zonneweide. Dan zijn zij geen boer meer. Boeren werken met hart en ziel. Het is daarbij de taak van de provincie om erop toe te zien dat het op een dusdanige manier gebeurt dat de boeren niet de dupe worden. Het is fijn als zij meeveren, maar hun inkomen moet wel voldoende in de gaten gehouden worden door de provincie, de waterschappen en de boerenorganisatie. De kosten en de inkomenszekerheid mag niet afhangen van welke oplossing er wordt gekozen, zoals drainage, de verhoging van het waterpeil, andere gewassen of een zonneweide. De SP is geen fan van zonneweides zolang de daken nog niet allemaal zijn benut, maar wij kunnen dit niet uitsluiten.

De SP is ervan doordrongen dat er niet een oplossing is voor alle gebieden. Er gaat nog jaren gesproken worden over bodemdaling. Wat ons opvalt, is dat er met heel veel organisaties over het Groene Hart wordt gesproken. Het lijkt ons dat dit wellicht iets minder kan voor de overzichtelijkheid. Laten wij vooral snel gaan handelen in plaats van praten, zodat ons rode hart kan blijven kloppen voor het Groene Hart.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een kleine aanvulling op de bijdrage van de heer Van der Steeg. € 80.000.000.000 is de verwachte funderingsschade. Deze wordt naar het potje van de bodemdaling geschoven. Dat is echter de totale funderingsschade, dus ook van rottende palen onder water et cetera, waar het peil geen problematiek vormt. Dat is wel de grote uitdaging waarmee West-Nederland te maken heeft.

Als je het document bodemdaling leest, dan lijkt het alsof je een sub-paragraaf van de energieagenda leest. Het enige doel van het voorliggende stuk lijkt het terugdringen van de CO₂-uitstoot. Daartoe moet de bodem minder hard dalen in het veenweidegebied. Een kleine twee jaar geleden hebben de Staten een visie op bodemdaling vastgesteld met als doel de bodemdaling met 25% terug te dringen. De SGP heeft destijds tegen deze visie gestemd, omdat wij vonden dat er weinig aandacht was voor neveneffecten van het terugdringen van de bodemdaling. Eigenlijk is het wel jammer dat de gedeputeerde door twee akkoorden de visie die destijds door een democratisch proces is vastgesteld, zich in de wielen laat fietsen. Met het voorliggende voorstel lijkt het gekker te worden, omdat de doelstelling knap verhoogd wordt en het doel ernstig versmald. Het gaat alleen nog maar over CO₂-uitstoot. De SGP heeft moeite met de aangegeven kadering. Een tweetal akkoorden wordt belangrijker geacht dan het visiedocument dat destijds is vastgesteld. Daarnaast heeft de SGP moeite met de inhoud van dit document. Daarom zullen wij tegen dit statenvoorstel stemmen.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Hoek.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Het vertragen van de bodemdaling kan door dit voorstel uitgesteld worden, maar de grond daalt al eeuwen. Het is niet onverwacht, maar men moet wel op tijd omschakelen en op een andere manier de grond gaan gebruiken. Agrariërs moeten langzaam van veeteelt overgaan naar een andere vorm van landbouw. Dat zal niet morgen of over een jaar gebeuren. Gelukkig is er tijd om te kijken hoe wij verder gaan. Bodemdaling is echter niet terug te draaien en te stoppen.

De VOORZITTER: Daarmee is de inbreng vanuit de Staten bij dit agendapunt geleverd. Het woord is aan gedeputeerde Bruins Slot.

Mevrouw BRUINS SLOT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Meerdere statenleden hebben aangedragen dat bodemdaling niet iets is van nu, maar al van een langere periode. De provincie Utrecht is al langere tijd bezig om maatregelen te nemen om de bodemdaling te remmen en dat te stimuleren. In het uitvoeringsprogramma zit inderdaad een tweeledige doelstelling. Aan de ene kant is dat het remmen van de bodemdaling met gemiddeld 50%, aan de andere kant heeft deze provincie bij meerderheid het klimaatakkoord onderschreven waarin een vermindering van CO₂-uitstoot in veenweidegebieden is opgenomen. Dat uitvoeringsprogramma moet dat borgen.

Het is essentieel dat de inwoners in dat gebied eigenaar zijn van de processen. In de gebiedsprocessen moeten wij in gesprek gaan met deze boeren, zowel over bodemdaling als over andere zaken die hen aangaan en waarin de provincie een positieve bijdrage kan leveren. Ik realiseer mij dat je met een bepaalde wederkerigheid het gesprek dient aan te gaan. Je kunt niet alleen vragen, je moet tevens kijken wat je bij hun kunt faciliteren. De gebiedsprocessen zijn bedoeld om de gesprekken te voeren over de behoefte aan natuurinclusieve landbouw en andere zaken die van belang zijn voor een duurzaam toekomstperspectief. Dat toekomstperspectief is een belangrijke randvoorwaarde. Dat haal je op tijdens de keukentafelgesprekken op het boerenbedrijf of tijdens gebiedsavonden waar het gesprek wordt aangegaan over wat er leeft in het gebied. Daarbij is de kwaliteit van het landschap een belangrijke randvoorwaarde.

Tegen het FvD en de ChristenUnie zeg ik dat wij bezig zijn met een herijking van de kwaliteitsgidsen landschap in het kader van de Omgevingsvisie en -verordening. Dat gaat mede over het landschap van het Groene Hart. Mevrouw Poppe zei heel mooi dat wij ons met ons rode hart hard houden voor het Groene Hart. De kwaliteitsgidsen landschap zijn een mooie leidraad voor hoe het landschap verder

wordt ingericht. Dat komt terug bij de Staten. Het is daarbij van belang om op polderniveau aan het werk te gaan en niet in te grote gebieden.

De heer Van der Steeg vroeg wat er nieuw is in dit voorstel. In de afgelopen jaren zijn er betere inzichten gekomen, bijvoorbeeld over de aanleg van onderwaterdrainage om de waterstand in de zomer hoog te houden. Het onderzoek van de nieuwe teelten was in de afgelopen jaren nog niet in beeld. Daaronder moet uiteindelijk een verdienmodel liggen. Je kunt niet leven van lucht. Daarom worden er goede onderzoeken gedaan om te kijken hoe dit op een goede manier gedaan kan worden. De meeste nieuwe teelten die worden uitgevoerd, zijn azolla, lisdodde en cranberry. Daarbij zijn cranberry's het handigst. Als je deze een keer in de vijf jaar kunt rooien, dan heb je een goed bedrijfsmodel. Het is namelijk een hele opgave om deze goed te laten groeien. Daar wordt hard aan gewerkt en onderzoek naar gedaan. De heer Van der Steeg verwees naar de kaart uit 2008. Het is niet voor niks dat er een Nationaal Onderzoeksprogramma Bodemdaling is, waarbij concreet gemeten wordt en gewerkt wordt aan meetmethodieken om het beter inzichtelijk te krijgen.

De discussie over grondwaterpeilen en polderpeilen, zoals aangegeven door mevrouw De Widt en de heer Van der Steeg naar aanleiding van de motie M147. Hoe wordt het peil aangepast aan de functie en zorg je dat de functie leidend is? Hoe ga je daaraan een goede inrichting geven? Wat betekent dat voor het gebied van de toekomst? Dat is iets wat verder wordt toegelicht en uitgewerkt in de regionale veenweidestrategie. De provincie gaat het gesprek aan met de waterschappen en de gemeenten over hoe zij bepaalde opgaven zien. Ik merk wel dat de discussie vaak niet wordt gevoerd vanuit de twee invalshoeken van functie volgt peil en peil volgt functie. De waterschappen zeggen in toenemende mate tegen mij dat wij moeten zorgen voor een juiste inrichting van het gebied om het duurzaam te krijgen. Daarvoor moet je soms schakelen in wat je kunt. In meerdere mate hoor je steeds dat de zoetwatervraag niet oneindig is en dat je bij het nemen van maatregelen naar het brede watersysteem moet kijken om duurzame maatregelen te kunnen nemen. In dat kader vroeg mevrouw Poppe hoe wij omgaan met de verschillende belangen in de gebieden. Dit gaan wij doen door met de mensen in gesprek te gaan en te kijken welke mogelijkheden er zijn om maatregelen te nemen waarbij iedereen baat heeft.

De VOORZITTER: Mevrouw Poppe heeft een interruptie.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! De gedeputeerde sprak over de cranberryteelt. De cranberry's groeien in het wild op de Waddeneilanden. Daar is toch een hele andere grondsoort dan in het Groene Hart? Een boerderij in Kamerik heeft dit geprobeerd en daar is de cranberryteelt in de natte kleigrond gigantisch mislukt.

Mevrouw BRUINS SLOT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik sprak van de week een specialist op dat vlak die zei dat het op een andere veenweidegrond wel gelukt is. Er wordt momenteel onderzocht hoe dit kan. Ik ben echter geen specialist op dit vlak, dus ik houd het vrij algemeen. De specialist zei dat er voor cranberryteelt geen keten nodig is. Op het moment van de oogst kan het gelijk afgezet worden. Vandaar dat er verder wordt gekeken naar dat soort onderzoeken. Dit is echter maar een klein onderdeel van een groter geheel. Het gaat veel breder op het goed bestuderen van verdienmodellen. Daarom is het goed dat er proeven zijn, zoals Boeren op Hoog Water, dat in Zegveld wordt gedaan. Daar wordt gekeken wat wel en wat niet kan. Hierdoor kan gewerkt worden aan een duurzaam toekomstperspectief.

Meerdere Statenleden hebben duidelijk gezegd dat dit niet iets is dat je van de ene op de andere dag voor elkaar krijgt. Daarvoor heb je de kennis van de mensen in het gebied nodig die snappen hoe het land werkt, om ervoor te zorgen dat je met goede maatregelen kunt komen en maatwerk kunt leveren. Daarvoor hebben wij de gebiedsprocessen.

Tegen de Statenleden die zeggen dat er onvoldoende kennis is, zeg ik: wij moeten onderzoek doen, meten en ervoor zorgen dat wij meer beeld krijgen bij wat de zaken precies opleveren en hoe wij daarmee aan de slag kunnen. Dat moet ertoe leiden dat wij uiteindelijk de doelstelling in 2030 halen.

Ik zal bij de Staten terugkomen met de uitwerking van de regionale veenweidestrategie over hoe dat de komende zeven jaar in het vat moet worden gegoten.

De VOORZITTER: De heer Van der Steeg heeft een interruptie.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Begrijp ik het goed dat de gedeputeerde de genoemde motie meeneemt naar de gebiedsprocessen en de uitwerking van de regionale veenweidestrategieën? Horen wij nog hoe die uitwerking landt? Dan begrijp ik het goed. Voorts constateer ik dat het nog een hele uitdaging gaat worden om te monitoren of remming van 50% wordt gehaald.

Mevrouw BRUINS SLOT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Monitoring moet landelijk geborgd worden. In de komende jaren wordt er gewerkt aan een borgingssysteem. De Staten gaan er zelf over of moties wel of niet als afgedaan worden beschouwd. Het vraagstuk van de grondwaterpeilen en polderpeilen komt terug in de regionale veenweidestrategie. Hierover moet het gesprek gevoerd worden met de waterschappen. In de gebiedsprocessen gaan wij in het gebied aan de slag. De regionale veenweidestrategie gaat over hoe je in de toekomst omgaat met het juiste peil en de juiste functie. In de gesprekken die ik voer met de waterschappen merk ik dat zij in hun beleidskader niet redeneren vanuit peil volgt functie of functie volgt peil, maar vooral kijken naar welke peilen het meest duurzaam zijn. Dat is een nieuwe ontwikkeling ten opzichte van een aantal jaren geleden.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Begrijp ik het goed dat u de motie betreft bij het laatste verhaal dat u zojuist heeft gehouden?

Mevrouw BRUINS SLOT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Bij de regionale veenweidestrategie kom ik terug op de motie en zullen wij dit in de context zetten.

De VOORZITTER: Mevrouw De Widt heeft een interruptie.

Mevrouw DE WIDT (D66): Mijnheer de voorzitter! De gedeputeerde zei dat zij met de waterschappen op weg is naar de meest duurzame invulling voor de toekomst. Wat is dan duurzaam? Voor wie of wat is dat duurzaam? Dat is een te vaag begrip.

Mevrouw BRUINS SLOT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Naar aanleiding van de gesprekken in het bestuurlijk platform zoetwater, vroeg ik aan de waterschappen in hoeverre zij de discussie voeren over functie volgt peil of peil volgt functie. Het interessante daar is dat men vooral kijkt naar peilbeheer, landbouw en bodemdaling. Daarbij denken zij niet in de beide gremia, maar kijken zij in de praktijk waar het best wat gedaan kan worden. Dit is niet vanuit een bepaalde filosofie, maar dat peilbeheer gebruikt moet worden om bodemdaling te remmen. Kort samengevat zeiden zij tegen mij dat zij het begrip functie volgt peil zelden gebruiken. In de regionale veenweidestrategie zal ik terugkomen op de motie M147.

De VOORZITTER: Tot slot heeft mevrouw Rikkoert een interruptie.

Mevrouw RIKKOERT (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Hoor ik het goed dat de gedeputeerde zegt dat er bij de uitwerking van de Omgevingsvisie een landschapsvisie wordt gemaakt?

Mevrouw BRUINS SLOT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Er is een herijking van de kwaliteitsgidsen landschap, omdat het landschap geen statisch geheel is. In deze herijking worden de handvatten gegeven voor hoe je omgaat met het gebied van het Groene Hart. Dat gaat over de weidsheid en de openheid daarvan.

Mevrouw RIKKOERT (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Ik heb iets bij mij dat ik later zal geven en hiervoor een mooie opmaat is.

Mevrouw BRUINS SLOT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik heb nog een laatste opmerking voor mevrouw Poppe. Net over de grens in de gemeente Krimpenerwaard gaat het wel goed met de cranberry. Wellicht dat dit iets met de zuurgraad van de grond te maken heeft.

De VOORZITTER: Wij zijn aan het einde gekomen van de beraadslaging over dit agendapunt. Bij de stemmingen zullen wij zien wat het oordeel van uw Staten is.

Ik heb een punt van afweging. Er staan nog twee punten op onze agenda. Het eerste agendapunt betreft een klein debat over het statenvoorstel kaderstelling regionale programmering wonen en werken. Het tweede agendapunt betreft een motie vreemd aan de orde van de dag. Dat is altijd een klein debat en in tijd te overzien. Als wij in dit tempo doorgaan, kunnen wij om 20.00 uur klaar zijn of u moet de voorkeur eraan geven dat wij deze twee punten naar morgen verdagen. Ik zie dat u zegt dat wij doorgaan. Voor de mensen die hier moeten blijven voor de digitale stemming staat om 20.00 uur eten klaar. Anderen kunnen naar huis gaan.

Wij gaan door met de vergadering. Eerst is er een kort changement. Ik vraag de gedeputeerde Van Esen naar de statenzaal te komen en eventueel andere woordvoerders.

Statenvoorstel Kaderstelling regionale programmering wonen en werken.

De VOORZITTER: Dit agendapunt betreft een klein debat. Als eerste is het woord aan mevrouw De Jong.

Mevrouw DE JONG (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! GroenLinks vindt het belangrijk dat dit kader voorligt. In dit debat is van alles te zeggen over de wooncrisis, maar dat laat ik achterwege. GroenLinks is blij met de reactie van het IPO en een aantal andere organisatie op de kabinetsvoornemens om de wooncrisis aan te pakken. De reactie van het IPO had de titel 'Nu doorpakken'. Dat is ook waarover het gaat in het voorliggende voorstel. Wij moeten doorpakken om te zorgen voor voldoende aanbod van woningen en werklocaties in onze provincie.

De kaders en de kwalitatieve eisen voor het regionaal programmeren zijn duidelijk. Dat wil niet zeggen dat er geen sprake is van onzekerheid. Het is voor ons allemaal een nieuw proces en wij hebben geen zicht op wat er concreet op ons af komt in het regionaal programmeren. Kan de gedeputeerde toezeggen dat de Staten in de commissie Omgevingsvisie van december of begin januari worden meegenomen in de vorderingen, dilemma's en de complexiteiten?

GroenLinks heeft vandaag al het een en ander gezegd over circulariteit. GroenLinks wil dat de provincie in relatie tot de regionale programmering woningbouw het onderwerp circulair bouwen onder de aandacht brengt. Wij vinden dat de provinciale conferentie over circulariteit en circulair bouwen samen met gemeenten een goede eerste stap zijn. Kan de gedeputeerde toezeggen dat er in december of begin januari een conferentie komt en kan de informerende notitie dan gereed zijn die op bladzijde 18 van het kader wordt genoemd?

GroenLinks is voor een groeimodel voor circulair bouwen. Ik hoop dat de schets van een groeimodel onderdeel is van de notitie. Concrete doelstellingen en streefcijfers voor circulair bouwen horen thuis in de Omgevingsvisie. Daarom zal GroenLinks in maart 2021 daartoe een voorstel doen.

Tot slot het bouwen voor specifieke doelgroepen. In de Volkskrant van afgelopen zaterdag stond een interview met Cody Hochstenbach over de wooncrisis, stadsgeograaf aan de UvA. Aan het begin van het interview zei hij dat de meest verontrustende indicator is dat de toename van het aantal dak- en thuislozen in de afgelopen jaren is verdubbeld naar 40.000. Dat is een conservatieve schatting. Een deel van de groep die is aangewezen op sociale woningbouw behoort tot de groep kwetsbaren. Zij zijn soms meer op hun plaats in andere typen woningen dan de gemiddelde woning. Daarnaast zijn er mensen die niet tot deze groepen behoren en toch een specifiek type huis zoeken. Ouderen willen woningen met zorgvoorzieningen. Daarnaast zijn er groepen inwoners in onze provincie die op eigen initiatief woningen willen realiseren in de vorm van tiny houses. Ik weet dat dit de verantwoordelijkheid

van de gemeente is, maar de provincie heeft een sociale verantwoordelijkheid en wil werk maken van de sociale agenda. Daarom is de vraag van GroenLinks: kan de gedeputeerde dit onderwerp agenderen in de gesprekken met de gemeenten en met hen bezien wat de provincie samen met hen kan doen om het bouwen voor deze groepen te bevorderen?

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw De Man.

Mevrouw DE MAN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Het is niet gebruikelijk, maar ik zou de gedeputeerde graag een KISS geven; een keep it simple, stupid. Houd het simpel en stupide. Met andere woorden: houd het simpel, duidelijk en begrijpelijk. Dat willen wij. Wij willen 10.000 woningen per jaar en bij voorkeur binnenstedelijk. Daarin kunnen wij elkaar zeker vinden.

Begrijpelijkheid en eenduidigheid waren onderwerpen die wij in de commissie hebben besproken. Hier hebben wij ook steeds naar gevraagd. Ik hoorde GroenLinks zeggen dat het een en ander al duidelijk is, maar dat er nog geen inzicht is. Dat vond ik wel een bijzondere uitspraak.

Dank voor het aanvullend memo.

De VVD steekt het nooit onder stoelen of banken dat wij zijn voor bouwen, bouwen, bouwen. Daarvoor is de provincie afhankelijk van de 26 gemeenten. Voor hen moet het wel duidelijk zijn wat zij moeten doen om de 10.000 woningen neer te kunnen zetten. Dit kader, als opmaat naar het programma wonen, zou moeten vertellen aan de gemeenten wat zij moeten doen. Gebeurt dat wel? Er is begrip bij gemeenten voor de buitenstedelijke afstemming en sturing op woningbouw. Dat zijn zij gewend en sommige regio's zijn daar al druk mee bezig.

Dit ligt anders voor de binnenstedelijke ontwikkeling. Dat is wennen en lastig. Een veel gehoorde opmerking is dat er een ondergrens ontbreekt of 'hoe gaat dat nou precies?' Wij hebben hele mooie termen gehoord in de commissie, zoals 'learning by doing' en 'agile'. Dat begrijpen wij, maar duidelijkheid is ook iets. Vrijheid is een ding, maar het is net als met kinderen: je moet enigszins richting geven. Als de ondergrens niet duidelijk is en de kleine bouwplannen binnenstedelijk regionaal geprogrammeerd worden, dan wordt dat een soort soebatten op een niveau waarvan wij ons afvragen of dit bijdraagt aan de bouw van de 10.000 woningen. Wij begrijpen dat het voor de monitoring heel belangrijk is, maar moet deze regionaal geprogrammeerd worden? Binnenstedelijk bouwen willen wij vrij houden van regels. Dat hebben wij duidelijk aangegeven bij het afwijkingkader en dat doen wij vandaag weer.

Daarom vraag ik aandacht voor het volgende. Buitenstedelijke ontwikkelingen van 50 woningen voor kleine kernen ten behoeve van de vitaliteit hoeven niet te voldoen aan een mobiliteitstoets en worden wel opgenomen in de regionale programmering. Daarmee kunnen wij uit de voeten. Echter, hoe moeten wij dit lezen voor eenzelfde bouwplan in het binnenstedelijk gebied. Hoeft dit plan ook niet te voldoen aan de mobiliteitstoets en wordt deze wel opgenomen in de regionale programmering? De discrepantie in de regelgeving over de manier waarop het moet worden aangegeven is voor ons nog steeds erg onduidelijk. In de memo staat dat zij minder hoeven aan te tonen dat zij voldoen aan het kader. Waarom moeten de 50 buitenstedelijke woningen dat niet en de 50 binnenstedelijke woningen wel? Het is een wat technisch verhaal, maar hier draait het om als gemeenten bij ons aankloppen met een bouwplan.

Als je kijkt naar de binnenstedelijke wens om te bouwen, dan zou je willen dat daar zo min mogelijk regels op liggen. Binnenstedelijk is altijd voor de vitaliteit en aangesloten op het OV, de fietspaden en de wegen. Mijn specifieke vraag betreft de tweede zin van de tweede alinea op pagina 8 van het afwijkingkader: bedoelt u met 'grotere locaties' locaties boven 50 woningen? Ik hoor hierover graag duidelijkheid van de gedeputeerde. Ik weet dat ik maar een termijn heb, maar mogelijk ga ik nog een motie of voorstel indienen. Samen met de SGP en D66 ga ik moties indienen. Zij voeren daarover het woord.

Ten tweede de bedrijventerreinen. De vraag naar bedrijventerreinen is al vaak gepasseerd. De cijfers zijn niet onderbouwd bij het aangeven van de politieke keuze om niet te voorzien in de totale behoefte. Dat is politiek en kunnen wij niks aan doen. Het doel is: het stimuleren van binnenstedelijke bedrijvigheid, multi-inzetbaarheid van terreinen, plaatselijke werkgelegenheid, betrokken ondernemers en

sponsoring van de voetbalclub. Wij kunnen er niet aan ontkomen dat de regels uit dit kader misschien niet helemaal bijdragen aan dat doel. Ik heb twee voorbeelden eruit gehaald na overleg met onze acherban: Utrecht-West en de regio Amersfoort.

De VOORZITTER: Mevrouw De Jong heeft een interruptie.

Mevrouw DE JONG (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik creëerde geen tegenstelling tussen duidelijkheid en inzicht, maar tussen duidelijkheid en zekerheid. De inbreng van mevrouw De Man ervaar ik erg als het zoeken naar zekerheid en regels achter de komma, terwijl mijn pleidooi is om te beginnen met programmeren. Ik heb gevraagd of de Staten hierin meegenomen en op de hoogte gehouden kunnen worden.

Mevrouw DE MAN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Bij de regio Amersfoort en Utrecht-West zie je heel duidelijk dat de behoefte aan bedrijvigheid uit de rapporten anders is en een groot contrast geeft met wat er door de politiek wordt vrijgegeven. Zelfs als je de ondergrens aanhoudt uit de rapporten van Stec, dan zit daarin een ontzettend gat. Daarover maken wij ons vreselijk zorgen. Daarom ga ik twee amendementen indienen. Het amendement over de regio Utrecht wordt mede-ingediend door de SGP en het FvD.

Amendement A33 (VVD, SGP, FvD): bredere bandbreedte regio Amersfoort'

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 september 2020, ter behandeling van het statenvoorstel Kaderstelling regionale programmering wonen en werken (PS2020OGV02);

constaterende dat:

- *in februari gaf u ons de terugkoppeling op de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening;*
- *door gemeenten is daarin aangegeven dat er weinig ruimte is voor bedrijventerreinen;*
- *er geen inhoudelijke wijziging is doorgevoerd ten aanzien van uw standpunt over de mate waarin de provincie uitbreiding van bedrijventerreinen toestaat;*
- *dat uw standpunt voortkomt uit de wens tot minder 'verdozing van het landschap' en 'revitalisering';*

overwegende dat:

- *echter de lokale behoefte aan bedrijventerreinen voor de maakindustrie expliciet geen deel uitmaakt van dat standpunt;*
- *de kleine gemeenten in de regio Amersfoort juist dit type bedrijven huisvesten;*
- *er behoefte is aan uitbreiding door deze bedrijven op korte termijn;*
- *de regio een uitbreidingsvraag van minimaal 31 ha heeft (Stec), wat ver ligt boven de door u gegeven bandbreedte van 22 ha;*
- *dat de door u gegeven bandbreedte van 22 ha geen inhoudelijke onderbouwing kent;*
- *door de 7 ha van Bunschoten als 'een van de 7 bedrijventerreinen' er feitelijk maar 15 ha overblijft voor alle andere gemeenten in de regio Amersfoort;*
- *dit tot 2030 onvoldoende is om in de lokale behoefte aan bedrijventerreinen te voorzien;*

besluiten:

- *op pagina 10 de 'tabel 3.2: Bandbreedte bedrijventerreinen tot 2030 (in netto hectare)' het getal 22 in de derde kolom op rij 8 en rij 10 te vervangen door het getal 31;*

en

- *besluit daarnaast de tekst op pagina 11, onder B. Regio Amersfoort, tweede paragraaf, eerste zin als volgt te wijzigen:*

"De bandbreedte voor werken biedt ruimte voor 7 tot 31 hectare nieuw bedrijventerrein te ontwikkelen tot 2030, mits tegelijkertijd de mogelijkheden voor intensivering op bestaand terrein ook worden opgepakt.

Amendement A34 (VVD): bredere bandbreedte werklocaties subregio Utrecht West van de U16'

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 september 2020, ter behandeling van het statenvoorstel Kaderstelling regionale programmering wonen en werken (PS2020OGV02);

constaterende dat:

- *GS in februari de terugkoppeling gaf aan PS op de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening;*
- *door gemeenten daarin is aangegeven dat er weinig ruimte is voor bedrijventerreinen;*
- *er geen inhoudelijke wijziging is doorgevoerd ten aanzien van het GS standpunt over de mate waarin de provincie uitbreiding van bedrijventerreinen toestaat;*
- *dat het GS standpunt voortkomt uit de wens tot minder 'verdozing van het landschap' en 'revitalisering';*

overwegende dat:

- *echter de lokale behoefte aan bedrijventerreinen voor de maakindustrie expliciet geen deel uitmaakt van dat standpunt;*
- *de kleine gemeenten in de subregio Utrecht West van de U16 juist dit type bedrijven huisvest;*
- *er behoefte is aan uitbreiding door deze bedrijven op korte termijn;*
- *de subregio Utrecht West van de U16 in het WLO laag scenario een uitbreidingsvraag van minimaal 19 ha heeft (Stec), maar in het kader wordt meegerekend met de plancapaciteit van de gehele U16, waar de regio Midden nog de nodige plancapaciteit heeft;*
- *dit er toe zou kunnen leiden dat een bedrijf uit Montfoort bij uitbreiding gedwongen is te verhuizen naar de oostkant van de U16 omdat 'daar nog wel ruimte is', wat rekenkundig kan kloppen maar voorbijgaat aan het belang van clustering van bedrijvigheid;*
- *de geboden uitbreiding dus onvoldoende is om tot 2030 in de lokale behoefte aan bedrijventerreinen te voorzien;*

besluiten:

daarnaast de tekst op pagina 13, onder D. U16, de derde alinea ("Voor wat betreft regionaal verband") als volgt aan te vullen:

"Voor wat betreft werken hanteren we dezelfde onderverdeling in allianties als voor wonen omdat het karakter van de bedrijvigheid in West, Midden en Oost verschilt. Binnen Utrecht West kan tot 2030 minimaal 19 hectare nieuw bedrijventerrein worden ontwikkeld en binnen de U16 als geheel kan tot 2030 maximaal 43 hectare nieuw bedrijventerrein worden ontwikkeld, mits tegelijkertijd de mogelijkheden voor intensivering op bestaand terrein ook worden opgepakt. Hierover vinden al gesprekken plaats in regionaal verband."

De VOORZITTER: De amendementen worden toegevoegd aan het statensysteem en maken deel uit van de beraadslaging. De heer Dercksen heeft een interruptie.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Heeft mevrouw De Man haar eigen inbreng gehoord in het licht van de wooncrisis? U spreekt over een paar woningen hier en een paar woningen daar en wij gaan overleggen. Ik heb met verbazing allerlei stukken gelezen en vergaderingen terwijl wij een miljoen huizen moeten bouwen. Hoe ziet u dat?

Ten tweede sprak u over binnenstedelijk bouwen in combinatie met vitaliteit. Is het voor een stad niet heel belangrijk om ruimte en groen in een stad te hebben? Is dat niet goed voor de leefbaarheid? Net werd er gezegd dat de mensen in de steden last hebben van hittestress. Deze mensen zijn gebaat bij bomen en groen in de stad. Dat maakt de stad veel leefbaarder, ook qua veiligheid.

Mevrouw DE MAN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Het is lastig als je praat en naar jezelf moet luisteren, maar het is wel gelukt. Ik het met u eens dat wij spreken over een huisje hier en een huisje daar. Dat probeer ik te ondervangen. Bij middelgrote gemeenten is de helft van het aantal bouwplannen meer dan 50 woningen. Hiermee zou je het overgrote deel van de binnenstedelijke bouwplannen van

middelgrote gemeenten kunnen ondervangen als deze niet onderhevig zijn aan de regionale programmering. Wel worden deze plannen gemonitord, want wij willen graag weten wat er gebouwd wordt. Voor de bouw van twee huizen in Woudenberg hoeft echter niet gewacht te worden op de goedkeuring van de wethouder in Amersfoort. Voor mij is dit een oprekking van de kaders.

Ik ben het eens met de heer Dercksen dat groen en leefbaarheid belangrijk zijn in de stad. Ik woon toevallig tegenover een mooi parkje. Er is weleens sprake geweest van woningbouw op die plek. Ik moet er niet aan denken. In het kader staat dat gemeenten zelf bepalen wanneer zij vinden dat iets vol is. Als Zeist zegt dat het parkje voor mijn deur fijn is voor de beleving van de mensen in de flats naast mij, zodat zij lekker door het park kunnen lopen, dan blijft dat groen. Daarover maak ik mij geen zorgen.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Weijers.

De heer WEIJERS (FvD): Mijnheer de voorzitter! In het statenvoorstel gaat het het FvD vooral om de volgende tekstpassage. Dit is volgens ons het leidende principe bij het onderwerp 'werken', zoals verwoord in de samenvatting van het ontwerpbesluit. Ik citeer: "Voor bedrijventerreinen wordt ingezet op een ruimtewinst van 20-30% door intensivering en herstructurering van bestaande locaties, en wordt vooralsnog geen ruimte geboden om de hele geprognosticeerde behoefte tot 2030 te accommoderen, omdat we met name ruimte willen bieden voor het lokale en regionale bedrijfsleven en slechts beperkt ruimte willen bieden voor grote ruimtevragers. Ingezet wordt op zorgvuldig ruimtegebruik en verduurzaming van nieuwe en bestaande werklocaties." U begrijpt dat het FvD onderhand zeer bedreven is in het herkennen van verborgen mogelijkheden voor de opwekking van energie in statenvoorstellen. Gelukkig ontmoedigt, zo niet blokkeert, dit voorstel de ruimtelijke reservering voor deze bedrijfstak. Immers, de meeste investeerders en exploitanten van energie opwekkers zijn afkomstig van buiten de provincie Utrecht. Eneco wordt tegenwoordig vanuit Japan bestuurd en Nuon vanuit Zweden. Bovendien wil het college slechts beperkt ruimte bieden voor grote ruimtevragers. Vorige week hebben wij de RESSen besproken en werd duidelijk dat hiervoor ongelooflijk veel hectares nodig zijn. Gelukkig steekt deze coalitie met dit voorstel daar een stokje voor, want het voorstel wil slechts beperkt ruimte bieden voor grote ruimtevragers. De vraag aan de gedeputeerde is: is hij met ons van mening dat dit voorstel een verdere uitrol van grote energielandschappen uitsluit? Energieproductie is gewoon een bedrijfsactiviteit en het afdoen dat dit niet op bedrijventerreinen of werklocaties zou plaatsvinden, vinden wij wat flauw. Mocht dit middels een erratum of anderszins toegevoegd worden aan het besluit, dan is dat mooi en zal mijn fractie overwegen dit statenvoorstel te steunen.

Ons voorbehoud zit in het onderwerp wonen, waarover een aantal vorige sprekers genoeg hebben gezegd, met name over de binnenstedelijke voorkeur. Overigens zal het FvD het amendement over de regio Amersfoort mede-indienen.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Westerlaken.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Voor ons ligt het kader regionale programmering wonen en werken. Dit is een uitwerking van hoe de provincie in de toekomst de gestelde doelen voor woningbouw en bedrijventerreinen denkt te verwezenlijken. Deze werkwijze is noodzakelijk geworden, omdat wij besloten hebben de kernbegrippen van de Omgevingswet te verwerken in onze eigen regelgeving.

Het CDA is zeer te spreken over de wijze waarop vorm wordt gegeven aan het subsidiariteitsprincipe. Los van de vraag of, hoe en wanneer de nieuwe wet ingevoerd gaat worden, zijn wij het van harte eens met de voorgestelde werkwijze. Niet top-down, maar bottom-up.

Het CDA vraagt aandacht voor een drietal zaken die in de dagelijkse praktijk van dit kader ongetwijfeld aan de orde zullen komen. Ten eerste betekent meer huizen dat er meer inwoners komen, er meer vraag is naar werkplekken en meer mobiliteit. Alleen een integrale benadering van deze problematiek kan bijdragen aan de oplossing van mogelijke knelpunten. Dan het tweede. Hoe zorgt de provincie voor een volwaardige behandeling en deelname van kleinere gemeenten aan de regionale processen?

Anders gezegd: kan de provincie waarborgen inbouwen dat kleinere gemeenten niet ten onder gaan aan het geweld van grotere gemeenten bij bijvoorbeeld toewijzing van bedrijventerreinen? Tot slot, op welke wijze wordt met de Staten vormgegeven aan het iteratieve proces? Met gemeenten en regio's wordt jaarlijks gekeken naar de ontwikkeling, invulling en uitwerking van de Omgevingsvisie. Hoe gaan we dat in de Staten doen?

Wat wij vandaag vaststellen, is essentieel voor het realiseren van de gestelde doelen. Aangezien wij niet kunnen voorspellen hoe dit zal werken, ondersteunt het CDA de ingezette lijn. Naast de bescherming van het evenwicht tussen de gemeenten, benadrukt het CDA dat de werking van het kader staat of valt met een cultuurwijziging in de provinciale organisatie van: nee, tenzij naar ja, mits.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Chidi.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! Als wij vorige week in de commissie Omgevingsvisie niet stevig hadden gedebatteerd, dan had D66 nog veel vragen gehad over dit kader. Dit kader is een eerste aanzet, zo hebben wij geconcludeerd, voor de regionale programmering. Het is een try-out. In de commissie schetste ik het beeld van een recept, want ik houd van koken. Dit was wel een recept dat heel ingewikkeld leek. Gelukkig hebben wij goed doorgevraagd. Wij hebben schriftelijke vragen gesteld en antwoorden en een aanvullende memo gekregen. Wij komen iets dichterbij wat wij weten: 'how to bake it', in ieder geval de cake. Wat D66 betreft is helderheid verschaft, maar wij hebben nog wel een spannend proces te gaan. Wij kijken uit naar dat spannende proces en verwachten hierin een aantal zaken. D66 verwacht helderheid in elkaars rollen en belangen. Wij verwachten voortschrijdend inzicht van alle partijen. Wij willen niet vier jaar wachten op een volgende structuuraanpassing. Daarom is het zo mooi dat dit een adaptief dynamisch proces is.

D66 dankt de gedeputeerde voor de toezegging om eerder dan een jaar te komen met een update over het proces. Om dat wat richting te geven dienen D66, VVD en SGP een motie in: 'the proof of the pudding is in the eating'. Deze motie vraagt om de Staten goed op de hoogte te houden, om met elkaar goed zicht te houden op elkaars rollen en om het adagium van de Omgevingsvisie hoog te houden: lokaal wat lokaal kan.

Motie M71 (D66, VVD, SGP): 'the proof of the pudding is in the eating'

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 september 2020;

constaterende dat:

- *het kader wonen en werken de eerste aanzet is voor de regionale programmering;*
- *het kader provinciale ambities en kwaliteiten verbindt in het proces van de regionale gesprekken;*
- *er een aanvullende memo is/komt om helderheid te scheppen;*
- *de Staten jaarlijks conform het kader geïnformeerd zullen worden door GS omtrent de uitkomsten van de regionale gesprekken en programmering;*

overwegende dat:

- *de Staten van de provincie Utrecht uitspreken dat gemeenten en provincie het proces van regionaal programmeren met elkaar gaan belopen voor de eerste keer;*
- *de Staten van de provincie Utrecht niet om perfectie vragen, maar wel graag goed op de hoogte willen blijven van de testcases en het verloop van het proces regionaal programmeren, zeker de eerste jaren;*
- *de Staten van de provincie Utrecht niet alles willen dichttimmeren, maar hun rol als bewaker serieus willen nemen;*

dragen het college op om:

- *de Staten van de provincie Utrecht wanneer nodig en noodzakelijk maar zeker elk half jaar tussentijds te informeren over het verloop van de regionale gesprekken;*

- *dit informeren niet alleen middels een brief/memo gebeurt, maar ook met de intentie om van dit proces te leren en stappen te maken;*
- *een evaluatie te houden onder gemeenten, na de eerste ronde regionale programmering wonen en werken en die evaluatie voor te leggen aan PS.*

En gaan over tot de orde van de dag.

D66 doet nogmaals het appel dat wij eerder dit jaar deden bij het afwegingskader wonen. Gemeenten willen ruimte voor woningbouw, kleine kernen willen hun kernen vitaal en leefbaar houden. Dat heeft alle aandacht nodig. Daar moet oog en oor voor zijn vanuit de Staten en vanuit GS. Gemeenten willen een serieuze gesprekspartner zijn. U weet dat gemeenten hier heel serieus mee bezig zijn.

Wij gaan dit spannende proces met elkaar in en de praktijk zal moeten uitwijzen hoe wij vooruit komen en hoe wij ruimte bieden zonder te verzanden in rijtjes met restricties. Onze ambities zijn hoog en onze belangen zijn hetzelfde met alle gemeenten in onze provincie.

Ik heb nog een laatste vraag aan de gedeputeerde. Hoe kunnen wij onze provinciale ambities voor woningbouw behalen en gemeenten zelf laten meedenken en beslissen en hen daarbij de ruimte en het vertrouwen geven dat zij verdienen? Het spannende proces voelen gemeenten net zo goed. Er is wat angst en dat willen wij graag wegnemen.

D66 kan vandaag instemmen met dit kader. Wij hebben er vertrouwen in en willen graag beginnen. Tot slot, eerder vandaag refereerde de heer Van den Dikkenberg aan de mediterrane bouwwijze. Dit wil ik met hem opnemen door bij de Omgevingsvisie te komen met een motie voor de mediterrane Casa Blanca bouwwijze in de gemeenten. Dat zou heel fantastisch zijn.

De VOORZITTER: De motie wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de raadsdaging. Het woord is aan de heer Suna.

De heer SUNA (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Bij de behandeling van het afwegingskader aan het begin van dit jaar heeft de PvdA duidelijk aangegeven dat het voor ons van essentieel belang is dat 50% van de te realiseren woningen in het sociale en middensegment gebouwd moeten worden. Tijdens de discussie in de commissie van vorige week heb ik daarnaar gevraagd en geprobeerd om toch zachte gedachten hard te maken. Voor de PvdA is het een harde gedachte dat wij ons moeten vasthouden aan wat in het coalitieakkoord is afgesproken, namelijk 50% sociaal- en middensegment bij de te realiseren woningbouwlocaties. Wij hebben de angst dat dit waarschijnlijk niet zal gebeuren.

De gedeputeerde heeft gezegd dat er nieuwe afspraken zijn gemaakt met de gemeenten, dat de Omgevingsverordening komt en dat deze kaders eerst uitgewerkt worden. Dan moeten wij erop vertrouwen dat gemeenten het op die manier gaan uitvoeren. Voor mij is het op dit moment belangrijk om een toezegging te krijgen van de gedeputeerde waarin hij aangeeft dat bij de verdere invulling kwantiteit niet voor gaat op de betaalbaarheid. Om vanavond hier geruster de deur uit te kunnen zou ik graag een antwoord horen van het college.

Tevens vragen wij aandacht voor de zwakkeren in de samenleving die binnen deze doelgroep vallen. Denk daarbij niet alleen aan dak- en thuislozen, maar ook aan jongeren die het ouderlijk huis willen verlaten, asielzoekers die net een status hebben gekregen, mensen die gescheiden zijn, ex-gedetineerden enzovoorts. Deze mensen hebben allemaal behoefte aan een sociale huurwoning. Al deze mensen komen bovenop de gewone markt van mensen die net binnen of boven de sociale grens vallen. De mensen die net boven de sociale grens zitten, kunnen geen woning kopen. Zij krijgen geen hypotheek en de prijzen van de huurwoningen stijgen enorm. In de Omgevingsvisie en -verordening moeten wij goede afspraken maken met de gemeenten over de verdere invulling van deze kaders.

De VOORZITTER: De heer Eggermont heeft een interruptie.

De heer EGGERMONT (SP): Mijnheer de voorzitter! De heer Suna spreekt over deze kaders, maar voor ons is het onduidelijk wat het kader is van de middenhuur. Door 26 gemeenten worden daaraan 26 verschillende definities gegeven. Waaraan wilt u zich houden of vindt u dat daar meer lijn in moet komen?

De heer SUNA (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Er moeten duidelijke kaders geschetst worden voor de gemeenten, zodat zij weten hoe de provincie hiernaar kijkt. Ik vraag mij echter af of wij dat kunnen afdwingen. Wat mij betreft ligt de middenklasse tussen de € 800 tot € 1.000 en niet daarboven. De koopwoningen in de middenklasse gaan tot € 350.000. De markt verandert op dit moment waardoor het moeilijk is om deze kaders hard te maken.

De VOORZITTER: Mevrouw Chidi heeft een interruptie.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! Ik sprak over niet nog meer regels en restricties, maar vertrouwen geven aan gemeenten. Zij zijn volwassen genoeg en willen de provincie als gesprekspartner. U spreekt over bepaalde doelgroepen. Andere doelgroepen zijn studenten en zzp'ers. Iedereen is in de coronacrisis een doelgroep. Hoe ver moeten wij gaan? Moet de provincie zich hiermee bemoeien of is dat aan de gemeenten?

De heer SUNA (PvdA): Mijnheer de voorzitter! De provincie moet zich ermee bemoeien als het locaties buiten de kern betreft, want daar heeft de provincie meer zeggenschap dan binnenstedelijk. Binnenstedelijk bepalen de gemeenten het zelf. Op het moment dat een kern wil uitbreiden, dan kan de provincie strenger zijn door de vragen te beantwoorden. Vandaar dat ik aan het begin van mijn inbreng zei dat wij wel het vertrouwen willen geven en tevens de angst hebben dat projectontwikkelaars hiervan voordeel hebben in plaats van de burgers die de woningen hard nodig hebben.

De PvdA heeft in de commissie gehoord dat wij de vinger aan de pols willen houden in de komende periode om te kijken hoe zich dat verder ontwikkelt, zeker nadat de verordening wordt vastgesteld. De gedeputeerde heeft gezegd dat hij binnen een jaar bij ons terug zal komen. Daarom vraag ik mij af of de motie van D66 overbodig is. Als dit een versterker is, dan zullen wij deze steunen.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Rikkoert.

Mevrouw RIKKOERT (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! De ChristenUnie is positief over dit kader en ziet de regionale programmering als een beter instrument om een evenwichtig gesprek te voeren met gemeenten over de uitbreiding van wonen en werken. Het is een kader dat ruimte biedt om te bouwen met oog voor de omgeving, aandacht voor bouwen voor doelgroepen en levensbestendig bouwen. Het is belangrijk dat er een goede balans is tussen wonen, werken en mobiliteit. Dit moet in onderlinge samenhang worden gezien. Een aantal gemeenten heeft behoefte aan de uitbreiding van bedrijventerreinen voor het behoud van de vitaliteit voor de betreffende gemeente. Wij hebben van de gedeputeerde begrepen dat hiervoor voldoende capaciteit is. Het is essentieel dat de belangen van grote en kleine gemeenten in grote mate worden meegewogen bij de programmering. Daarom dienen wij samen met de SGP en VVD een motie in. De SGP zal deze verder toelichten.

Graag bespreken wij in januari de stand van zaken om een eerste update te krijgen van wat goed loopt en wat beter zou kunnen. Wij benadrukken dat het belangrijk is dat er per gemeente heldere bestuurlijke afspraken in het programma worden gemaakt en dat dit niet enkel door de ambtelijke organisatie wordt gedaan.

De ChristenUnie is erg benieuwd naar de gesprekken die de komende tijd gevoerd worden. Wij zijn benieuwd naar de uitkomsten hiervan en wij worden graag op de hoogte gehouden.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Dercksen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Het kader van de regionale programmering wonen en werken is een schoolvoorbeeld van het paard achter de wagen spannen. De ruimte tussen het

paard en de wagen is zelden zo groot geweest. De markt schreeuwt om woningen en hier verschijnen dikke rapporten. Wij noemen deze adaptieve programma's waarin partijen vooral gaan afstemmen, overleggen en evalueren. De markt schreeuwt om woningen en intussen staan de grenzen weer wagenwijd open, zodat wij nog meer woningen nodig hebben en de wachtlijsten nog langer worden. Hier schrijven wij over kwantitatieve bandbreedtes en het mogelijk maken om de toekomstige woningbehoefte te accommoderen. Het contact met de realiteit is verdwenen.

Terwijl de markt schreeuwt om woningen, plant de overheid het landschap vol met molens en zonnepanelen. Hierdoor kunnen er geen woningen gebouwd worden, want wie wil er onder een molen wonen? Hierdoor krijgt men ernstige slaapproblemen en verergeren hartklachten. Zo stelde het Leids Universitair Medisch Centrum voor de honderdste keer vast. Mensen met hartklachten komen daarvoor eerder te overlijden. Er vallen dus letterlijk doden door windmolens.

Terwijl de markt schreeuwt om woningen komt de overheid met bizarre eisen, zoals klimaatadaptief, circulair, energieneutraal en warmtepompen. Daarnaast moet 50% gebouwd worden voor de sociale huur en de middenhuur, zo hoorde ik de heer Suna net zeggen. Heeft iemand in dit huis een rekenmachine? Misschien kan diegene een einde maken aan deze luchtfietserij. Ga je oor eens te luister leggen in de markt.

Het bouwbesluit van 2021 maakt bouwen nog duurder en onbereikbaar en daar komt de verhoging van de overdrachtsbelasting nog bij. Collega's in de Staten vragen zich af waarom de nieuwbouwapartementen toch zo klein zijn. Hoe zou dat toch komen? Een college met de PVV had al lang een inpassingsplan voor Rijnenburg vastgesteld om daadkrachtig en wel tegemoet te komen aan de problemen op de woningmarkt.

Dan nog iets over de bedrijventerreinen. Dit college trekt zich terug achter de dijken, want wij moeten hoog genoteerd staan op lijstjes en voor miljoenen euro's het Copernicus Instituut binnen harken. Grote ruimtevragers worden echter geweerd. Ik hoop dat de heer Weijers gelijk heeft en daarmee geen windmolens bedoeld worden. Als de grote ruimtevragers belangrijk zijn om vitale industrie terug te halen naar Nederland, sturen wij deze dan weg? Als de grote ruimtevragers werkgelegenheid bieden voor de mensen die door de coronacrisis werkloos zijn geworden, sturen wij deze dan weg? Zou het niet slimmer zijn om deze wel binnen te halen en werk te verschaffen in plaats van de EU-ambtenaren van het Copernicus Instituut? Voor bedrijven gooit dit college de boel voor een belangrijk deel op slot.

Laat ik er een traditie van proberen te maken om een Amerikaanse president te citeren. Ronald Reagan zei: "The government is not the solution to our problems. The government is the problem." Dat is de samenvatting van dit voorstel.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Van der Steeg.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Wij begrijpen dat de woningopgave een lastige puzzel is en zien dat het college een poging doet om daarnaast andere provinciale belangen te borgen. Het gesprek met de gemeenten, het faciliteren en het adaptieve karakter staat toch centraal in dit voorstel. Onze fractie maakt zich zorgen dat andere provinciale belangen, zoals de natuur, ondergesneeuwd raken in al deze gesprekken en adaptiviteit. Die zorgen komen niet uit de lucht vallen. In januari van dit jaar is in deze Staten al ingestemd met uitbreidingslocaties buiten de rode contour. Ondertussen blijven wij ver achter op de doelstelling van 3.000 hectare natuur in de groene contour. Deze doelstelling wordt wellicht alleen maar meer onhaalbaar, omdat het tegelijkertijd bouwen in de groene contour mogelijk is. Wij staan voor een enorme ruimtelijke opgave. Daarom is een sterke regering van de provincie gewenst.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Eggermont.

De heer EGGERMONT (SP): Mijnheer de voorzitter! Wat verandert er door dit stuk? Wat is afdwingbaar dankzij dit stuk? Wat gaat er sneller door dit stuk? Welke handvatten zitten er in voor de regio en

de gemeenten? Wat brandt er aan zonder dit kader? Wat de SP betreft stellen wij dit kader niet vast vandaag, omdat het nog niet rijp is. Er worden geen keuzes gemaakt. Ik hoorde de heer Suna duidelijk zeggen dat hij graag wil dat de doelstelling van 50% sociaal en middensegment overeind blijft. Zeker als wij naar de huidige woningnood krijgen, dan moet deze doelstelling gehaald worden. Daarvoor moeten keuzes gemaakt worden en moet niet alles gestapeld worden.

De SP is blij dat er wat helderheid is gekomen over de discrepantie tussen de gewenste actieve grondpolitiek in de U16 voor werklocaties en hetgeen wat net is aangenomen rond de grondpolitiek in de provincie. In het voorstel staat dat de OMU wordt ingezet en wij te zijner tijd daarvan een voorstel krijgen. Kennelijk krijgen wij in 2021 een voorstel voor de manier waarop de OMU wordt ingezet voor strategische aankopen. Dat is een hele verduidelijking van het huidige voorstel. Hiermee hebben wij eindelijk antwoord gekregen op onze vraag.

Wat de SP betreft hadden wij dit agendapunt kunnen schrappen. Dat is niet gedaan. Wij wensen het college veel succes.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! In de commissie is er vrij uitgebreid over dit agendapunt van gedachten gewisseld. Ik ga daar twee punten uit halen. In de eerste plaats vinden wij het jammer dat het college ervoor gekozen heeft om de beschikbare ruimte voor bedrijventerreinen zo beperkt te houden. Het meest extreme voorbeeld daarvan is de regio Amersfoort. Wij vinden dit te weinig voor een goed regionaal gesprek en willen deze regiogesprekken faciliteren met extra hectares. Mevrouw De Man heeft zojuist een amendement ingediend om dat te verruimen. Zij heeft daarvoor voldoende toelichting gegeven.

Een tweede punt dat de SGP in de commissie naar voren heeft gebracht, is de taak van de provincie. In het stuk lezen wij hierover te weinig. Tevens was de memo hierover teleurstellend. Wij vinden dat de provincie echt het verschil kan maken. Niet door alleen zo streng mogelijke voorwaarden op te stellen en vervolgens over te nemen wat de regio voor ons bedenkt, maar door actief betrokken te zijn bij de regionale gesprekken om te borgen dat de belangen van kleine gemeenten gewaarborgd worden. Daarvoor dien ik samen met VVD en ChristenUnie een motie in. Wij hopen op brede steun voor de kleinere gemeenten.

Met D66 en VVD dient de SGP een motie in om over een half jaar terug te koppelen wat de bevindingen zijn. Het is nieuw en wij gaan het beleven.

Motie M72 (SGP, VVD, ChristenUnie): pak rol als middenbestuur

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 september 2020;

constaterende dat:

- *het college een kader heeft opgesteld waarbinnen de regionale programmering wonen en werken moet gaan plaatsvinden;*
- *er in dit kader een paragraaf is opgenomen over de rol van de provincie;*
- *het kader nog extra is ingevuld door een memo vanuit het college;*

overwegende dat:

onvoldoende helder wordt uitgesproken dat de provincie zal toezien op een goede positie van kleine gemeenten, zodat lokale belangen van grote en kleine gemeenten in gelijke mate worden meegewogen bij de regionale afspraken;

roepen het college van Gedeputeerde Staten op:

- *binnen de regionale overleggen speciaal toe te zien op de belangen van kleine gemeenten, zodat lokale belangen van grote en kleine gemeenten in gelijke mate worden meegewogen bij de regionale afspraken, zowel wat betreft de woningmarkt als wat betreft de bedrijventerreinen;*

- *deze inzet met het resultaat jaarlijks aan de Staten te rapporteren bij het vaststellen van het provinciaal programma van dat jaar.*

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de beraadslaging. Mevrouw Hoek heeft de vergadering verlaten. Ik stel vast dat daarmee de inbreng van uw Staten bij dit agendapunt is geleverd. Het woord is aan gedeputeerde Van Essen om uw vragen te beantwoorden.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dank voor de vragen en opmerkingen. Eerst ga ik de moties en de amendementen langslopen en daarna de andere vragen. Ik begin met het amendement A33 van de VVD en SGP over een bredere bandbreedte voor de regio Amersfoort. Dit amendement moet ik ontraden en ik zal toelichten waarom. Deels is er sprake van een misverstand. De totale ruimte voor de uitbreiding van bedrijventerreinen in de regio Amersfoort is namelijk veel groter dan dit amendement suggereert. Deze is namelijk 50 hectare. Dat is 60% van de behoefte van het hoge groeiscenario en zelfs 1,5 keer de behoefte van het lage groeiscenario, waarbij de behoefte is geraamd op 31 hectare. De ruimte van 50 hectare bestaat uit drie delen: 7 hectare voor de zeven bedrijventerreinen in Bunschoten, 15 hectare voor nieuwe plannen en 28 hectare uitbreidingsruimte uit de PRS/PRV. Dat betreft Vathorst, De Wieken-Zuid en allerlei locaties elders in de regio. Het beeld dat er heel weinig ruimte is, corrigeer ik. Hiermee kan 60% van WLO hoog geaccommodeerd worden.

De VOORZITTER: Mevrouw De Man heeft een interruptie.

Mevrouw DE MAN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Het is ontzettend fijn om te horen dat er ruimte is voor uitbreiding. Er is nog wel wat zendingswerk te verrichten, want op basis van het conceptkader is er een aantal wethouders en ambtenaren in deze regio die hetzelfde uitgangspunt hanteren. Daar zal wat uitleg moeten volgen.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dat ben ik eens met mevrouw De Man. In de raad van Woudenberg is hierover gesproken en zelfs een motie aangenomen. Mevrouw De Man heeft gelijk dat op dit vlak wat onduidelijkheid heerst, ondanks de vele gesprekken die daarover hebben plaatsgevonden. Het is een nieuw proces en wij zullen allemaal moeten leren hoe dit werkt. Deze bandbreedte voor Amersfoort is vergelijkbaar met andere regio's. Tevens is de maakindustrie meegenomen in de prognoses.

Een aantal van u vroeg waarom wij niet 100% van het WLO hoog-scenario accommoderen. Dat heeft ermee te maken dat wij terughoudend willen zijn met de hele grote distributiecentra. Dat heeft ermee te maken dat de dichtheid van de arbeidsplaatsen daarvoor heel laag is. Dit is een bewuste keuze en een keuze die gemeenten veel maken. Op dat punt zit de provincie op een lijn met de gemeenten. Wij hechten veel waarde aan de intensivering van bedrijventerreinen. De potentie daarvan is door Stec onderzocht. Begin volgend jaar zullen wij een plan aan u voorleggen over hoe de provincie daaraan wil bijdragen, hoe wij de potentie van de intensivering inschatten en hoe de OMU daarbij het best kan worden ingezet. Dat valt onder de portefeuille van gedeputeerde Strijk. De provincie zal deze handschoen oppakken. Op dit onderwerp zullen wij uiteraard de komende jaren de vinger aan de pols houden. Doordat dit een jaarlijkse cyclus is, hebben wij de ruimte om waar nodig de komende jaren op dit punt mee te bewegen.

Dan kom ik bij het amendement A34, bredere bandbreedte voor U16, met name U16-West. Grotendeels om dezelfde redenen als bij het amendement A33 ontraad ik dit amendement. Voor de U16 en Utrecht-West is er een aanzienlijke voorraad uitgeefbaar terrein. Voor de U16 als geheel is er 94 hectare beschikbaar, waarvan 8 hectare voor Utrecht-West. Van de zeven bedrijventerreinen zitten er veel in Utrecht-West: 9 hectare voor IJsselstein, 3 hectare voor Montfoort, 4 hectare voor Lopik, 5 hectare voor Woerden plus 6 hectare schuifruimte, 3 hectare voor Oudewater en 5 hectare voor Vijfheerenlan-

den. Bij elkaar opgeteld is dit 40 hectare in Utrecht-West dat nog uitgebreid kan worden. Dat is substantieel en meer dan het dubbele dan waar het amendement om vraagt.

De VOORZITTER: Mevrouw De Man heeft een interruptie.

Mevrouw DE MAN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Het is mooi om te horen dat er zoveel hectares beschikbaar zijn. Het was ons echter niet alleen te doen om de hectares. Het wordt eigenlijk behandeld als een soort subregio, omdat daar sprake is van een bepaalde typologie die misschien niet zo past bij de U16 als geheel.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Dit is allemaal onderdeel van het amendement A34. De regio-indeling is een onderwerp van het gesprek geweest met alle regio's in de aanloop naar dit kader. Daarbij is door ons de suggestie op tafel gelegd of het verstandig is om met subregio's te werken. De U16 heeft gemeenschappelijk gezegd dat zij voor bedrijven als een regio wil opereren. Dat is de reden waarom dat op deze manier is ingestoken. Voor wonen werken wij met allianties, zoals dat wordt genoemd binnen het RES-proces en door de U16 wordt gehanteerd.

Dan kom ik bij de motie M71, 'the proof of the pudding is in the eating', van D66. Daarover kan ik u het volgende toezeggen, waarvan ik hoop dat het tegemoet komt aan hetgeen u in de motie vraagt. Het proces van de regionale programmering komt twee keer per jaar in de Staten aan de orde. Dat betreft de kaderstelling en de essentie van het programma dat het college vaststelt. Ik kan u toezeggen dat ik u het eerste jaar in de commissie omgevingsvisie op gezette tijden bijpraat over hoe het gaat en wat de dilemma's en leerpunten zijn die wij tegenkomen. Met deze toezegging verwacht ik dat ik volledig tegemoet kom aan hetgeen de motie vraagt. Ik laat het over aan de indieners of zij de motie daarmee overbodig achten of toch de motie handhaven. Ik kan de motie volledig omarmen.

Dan kom ik bij de motie M72, pak rol als middenbestuur, van de VVD, SGP en ChristenUnie. Daarover kan ik u toezeggen dat wij bij het regionaal programmeren op een evenwichtige wijze oog zullen hebben voor de lokale belangen van alle gemeenten en uiteraard voor onze provinciale belangen. In de commissie spraken enkelen van u de zorg uit of kleine gemeenten niet ondersneeuwen. Het is voor ons vanzelfsprekend dat de lokale belangen van alle gemeenten meegewogen dienen te worden. Dit is de toezegging die ik doe en het is aan u of u de motie handhaaft. Dit is onze inzet.

Daarbij heb ik nog wel een opmerking, want het pakken van de rol van het middenbestuur behelst meer dan alleen het wegen van allerlei lokale belangen van 26 gemeenten. Het middenbestuur staat ook voor de bovenlokale belangen en provinciale belangen en het besef dat niet altijd overal alles kan. In de Omgevingsvisie hebben wij een aantal hoofdlijnen: principes concentreren, combineren van functies, de basisprincipes voor verstedelijking die het afwegingskader voor uitbreidingslocaties ons heeft meegegeven, de NNN-waarde, de Nieuwe Hollandse Waterlinie en bodemdaling. Er zijn veel belangen om rekening mee te houden. Daarin hebben wij een eigen rol. Dat geeft soms beperkingen en betekent dat in de ene gemeente op het ene vlak iets meer kan dan in de andere gemeente. Wij hebben absoluut oog voor de lokale belangen van alle gemeenten, uiteraard wel binnen de kaders van de omgevingsverordening en de provinciale belangen waar wij ook voor staan.

De VOORZITTER: Mevrouw Chidi heeft een interruptie.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! Dank voor de toezegging op de motie M71 dat wij tussentijds goed op de hoogte gehouden worden en dat u met ons vrijuit gaat praten in de commissie.. Dit heeft slechts betrekking op een deel van de motie. De motie gaat ook over een evaluatie onder de gemeenten. Als u dit kunt toezeggen, dan is de motie overbodig.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik kan u toezeggen dat met de verschillende partijen die bij dit proces betrokken zijn, zoals gemeenten, waterschappen en marktpartijen, na de eerste cyclus dit proces met elkaar evalueren. Dat is een uitstekend voorstel en kan ik u toezeggen.

Mevrouw CHIDI (D66): Mijnheer de voorzitter! Dat is fantastisch en precies wat ik wilde horen. Als wij een verslag krijgen van deze evaluerende gesprekken, dan weet u welke kant het opgaat met de motie.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Een aantal van u heeft er terecht op gewezen dat het een nieuwe aanpak is. De inbreng van mevrouw De Man laat zien dat het voor ons allemaal nieuw en soms nog onwennig is. Het is een goed plan om een goede evaluatie en het gesprek met u als input voor de volgende kaderstelling op die manier vorm te geven.

Dan kom ik bij een aantal andere zaken. GroenLinks vroeg aandacht voor het onderwerp circulair bouwen en sprak over een notitie op dat vlak. Er is een uitvoeringsagenda circulair in voorbereiding binnen de portefeuille van gedeputeerde Strijk. Deze uitvoeringsagenda komt voor het eind van dit jaar naar u toe. Tevens loopt er een onderzoek onder de gemeenten hoe zij bezig zijn met circulair bouwen. Dat onderzoek kunt u verwachten. De vraag van GroenLinks of wij een conferentie over circulair bouwen kunnen organiseren past goed binnen de zaken die wij al doen. Ik kan u toezeggen dat wij gaan kijken op welke manier en welke mensen dat organiseren. Dat is een goede manier voor de provincie om invulling te geven aan dit belangrijke thema.

GroenLinks en PvdA vroegen aandacht voor specifieke doelgroepen, zoals dak- en thuislozen en ouderen. Dat is een belangrijk thema. In onze organisatie is hiernaar gekeken in de afgelopen tijd. Naar de vraag van het ministerie van BZK over bijzondere woonvormen, zoals flexwonen en tiny houses, is er een poging gedaan om dat in beeld te brengen. Dat blijkt complex te zijn, omdat hiervoor verschillende definities gehanteerd worden. Het is een onderwerp waarvan wij absoluut het belang onderkennen, maar ik waak ervoor om dat in deze cyclus van regionaal programmeren heel zwaar op te tuigen. Op zichzelf is dit al een complex proces. Deze kruiwagen moeten wij niet te zwaar maken voor onze organisatie en de betrokken partners. Ik kan u toezeggen om in een bestuurlijk overleg te polsen onder de gemeenten welke rol zij zien voor de provincie op dit vlak. Het ministerie van VWS is bezig met een aanpak hiervoor en heeft daarvoor onlangs € 50.000.000 vrijgemaakt. Daarnaast zal dit aandacht krijgen in het programma versnelling woningbouw, zoals het voldoende bouwen voor ouderen.

Een aantal fracties, waaronder de VVD, stelde vragen over begrijpelijkheid en eenduidigheid. Daarover kan ik u het volgende teruggeven. In het kader van de vele gesprekken over de Omgevingsvisie hebben wij erover gesproken dat de provincie heel vaak als star en dogmatisch wordt ervaren. Er was een vraag en een terechte oproep voor meer flexibiliteit en afwegingsruimte. Dat gaan wij hier doen. Zo is het kader opgezet. Dat betekent dat het soms iets minder zwart-wit is dan u gewend bent.

De VOORZITTER: Mevrouw De Man heeft een interruptie.

Mevrouw DE MAN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik merk dat de gedeputeerde mij direct aankijkt. In het begin probeerde ik aan te stippen dat wij een gemeenschappelijk doel hebben. U zegt dat u ruimte geeft, maar dat is ruimte met bovenwettelijke eisen die wij opleggen via de provincie. Dat begrijpen wij, maar wij hoeven het niet allemaal eens te zijn met de invulling daarvan. Net sprak ik over het zendingswerk over het aantal bedrijventerreinen. Het zou mooi zijn als wij daarvan een overzicht krijgen dat wel begrijpelijk is. Daarop wil ik graag een toezegging. Daarnaast heeft de gedeputeerde mijn vraag over de ondergrens nog niet beantwoord. Hij zegt dat hij ruimte wil bieden, maar dat betekent dat wij het moeten loslaten.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! De zeven bedrijventerreinen zijn bekend. Over de status daarvan heb ik pas een memo gestuurd. In het kader staat een overzicht per gemeente van hoeveel hectare er nog in de pijplijn zit en er staat een rij met bestaande plancapaciteit. Daarvoor verwijs ik u naar het kader.

Mevrouw De Man noemde de verschillende kwaliteiten waar wij op sturen. Dat is een uitwerking van hetgeen u ons heeft meegegeven in het afwegingskader uitbreidingslocaties. Dat is de reden dat het op die manier is vormgegeven.

Mevrouw De Man heeft tevens een vraag gesteld over binnenstedelijke locaties. In de commissie hebben wij hierover van gedachten gewisseld. Binnenstedelijke locaties beoordelen wij minder zwaar dan buitenstedelijke locaties. Uiteraard gaan wij niet voor iedere binnenstedelijk woningbouwlocatie een apart oordeel vellen of apart opnemen in de regionale afspraken. Hiermee willen wij aan de ene kant planologische ruimte bieden voor uitbreidingslocaties. Dat speelt niet bij binnenstedelijke locaties. Aan de andere kant willen wij zicht houden op hoeveel er gebouwd wordt. Het is goed om per gemeente een overzicht te hebben van hoeveel er in totaal ongeveer verwacht wordt, inclusief binnenstedelijk.

De VOORZITTER: Ondanks onze goede voornemens komen wij in tijdnood. Ik vraag mevrouw De Man om de laatste interruptie te plegen en ik vraag de gedeputeerde om zijn betoeg af te ronden.

Mevrouw DE MAN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Dat vind ik een moeilijke oproep, omdat dit een vreselijk belangrijk kader is voor de verdere woningbouwontwikkeling in onze provincie. Ik weet niet of ik mij eraan kan houden dat dit mijn laatste interruptie is. Ik heb een vraag aan de gedeputeerde over wat hij zojuist vertelde over de ondergrens en dat je niet alles moet melden. Gaat dat over de 50 woningen en kunnen wij dat gelijk stellen met de 50 woningen die buitenstedelijk wel gebouwd mogen worden? Dat zal veel duidelijkheid geven. Wel monitoren over de ondergrens van 50 woningen, wel de interim verordening van toepassing op de ondergrens van 50 woningen, maar niet regionaal programmeren zodat daarop niet gewacht hoeft te worden voor binnenstedelijke ontwikkelingen die kleiner zijn dan 50 woningen. Als de gedeputeerde daarop een ander antwoord geeft, dan zal ik een motie indienen.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het is niet aan de orde dat er gewacht moet worden. Wel kunnen meerdere kleine locaties tot een grote locatie leiden. Wij willen in beeld krijgen hoeveel woningen er in de pijplijn zitten, om er zicht op te hebben dat wij de 10.000 woningen per jaar halen. De manier waarop wij plannen beoordelen verschilt tussen binnenstedelijke en buitenstedelijke bouwplannen en tussen kleine en grote bouwplannen. Dat is wat ik hierover kan zeggen. Wij moeten oppassen dat wij niet nog meer de details ingaan. In de memo heb ik hierop een nadere toelichting gegeven.

Ik ga door met de vraag van het FvD over de ruimtevragers en de relatie met zon en wind. In de Omgevingsverordening heeft dit een andere functie. Energie of bedrijventerreinen hebben een andere functie waarvoor andere regels gelden. Dit heeft er onder andere mee te maken dat er geen woonwerkverkeer is naar een windmolen en wel naar een bedrijventerrein. Dat is een voorbeeld waarom daarvoor andere regels gelden. Net als in onze huidige PRV.

De VOORZITTER: De heer Weijers heeft een interruptie.

De heer WEIJERS (FvD): Mijnheer de voorzitter! Dat is te makkelijk. Met een andere functie ben je geen bedrijf meer die dingen produceert en zal moeten exploiteren. Overige bedrijven hebben te maken met strikte kaders. Zij moeten een MER-toets doen en moeten voldoen aan EU-wetgeving. Wij hangen hier de vlag van de EU, maar de EU-wetgeving kan de uitrol van deze bedrijven blokkeren. Gewone bedrijven hebben te maken met de Kwaliteitsatlas beeldkwaliteit, waarover gedeputeerde Bruins Slot zojuist sprak. Hier koopt de provincie mogelijk de grond aan. Er komt een hele SDE-subsidie van het Rijk overheen om het rendabel te maken en wij doen niet aan concurrentievervalsing. Dat is mijn punt. Er zijn twee dingen die de provincie hierin aanbrengt, namelijk voorrang voor het lokale en regionale bedrijfsleven en aan grote ruimtevragers. De gedeputeerde zeg dat dit hele andere dingen zijn, want een windmolenpark of zonneakker is geen bedrijf. Kennelijk hoeven deze mensen geen balans bij te houden of zich bij de Belastingdienst te verantwoorden. Dat is te gemakkelijk: gelijke monniken, gelijke kappen. Dat zou het uitgangspunt moeten zijn.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! In onze ontwerpomgevingsverordening en in onze huidige PRV zijn dit verschillende functies waarvoor verschillende regiems gelden. Dit ka-

der is de uitwerking van een onderdeel van de Omgevingsverordening en gaat over wonen en werken. Het gaat niet over energielandschappen. Ik begrijp dat er behoefte is om kaders te stellen voor energielandschappen, maar daarover komen wij te spreken bij de Omgevingsvisie en Omgevingsverordening. Als u daaraan extra eisen wilt stellen, dan staat u dat vrij bij de besluitvorming over de Omgevingsverordening. Dat is het moment om daarover het verdere gesprek te voeren. Dit kader gaat over wonen en werken. Energielandschappen vallen daar niet onder.

De PvdA vroeg naar 50% betaalbare woningbouw. Het belang van de betaalbaarheid van woningbouw staat bij ons heel hoog in het vaandel. Wij hebben de ambitie van 10.000 woningen per jaar. Als dit 10.000 onbetaalbare woningen zijn schieten wij daar weinig mee op. Dit biedt geen oplossing voor de hoge woningnood die door grote groepen mensen ervaren wordt. U vraagt toe te zeggen dat de kwantiteit niet altijd boven betaalbaarheid gaat? Onze inzet is om te sturen op de betaalbaarheid. Om daarover afspraken te maken met de gemeenten en dat in beeld te brengen. Dat is nieuw en het is voor gemeenten best spannend dat de provincie dit in beeld gaat brengen. Als wij zien dat dit in een regio op 35% staat, dan gaan wij het gesprek voeren hoe dit naar 50% gaat. Door sommige gemeenten wordt dit als revolutionair en wat onwennig ervaren, maar hiermee maken wij een grote stap. Ik hoop dat ik u wat comfort kan geven door aan te geven dat de betaalbaarheid voor ons een heel serieus onderwerp is binnen de regionale afspraken. Het is niet zo dat kwantiteit bovenaan staat, dan een hele tijd niks en dan de betaalbaarheid. Dat is niet hoe wij in de wedstrijd zitten.

Ter aanvulling hierop: binnenkort komt er een statenvoorstel voor de versnelling van de woningbouw naar u toe. Dit valt binnen de portefeuille van gedeputeerde Van Muilekom. Daarin is de versnelling van betaalbare woningen en het sturen daarop een belangrijk thema. U vindt dit dus terug in zowel de regionale programmering als in het programma om de woningbouw te versnellen.

De VOORZITTER: De heer Suna heeft een interruptie.

De heer SUNA (PvdA): Mijnheer de voorzitter! De 50% betaalbare woningen valt binnen de sociale sector. Daar bovenop zijn er vergelijkbare percentages voor het middensegment en dan komt het vrije segment. Eigenlijk valt de 50% voor beide segmenten onder de grenzen die de meeste gemeenten hebben. In die zin moet het voor hen meevallen. Wel klopt het dat u zegt dat de provincie zich hiermee bemoeit. Daar ben ik blij mee.

De heer VAN ESSEN (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Ik herken wat de heer Suna zegt. Veel gemeenten hebben ambities en eisen, maar worstelen er soms mee om dit te halen. Dat komt soms door de onrendabele top die gefinancierd moet worden. Gelukkig hebben wij een woningbouwimpuls waarbij wij met het Rijk en andere provincies kijken om daar een vervolg op te krijgen. Willen wij de betaalbaarheid een stap verder krijgen, dan hebben wij het Rijk, de provincie en gemeenten hard nodig. Die rol gaan wij pakken. In de ogen van veel gemeenten is dat best revolutionair.

De laatste vraag komt van D66 die vroeg hoe wij de woningbouwambities kunnen behalen en tegelijkertijd gemeenten ruimte geven. Laten wij dit met elkaar gaan doen. Dat is precies wat wij met deze aanpak beogen. Ik hoorde mevrouw De Man zeggen dat het net is als met je kinderen. Dat vind ik geen passende vergelijking voor de verhouding tussen de provincie en gemeenten. Het is niet als een ouder met kinderen. Wij zijn een overheid. Wij zijn gelijkwaardig en hebben verschillende rollen en verantwoordelijkheden. Naast de lokale belangen staan wij voor het provinciale belang. Dat kan af en toe schuren, maar wij zijn ervan overtuigd dat wij met deze aanpak van regionaal programmeren naar een andere manier van samenwerken met gemeenten gaan. Ik hoop dat dit tegemoet komt aan de vraag die mevrouw Chidi daarover stelde.

De VOORZITTER: Mevrouw De Man heeft een interruptie.

Mevrouw DE MAN (VVD): Mijnheer de voorzitter! Met mijn opmerking over kinderen doelde ik op de duidelijkheid die je soms aan kinderen geeft. Daarmee zei ik niks over de verhouding. Gehoord de beantwoording, heb ik besloten mijn motie in te dienen.

Motie M73 (VVD): binnenstedelijke onder de 50 woningen vrij'

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 september 2020, ter behandeling van het statenvoorstel Kaderstelling regionale programmering wonen en werken (PS2020OGV02);

constaterende dat:

- *in het buitengebied eenmalige uitbreiding tot 50 woningen voor lokale vitaliteit van kernen is uitzonderd van regionale programmering;*
- *op grond van het kader ook de mobiliteitstoets niet noodzakelijk is voor dergelijke plannen;*
- *alle woningbouwplannen in stedelijk gebied wel moeten voldoen aan de mobiliteitstoets en de regionale programmering;*
- *het kader op pagina 8, alinea 2, tweede zin aangeeft dat'niet noodzakelijk om alle binnenstedelijke locaties afzonderlijk op te nemen, maar wel de grotere locaties....';*
- *het kader geen definitie geeft van de omvang van een 'grotere locatie';*

overwegende dat:

- *er geen onderbouwing gevonden kan worden voor bovenstaand onderscheid in toetsing tussen 50 woningen in et buitengebied en alle woningen in stedelijk gebied;*
- *binnenstedelijke locaties altijd bijdragen aan de vitaliteit van het stedelijk gebied;*
- *binnenstedelijke locaties altijd zijn ontsloten door OV, fietsverbindingen en wegen;*
- *een mobiliteitstoets en regionale programmering voor binnenstedelijke bouwplannen kleiner dan 50 woningen een onnodige belemmering vormt voor de doelstelling van de bouw van 10.000 woningen per jaar;*

spreken als staten uit dat:

we op pagina 8, tweede alinea, de tweede zin zo interpreteren dat we onder grotere locaties, locaties verstaan die groter zijn dan 50 woningen.

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de beraadslaging.

Wij zijn aan het einde gekomen van de beraadslagingen over dit agendapunt.

Motie vreemd aan de orde van de dag versterking relatie boer en burger 2020, ingediend door SGP, CDA, FvD, PVV en 50Plus.

De VOORZITTER: Voor deze vergadering rest ons nog het agendapunt met de motie vreemd aan de orde van de dag. Verschillende fracties hebben deze motie ingediend. Ik weet niet welke fractie deze motie zal toelichten. Eerst geef ik u een kort moment om te changeren.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik kan mij voorstellen dat wij deze motie een maandje aanhouden als de gedeputeerde toezegt niet te handhaven in de tussenliggende periode.

De VOORZITTER: Daarvoor hebben wij de gedeputeerde nodig. Laten wij dit agendapunt afhandelen. Voor mij is het belangrijk te weten welke fractie deze motie gaat toelichten. Bij de motie vreemd aan de orde van de dag krijgt eerst de indiener het woord, dan antwoordt de gedeputeerde, vervolgens kijk ik snel langs de andere fracties of iemand nog iets wil aanvullen en de indiener heeft het laatste woord. Het woord is aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Door wat mediacommutie over de aanwijzingen om bij lokaal producerende winkeltjes te kopen met een hele korte keten, werden wij opnieuw gewezen op de uitsluitingsgronden uit de landschapsverordening. Natuurlijk was het absurd dat een kaasboer met een prima geplaatst bord weer de handhavers aan de deur kreeg zodra het hek

open ging. De uitsluitingen zijn blijkbaar te specifiek gemaakt en bieden geen ruimte voor maatwerk. Dat vinden wij niet chique tegenover bedrijven die zich inzetten voor maatschappelijke doelen die door onszelf zijn geformuleerd en zoekend zijn naar verdienmodellen. Derhalve dienen wij mede namens VVD, CDA, FvD, ChristenUnie, PVV en 50Plus een motie vreemd aan orde van de dag in die oproept om meer mogelijkheden voor maatwerk voor lokale winkels te creëren zonder dat het landschap hierdoor verrommeld. Niemand wacht op een kermislandschap, maar beperkingen op een vierkante meter zijn niet productief in de realisatie van onze doelen. Gezien de tijd laat ik het hierbij.

Motie M74 vreemd aan de orde van de dag (SGP, CDA, FvD, PVV, 50Plus, VVD, ChristenUnie): versterking relatie boer en burger

Provinciale Staten van Utrecht, in vergadering bijeen op 30 september 2020,

constaterende dat:

- *de mogelijkheden voor reclame-uitingen beperkt worden door onze landschapsverordening;*
- *deze beperkingen gewenst zijn om een kermislandschap te voorkomen;*
- *de handhaving van deze beperkingen in de coronaperiode is afgeschaald;*
- *de handhaving per 1 september weer is opgepakt, wat tot knelgevallen leidt;*
- *dit met name knelt bij lokaal producerende agrarische bedrijven die aan huis verkopen;*

overwegende dat:

- *lokale producten nog steeds te weinig bekend zijn, wat niet bevorderlijk is voor het verdienvermogen van verbrede bedrijven met een eigen winkeltje;*
- *onze doelen meer gerealiseerd kunnen worden door een bredere bekendheid van lokale producten;*
- *de uitzonderingen niet de gewenste effecten op het landschap hebben (bijvoorbeeld: een spandoek tegen een tankstation 9 m2 groot mag zijn en daar vier vlaggen geplaatst mogen worden van 6 m2, terwijl boeren het moeten doen met een bordje van max. 1 m2);*

dragen het college van Gedeputeerde Staten op:

een voorstel aan PS voor te leggen, waarin artikel 5.2.3.20 en 21 van de Landschapsverordening zodanig worden omgezet in de Omgevingsverordening dat:

- *het plaatsen van uitingen van lokale voedselproductie mogelijk is op locaties van productie en locaties van verkoop;*
- *de plaats in het landschap een groter deel uit te laten maken van de uitzondering en niet alleen grootte leidend te laten zijn;*
- *korte-keteninitiatieven de mogelijkheid te geven om leesbaar en duidelijke aankondigingen, onder voorwaarden, te kunnen plaatsen naast openbare wegen op eigen terrein*
- *om zo bij te dragen aan de naamsbekendheid van lokale producten en aan de versterking van de band tussen boer en burger.*

En gaan over tot de orde van de dag.

De VOORZITTER: De motie vreemd aan de orde van de dag wordt toegevoegd aan het statensysteem en maakt deel uit van de beraadslaging. Het woord is aan gedeputeerde Bruins Slot.

Mevrouw BRUINS SLOT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Het is een breed ingediende motie. De gedachte hierachter kan ik delen. Het is heel goed om eens te kijken of regels nog de doelen dienen. In de motie verwijst de heer Van den Dikkenberg naar de landschapsverordening, terwijl het de bedoeling is dat de bepalingen hieromtrent uiteindelijk in de Omgevingsverordening landen. Mijn vraag aan de heer Van den Dikkenberg is of hij uiteindelijk de Omgevingsverordening bedoelt.

Als ik de motie als volgt mag uitleggen, dan is mijn voorstel dat wij kijken naar het woud van de bepalingen om tot een overzichtelijker geheel te komen. De doelstelling van het voorkomen van verromme-

ling in het landschap en het borgen van de verkeersveiligheid blijft overeind staan, zodat er geen Belgische toestanden ontstaan. Wel komen wij tot een soort deregulering van de hoeveelheid bepalingen. De uitzonderingen zijn zo divers dat ik mij kan indenken dat niemand hierin zijn weg kan vinden. Daarom spreek ik over een woud van bepalingen. Daarbij hebben wij ook voor de korte keten initiatieven. Mijn opmerking daarbij is dat dit niet alleen is voor de boeren, want er zijn veel andere mensen in het landelijk gebied met korteketeninitiatieven. Ik vraag tijd om daar goed naar te kijken. In de Omgevingsverordening zal ik met een voorstel komen hoe wij tot een beter geheel kunnen komen. Mijn vraag aan de heer Van den Dikkenberg is of ik de motie op deze manier mag uitleggen en zo aan de slag mag gaan.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! De Omgevingsverordening is genoemd in de motie, want daarin moet het uiteindelijk landen. De uitleg om het op die manier op te pakken is prima. Kunnen wij de toezegging krijgen dat gezien de terugkeer van corona de handhaving op een goede manier wordt ingepast? Veel handel valt weg waardoor er nieuwe initiatieven ontstaan. Als dit toegezegd kan worden, dan zijn wij daar heel blij mee.

Mevrouw BRUINS SLOT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Als je de motie heel strikt leest, dan zou er een 41^e uitzondering moeten komen. Dat is echter niet de bedoeling. Gedeputeerde Schaddelee gaat over handhaving. Het verzoek is gepaste handhaving te doen met de toenemende corona. Daarvoor kijk ik naar mijn collega-gedeputeerde. Ik zie dit als een bevestiging dat er gepaste handhaving plaatsvindt.

De VOORZITTER: Ik ga de fracties langs om te zien of zij nog iets willen aanvullen op hetgeen net gewisseld is. Het woord is aan mevrouw Van Elteren.

Mevrouw VAN ELTEREN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Het lijkt GroenLinks een prima voorstel om voor de Omgevingsverordening te kijken naar het woud van regels. Hiermee kunnen wij van harte instemmen.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Van Gilse.

Mevrouw VAN GILSE (VVD): Mijnheer de voorzitter! Deregulering waar mogelijk vindt de VVD zeer belangrijk. Daarom zijn wij mede-indiener van deze motie. Wij willen de motie zelfs breder inzetten en het is fijn dat de gedeputeerde daar al over begon. Wij zijn er een groot voorstander van dat dit ook voor andere sectoren mogelijk is. Naar aanleiding van dit onderwerp vraag ik gedeputeerde Schaddelee of het mogelijk is om de agenda met handhavingsprioriteiten te delen met de Staten en met ons te bespreken, zodat wij kunnen bespreken waar volgens ons de prioriteiten moeten liggen bij het handhaven van provinciale regelgeving. Is dat mogelijk?

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Westerlaken.

De heer WESTERLAKEN (CDA): Mijnheer de voorzitter! Het CDA is zeer content met het antwoord van de gedeputeerde. Hieruit blijkt dat door de aankondiging van een motie de gedeputeerde het zelfs breder gaat aanpakken dan wordt voorgesteld. Onze hartelijke dank daarvoor.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Pouw.

Mevrouw POWW (FvD): Mijnheer de voorzitter! Het FvD heeft geen inbreng bij dit agendapunt.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Kamp.

De heer KAMP (D66): Mijnheer de voorzitter! Er is al veel gezegd. Het is ongeveer een maand geleden dat dit landelijk nieuws was. De heer Van den Dikkenberg verwees daar al naar. Dat is de manier

waarop ik deze motie heb bekeken. Het gaat niet alleen over de relatie tussen boeren en burgers, maar dat het veel breder is. Ik ben blij met de toezegging van de gedeputeerde dat daarnaar gekeken gaat worden.

Het is wel heel goed om te benadrukken dat het hier niet alleen over een stukje techniek gaat. In mijn omgeving heb ik veel reacties gekregen van mensen die niet begrepen waarom de handhaving in deze coronatijd zonder overleg werd opgepakt. Dit moeten wij voorkomen. In de tweede coronagolf leven deze sentimenten nog steeds. Aan het begin van de vergadering heb ik de heer Schaddelee kaas aangeboden van de kaasboer. Hij verkeert nog steeds in onzekerheid over wat de provincie gaat doen. De landschapsverordening is heel mooi, maar wij moeten een stukje gevoel bij ons werk leggen en snappen wat de impact is van ons handelen richting onze lokale ondernemers. Dat is met name de oproep die ik doe. Ik ben benieuwd of de SGP de motie handhaaft of intrekt.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Lejeune.

Mevrouw LEJEUNE (PvdA): Mijnheer de voorzitter! De PvdA steunt van harte de gedachte achter de motie dat wij ruimte willen geven om lokale producten aan de man te brengen. Zeker in tijden van corona staan wij achter het gebaar om daarop niet al te veel te handhaven. Ik ben blij met de toezegging van de gedeputeerde om dit te verlengen en om eens goed naar de regels en uitzonderingen te kijken. De PvdA kan zich daarin vinden.

De PvdA heeft meer moeite met de tekst uit de motie. Hierin wordt net gedaan alsof boeren niks mogen. Zo wordt er gesproken over een bordje van maximaal een vierkante meter. In de landschapsverordening staat zelfs dat een bordje twee vierkante meter mag zijn. Dat is een fors bord. Het is prima als ondernemers de ruimte krijgen om hun product aan te prijzen, maar wij waarschuwen wel voor een verrommeling en een kermislandschap. Daarvoor willen wij de deur zeker niet openzetten.

De VOORZITTER: Het woord is aan mevrouw Rikkoert.

Mevrouw RIKKOERT (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! De ChristenUnie is voor het stimuleren van lokaal voedsel en korte ketens. Daarvoor is het belangrijk dat de boeren een bord buiten mogen zetten zodat de inwoners hen weten te vinden. Wij zijn blij met de toezegging van de gedeputeerde dat de regels nog eens onder de loep worden genomen. Wat de ChristenUnie betreft kan de motie ingetrokken worden. Dat zullen wij afwachten.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Dercksen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Voor mijn inbreng op dit onderwerp verwijst ik naar een bericht op mijn Twitteraccount van een maand geleden.

De VOORZITTER: Dat zullen wij nakijken. Het woord is aan mevrouw Keller.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! De PvdD sluit zich aan bij de woorden van mevrouw Lejeune.

De VOORZITTER: Het woord is aan de heer Eggermont.

De heer EGGERMONT (SP): Mijnheer de voorzitter! Bij het lezen van deze motie vroegen wij ons af waarom er geen initiatiefvoorstel is ingediend. De gedeputeerde lijkt dit voorstel op een andere manier uit te werken. Wij zijn die uitwerking graag tegemoet en zullen het dan beoordelen.

De VOORZITTER: Zoals gebruikelijk is tot slot het woord aan de heer Van den Dikkenberg.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Ik heb de beantwoording van de gedeputeerde en de reacties van de andere fracties gehoord. Ik twijfel of wij de motie handhaven of

intrekken, want de toezegging is helder en wij kunnen hiermee uit de voeten. Ik zal met de andere indieners overleggen en hierop terugkomen na de schorsing voor de stemmingen.

De VOORZITTER: Mevrouw Van Gilse had een hele directe vraag aan de gedeputeerde die wel in de zaal is, maar niet aan de tafel zit. Deze procedure staat niet toe dat wij in replek gaan met de gedeputeerde. Ik vraag de gedeputeerde of hij de vraag van mevrouw Van Gilse over het delen van de handhavingsagenda met de Staten schriftelijk kan beantwoorden. Gedeputeerde Bruins Slot weet het antwoord op deze vraag.

Mevrouw BRUINS SLOT (gedeputeerde): Mijnheer de voorzitter! Elk jaar komt er een jaarplan van de RUD. Daarin staat precies waarop gehandhaafd wordt, op welke mate en hoeveel manuren er worden ingezet. Deze wordt naar de Staten gestuurd aan het begin van het jaar. Dan kunt u met gedeputeerde Schaddelee van gedachten wisselen waar de focus van de inzet zit. Dat is zeer concreet omschreven in het jaarplan.

De VOORZITTER: Hiermee is de vraag van mevrouw Van Gilse beantwoord. Ik sluit de beraadslagingen over dit agendapunt.

Sluiting.

De VOORZITTER: Ik sluit deze uitgebreide voorbereidende vergadering en kondig aan dat om 21.00 uur de digitale statenvergadering begint. Daarvoor moet u allemaal opnieuw inloggen, zoals in uw stateninformatiesysteem staat aangegeven. Dan gaan wij alle moties en amendementen doorlopen om te zien of deze daadwerkelijk door u worden ingediend. Daarna hebben wij de stemverklaringen en de stemmingen.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb een punt van orde. Het is over 20.30 uur. Wij moeten nog eten en een fractieberaad houden. Ik vraag u om de vergadering na de opening om 21.00 uur direct een kwartier te schorsen.

De VOORZITTER: Dat punt kunt u inbrengen na de opening. De vergadering wordt om 21.00 uur geopend. De vergadering is gesloten.

Einde van de vergadering om 20.32 uur.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van 11 november 2020.

De voorzitter,

De griffier,